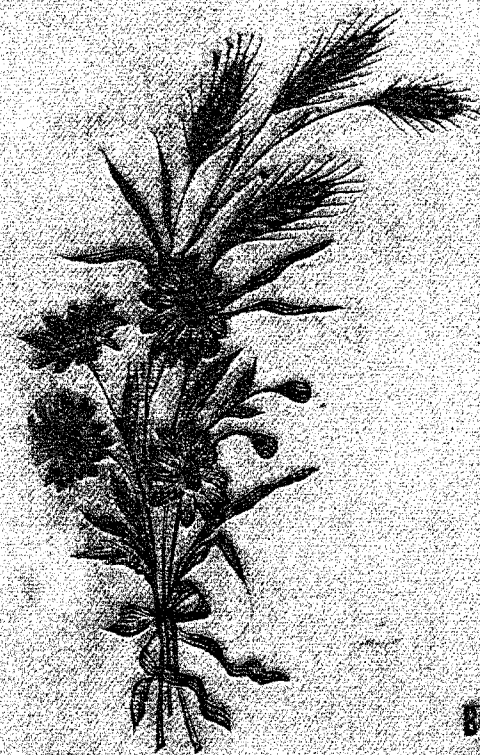

Α. ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ 2

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Γ. ΚΑΣΙΝΕΙΟΥ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΟΥ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΟΥ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ-1925

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

Handwritten notes in Greek, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is partially illegible due to fading and angle but appears to contain a list or series of entries.

Τύπος **Εν. Ε. Σεργιάδου**

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ
(1824 - 1879)

114735

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1824 ἀπὸ πατέρα τὸν Ἰωάννην Βαλαωρίτην καὶ μητέρα τὴν Ἀναστασίαν, τὸ γένος Τυπάλδου. Ἦμπορεῖ νὰ εἴπη κανεὶς ὅτι ἀπὸ τὸν πατέρα του, γόνον μεγάλου οἴκου, τοῦ ὁποίου γενάρχης ὑπῆρξεν ὁ ἀρματωλὸς Χρῆστος Βαλαωρίτης, ποὺ συνεπολέμησε περὶ τὰ τέλη τοῦ XVII αἰῶνος μετὰ τῶν Ἑνετῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων, ἐκληρονόμησεν ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὸ φλογερὸν αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας, ἀπὸ δὲ τὴν μητέρα του, γόνον τῆς οἰκογενείας τῶν Τυπάλδων, ἡ ὁποία παρέσχε τόσους ἐξαιρετικῆς διανοητικῆς καὶ αἰσθητικῆς μορφώσεως ἄνδρας, τὸν πρὸς τὴν ποίησιν ἔρωτα.

Τὰ πρῶτα του γράμματα ὁ Βαλαωρίτης ἐδιδάχθη εἰς τὴν γενέτειραν, ἔπειτα δὲ ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας καὶ εἰς τὴν Γενεύην, ὅπου ἔλαβεν ἀπολυτήριον τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Παρισίους πρὸς παρακολούθησιν νομικῶν σπουδῶν, ἀλλ' ἀσθενήσας διέκοψε ταύτας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Λευκάδα. Ἀργότερον, τὸ 1846, ἐνεγράφη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίζας, ὁπόθεν ἐπέστρεψε μετὰ τριετίαν διδάκτωρ τῆς Νομικῆς.

Τὸ 1852 ἐνυμφεύθη τὴν κόρην τοῦ γνωστοῦ λογίου Αἰμιλίου Τυπάλδου εἰς τὴν Βενετίαν. Εὔπορος καὶ οὐδεμίαν ἐξάλλου αἰσθανόμενος κλίσιν πρὸς ἐπιστήμην τῆς Θέμιδος, ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν μελέτην τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας μας, οὐδέποτε ἐξασκήσας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου.

Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη του, θέλουσα νὰ ἐκδηλωθῇ ἐναργέστερον παρὰ ὅσον εἰς τὰ ἔργα τῆς φαντασίας του, τὸν ᾤδήγησεν εἰς τὴν πολιτικὴν κόνιστραν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1857 ὑπῆρξε κατ' ἐπανάληψιν βουλευτῆς εἰς τὴν Ἴονιον Βουλὴν. Θερμὸς ριζοσπάστης καὶ θιασώτης τῆς ἐνώσεως, συνέταξε τὸ γνωστὸν

ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἑπτανήσιον γήμισμα τῆς 10 Μαΐου 1862, γενομένης δὲ τῆς ἐνώσεως ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς πλῆρξοῦσι-στος Λευκάδος. Ἐκ τῆς ἀνεργοῦς πολιτικῆς ἀπεχώρησε τὸ 1868, ἀποδεικμασθεὶς ἐξ ἀφορμῆς τοῦ μετὰ τὸν Ἰακωβάτων ἐν τῇ Βουλῇ γνωστοῦ ἐπεισοδίου, διὰ τὸ ὅτι οὗτος ὁ Ροῖδης ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ εἴπῃ ὅτι: πρὸς τοὺς σήμερον ἀνθρώπους οὐδέποτε ἦλθεν ἡ Μοῦσα του εἰς ἐπαρῆν, ἀλλ' ἀπαξ μόνον ἡ παρμή του. Οἱ λόγοι του τόσον εἰς τὴν Ἰόνιον ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, ἂν δὲν εἶναι λόγοι ἐξαιρετικῆς πολιτικῆς σημασίας, πάντως πάλλονται ἀπὸ εὐλιχρίνειαν καὶ τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον ἐνθουσιασμόν, πού τὸν ἔφραρεν ἐπὶ κεφαλῆς ὅλων τῶν ἔθνικῶν κινήματων ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων.

Ἀφ' ἧς ἀπεχώρησε τῆς πολιτικῆς ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ρωμαντικῆς κτησίδος Μαδουρῆς ξενημετήριόν του, ἀφωσιωθεὶς ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ποίησιν. Πάσχων ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν, τὴν 24 Ἰουλίου 1879.

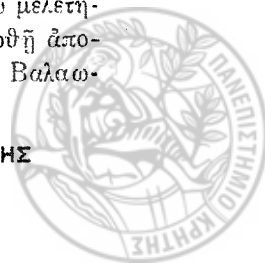
Τὰ πρῶτα ποιητικὰ δοκίμια τοῦ Βαλαωρίτου ὑπὸ τὸν τίτλον «*Στιχορρηγήματα*», ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ 1847. Πόσον βαθύ καὶ εὐλιχρινές ἦτο τὸ διὰ τὴν πατρίδα αἰσθημα τοῦ Λευκαδίου ποιητοῦ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὰ ἀμέτοχα πάσης σημασίας στιχορρηγήματα τῆς πρώτης νεότητός του. Ὁ ἔρω, ἡ προουμιακὴ αὐτῆ ἐκδήλωσις κάθε ποιητικῆς διαθέσεως, καὶ εἰς τὰ πρωτό-λειά του ἀκόμη ἀφήνει ἐξ ὀλοκλήρου τὴν θέσιν του εἰς τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην. Δέκα ὅλα ἔτη μετὰ τὰ «*Στιχορρηγήματα*» ὁ Βαλαωρίτης παρουσίασε τὴν πρώτην ἔκδοσιν τῶν «*Μνημοσύ-νων*», με καταφανῆ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Σολωμοῦ καὶ τῶν δημο-τικῶν τραγουδιῶν. Παρὰ τὴν εὐεργετικὴν ὅμως αὐτὴν ἐπίδρασιν, ἡ ὁποία δυστυχῶς μόνον ἐξωτερικὴ ὑπῆρξεν, ὁ Βαλαωρίτης τόσον εἰς τὰ «*Μνημοσύνα*» ὅσον καὶ εἰς τὸ μετὰ δύο ἔτη (1859) ἐμφανισθὲν ἔπος του, τὴν «*Κυρὰ Φροσύνη*», δὲν βλέπει τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητά εἰμὴ ὑπὸ τὸν φακὸν ἑνὸς ρωμαντισμοῦ συνήθους μὲν εἰς τοὺς συγχρόνους του, πλὴν ὅμως ξένου καὶ

ἀναφοῦστου πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἔμπνευσεως του. Δι' αὐτὸ ὅτι μόνον μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐξεχώρησε τὸν Βαλαωρίτην ἀπὸ τὸν ὁμαθῶν τῶν κατὰ τὸ πᾶλλον ἢ ἥτεον μετροῦν μμητῶν τῆς ἐποχῆς του, ἦτο ἡ ἀδιείσθησις πίστις του πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιβολῆς τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ ἡ ἀσφαλῆς του πρό-βλεψις ὅτι μόνον δι' αὐτῆς θὰ ἐδημιουργεῖτο ποίησις ἀξία τοῦ ὀνόματος. Καί, ὄντως, κανεὶς πρὸ αὐτοῦ δὲν ἐξεμεταλλεύθη τόσον δεξιῶς τὸν πλοῦτον τῆς δημόδους. Καὶ μετ' αὐτὸν μόνον ὁ Κρου-στάλης δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸ Βαλαωρίτην εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Ὅτι ὅλα ἔτη μετὰ τὴν «*Κυρὰ Φροσύνην*», τὸ ἔργον τοῦ παρὰ τὴν φορτικὴν ρητορείαν καὶ τὸν ἀτεχνον ρωμαντισμόν του συνεκίνησε καὶ αὐτὸν τὸν Ροῖδην, ὁ Βαλαωρίτης ἔδωκε μετὰ τὸν «*Ἀθανάση Διάκον*» καὶ τὸν «*Ἀστραπόγιαννον*» τὸ μέτρον τῆς δημογραφικῆς δυνατότητός του. Εἰς τὰ ἔργα του αὐτά, χωρὶς νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένα ἐξ ὀλοκλήρου τῶν βασικῶν ἐλαττωμάτων του, τῶν ἐλαττωμάτων πάντως πού ἐνῶ παρουσιάζοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπὶ μορφὴν ἐπιδημικῆς νόσου, εἰς τὰ ἔργα του ἐμετριάζοντο ἀπὸ μίαν ἀναμφισβήτητον ρωμαλεότητα καὶ ἀνδροπρέπειαν, ὁ Βαλαωρίτης προσπαθεῖ καταφανῶς νὰ ἰσορροπίσῃ τὰς δυνάμεις του καὶ φαίνεται ἀποκτήσας τὴν αἰσθη-σιν τοῦ περιπτῶ—δὲν ἀφήνει τὴν φαντασίαν του, παρὰ τὴν πρὸς τὸν Ροῖδην δμολογίαν, «*νὰ τρέχῃ ἀπὸ ρυτῆρος ὄπου θέλει καὶ βούλεται*». Διότι ἀκμαίαν ἔμπνευσιν καὶ αὐθορμητότητα, παρα-στατικὴν δύναμιν καὶ πλαστικότητα κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ ν' ἀμφισβητήσῃ εἰς τὸν Λευκάδιον ποιητὴν. Τέλος μετὰ τὸν «*Φωτει-νόν*», τὸ ἰσχυρότερον ἀσφαλῶς δημιούργημα τῆς φαντασίας του, τὸ ὄμοιον αὐτὸ μεσαιωνικὸν ἔπος, τὸ ὁποῖον δυστυ-χῶς ἀφήκεν ἡμιτελές, ὁ Βαλαωρίτης διεξεδίχησε καὶ δικαίως μίαν θέσιν μετὰ τὸν Σολωμόν καὶ τὸν Κάλβον. Εἶναι βεβαίως καὶ τῶν δύο κατώτερος, ἀκόμη στερεῖται τῆς ἐσωτερικότητος καὶ τῆς μουσικῆς διαθέσεως ἄλλων ἑπτανησίων ποιητῶν, ὅπως τοῦ Τυπάλδου καὶ τοῦ Μαρκοῦ, πάντως ὅμως διὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης!

Ἀπὸ τὴν προκειμένην ἔκδοσιν παρελείφθησαν οἱ παρὰ τοῦ ποιητοῦ προταχθέντες εἰς τὰ ἱστορικά ποιήματά του πρόλογοι, καὶ ἱστορικά εἶναι σχεδὸν ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου, ὁ ὁποῖος ἔζησε μὲ τὴν παράδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ὡς ἓνας ἐμπνευσμένος ἀναχωρητὴς μὲ τὴν πίστιν του, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ σημειώσεις του αἱ ἀφορῶσαι τὴν ἐρμηνεῖαν διαφόρων λέξεων καὶ ἐκφράσεων. Εἰς τοῦτο παρεκίνησεν ἡμᾶς ἡ ἐλπίς ὅτι τόσον ἡ ἱστορία μας ὅσον καὶ ὁ θησαυρὸς τῆς δημόδους γλώσσης μας ἔγιναν ἔκτοτε κοινὸν τῶν Ἑλλήνων κτῆμα. Ἐπίσης παρελείφθησαν καὶ τὰ ἱστορικά τοῦ ποιητοῦ μελετήματα, προκειμένου ὅπως ἡ προκειμένη ἔκδοσις ἀφιερωθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ καθαρῶς ποιητικὸν τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἔργον.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑ Α'

Ο ΚΛΕΦΤΗΣ

I

Καθὼς στέκει στὴν ἄκρην τοῦ βράχου
τὸ γεράκι σὰν εἶν' πεινασμένο,
καὶ κυττάζει μὲ μάτι ἀναμμένο
μὲς τὰ σύγνεφα κάτι νὰ ἴδῃ·

Ἐτροχίζει τὰ μαυρὰ του νύχια,
τὰ φτερά του τινάζει στ' ἄερα,
ἡ καρδιά του ἀνάφτει καὶ χαίρει,
γιατὶ αἷμα ζεστόν θὰ νὰ πιῇ·

Ἔτσι ὁ Κίτσος στὴν ἄκρην τοῦ βράχου
στέκει ὀρθὸς καὶ τριγύρω κυττάζει.
Πὲς μου σὺ τ' εἶν' ἐκεῖνο ποὺ στάζει
ἀπ' τὰ μάτια του ποὺ εἶναι φωτιά;

Εἶναι τάχα τε' αὐγῆς ἢ δροσούλαις
ποὺ τὰ μαυρὰ του βλέφαρα βρέχουν; ...
Ὁχι, ὄχι, στὰ μάτια του τρέχουν
δάκρυα, δάκρυα καὶ τρέχουν θερμά.

Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου

Πῆς μου σὺ, τ' εἶναι ἐκαίνη ἢ ἀχνάδα
 ποῦ τὸ πρόσωπο τώρα σκεπάζει;
 Διὰ τί τάχα κρυφὰ ἀναστενάζει
 καὶ τὰ δάκρυα σφραγίζει κρυφά;

Κρεμασμένο στους ὤμους του εἶχε
 τὸ τουφέκι, τὸ μαῦρο τουφέκι.
 Τὸ σπαθί του κοιμάται καὶ στέκει
 συντροφικά σὲ πιστόλια χρυσά.

Ρίχτει κάτω τὸ μάτι στὸν κάμπο,
 τὸν κυττάζει μὲ μάτι ἀγριωμένο
 κι' ἀπ' τὸ στόμα του, ποῦ εἶν' ἀφρισμένο,
 τέτοια λόγια τοῦ πέφτουν κρυφά.

II

«Χασσάν, ἡ ὄρα ἐσήμανε. Σὺν ἔδγη τὸ φεγγάρι,
 αὐτὸ τὸ μαῦρο μου σπαθί θὰ ἐλθῆ καὶ θὰ σὲ πάρῃ.

»Ἡ ὄρα σου ἐσήμανε. Τὸ στήθος τῆς Ἑλένης
 μὲ τὴν πνοήν σου, ὦ Χασσάν, πλέον δὲν θὰ θερμαίνῃς.

»Σοῦ κάμνω ὄρκον τρομερόν, τ' αὐτί σου ποῦ τρομάζει
 ἔδταν ἀκούῃ τὸ σπαθί νὰ κελαδῆ σὺν κρότῃ,

»δὲν θὰ ν' ἀκούσῃ ἀπὸ σιμά, Χασσάν, δὲν θ' ἀνακούσῃ
 οἱ κτύποι τῆς καρδίας τῆς γλυκῆ νὰ κελαδοῦσι.

»Φθάνει γιὰ μέ, δὲν θέλω πλιά στους λόγγους, στὰ λαγκάδια
 νὰ σέρνωμαι σὺν ἐρπετό, Τὰ χιόνια, τὰ σκοτάδια

»δὲν θέλω πλιά γιὰ συντροφιά. Νὰ ἔχω δὲν θέλω στρώμα
 ἄπιδ τὸ χορτάρι τὸ ξηρὸ καὶ τὸ βρεγμένο χῶμα...

»Φθάνει γιὰ μέ! Φθάνει γιὰ μέ! Καὶ διὰ σὲ δὲν φθάνει;
 »Τὰ δολερὰ τὰ χεῖλη σου ὡς πότα, ὦ Χασσάνη,

θὰ χύνουν τὸ φαρμάκι τους στὸ στόμα τῆς Ἑλένης;...
 »Πόσον καιρόν, ἀγάπη μου, ἐλπίζεις καὶ προσμένεις!...

»Χασσάν, ἡ ὄρα ἐσήμανε. Σὺν ἔδγη τὸ φεγγάρι
 »θὰ ἐλθῆ ὁ Κίτσος τρομερός, θὰ ἐλθῆ καὶ θὰ σὲ πάρῃ.

»Ἐσύ, σπαθί μου φλογερό, κοιμήσου ὡς τὸ βράδυ
 »καὶ βιάσαζε τὴ δίψα σου ὡς νὰ ἐλθῆ τὸ σκοτάδι.

»πέστε καὶ σεῖς πιστόλια μου, πέστε νὰ κοιμηθῆτε,
 »πάρτε δύο βόλια τρομερὰ κι' ἀπόψε θυμηθῆτε,

»ἔτι τὸ ἕνα στὴν καρδιά τὸ θέλω τοῦ Χασσάνη
 »καὶ τ' ἄλλο στὸ κεφάλι του· μ' ἀκοῦτε! τώρα φθάνει».

Τέτοια κάμνει ὁ Κλέφτης φοδέρα,
 ὅλη μέσα ἡ γλώσσά του βράζει
 κι' ἀπ' τὰ μαῦρα του χεῖλη σταλάζει
 εἰς τὸ χῶμα φαρμάκι, χολή.

III

Πέρα ἐκεῖ σιμά στὴν βρύση οἱ συντρόφοι του ἀπλωμένοι
 στὸ ἀπαλὸ γλωρὸ χαρτάρι, βλέπαν ὅλοι τρομασμένοι
 τὴν πολλήν του Κίτσου ἀχνάδα, τὸ βαρὺ τὸ μέτωπόν του,
 καὶ τὰ δάκρυα ποῦ εἶχαν πέσει: ἀπ' τὸν μαῦρον ὀφθαλμόν του.

Πῶς ὁ Κίτσος ποῦ εἶδε τόσους κεφαλαῖς σ' αἷμα νὰ πλέουν
 τόσους χήλους νὰ φωνάζουν, ὄρφανὰ τόσα νὰ κλαίουν
 χωρὶς δάκρυ ἕνα νὰ χύσῃ, γιατί τώρα νὰ θαυμάζῃ;
 Τὴν καρδιά του τί μαχαίρι, τί σκληρὸ μαχαίρι σκίζει;

IV

«Ἀφήστε με νὰ κοιμηθῶ, ἀφήστε με ὡς τὸ βράδυ
 »καὶ ἔλατε νὰ μοῦ κρίνετε σὺν πέσῃ τὸ σκοτάδι».

Ἐπῆγε καὶ ἐκπλώθηκε σὺν ἄρρωστο λεοντάρι
 ἐκεῖ ποῦ ἐπρασινίζε τὸ θροστερὸ χορτάρι.

ποῦ ἐκοιμήθηκε ἡσυχα, νὰ κοιμηθῆ καὶ τώρα.
 τώρα ποῦ ἐπλάκωνα γοργὰ ἢ τρομερὰ του ὄρα!

Ἐγύριζε κ' ἐγύριζε. Μουγκρίζει, ἀναστενάζει,
 μαῦρη καὶ κρύα συγνεφὰ τὸ στήθος του σκεπάζει.

Ἐδῶθ' ἐκαίθε στρήφεται, δὲν ξεύρει δὲν γνωρίζει,
 ὅτι κοιμάται δύσκολα τὸ μάτι ποῦ θαυμάζει.

Σηκώνεται, σηκώνεται, θέρνεται μεταπέφτει,
 ὅλος ὁ ἄδης ἔβραζε μέσ' τὴν καρδιά τοῦ κλέφτη,

Πιεῖται τέλος μὲ θυμὸ καὶ πάγει νὰ καύσῃ
 ἐκεῖ ποῦ τοὺς συντρόφους του πρ' ὀλίγου εἶχε ἀφήσει.

Τὸ θολωμένο, τὸ βαρὺ καὶ μαῦρο μέτωπό του
 τὸ ἔρριψεν ἀνάμεσα τῶν δυνατῶν χειρῶν του.

Κι' ἀφοῦ πολὺ ἐσιώπησε, μὲ μιὰ φωνὴ ποῦ κλαίει,
 εἰς τοὺς συντρόφους σιγαλὰ καὶ λυπημένα λέει:

«Ἀδέρφια, ἔχω στὴν καρδιά τέτοιο μεγάλο βάρος
 »ὅπου νομίζω ὅτ' αὔριον θὰ νὰ μὲ πάρῃ ὁ Χάρος».

»Πέτε μου κάτι γιὰ νὰ ἰδῶ μήπως καὶ μ' ἐλαφρώσῃ».
 *Ἦρχισαν οἱ συντρόφοι του γλυκὰ νὰ τραγουδοῦσι.

V

Τὶ σκούζει ἐκεῖος ὁ ἀητὸς εἰς τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη;
 Τάχα ἐπεινάσε, ζητᾷ ἄλλο πουλὶ νὰ φάῃ;

Οὔτε πεινά, οὔτε ζητᾷ ἄλλο πουλὶ νὰ φάῃ;

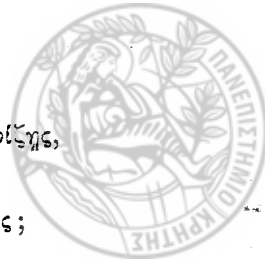
Κυττάξετε πῶς θέρνεται, ξεσκλιέται μὲ τὰ νύχια,

Κυττάξετε ρίχτει τὰ φτερὰ σὺν τὸν χειμῶνα δένδρο,
 μὴ τοῦφαγε ἄλλος τὰ μικρὰ ἀπ' τὴ φωλεὰ του μέσα;

Μὴ νῆμεινεν ἀταίριαστος καὶ κλαίει καὶ χτυπιέται ;
 Δὲν τοῦφραγε ἄλλος τὰ μικρά, δὲν εἶναι χωρὶς ταίρι,
 κλαίει τὸ Δῆμο μοναχὸς στὸ μνήμα τῶν ἀπάνου
 πατέρων, ἀδέρφια καὶ παιδιὰ τοῦ πήρε τὸ τουφέκι,
 ἔχει τὴ μάνα του μακρὰ, εἶναι κ' ἐκεῖνη σιλᾶδα.
 Ἔνα τουφέκι τὸμεινε καὶ τὸ μακρὸ σπαθὶ του,
 αὐτᾶναι μὲς' στὸ μνήμα τῶν ἢ μαύρη συντροφιά του,
 ἀνάσκελα στὸν τάφο του κοίτεται ξαπλωμένος,
 στὸ ἕνα σφίγγει τὸ πλευρὸ σπαθὶ ξεγυμνωμένο,
 καὶ στ' ἄλλο στέκει ἔξυπνο τουφέκι γυμνωμένο.
 Ἄντάμα θὰ νὰ λυώσουνε κι' αὐτὰ μὲ τὸ κορμὶ του,
 καὶ σὺ, μπρὸ Τροῦρα, ποῦ περναῖς, μὴ πᾶς ἐκεῖν' ἀπάνου,
 γιατί πετιέται τὸ σπαθὶ καὶ ἀνάφτει τὸ τουφέκι,
 ρίφτοντ' ἀπὸ τὸ μνήμα του καὶ βρίσκουν τὴν καρδιά σου
 ἄς τον ἐκεῖ τοῦ ἀητοῦ ν' ἀκούῃ τὸ μυρολόι,
 νὰ πέφτουν πάντα ἀπάνου του σὰν τὴν καρδιά του μαῦρα
 τοῦ ἀητοῦ του τὰ φτερά καὶ τῶν δεινῶν τὰ φύλλα.

VI

Σοῦ ἔτυχε ἄρα γε ποτὲ χλωμός, ἀπελπισμένος,
 στὴν ἀκρὴ νᾶσαι ποταμοῦ στὰ χόρτα ξαπλωμένος,
 νὰ φύγουν ἀπ' τὰ μάτια σου, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃς,
 κρυφὰ κρυφὰ τὰ δάκρυα καὶ σὺ νὰ τὰ σφογγίζῃς;
 Χωρὶς νὰ θέλῃς ἔξαφνα βερὰ ν' ἀναστενάξῃς,
 καὶ τὸ φεγγάρι τὸ χλωμὸ καὶ τ' ἀστρα νὰ κυττάξῃς;
 Σοῦ ἔτυχε τότε, σοῦ ἔτυχε ν' ἀκούσῃς ἀπὸ πέρα
 τὸ λάλημα τοῦ ἀηδονιοῦ νὰ πλέῃ στὸν ἄερα !
 Ἄ! Τότε νὰ θέλ' ἀπλωνε τὰ μαῦρα βλέφαρά σου,
 γιὰ νὰ σφογγίσῃς τὰ κρυφὰ ἐκεῖνα δάκρυά σου,
 θέλ' ἀνοιγε τὸ στόμα σου, διὰ νὰ καταπίνῃ
 τὰς ἀρμονίας ποῦ γλυκὰ τὸ ἀηδὸνι χύνει.
 Ἔτσι κ' ὁ Κλέφτης ἔπινε τὸ δροσερὸ ἀέρι
 ποῦ τὸ τραγοῦδι ἀπαλὰ στὴν ἀκοή του φέρει.
 Τὰ βλέφαρά του ἔκλεισε, ἤρχισε νὰ κοιμᾶται,
 καὶ ποῖος ἐξεύρει ποῦ καὶ ποῦ κοιμώμενος πλανᾶται.
 Κανένα ὄνειρο σκληρὸ τὸν κάμνει καὶ σπαράττει,
 στὸν ὕπνο του ἐδάκρυζε, στὸν ὕπνο του στενάζει,
 συχὰ βαστᾶ τὰ ὅπλα του καὶ ἀνοίγοκλει τὸ μάτι.
 Ἄκους τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς, ἀκους μέσα ποῦ βράζει.
 Πότε κοιμᾶται σὰν νεκρός, χωρὶς σὰν ν' ἀνασαινή,
 καὶ πότ' εὐρίσκειτ' ἔξυπνος, σὰν λὲς πῶς ἀποθαίνει.

VII

Ἐπεσε καὶ τὸ σκοτάδι. Δὲν ἐφρίνετο ἕνα ἀστέρι,
 τόση ἀντάρα ἐπλημμυροῦσε τὸ κατὰμαυρον ἀέρι.
 Ἔτριζαν τοῦ λόγγου οἱ κλῶνοι στοῦ ἀνέμου τὴν μακίαν.
 Ἄλλ' οἱ κλέφταις μαθημένοι νὰ ζοῦν μεσ' στὴν τρικυμία,
 νὰ κοιμῶνται μὲς' στὰ χιόνια καὶ ν' ἀκούῃ εἰς τ' ὄνειρόν των
 νὰ περνοῦν κομμένοι βράχοι, κερανοὶ ἀπ' τὸ πλευρὸν των,
 νὰ διψοῦν καὶ τὸ χαλάζι
 σὰν δροσιὰ στὸν λάρυγγά των τῆς αὐγούλας νὰ σταλάξῃ.
 Ἄλλ' οἱ κλέφταις μαθημένοι μὲς' στὰ σύγνεφα τὰ κρύα
 νὰ χορταίνουν μὲς' στ' ἀέρι ὄρρανήν ἐλευθερία,
 νὰ θερμαίνωνται στὴν φλόγα τοῦ ἀναμμένου τουφεκιοῦ των,
 καὶ νὰ πλέκουν τὰ μαλλιά των εἰς τὴν λάμψι τοῦ σπαθιοῦ των.
 τότε ἀφίνουν τὰ λημέρια καὶ, σὰν φλόγες τῶν μνημάτων
 τῶν πατέρων, τὰ κρυμμένα τ' ἄγια καίνα κόκκαλά των
 τρέχουν πάλιν νὰ ποτίσουν
 μ' ἄλλο αἶμα τῶν τυράννων, ποῦ ζεστό πάνω θὰ χύσουν.

Ἐπεσε καὶ τὸ σκοτάδι. Δὲν ἐφρίνετο ἕνα ἀστέρι,
 τόση ἀντάρα ἐπλημμυροῦσε τὸ κατὰμαυρον ἀέρι.
 Καὶ ὁ Κίττος κατεδαίνει ἀπ' τὸ ἔρρο μονοπάτι,
 καὶ γυρίζ' εἰς κάθε μέρος τὸ σπιθόβολό του μάτι.

VIII

Ἡ φωτιά σ' ὀλίγο ἀρχίζει
 ἢ κραυγαῖς, οἱ στεναγμοὶ
 καὶ τριξίματα ὀδόντων
 καὶ σπαθίων οἱ σφυριγμοί.
 Ποῖος σπαράττει σὰν τὸ ψάρι
 ἀπ' ταῖς τόσαις του πληγαῖς.
 ποῖος κρημνίζεται, σκοντάφτει
 σὲ κομμένας κεφαλαῖς,
 καὶ ἀπλώνοντας τὸ χέρι
 σὲ κορμιὰ λαχταριστὰ
 ἕνα στόμ' ἀπελπισμένο
 τὸν δαγκάνει, τὸν βαστᾶ.
 Τὰ τουφέκια ματωμένα
 δὲν ἀστράφτουν τρομερά,
 εἰς τὸ χῶμα ξαπλωμένα
 βρίσκονται ἔρμα καὶ ψυχρά.
 Ποῖος μὲ στόμα παγωμένο
 ἀποθνήσκων βλασφημᾶ,

ποιός μὲ μάτι τεντωμένο
τ' ἄστρα ἀπάνω του κυττά.
Τὸ σπαθί δὲν δευτερώνει
ἔπου πέσει μιὰ φαρὰ,
σχιζέει, κόφτει, θανατώνει
καὶ σφυρίζοντας περνᾷ.
Δὲν ἀκούεται ἄλλη γλῶσσα
στὴν ἀντάρα τὴν πολλή,
παρὰ ρόχος, βλασφημία,
ψυχομάχημα, βοή,
παρ' ὃ κρότος τῶν πτωμάτων
καὶ κομμένων κεφαλῶν
ὅπου πέφτουν μὲς τὸ αἷμα
σὺν λιθάρια στὸ νερόν.
Ποῦν' οἱ Κλέφταις, ποῦν' οἱ Τοῦρκοι;
Τόσος κόσμος εἶν' νεκρός;
Κατὰ γῆς κοιμῶντ' οἱ Κλέφταις.
Ὅλοι οἱ Τοῦρκοι εἶναι νεκροί.
Δὲν σοῦ φαίνονται πὼς εἶναι
οἱ ἴδιοι ποῦχανε σφαγή.
Σὰν ἀδέρφια ἀγκαλιασμένοι
μὲ τὰ χέρια τους σφιχτά.
λὲς πὼς ὕστερα ἀπ' τὴ μάχη,
λὲς πὼς δίνουνε φιλιὰ.
Ἀλλὰ τί; ποῖος εἶν' ἕκείνος
ποῦ ἐκεῖ πέρα περπατεῖ;
δὲν ἐχόρτασεν ἀκόμα
καὶ τὰ πτώματα πατεῖ;
Ποῖός ταράττει τέτοιαν ὄραν
τόσα μνήματα βουδά,
τέτοιαν ὄραν τί γυρεύει
ἀπὸ τ' ἄψυχα κορμιά;
Στὰ βρεσιὰ πατήματά του
δὲν ἀκοῦς πὼς ἀντηχοῦν,
πὼς στενάζουν τὰ κουφάρια,
ὡς νὰ ἐζήτουν νὰ σωθοῦν;...
Εἶναι ὁ Κίττος; τρέχει, τρέχει,
καὶ ποῦ τρέχει δὲν θεωρεῖ.
Ποῖον ἐσκότωσε δὲν ξεύρει,
ποῖον ἐλάδωσ' ἀγνοεῖ.
πόσα ἐθήρισε νεφάλια,
πόσους ἔκοψε ζωαίς!
Τὸ βαρὺ του χέρι πόσους
κατεμαύρισε καρδιαίς!

Στιχοουρήματα

Δὲν θυμῶται πόσους χήραις
θὰ πεινάσουν κι' ὄρανα;
τὸν Χασσάν ὁ Κίττος θάλει,
ἄλλο ἐμπρὸς του δὲν ζητᾷ.

IX

Πνιγμένος μέσ' στὰ αἷματα, γλωμὸς καὶ λυσσασμένος,
εἰς τοῦ Χασσάνη τὴν σκηνὴν ὁ Κίττος εἶν' οὐρασιμένος.
Χύνεται μέσα γύρω του στρέφει γοργὰ τὸ βλέμμα,
καὶ στάζουν ἀπ' τὰ χεῖλη του ἀφροὶ καὶ μαῦρον αἷμα.
«Χασσάν, Χασσάν, σκύλε Χασσάν» βροντόφωνα τὸν κράζει,
ἐνῶ τὸ μαῦρο του σπαθί τρομαχτικὰ τινάζει.
«Ποῦσαι; ποῦ κρύφτεσαι δαιλέ; ποῦ φεύγεις; ἔλα ἐμπρὸς μου,
» νὰ δοκιμάσης τὴν δριγγὴν τῆς τρομερᾶς χειρὸς μου».
Ἐνῶ ἐφώνησεν ἐκεῖ ὁ Κίττος μεθυσμένος
ἀπ' τοὺς καπνοὺς τοῦ αἵματος ποῦ ἦτο ποτισμένος,
μία θύρα ἀκούεται ἔξαφνα ἐκεῖ σιμά ποῦ τρίζει,
πέφτει τὸ μάτι του ἐκεῖ, τὸν βλέπει, τὸν γνωρίζει.
Ἐνα πλατὺ καὶ δίστομο θανατηρὸ μαχαίρι
ἄγρια σφίγγει μὲ χαρὰν εἰς τὸ δεξιὸν του χέρι.
Τὸν βλέπει ὁ Κίττος καὶ γελά, τὸν βλέπει καὶ φωνάζει:
«Σκύλε, ποῦ πήγες κ' ἐκλεψες τὸ αἷμα ποῦ σταλάζει;
» ἀπ' τὸ πλατὺ μαχαίρι σου; τὸ βλέπω ἀκόμη ἀφρίζει,
» εἶναι ζεστό· ποῦ τὸ ἐκλεψες; ἀκόμη, ἀκόμη ἀχνίζει!
» Ἐσὺ στὴ μάχη ἔφυγες· δὲν ἔχεις πολεμήσει·
» κ' ἔπειτ' αὐτὸ τὸ χέρι σου δὲν ἐμπορεῖ νὰ χύσῃ
» κλέφτικο αἷμα κατὰ γῆς. Δὲν ξεύρει, δὲν γνωρίζει
» παρὰ τὰ στήθη τάπακλά τῶν γυναικῶν νὰ σχιζῆ.
» Χασσάν, μ' ἀκούεις, γρήγορα, ποῦ εἶναι ἡ Ἑλένη;»
Κι ἀπὸ τὸ πείσμα τὸ πολὺ σχεδὸν δὲν ἀνασαίνει.
Ψυχρὸς ὡς τὰ μνήματα ἐκεῖ ἐμπρὸς στὴ θύρα
λέγει σηκώνων ὁ Χασσάν τὴν ματωμένην χεῖρα·
«—Μέσα κοιμάται, καρτερεῖ νὰ πᾶς νὰ τὴνε φθάσης»
» ἀλλὰ θυμήσου ἔτ' ἀπ' ἐδῶ, ὦ Κίττε, θὰ περάσης».
» —Ναί, θὰ περάσω ἀπ' αὐτοῦ, ναί, καὶ θὰ σὲ πατήσω,
» θὰ σοῦ χωρίσω τὴν καρδιάν, καὶ θὰ σοῦ τὴν ξεσχίσω,
» Χασσάν, μ' αὐτὰ τὰ δόντια μου». Τοῦ Κίττου τότε ἀρχίζει
τὸ λυσσασμένο τὸ σπαθί ν' ἀστράφτη, νὰ σφυρίζῃ,
Χτυπιῶνται καὶ λαδώνονται, λαδώνονται χτυπιῶνται,
πέφτουν κ' οἱ δύο, σηκώνονται καὶ πάλιν ἀπαντιῶνται.
Ἀφίνουν πλέον τὰ σπαθιά, μάχονται μὲ τὰ χέρια,
εἶναι κ' οἱ δύο σιμά σιμά, καὶ πιάνουν τὰ μαχαίρια.
Πέφτουνε πάλιν κατὰ γῆς, κυλιοῦνται στὰ αἱματὰ των,
ἔσχιζονται καὶ βλασφημοῦν, σέρνονται ἀπ' τὰ μαλιά των.

Ὁ Κίττος πλέον τὸν πατεῖ, τὸν πνίγει τὸν φωνάζει·
 «Δοκίμασε, δοκίμασε, ἀν τὸ σπικί μου σφάξῃ».
 Ἡ ὄρα του ἐσήμανε. Μίχ' ἔδωκε τὸ φεγγάρι,
 τὸ εἶπ' ὁ Κλέφτης τὴν κόρη, πὼς θὰ ἔρθῃ νὰ τὸν πάρῃ.
 Πέφτει ὁ Τούρκος κατὰ γῆς, ὡς ἂν ἕριδ' μουγγρίζει,
 δαγκᾷ τὴ μαύρη γλώσσά του, τὰ δόντια του τὰ τρίξει·
 ὁ Κλέφτης ἀπ' τὴν λύσσα του τὰ στήθη του πατοῦσε
 καὶ τὴν καρδιά του, πού ζεστὴ ἀκόμη ἔχτυποῦσε,
 τὴν ἐξερρίζωσε σκληρὰ, τὴν σφίγγει μὲ μανίαν,
 καὶ τρέχει στὴν Ἑλένη του μὲ μίαν χαρὰν ἀγρίαν·
 «Τὴν βλέπεις, τῆς ἐφώναζε, τὴν βλέπεις; τοῦ Χασσάνη
 σέιν' ἡ καρδιά, Ἑλένη μου, κρίνε μου, δὲν σὲ φθάνει;»
 Ἀλλὰ ἐκαίνη ἦτο βουδὴ, ἦτο γλωμὴ καὶ κόρυ·
 κόρυ, γλωμ' ἦτον καὶ βουδὴ ὡς εἶναι τὰ μνημεῖα·
 «Σ' ἐσκότωσεν», ἐφώναζε σκληρὰ κεραυνωμένος,
 ἐνώ στὰ κόρυ χαίτη τῆς ἔστασε καρφωμένος.
 Πέφτει, χτυπιέται κατὰ γῆς, σέρνεται, παραδέρνει,
 κ' ἔπειτα τῆς Ἑλένης του τὸ πτώμα μόνος παίρνει.
 Χώνεται ἔξω ἀν βροντῆ, τὸ μαῦρο λόγγο σφίξει,
 τρέχει καὶ τρέχει πάντοτε, πού τρέχει δὲν γνωρίζει.
 Περνάει βράχους καὶ βουνά, περνᾷ βαθεῖα λαγκαδιὰ,
 νερά, καὶ λόγγους, καὶ κρημνοὺς, καὶ πράσινα λιβάδια.
 Καὶ μὲλον ὅτι ἔσο γοργὸ τὸ βῆμα του κ' ἂν ἔχη,
 ὀπίσω του τὸν ἀκολουθεῖ, τοὺς πόδας του τοῦ βρέχει
 τὸ αἷμα τῆς Ἑλένης του, πού ἀπ' τὴν πληγῆν τῆς στάζει,
 ὁ Κίττος ὅμως τρέχει ἐμπρὸς καὶ οὔτε δὲν στενάζει.

X

Φεύγουν μῆνες, φύγουν χρόνοι,
 πέφτουν, σήπονται, γεννῶνται νέα θάνατα, νέοι κλώνοι,
 καὶ κανεὶς δὲν εἶχε ἀκούσει
 εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Κίττου τὰ πιστόλια νὰ κροτοῦσι.
 Φεύγουν χρόνοι, φύγουν μῆνες,
 δὲν τὸν εἶδαν στὰ ἡμέρεια τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτίνες.
 Δὲν εἶδαν ποιεμένες πλανημένοι
 μὴ ἡμέρας, μόνον εἶδαν σ' ἓνα λόγγον καθισμένοι
 δύο μαύρους σκελετοὺς,
 σφικτ' ἀκόμη ἀγκυλιασμένους, χαλασμένους καὶ σαπρούς.
 Στου ἑνὸς τὸ κουφωμένο,
 Τὸ κατὰξερὸ τὸ στήθος εἶν' ἀκόμη ἐμπηγμένο
 ἐν ἀχάριστο μαχαίρι,
 πού ὄλοι ξεύρουν πὼς ὁ Κίττος τῶσφιγγε ἄλλοτε στὸ χέρι·
 ποῖος ἐξεύρει, ποῖος ἐξεύρει
 βροχὴ πόση καὶ χαλάζει πέρα ἐκεῖ τοὺς εἶχεν εὖρει,

χωρὶς κ' ἂν νὰ τοὺς χωρίσῃ.
 Ὅ,τι ὁ Ἔρως ἔχει θέσει, ποῖος, τοῖμα ποτὲ νὰ λύσῃ;
 Ἡμελ' εἶπεις ὅτι ἀκόμη.
 ὅτι ἀκόμη ἐφιλοῦντο τρυφερὰ στόμα μὲ στόμα
 κ' ὅτι ἀκόμη ἐνωμένα
 ἔχτυποῦσαν τὰ δύο στήθη, μὲλον ὅτι νεκρωμένα.

ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑ Β'

La mort est un doux oreiller.
 Béranger

Τῆς νεότητός μου ρεῦμα, θολωμένον ἀπ' τὰ πάθη,
 διατὶ κυλᾷ βραδέως πρὸς τοῦ μηθενὸς τὰ βᾶθη;
 Διὰ τί τινὸς ἀνέμου ἢ πνοῆς ἢ μακρομένη
 δὲν σὲ ρίπτει ἐκεῖ πού πάντα βαρὺς ὑπνός μόνον μένει;
 Στὴν σκιὰν τῶν κυπαρίσσιων εἰς μίαν κλίνην ἀπὸ γῶμα
 κ' ἀπὸ κόκκαλα ἀρχαῖα ἀπλωμένος σ' ἓνα στρώμα
 δὲν θὰ βλέπω τοὺς ἀστέρας. Ἀλλὰ τί; ὁ νεκρικός μου
 λύχνος δὲν θὰ εἶναι τάχα ἢ σελήνη, ὁ οὐρανός μου,
 ἂν κανεὶς ἕνητός θελήσῃ
 μὲ τὸ πτώμα μου ἓνα λύχνον εἰς τὸν τάφον μου νὰ κλείσῃ;

Αἱ ἔρηραι μου χεῖρες θάνατι κ' ἐκεῖ μέσα δεδεμένα·
 ἀλλ' ἀντὶ νὰ εἶναι τώρα μὲ δεσμὰ ἀλυσοσώμεναι,
 μὲ δεσμὰ σκληρῶν τυράννων, δὲν εἶν' ἀλλίον στὸ μνημα
 δεδεμένοι νὰ προσφέρουν τοῦ Σταυροῦ τὸ θεῖον σχῆμα;
 Θὰ κοιμῶνται ἐκεῖ ἡσύχως,
 καὶ εὐαχίς στὸ πλευρόν μου ἀκουσθῆ ὁ βραῦς ἦχος
 τῆς σκαπάνης ποῦ θ' ἀνοίγῃ κανὲν μνημα ἐκεῖ σιμά μου,
 ἀπὸ φόβον μήπως θέλουν ν' ἀνασκάψουν τὰ ὀστέα μου
 τότε μόνον θέλω κράζει,
 καὶ φωνὴν δὲν ἔχω πλέον,
 ἀντ' ἐμοῦ θέλει φωνάζει
 ἡ ἔρημη κόρη τῶν σπηλαίων
 καὶ τῶν σκοτεινῶν μνημάτων,
 ἢ Ἡχὼ ἡ μαύρη Νύμφη τῶν ὀστέων καὶ τῶν πτωμάτων.

Τῆς νεότητός μου ρεῦμα, θολωμένον ἀπ' τὰ πάθη,
 διατὶ κυλᾷ βραδέως πρὸς τοῦ μηθενὸς τὰ βᾶθη;
 Διὰ τί δὲν καταρρέεις σ' ἓνα τάφον, ὅπου μόνον
 δύνασαι μακρὰν νὰ εἶσαι τῶν ἀνέμων, τῶν χειμῶνων
 τῆς μηδαμινῆς ζωῆς μου; Εἰς αὐτὴν τὴν κατοικίαν
 ἄλλο πλέον δὲν ταράττει τῶν νεκρῶν τὴν ἡσυχίαν

παρὰ μόνον τῶν κλαδίσκων καὶ τῶν μαραμμένων φύλλων
ὁ μονότονος ὁ ἤχος, ἔταν ἔρπου, καὶ τι κοίλον
μέρος εἰς τὴν γῆν ζητῶσι,
ἔπου πέραν τῶν καιλάπων κἄν ἡσύχως νὰ ταρῶσι.

Στὰς ἐρήμους τὰς ἀμμώδεις τῆς νεανικῆς ζωῆς μου
ἓνας τάφος μόνον εἶναι δεῖ' ἐμὲ ἢ ὀσείς μου.
Τὴν Σαχάρ ὁπότε ὁ Νότος κί' ὁ Βορρᾶς ἀνακατόνη,
ὅτε ἡ ἄμμος τοὺς ἀστέρους καὶ τὸν οὐρανὸν τυφλώνη,
εὐτυχεῖς ἐκεῖν' οἱ κόκκοι, οἵτινες παρασυρμένοι
ὑποκάτω ἐνὸς χόρτου μένουσι καταθαμμένοι.
Καὶ ἐγὼ εἰς κόκκος ἄμμου καὶ ἐγὼ παραδαρμένος
ἀπὸ σκληροτέρους νότους εἰς τὸ μνημῆμά μου ἀπλωμένος
στὴν σιάν ὀλίγων χόρτων διατί δὲν ἡσυχάζω;
Θέλω κάλλιον ἓνα λίθον παρ' ἀλύσσους νὰ βαστάζω.
Τῆς νεότητός μου ρεῦμα, θολωμένον ἀπ' τὰ πάθη,
κύλα, κύλα βραθυτέρως πρὸς τοῦ μηθενὸς τὰ βᾶθη.

Δὲν ἐγήρασα, ὄχι ἀκόμα, δὲν ἐπέχυσεν ἀκόμα
εἰς τὰς παρειάς μου ὁ χρόνος τῶν ρυτίδων του τὸ χῶμα·
καὶ τὰ χεῖρά μου δὲν εἶναι αὐχηρὰ καὶ μαραμμένα,
τῆς νεότητός ὁ δρόσος τὰ φυλάττει νοτισμένα.

Ἄλλ' ὥστόσο τῆς δουλείας
ἓνας σπόρος μένει ἀκόμη στῆς πατρίδος μου τὸ χῶμα·
μόνον, μόνον διὰ νὰ κράζω θέλω ἀνοίγει αὐτὸ τὸ στόμα·
τῆς νεότητός μου ρεῦμα, θολωμένον ἀπ' τὰ πάθη,
κύλα, κύλα βραθυτέρως πρὸς τοῦ μηθενὸς τὰ βᾶθη.

ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑ Γ'

Ο ΛΕΥΚΑΤΑΣ

Τὰ θολωμένα κύματα οἱ ἄνεμοι ξεσχίζουσι,
οἱ κεραυνοὶ γογγύζουσι καὶ σέβονται καὶ τρέλουν,
ὁ νεφελώδης οὐρανὸς τὴν φύσιν ὄλην θάπτει·
καὶ μ' ὄλον τοῦτο τ' εἶν' ἐκεῖ ποῦ φαίνεται ὅτε ἀστράπτει;

Δὲν εἶναι τάχα οἱ ἄφροὶ κυμάτων ὀργισμένων
κατὰ σκοπέλων καὶ πετρῶν σκληρῶς συντριβομένων;

Εἶν' ὁ Λευκάτας κάτασπρος ἀπὸ τὰ γηρατεῖα,
εἶν ὁ Λευκάτας σοδαρὸς ὡς εἶν' ἡ ἐρημία.

Εἰς τὰ γυμνά τὰ στήθη του τὸ φῶς ἀντανακλάται
τῆς ἀστραπῆς, ἀλλὰ αὐτὸς νεκρὸς ἤδη κοιμάται.

Τὰ κύματα συντρίβονται, γογγύζουσι ἀφρισμένα,
ἀπ' τὰ ξηρὰ του τὰ πλευρὰ φεύγουσι συντριμμένα,
φέροντα πάντοτε μαζί τὴν κόριν τῶν ὄστων του,
καὶ ὁ Λευκάτας οὔτε κἄν ταράττει τὸν καιμὸν του.

Στὸ φαλακρὸν του μέτωπον αἱ χεῖρες τῶν αἰώνων
τὴν ἱστορίαν ἐγράψαν ἀναριμῆτων χρόνων.

Ἄλλὰ τὸ ὕδωρ τῶν νεῶν, ἡ μαύρη τρικυμία,
αἱ χαλαζαὶ καὶ ἡ χιὼν, ἡ ἀσπλαγχνὸς δουλεία
τὴν κυρτωμένην ράχην του ἤρχισαν νὰ ραπίζουσι
καὶ μὲ ρυτίδας καὶ πληγὰς σκληρῶς νὰ στιγματίζουσι
τὸ κατηφές του μέτωπον. Ἐσώσθη ἡ πνοή του·
τὸ ἱερόν του ἔπεσεν ἔκλιν' ἡ κεφαλὴ του.

Πῶς; δὲν ἐκάθησ' ἐπὶ σοῦ ὁ Ζεὺς ἐρωτευμένος
μὲ τὰς φλογώδεις τοῦ ἀετοῦ πτέρυγας ἐνδυμένος;
Καὶ τώρα, τώρα ἐπάνω σου κάθηνται τυλιγμένοι
ποιμένες εἰς τὰς χλαίνας των, πτωχοὶ καὶ πεινασμένοι.

Τὴν πολιὰν δὲν ἔστεψεν ἄλλοτε κορυφὴν σου
πολίχη καὶ νῶς θεοῦ; καὶ τώρα εἰς τὴν γῆν σου
τί ἄλλο παρὰ σκόπελοι φαίνονται καὶ θαιμίσκοι;
Λαιπὸν κ' ἡ δόξα εἶναι ὑνητή, κ' ἡ δόξα ἀποθνήσκει!

Ὁ ναύτης ἔταν ἐπλεε στὰ μαύρα κύματά σου,
μόλις σὲ ἔδλεπε μακρὰν σταχόρταγα νερά σου,
ἐπρόσφερα γονυπετῆς δεήσεις καὶ θυσίαν¹
καὶ σὺ σκληρὸς σ' ἀνταμοιβὴν ἐπεμπες τρικυμίας.

Τώρα ἐπέρασ' ὁ καιρὸς, ὁ ναύτης δὲν τρομάζει,
κί' ἔταν περναῖ πλησίον σου σχεδὸν δὲν σὲ κυττάζει.

Ματαίως σὺ ταράττεσαι, θολώνεσαι, ἀφρίζεις,
ματαίως τὸν αἰθέρά σου ταράττεις καὶ σκοτίζεις.

Τὰ κύματά σου θολερά, ψυχρὰ καὶ πεινασμένα
ἐπάνω σου κρημνίζονται, σὲ τρώγουσι λυσσασμένα.

Ὁ ναύτης φεύγων μειδιᾷ, δὲν σὲ τρομάζει πλέον,
γνωρίζει ὅτ' ἐγήρασεν ὁ ἄγριος ὁ λέων.

Ὅτ' ἡ ποιήτρια Σαπφὼ ἔπεσε πρὸ ποδῶν σου,
ἀπὸ συμπάθειαν καὶ σὺ ἐκλίνας τὸν καιμὸν σου²,

¹ Mox et Leucatae nimbose cacumina montis
et formidatus nautis aperitur Apollo.

(Virgilius)

² Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο τῆς Λευκάδος ἦτο τοξοειδῶς εἰς τὴν κορυφὴν κυρτωμένον. Ἴσως οἱ σεισμοὶ τώρα καὶ οἱ αἰῶνες μετέβαλον ὅλως διόλου τὸ σχῆμά του, ἐνεκα τοῦ ὁποίου ἠδύναντο ἄλλοτε οἱ ριπτόμενοι ἐκεῖθεν νὰ πίπτουν ὀριζοντίως εἰς τὴν ὑποκειμένην θαλάσσαν χωρὶς νὰ προσβάλλουν εἰς τὸν βράχον.

καὶ ἔκτοτε ἐφύλαξες τὸ μέτωπον σκυμμένον
τὰ ὕδατά σου νεωρῶν μὲ ὄμμα δακρυοσμένον,
τὰ ὕδατά σου τὰ σκληρὰ, ποῦ ἴσως ὀργισμένα
γλείφουν ἀκόμα μὲ χαρὰν ὅσα ἐρωτευμένα.
Ἄχ, τώρα πλέον δὲν παταὶ κανεὶς τὰ χόματά σου,
κανεὶς πλέον δὲν σέβεται τὰ ἱερά νερά σου.
Στὴν κορυφὴν σου, ὅπ' ἄλλοτε ἤκούοντο γλυκαίαι
τῶν ἱερῶν σου αἱ φωναί, περιστερὰ ἀγρίαὶ
ἐνίοτε ἀκούονται νὰ κλαίουσιν, νὰ τρίζουν.
Λευκάτα! ὡς καὶ τὰ πτηνὰ στὸν τάφον σου γογγύζουν!
Κοιμήσου τώρα ἤσυχος, ἴσως θὰ ἔλθῃ ἡ ὦρα
ἀγέρωχος νὰ ὑψωθῇ ἡ δυστυχίῃ σου χώρα·
κι' ἀντὶ ν' ἀκούῃς τοὺς κλαυθμοὺς περιστερῆς ἀγρίας
ἴσως θ' ἀκούσῃς ἄσματα, φωνὰς ἐλευθερίας.

ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑ Δ'

Ο ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ¹

Ἐτριξ ἡ πύλη τῆς εἰρκτῆς ἐπάνω στοὺς μοχλοὺς τῆς·
πῶς ἐνθουοῦμαι τοὺς φρικτοὺς ἐκείνους ὀρυγμοὺς τῆς.
Ἐμῆθηκα μέσα κ' ἔκλεισαν ὀπίσω μου τὰς θύρας,
τὰς θύρας ὅπου ἔκαμην στὸν κόσμον τόσας χήρας!
Ἐμειν' ἀκίνητος εὐθύς καὶ ἔστριδα τὸ βλέμμα
μήπως χωρίσω κάτι τι στὴν ἄδυστον ἐκείνην·
βαρεῖα μὲ προσέβαλεν ὁσμή ὡς ἀπὸ αἷμα·
εἰς μίαν ἄκραν εἶδόν τι ποῦ ὁμοίαζεν εἰς κλίνην.
Τόσον βαθὺς τὴν φυλακὴν ζόφος κατασκοτιάζει,
ποῦ λέγεις ἀπ' τοὺς τοίχους τῆς ὅτ' ἴσως ἀναδύσει.

Μέσα ἐδῶ εἶν' πρὸ πολλοῦ κλεισμένος ὁ Ἥλιος
χωρὶς ἐλπίδος πιθανῆς καμμίας σωτηρίας·
ὁ δεσμοφύλαξ ἀναψεν ἓνα ἰσχνὸν κηρίον
καὶ τότε ἐπήγα εἰς αὐτὸν ἐμφοδὸς καὶ δακρῶν·
Θεὲ μου! πῶς σ' ἐγνώρισα, ὦ δυστυχῆ Ἥλιε,
καὶ πῶς σὲ βλέπω τώρα ἐδῶ! Τὸ πῦρ τῶν ὀφθαλμῶν του

¹ Ἐὰν κανεὶς ἀναγνώσῃ ποτὲ τοὺς στίχους τούτους, θέλει μὲ συγω-
ρήσει καμμίαν ὑπερβολὴν, εἴταν μάθῃ ὅτι ὁ δυστυχῆς οὗτος καταδικασμένος ἔξω
φρενῶν καὶ κλεισμένος εἰς φρικτωδεστάτην φυλακὴν, εἶθεν κανεὶς δὲν
ἐκδήμα παρὰ διὰ τὰ βλάβη εἰς τὸν θάνατον, ἐπρόσμενον ἀπὸ στιγμὴν εἰς
στιγμὴν τὴν τρομερῶν ἀποφασίῶν του.

τὸ εἶχε σέβει: τῆς εἰρκτῆς ἡ ἄκρα ὕγρασία.
Ἐγὼ δεσμὰ βρῦτάτα τριγύρω τῶν ποδῶν του.
Ἐτρεμ' ἐκεῖ στὴν κλίνην του καὶ τοὺς ἰδόντας τρίζει,
τόσον τὸ ψῶχος τὸ πολὺ τὰ μέλη του κλονίζει.

Ἄν ἐδῶλες τὸ ἔνδυμα καὶ τὸ νεκρὸν του βλέμμα,
τὰ χεῖλη κατακόκκινα ἀπὸ πηγμένον αἷμα,
κ' ἐν κάτι τι ποῦ εὐρίσκειται πάντοτε εἰς ἓνα ποῦμα,
ἤθελ' εἰπεῖς, τὸν ἔφαγε τοῦ μνήματος τὸ χόμα.
Μόλις μὲ εἶδ' ἐκάθισε στὸν μαυρὸν κράδατόν του,
καὶ μὲ πνιγμένην τὴν φωνὴν μοῦ λέγει: «Τὸ γνωρίζω»
«τὸν θάνατόν μου ἔφερες». Καὶ κλωνῶν τὸν σταυρόν του
κι' ἀνκοτενάζων ἔκραζε: «Στὸ μνήμα τώρα ἐγγίζω»
«Θεὲ μου, σὲ εὐχαριστῶ· σὺ μ' ἐλυπήθης μόνον,
ἄφρου στὸν τάφον μ' ἔθεσαν σήμερον ἓνα χρόνον».

«Ἐγὼ εἶμ' ἤδη ἀσθενής. Τὰ χεῖλη μου τὰ βλέπεις;
Θεώρησέ τα καὶ ἀλλαχού τὰ βλέμματα μὴ τρέπης·
αὐτὸ τὸ αἷμα, ποῦ ἐπ' αὐτῶν εἶν' ἤδη πατηγμένον,
τὸ εἶδες σ' ἄλλον πώποτε ἐδῶ φυλακωμένον;
Ἄ! μ' ἔφαγεν ἡ φυλακὴ, μ' ἔφαγ' ἡ ἐρημία!
Θαμμένος πάντοτε ἐδῶ ὡς νυκτερὶς στὸ σκοτὸς
ἄλλος δὲν σοῦ εἶναι σύντροφος, ὦ δυστυχῆ Ἥλιε,
παρὰ αὐτῶν σου τῶν δεσμῶν ὁ φρικαλέος κρότος.
Τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ὀλονυκτῶς ποτέ μου δὲν τοὺς κλείω,
διότι αἷμα καὶ χολὴν ἀκκαπαύστως πτύω.

»Βλέπεις ἐκεῖ στὴν σκοτεινὴν τῆς φυλακῆς γωνίαν;
Ἐνας σκαρπίος ἔκτισεν ἐκεῖ τὴν κατοικίαν.
Κάθε ἐσπέρας ὅτ' ἐγὼ τὸ αἷμα μου ἐξέμω
καὶ ὅτε ἀπ' τὸν πυρετὸν συστρέφομαι καὶ τρέμω,
τότε αὐτὸς ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς φωλεῆς του,
καὶ ἔρχεται νὰ μὲ ἰδῇ, μὲ αἷμα νὰ γεμίσῃ.
Στὰ αἱματομένα χεῖλη μου πολλάκις τῆς οὐρᾶς του
ἠσθάνθη τὰ κεντίσματα. Ἴσως νὰ μὲ φιλήσῃ
ἐπιθυμῆ ὁ δυστυχῆς, διότι ἐγὼ κλεισμένος
τὸν ἔχω μὲ τὸ αἷμα μου ὡς τώρα χορτασμένον.

»Ἀκούεις ποῖοι ἔρχονται ἐδῶ νὰ μ' ἀσπασθῶσι;
Τί βλέπω; οἱ δύο σου ὀφθαλμοὶ πικρῶς δακρυροῦσσι.
Τὰ δάκρυά σου φύλαξε, δὲν ἀνοιξά ἀκόμα
στὰς ἄλλας δυστυχίας μου τὸ νεκρικόν μου στόμα.
Ἄ! ὅταν ἀκούσῃς πῶς ἐδῶ τὴν νύκτα ὁ Ἥλιος
διάγει ἔρμος μοναχὸς στῆς φυλακῆς τὰ βάθη

καὶ ποῖαι ἔρχονται σκιαὶ ἐν μέσῳ τῆς σκοτίας
 νὰ μοῦ πατοῦν τὰ ἀστένη καὶ ἀσιμαίνοντά μου στῆθῃ,
 ἀχ! τότε πόσα δάκρυα ποταμηδὸν ἢ ἀ χύσῃς;
 Πύργρον ἂν εἶσαι μάρμαρον καὶ πέτρα ἢ δακρύσῃς».

Κλείει τὸ στόμα μία στιγμὴν, κ' ἔπειτ' ἀναστενάζει,
 τὸ βραγμένον στήθος του ὀγκοῦται καὶ κοιλιάζει.
 Φαίνεται ὅτι ἤρχιζαν εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην
 νὰ καταδαίνουσι αἱ σκιαὶ εἰς τὴν θολερὰν του μνήμην.
 Καθὼς ἐν νέφος σκοτεινὸν κοράκων περνασμένων
 κρημνίζονται μὲ θόρυβον ἐπάνω τῶν πτωμάτων,
 μαῦρα καθὼς τὰ φάσματα κακούργων κολασμένων
 τᾶντα ῥύγχῃ των κτυποῦν, ταράττουσιν τὰ πτερά των,
 ξεθάπτουσι καὶ ξεσχίζουσι μετὰ σκληρῶν ὀδόντων
 τὰ νεύρα καὶ τὰ κρέατα σαρκῶν ἀποθανόντων.

Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔγειναν σκληροὶ καὶ αἱματώδεις,
 ὁμοίωζον εἰς δύο πληγὰς βαθείας, τερατώδεις,
 ὅπου ἀνοίγει ξίφος τι πλατὺ φαρμακευμένον.
 Ἄφου τὸν εἶδα τρέμοντα καὶ τόσον ταραχμένον,
 ἤθελον μίαν στιγμὴν νὰ τὸν κατήσυχάζω,
 κ' ἐκεῖνος εἰς τοὺς λόγους μου ἴδου πῶς μ' ἀπεκρίθη
 «Ἄν εἶ, τι ἔχω ἐδῶ στὸν νοῦν νὰ σὲ τὸ εἶπω φθάσω
 καὶ ἂν ὅσα σὲ διηγῆθῶ δὲν σὲ φωνῶσι μῦθοι,
 »προσπάθησε, ἂν ἤμπορῆς, καὶ σὺ νὰ μὴ δακρύσῃς,
 »προσπάθησε, ἂν ἤμπορῆς, νὰ μὲ περηγορήσῃς.

»Στοῦ τάφου μου τὰ σκοτεινὰ τὰ σπλάγχνα ἐδῶ χωμένος
 »προχθὲς τὸ μεσονύκτιον ἤμην ἐξαπλωμένος
 »εἰς τὸν ξηρὸν μου κράδδατον, εἰς τὴν στερνὴν μου κλίνην,
 »Ἄχ! τρέμω ἐνθουμούμενος τὴν ὥραν μου ἐκείνην!
 »Μικρόθεν οἱ ἀλέκτορες ἤρχισαν νὰ φωνῶσι
 »καὶ τὰς φωνὰς των ἀγρυπνός μόνος μου ἀριθμοῦσα.
 »Κάθε φωνὴν ποῦ ἤκουα σκληρῶς νὰ παραιτῶσι
 »ὡς μίαν πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν τρέμων τὴν ἔμετροῦσα.
 »Ἐδῶ μ' αὐτὴν τὴν χλαϊνάν μου ὄλος τετυλιγμένος
 »τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐκλείει ὡς νᾶμην κοιμισμένους.

»Κρυφά, κρυφά τὰ βλέμματα ἔρριπτα εἰς τὴν θυρίδα
 »κ' ἐκύτταζα τὸν λύχνον μου, τὴν μὴν μου ἐλπίδα.
 »Κ' ἐνῶ ἐκύτταζα ἐκεῖ κρύος καθὼς τὸ χῶμα,
 »μ' ἐφάνη εἰς τὴν θυρίδα μου ἓνα πυρῶδες στόμα
 »ὅπου ἐφύσα κ' ἤθελε τὸν λύχνον μου νὰ σούσῃ.
 »Στὰ πράσινα τὰ χεῖλη του ἔδλεπα κρεμασμένους

»τοὺς σκόληκας τοῦ μνήματος ποῦ εἶχε παραιτῆσαι
 »τοὺς μικροὺς ὀδόντας του ὄλους δεσπορευμένους
 »τοὺς ἔρριπτεν ἐπάνω μου μὲ κάθε φύσημά του.
 »Ἐσδέσθη ὁ λύχνος κ' ἔμεινε μόνον τὸ κἄπνισμά του.

»Ἐκύτταζα μίαν στιγμὴν τὸν λύχνον ἐσδεσμένον
 »καὶ τὸν κἄπνισμα ποῦ ἀνέβαινε μὲ βλέμμα τρομασμένον.
 »Ἐτριζαν ἔξω κεραυνοί, ἔτριζ' ἡ φυλακὴ μου,
 »ἐνόμιζα ὅτ' ἐφύσεν ἡ ὦρα ἢ στερνὴ μου!
 »Τριγύρω μου δὲν ἔδλεπα παρὰ βραῦ τὸ σκότος
 »καὶ μὲς' ἐστὶ σκότος ἔλαμπον φασμάτων λεγεῶνες.
 »Δὲν ἦτον ὅ,τι ἤκουα τῶν κεραυνῶν ὁ κρότος,
 »οὔτε ἀνέμω φύσημα οὔτε βροχῆς σταγόνες.
 »Ἄλλ' ἦτο μῆγμα τρομερὸν ἤχων συγκεχυμένων,
 »καὶ λόγοι ἀκατάληπτοι στομάτων νεκρωμένων.

»Ἐύπνω, μοῦ ἐφώναζαν πολλοὶ, «ἐγέρθητι, Ἥλιε»,
 »καὶ μὲ ἐμάστιζαν σκληρὰ μὲ ράβδους καὶ σχοινία.
 »Ἐστράφη καὶ ἐκύτταζα καὶ εἶδον πόσα πληθῆ
 »σκιῶν ἐκαταδάρυναν τὰ σιμαίνοντά μου στῆθῃ.
 »Φέρουν τινὲς εἰς τὸν λαμπὸν ἀκόμη κρεμασμένον
 »τὸν βρόχον ποῦ τοὺς ἐπνίξεν' οἱ μαῦροι ὀφθαλμοὶ των
 »ἄλλ' ἐν νεύρον κρέμονται λεπτὸν καὶ σαπνὸν,
 »τὸ στόμα των εἰν' ἀνοικτόν, πνιγμένη ἢ φωνὴ των.
 »Στὰ ταυνομένα μέλη των ἐφρίνοντο ἀκόμη
 »τοῦ τρομεροῦ θανάτου των καὶ οἱ σπασμοὶ κ' οἱ τρόμοι.

»Ἀφήτέ με, σκληρὰ σκιαί, ἀφήτέ με ἀκόμα».
 »εἰς μάτην τοὺς ἐκρυβύλαξε τὸ νεκρικόν μου στόμα.
 »Ἀφήστέ με, τὸ στήθος μου ἀκόμη ἀναπνέει,
 »ὁ ἀγρυπνός μου ὀφθαλμός, κυττάζτε, ἀκόμη κλαίει».
 »Ἦταν κωφαί... δὲν μ' ἤκουαν... Τὸ χῶμα τῶν μνημάτων
 »εἶχε σφραγίσαι τῶν σκιῶν ἐκείνων τὰ ὄτια.
 »Θεὸς μου, πῶς μ' ἐφλόγιζαν σκληρὰ τὰ βλέμματά των!
 »Πῶς τῶν καμμένων σπλάγγων των μ' ἐπνίγ' ἢ δυσωδίαι
 »Τοιουτοτρόπως ἔζησα ὡς τὴν αὐγὴν ἐκείνην.
 »Τότε μ' ἀφήκαν αἱ σκιαὶ εἰς τὴν ἐρημὴν μου κλίνην».

»Ἐτριξε πάλιν τῆς εἰρκτῆς ἢ τρομερῆς ἢ θύρα
 »στοῦ κρύου δεσμοφύλακος τὴν ρωμαλέαν χεῖρα.
 »Μόλις ἐκόθηκα ἤκουσα εἰς τὴν μικρὰν θυρίδα
 »τὸν δυστυχῆ νὰ μᾶς ζητῇ ὕδατος μιὰν ρανίδα.

Ἡ γλῶσσά του ἦτο ξηρά, ὁ λάρυγξ του καμμένος,
καὶ μόνον τοῦτο ὁ ἰδρῶς ρέει στὸ μέτωπόν του!
Ὁ δυστυχὴς κητάδικος τόσ' ἦτον διψασμένος,
ὡστ' ἐγλείψει τὰ δάκρυα τῶν μαύρων ὀφθαλμῶν του,
καὶ ἐπροσπάθει νὰ τὰ πιῇ. Ἡ δίψα τοῦ θανάτου
ἦτον ἐκείνη ποὺ ἔτρωγε τὸν μαύρον λάρυγγά του.

Καὶ μίαν αὐγὴν, πρωτ-πρωί, δὲν ἔφρεγγεν ἀκόμα.
κ' εἰς ἓνα ξύλον κρέμεται ἓν παγωμένον πτώμα.
Τὸ ἐκινούσε ὁ ἄνεμος καὶ ὅταν τὸ ἐκινούσε,
ἤκουέ τις μονότονα νὰ τρίξει τὸ σχοινίον,
νομίζεις ὅτι ὁ νεκρὸς τὸν χρόνον ἐμετρούσε.
Τὸ τέκνον του ἀγγλικὸν καὶ τρυφερὸν παιδίον,
πικρὰ ἐθρήνηει κ' ἤθελε νὰ ἀσπασθῇ τὸ πτώμα·
ἀλλ' ἄχ! τὸ παίρνει ὁ ἄνεμος ἀπ' τὸ μικρὸν τοῦ στόμα.

Μακρὰν ἐκεῖ παράμερα σιωπηλὰ τὸν θάπτουν
καὶ οὔτε κἀν εἰς σάδανον τὸ πτώμα του δὲν ράπτουν.
Ὁ λιθάρος στὸ μνήμα του ποτὲ δὲν θὰ καπνίση,
δὲν θὰ φυτρώσῃ ἐπάνω του κυπάρισσος μεγάλη
μὲ τὴν βαρεῖαν τῆς σκιᾶν ποτὲ νὰ τὸν δροσίση.
Θέλει τὸν δέρνει ὁ ἄνεμος, βροχή κι' ἀνεμοζάλη,
ἄγρια χόρτα κ' ἔρπετὰ τὸ μνήμα του θὰ ἐκδάξῃ
καὶ σὺντροφός του μία γλαυὴ ἐπάνω του θὰ κράξῃ.

(1847)

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ ΚΑΙ ἘΤΕΡΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΝΕΚΡΙΚΗ ΩΔΗ

Τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσοῦλα ἐξεφύτρωσ' ἓνα ρόδο,
τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσοῦλα ἐμαράθηκε τὸ ρόδο!

Γιὰ μίαν ἀνοιξὶ μόνον στὰ περίφημα κλαριά του
ἐτραγοῦδῃσε τῆθδόνι, ἔκαμε καὶ τὴ φωλιά του...
Σὰν ἡ ἀνοιξὶ γυρίσῃ καὶ τῆθδόνι σὰ γυρίσῃ,
τὴ φωλιά του ποῦ θὰ στήσῃ:...

Ὅταν ἐδῶκινε ἡ σελήνη, ἔταν ἐδῶκιναν τὰστέρια
μὲ ἀγάπη τὸ ἐθωροῦσαν, τοῦ ἀπλώνανε τὰ χέρια.
Σὰν νὰ ἤθελαν ἐκεῖ ἐπάνω νὰ τὸ πάρουν τὸ καύμενο,
ἔλεγαν πῶς εἶν' ἀδέρφι, ἔλεγαν πῶς πλανημένο
τοῦρανοῦ τὸ μονοπάτι τὸρρανοῦ θὰ εἶχε χάσῃ
ὦχ! ἀστέρια! ὦχ! ἀστέρια! γρήγορα ποῦ θὰ σὰς φθάσῃ!

Κάποιοι ποῦ ἤκουσαν τῆθδόνι στὸ κλαρί του νὰ λαλή,
εἶπαν, δὲν εἶναι τραγοῦδι, μυρολόγι εἶν' ἐκεῖ...
Κι' ὅσοι εἶδαν τὰς ἀκτῖνας τῶν ἀστέρων τοῦρανοῦ
νὰ γελοῦν, νὰ παιγνιδίζουσαν μὲ τὰ φύλλα τοῦ ὄρρανοῦ,
εἶπαν, τὰ φῶτα ἐκεῖνα, ἄχ! δὲν εἶναι τῆς χαρᾶς,
εἶπαν ἔτι εἶναι τὰ φῶτα νεκρικῆς κερδοσᾶς.

Τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσοῦλα ἐξεφύτρωσ' ἓνα ρόδο,
τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσοῦλα ἐμαράθηκε τὸ ρόδο!

Μὴν ἐπέρρασεν ἐκεῖθεν ὁ Βοριάς ὁ παγωμένος
καὶ σὰν εἶδε τέτοιο ρόδο ὁ σκληρὸς ὁ ἐρωτεμένος
ἄρπαξε τὴν μυρωδιά του
καὶ τὴν πῆρε στὰ φτερά του:...

Τόσον εἶναι μακραμένο καὶ τὰ φύλλα του ἔχει ἀχνά,
 ἔποῦ λὰς ἔτι γιὰ χρόνους τῆς αὐγουλάς ἢ θροσά
 δὲν τὸ ἐδρόσεισε τὸ μαῦρο. Τόσον εἶναι πικραμένο,
 ἔποῦ λὰς ἔτι ἐπάνω σὲ κορμὶ σαθαιωμένο
 κάποιο χέρι τὸ εἶχε στήση
 νεκρικὰ νὰ τὸ στολίσῃ.

Τὴν αὐγὴ μὲ τῆ θροσουλά ἐξεφύτρωσ' ἕνα ρόδο,
 τὴν αὐγὴ μὲ τῆ θροσουλά πῶς ἐχάτηκε τὸ ρόδο;

Δὲν τὸ ξεύρω!... Κάποιος εἶπε ἔτι: ἐψὲς τὸ βράδυ-βράδυ
 εἶδε κάποιονε νὰ φεύγῃ σὺν καπνῶς μὲ τὸν ἀγέρι.
 Τἄλλογὸ του ἦτο μαῦρο σὺν τῆς νύχτας τὸ σκιτάδι
 κ' ἔλαφρὸ σὺν τὸν αἰθέρα,
 εἰς τὸ χέρι του ἐδικαστοῦσε. ἀχαμνὸ, ξεγυμνωμένο,
 ἕνα ρόδο μακραμένο.

Ὅταν ἐφευγε ἀκλουθώντας τοῦ πελάου τὴν ἀκρὴ ἀκρὴ
 Ἄχ, δὲν ἔχυν' ἕνα δάκρυ·
 μόνον ἔλεγε στὸ κύμα, ποῦ τὸν βλέπει καὶ τραδιέται:
 «κῆματά μου, εἰπέτε, εἰπέτε»
 »δὲν εἶν' ὠμορφὸ τὸ ρόδο;» Μόνον λέγει: στὸ χορτάρι
 ποῦ ὑποκάτω ἀπ' τὸ ποδάρι
 τοῦ ἀλόγου του παιαίνει: «Δὲν εἶμ' ἄξιος κ' ἐγὼ
 »τέτοιο ρόδο νὰ φορῶ;»
 Τέτοια ρόδα καὶ τοῦ Χάρου κάνουν ὠμορφὰ τὰ στήθια.
 Εἶναι ἀλήθεια, εἶν' ἀλήθεια!

Η ΣΚΛΑΒΑ

Ἄνοιξε τὰ φτερούγια σου,
 ἄχολο περιστέρι,
 καὶ θὰ νὰ πᾶς γι' ἀγάπη μου
 σὲ μακρινὸ σεφέρι.
 Εἶναι μακρὸς ὁ δρόμος σου,
 θὰ φύγῃς μοναχὸ σου·
 ἀπλωσε τὸ φτερό σου
 καὶ σῦρε στὸ καλό.

Καὶ σὺν διαθῆς τὰ σύγνεφα
 καὶ σὺν τὰ διαπεράσῃς,
 καὶ μέσα ἐκεῖ πὺδ κάλονται
 τὰ στροπελέκια φάσῃς,

θυμήσου, περιστέρι μου,
 μὴ σοῦ καὶ τὸ ράμμα
 ὅπου βιστάει τὸ γράμμα
 καὶ πῆση καὶ χαθῶ.

Καὶ σὺν ἰδῆς τὰ κύματα
 ἀπὸ ψηλὰ ν' ἀφρίζουν
 καὶ νὰ χτυποῦν, νὰ βόγκουνε,
 τὴ γῆ νὰ φοβερίζουν.
 μὴ γελαστής, πουλάκι μου,
 νὰ πᾶς ἐκεῖ σιμὰ τους,
 τὰ δόλια τὰ νερά τους
 θὰ βρέξουν τὴ γραφή.

Εἶναι τὰ κύματ' ἀσπλαχνα,
 πάντα νερὸ διψῶνε
 κ' ἐπάνω σου τὰ πέσουνε
 σκληρὸ νὰ καταπιῶνε
 τὰ δάκρυα ποῦ ἐσοῦξανε
 εἰς τὸ χέρι μου ἐπάνω.
 Ἄχ! κάλλιο νὰ περῶ
 παρὰ νὰ μὴ τὰ ἰδῶ.

Κι' ἂν ἴσως καὶ στὸ δρόμο σου
 ψηλὰ μὲς τὸν αἰθέρα,
 πιστὸ περιστερὰκι μου,
 τὴν ἀνοιξὶ μὰ μέρα
 τὰ χειλιδόνια τὰ χαρά
 ἂν τύχῃ κι' ἀπκνήσῃς
 νὰ μοῦ τὰ χαιρετήσῃς
 μ' ἕνα γλυκὸ φιλί.

Καὶ νὰ τοὺς πῆς ποῦ βρίσκομαι,
 πῶς ἡ καρδιά μου τρέμει
 πῶς χάνονται τὰ νιῶτα μου
 σὲ τούρκικο χαρέμι.
 Καὶ πῆς τὸ παραθύρι μου
 νὰ μὴ τὸ λησμονήσουν
 καὶ νᾶλθουνε νὰ στήσουν
 σιμὰ μου μιὰ φωλιά.

Κι' ἂν ἴσως κι' ἀποστάσανε
 καὶ ταῦρης δειλιασμένα
 κι' ἀπὸ χειμῶν' ἀνέλπιστο
 τὰ ἰδῆς κυνηγημένα,

θυμήσου, περιστέρι μου,
τῆ ράχη σου νὰ στρώσης
καὶ τὰ φτερά ν' ἀπλώσης
σάν καρδιοῦ πανιά.

Κ' ἐκεῖ ποῦ ἀρμενίζετε
καὶ θὰ κρυφομιλήτε
καὶ μυστικά τὸν πόνο σας
καθένα θὰ διηγῆται,
θυμήσου, περιστέρι μου,
νὰ πῆς στὰ χειλιδόνια
πὼς ἔφυγαν δυὸ χρένια
ὅπου εἶμαι στὴ σκλαβιά.

Κ' ἐκεῖ ποῦ πρωτοφθάσουμε
κ' ἐκεῖ ποῦ πρωταράξουν
νὰ πᾶν νὰ ποῦν στ' ἀδέρφια μου
νὰ λῆσυνε νὰ μ' ἀρπάξουν,
καὶ καθ' αὐγὴ στὸ λάλημα
καὶ νὰ μὲ μελετᾶνε
καὶ νὰ τοὺς ἐνθυμᾶνε
πὼς εἶμαι στὴν Τουρκιά.

Τότε νὰ τρέξης γρήγορα
καὶ σύ, περιστέρακι,
νὰ πᾶς ἐπάνω στ' Ἄγραφα,
στὸ κλέφτικο γιατάκι,
καὶ νὰ ἔρῃς τὴν ἀγάπη μου,
τὸ Λάμπρο, τὴ ζωὴ μου,
καὶ δῶσε τὴ γραφὴ μου
κ' ἓνα φιλι κρυφά.

Καὶ πὲς τοῦ χαιρετίσματος
νὰ μὴ μὲ λησμονήσης,
πὼς εἶμαι νεῖα κι' εἶμ' ὠμορφη
σάν τὸ νερὸ στὴ βρύσι,
καὶ πὼς μὲ κινδυνεύουμε
καὶ πὼς μὲ τυραγνοῦνε
καὶ χίλιοι καρτεροῦνε
μιὰ μόνη μου ματιά.

Κι' ἀνίσως καὶ τὰ νιῶτα μου
ἀκόμα τὰ θυμάται,
κι' ἀνίσως καὶ σάν ὄνειρο
μὲ βλέπη σάν κοιμάται,

πὲς τοῦ, περιστέρακι μου,
νὰ ζῶση τὸ σπαθί του,
κ' ἡ μαυρὸ ἡ Ἀρετὴ του
τρομάζει τὴ σκλαβιά.

Τάγιασλι τοῦ ἂν τὸ κόψουμε
καὶ τοῦ τὸ μυριστοῦνε,
τὰ ρόδα μου ἂν ἀχνίσουμε
κι' ἀνίσως μαρτύρουμε,
νὰ μὴ μῶχη παράπονο,
νὰ μὴ τόνε πικραίνη...
Τὰ νιῶτα τὰ μαραίνει
σκλαβιά καὶ μοναξιά.

NANI - NANI

Ἄγγελοκάμωτο παιδί,
πέσε στὴν ἀγκυλιά μου,
πέσε γλυκὰ νὰ κοιμηθῆς

δὲν ξεύρεις πὼς σπαράζουμε
τὰ μῦρα σωθικά μου,
στὰ στήθη μου σάν ἀπλωθῆς.

Ἔλα, ψυχὴ μου, κότταζε
ἡ μάνα σου ἡ καυμένη,
γυμνή καὶ χιονισμένη,
μὲ τὰ μακρὰ μαλλάνια της,
γιὰ ἰδές, νὰ σὲ σκεπάσει,
μὴν ἢ δροσιὰ σὲ πιάσει.

Ἔλα, παιδί μου, κ' οἱ ὄρφανοί
σάν στέκουν κι' ἀγρυπνοῦνε
δύσκολα λησμονοῦνε.

Ἔλα νὰ σὲ κοιμίσουμε
στὴ ζέστη τς' ἀγκυλιάς μου
οἱ χτύποι τῆς καρδιάς μου.

Νάξηρες πὸτ' ἐξύπνησε
σήμερα τὴν αὐγοῦλα
ἡ μαύρη σου ἡ μανοῦλα!

Τὰ γόνατά μου ἐτρόπησαν δυὸ ὄρκις πεσημένη
ἐμπρὸς εἰς τὴν Παρθένο μας... Ἐσὺ κι' αὐτὴ μοῦ μένει.

Ἐκλάψα μύθρα δάκρυα, — ἔχῃ γὰρ μέ, παιδί μου.
Ἐτάχθηκα στή Χάρη τῆς γιὰ σέ, γλυκὲ πουλί μου,
τὸ γάλα νὰ μὴ χάσω!

Παρθένο μου! Παρθένο μου! Πάρε με νὰ μὴ φθάσω
νὰ ἴδῶ τὸ μαῦρο τέρψανὸ ἀχνὸ καὶ πεινασμένον
στὰ μαυραμένα στήθια μου νὰ κλαίῃ κρεμασμένο!

Ἐλα, παιδί μου, ἐλπίδα μου, ἔλα καὶ σὲ νυστάζει.
Κοιμήσου κ' ἡ μανούλα σου ἔξυπνη σὲ κυττάζει.
Εἶναι πικρὰ τὰ χεῖλη μου, φαρμάκ' εἶν' ἡ καρδιά μου,
ἀπὸ τῆ φτώχεια τρέμουνε τάχα καὶ κόκκαλά μου...
Ἐλα, παιδάκι μου, μὴ κλαῖς. Πέσε νὰ σὲ κοιμίσω
καὶ νὰ σὲ ναναρίσω.

ΝΑΝΑΡΙΣΜΑ

Φύσ', ἀγεράκι δροσερό,
μὲς τῶν δενδρῶν τὰ φύλλα.
Πάρ' ἀπ' τὰ ρόδα τὸν ἀνθό,
ἀπ' τῆ μηλιά τὰ μῆλα
καὶ φέρτα στὸ παιδάκι μου.
Εἶναι καλὸ καὶ κάνει
ἥσυχο νάνι-νάνι.

Ἀρχίνησε τὸ λάλημα,
ἀηδόνι ἐρωτεμένο·
νανάρισέ το, τὸ φτωχὸ
εἰν' ἀποκοιμημένο
σάν τῆ γλυκειά σου συντροφιά
μὲς τῆ φωλιά σάν κἀνη
τῆ νύχτα νάνι-νάνι.

Ἄνοιξε νυχτολούλουδο,
ἄνοιξε καὶ μὴ κλείσῃς,
τὴν ὄμορφῇ σου μυρωδιὰ
ὄσόντου νὰ τῆ χύσῃς
ὅλη μὲς τὰ μαλλάκια του.
Τὸ μαῦρο ἴδες πῶς κάνει
μαζί μου νάνι-νάνι.

Παίξει τὰ γέρι τοῦ Μαιῦ
μέσα στὸν καλχημῶνα,
γελοῦνε τάνη, τὰ νερά,
λαλεῖ ἢ νεροχελῶνα.
Ἐδτυχισμέν' εἶμαι κ' ἐγὼ

στὰ στήθια μου σάν κἀνη
τὸ μαῦρο νάνι-νάνι.

Καὶ σεῖς μὲ τὰ χρυσὰ φτερὰ
ὄνειρατά μου ἐλάτε
στὸ ἔρμο τὸ καλυδί μου,
ἀγάλια ἀγάλια ἐμδάτε,
σιγὰ μὴ τὸ ξυπνήσετε·
κυττάξετε πῶς κάνει
Ἄγγελος νάνι-νάνι.

Ἄνευρατα εἶναι τοῦ φτωχοῦ
ἡ συντροφιά, ἐλπίδα
τῆς χήρας ἢ παρηγοριά,
ὁ ἥλιος, ἡ ἀχτίδα.
Ἐλάτε μὴν ἀφήσετε
τῆ μάνα του ποὺ κάνει
μαζί του νάνι-νάνι.

Ἀποκοιμήθη τὸ μικρό, κ' ἡ μάν' ἀποκοιμήθη
βαστώντας το σφιχτὰ σφιχτὰ στὰ μητρικά της στήθη.

Ἐδλογημένο τρεῖς φοραὶς τῆς χήρας τὸ κρεβάτι!
Ἐδλογημένο τρεῖς φοραὶς! Κι' ἀνάθεμα στὸ μάτι
ὁποῦ κυττάξ' ἀτάραχο μικρὸ παιδί σάν κἀνη
στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας του τῆ νύχτα νάνι-νάνι.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΓΙΑΣ

Α.
Η ΦΤΩΧΗ

«Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, κάμετε ἐλεημοσύνη
ἔτσι ὁ Θεὸς παρηγοριὰ καὶ ἀγάπη νὰ σὰς δίνη.
Ἐλεημοσύνη κάμετε στὴν ἔρημη τὴ χήρα!»
Φτωχὴ γυναίκα ἐφώναζε σ' ἄλλης φτωχῆς τὴ θύρα.

— Ἡ νύχτα, τὰστραπύδροντα, τὸ χιόνι δὲν μ' ἀφίνει
νὰ πάω ἐμπρὸς. Χριστιανοί κάμετ' ἐλεημοσύνη!
Ἄνοιξτετὲ μου, ἀπέθανα. . . Κ' ἐγὼ Θεὸ λατρεύω.
Ἄνοιξτετὲ μου, Χριστιανοί, ἔμαθα νὰ νηστεύω,
καὶ τὸ ψωμί σας δὲν ζητῶ, δὲν θέλω νὰ τὸ πάρω.
Φτωχὸς φτωχὸν συμπονεῖ· γλυτώστε με ἀπ' τὸ Χάρο.
Μὲ φθάνουνε δυὸ κάρδουνα, μὲ φθάνει τὸ φυτόλι
ποὺ κάθε βράδυ ἀνάφτετε, ποὺ καίτε στὸ καντήλι
ἐμπρὸς στὴ μάνα τοῦ Θεοῦ, ἐμπρὸς εἰς τὴν Παρθένο . . .
Ἐλεημοσύνη, λίγο φῶς . . . πρᾶφθάστε με . . . πεθαίνω . . .

Β.

— Μάνα μου, ξύπνα, δὲν ἀκοῦς: στὴ θύρα μας χτυπάνε.
— Ἀγέρας δέρνει τὰ κλαριά τοῦ λόγγου καὶ βογγᾶνε.
— Σκιαζομαι, μάνα, σὰν πουλι φεύγει, πετᾷ ἡ καρδιά μου.
— Εἶναι σκυλιὰ ποὺ ρυάζονται: πέσε στὴν ἀγκαλιά μου.
— Ἄκουσα κλάψαις καὶ φωναίς.

— Θὰ τάειδες στυνερὸ σου,
Κοιμήσου, γύρισ' ἀπ' ἐδῶ καὶ κάμε τὸ σταυρὸ σου.

Γ.

Ἄκουω στὴ θύρα μας σὰ βογγητό,
σὰν ψυχομάχημα: θὰ πάω νὰ ἰδῶ.

Σκάνεται ἡ δύστυχη καὶ πάει νὰ ἰδῆ.
Στὸ χῶμα κοίτεται ἓνα κορμί.
Ἄχνῶ τὸ πρόσωπο καὶ τὰ μαλλιά
ξέπλεγα σέρνονται στὴν τραχηλιά·
τὰ χέρια κρούσταλλο, σιδερωμένα
μέσα στὸν κόρφο τῆς τᾶχει χωμένα.

— Παιδί μου, πρόφθασε, δὸς μου βοήθεια:
ἐκείνη πᾶκουσες ἦταν ἀλήθεια.

Στὰ χέρια γλήγορα τὴν ξένη παίρνουν
καὶ στὸ κρεβδάτι τοὺς τὴν συνεφέρνουν.

Μνημόσυνα

— Σύρτε, παιδάκια μου, ν' ἀναπαυθῆτε.
Εἶναι μεσάνυχτα, ἴα κοιμηθῆτε.

— Καλὸ ἐγμέρωμα, καλὴ αὐγή,
Κοιμήσου ἡσυχῆ, μαύρη φτωχὴ!

Ἄντάμα ἐπέσανε μάνα, παιδί,
τὰ μάτια ἐκλείσανε σ' ὕπνο βαθύ.
Ἡ ξένη ἢ δύστυχη δὲν κλεῖ τὸ μάτι.
Τί νὰ τὴν γύρηκε μὲς τὸ κρεβδάτι:

Δ.

Ο ΒΥΓΚΟΛΑΚΑΣ

«Πές μου τί στέκεσαι, Θανάση, ὄρθες,
βουδὸς σὰ λείψανο στὰ μάτια ἐμπρὸς:
Γιατί, Θανάση μου, βγαίνεις τὸ βράδυ:
Ἐπνος γὰρ σέβανε δὲν εἶν' στὸν Ἄδη:

» Τώρα περᾶσανε χρόνοι πολλοί . . .
Βαθεῖα σ' ἐρρίξανε μέσα στὴ γῆ . . .
Φεῦγα, σπλαχνίσου με. Θὰ κοιμηθῶ.
Ἄφες με ἡσυχῆ ν' ἀναπαυθῶ.

» Τὸ κρῖμα πῶκαμες μὲ σενεπήρε.
Βλέπεις πῶς ἔγινε. Θανάση, σύρε.
Ὅλοι μὲ φεύγουνε, κανεὶς δὲ δίνει:
στὴν ἔρημη χήρα σου ἐλεημοσύνη.

» Στάσου μακρότερα. . . Γιατί μὲ σκιαζεῖς:
Θανάση, τί ἔκμα καὶ μὲ τρομάζεις:
Πῶς εἶσαι πράσινος . . . Μυρίζεις χῶμα . . .
Πές μου, δὲν ἔλωσες, Θανάση, ἀκόμα:

» Λίγο συμμαζώξτε τὸ σάβανό σου . . .
Σκυλήκια βίσκουνε στὸ πρόσωπό σου.
Θεοκατάρατε, γὰ ἰδές, πετᾶνε
κ' ἔρχονται ἐπάνω μου γὰρ νὰ μὲ φάνε.

» Πές μου ποῦθ' ἔρχεσαι μὲ τέτοι' ἀντάρα:
Ἄκοῦς τί γίνεται, εἶναι λαχτάρα.
Μέσ' ἀπ' τὸ μνήμα σου γικαί νὰ βγῆς:
Πές μου ποῦθ' ἔρχεσαι, τήλθεσ νὰ ἰδῆς;»

Ε.

«Μέσα στοῦ τάφου μου τὴ σκοτεινὰ
κλεισμένος ἤμουνα τέτοια νυχτιά,

κ' ἐκεῖ πού εἰστεκα σαβανωμένους
βαθεῖα στὸ μνήμα μου συμμαζωμένους,

» Ἐξήκονα ἐπάνω μου μιὰ κουκουβάγια
ἀκούω πὺθ φώναζε : — Θανάση Βάγια,
σῆκου κ' ἐπλάκωσαν χίλιαι νεκροὶ
καὶ θὰ σὲ πάρουνε νὰ πλτ' ἐκεῖ.

» Τὰ λόγια τᾶκουσα καὶ τῶνομά μου.
Σκάνε καὶ τριδονται τὰ κόκκαλά μου.
Κρύβομαι, χώνομαι ὅσο μπορῶ
βαθεῖα στὸ λάκκο μου, μὴ τοὺς ἴδῶ.

» — Ἐδῶ καὶ πρόβιλε, Θανάση Βάγια,
ἔλα νὰ τρέξουμε πέρα στα πλάγια.
Ἐδῶ, μὴ σκιαῖζεσαι, δὲν εἶναι λύκοι.
Τὸ δρόμο δειξε μας γιὰ τὸ Γαρδίκι.

» Ἔτσι φωνάζοντας σὰ λυσσασμένοι
πέφτουν ἐπάνω μου οἱ πεθαμμένοι.
Καὶ μὲ τὰ νόχια τους καὶ μὲ τὸ στόμα
πατᾶνε, σκάπτουνε τὸ μαύρο χῶμα.

» Καὶ σὰν μ' εὐρήκανε ὄλοι μὲ μιὰ
ἔξω ἀπ' τοῦ τάφου μου τὴν ἐρημιὰ,
γελώντας, σκουίζοντας, ἄγρια μὲ σέρνουν
κ' ἐκεῖ πού μου εἶπανε μὲ συνεπαίρνουν.

» Πετᾶμε, τρέχομε· φουσεμανάει,
τὸ πέρασμά μας κόσμος χαλάει.
Τὸ μαύρο συγνεφο, ὅθε διαδῆ,
οἱ βράχοι τρέμουνε, ἀνάφτ' ἡ γῆ.

» Φουσκώνει ὁ ἄνεμος τὰ σάδανά μας
σὰν ν' ἀρμενίζινε μὲ τὰ πικριά μας.
Πέφτουν στὸ δρόμο μας καὶ ξεκολλᾶνε
τὰ κούφια κόκκαλα, στη γῆ σκορπᾶνε.

» Ἐμπρὸς μας ἔσαρνε ἡ κουκουβάγια
πάντα φωνάζοντας : — Θανάση Βάγια.
Ἔτσι ἐφθᾶσ με σ' ἐκεῖα τὰ μέρη,
πού τόσους ἔσφιξα μὲ αὐτὸ τὸ χέρι.

» ὦ, τί μαρτύρια ! ὦ, τί τρομάραις !
Πόσαις μου ρίξανε σκληραῖς κατάραις !
Μὴ δῶκαν κ' ἐπιπνίμα πημέριο.
Γιὰ ἴδες τὸ στόμα μου, τῶχῶ β μμένο.

» Κ' ἐνῶ μὲ σέρνουνε καὶ μὲ πατᾶνε
κάποιος ἐφώνηξε . . . Στέφανε κ' ἀκούε.
Καλῶς σ' εὐρήκαμε, Βαζίρη Ἄλλη.
Ἐδῶ εἰ μπαίνουμε μὲς τὴν ἀλλή.

» Πέφτουν ἐπάνω του οἱ πεθαμμένοι.
Μὲ παρκετήσανε. Κανείς δὲν μένει.
Κρυὰ τοὺς ἔφυγα καὶ τρέχω ἔδῶ
μὲ σέ, γυναίκα μου, νὰ κομηθῶ.

Σ'.

— Θανάση, σ' ἀκουσα, τραδήξου τῶρα.
Μέσα στὸ μνήμα σου νὰ πᾶς εἰν' ὦρα.

— Μέσα στὸ μνήμα μου γιὰ συντροφικὰ
θέλω ἀπ' τὸ στόμα σου τρεῖς φιλιὰ.

— Ὅταν σοῦ ρίξανε λάδι καὶ χῶμα
ἤλθα, σ' ἐφίλησα κρυὰ στὸ στόμα.

— Τῶρα περᾶσανε χρόνοι πολλοί...
Μοῦ πῆρε ἡ κόλαση κειδὸ τὸ φιλί.

— Φεῦγα καὶ σκιαῖζεμαι τᾶγρια σου μάτια.
Τὸ σάπιο κρέας σου πέφτει κομμάτια.

Τραδήξου, κρύψε τα, κείνα τὰ χέρια.
Ἄπ' τὴν ἀχάμνια τους λές κ' εἰν' μαχαίρια.

— Ἐλα, γυναίκα μου, δὲν εἰμ' ἐγὼ
κεῖνος πού ἀγάπησες ἔναν κειρό ;
Μὴ μὲ σιχαίνεσαι, εἰμ' ὁ Θανάσης.

— Φεῦγ' ἀπ' τὰ μάτια μου, θὰ μὲ κολάσης.

Ρίχνετ' ἐπάνω της καὶ τήνε πιάνει,
μέσα στὸ στόμα της τὰ χεῖλη βάνει.
Στὰ ἔσμα στῆθια της τὰ ρουχ' ἀρχίζει
πού τὴν σκεπάζουνε καὶ τὰ ξεσχίζει.

Τὴν ἐξεγύμνωσε . . . τὸ χέρι ἀπλώνει . . .
Μέσα στον κορφο της ἄγρια τὸ χώνει . . .

Μένει σὰν μάρμαρο. Κρύος σὰ φεῖδι
τρίχει ἀπ' τὸ φόβο του τὸ κατκαλεῖδι.
Σὰ λύκος ρυάζεται, τρέμει σὰ φύλλο . . .
Στὰ δαχτυλὰ ἐπικισε τὸ Τίμιο Εὐλο.

Ἡ μαύρη ἐγλύτωσε τὸ φυλαχτὸ τῆς
καπνός, ἐσθύστηκε ἀπ' τὸ πλευρὸ τῆς.
Τότε ἀκούστηκε κ' ἡ κουκουδάγια
ἔξω πού ἐφώναζε:—Θανάση Βάγια.

Z'.

—Ἐύπνα, παιδί μου, κ' ἡ αὐγὴ ἀπ' τὸ βουνὸ προβαίνει,
ξύπνα γ' ἀνάψωμε φωτιά, κ' ἡ ξένη μας προσμένει.

—Καλὴ σου μέρα, μάνα μας· ἡσύχασες κομμάτι:

—Λίγο κοιμῶμαι ἢ δύστυχη, δὲν ἔκλεισα τὸ μάτι.
Ἔχετε γειά, ἔχετε γειά, πρέπει νὰ σὰς ἀφήσω.
Εἶναι μικρὸς ὁ δρόμος μου, καὶ πότε θὰ κινήσω:

—Γιατί δὲν μας ἐξύπνησες κ' ἔμεινες μοναχὴ σου;
Σύρε, μανούλα, στὸ καλὸ καὶ δὸς μας τὴν εὐχὴ σου.

—Γιὰ τὸ καλὸ πού κάμετε, γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη,
ὑπνο γλυκὸν ὁ Κύριος κ' ἤσυχο νὰ σὰς δίνη.
Ἄλλο καλὸ νὰ σὰς φηθῶ στὸν κόσμο μας δὲν ξεύρω·
νόχτα καὶ μέρα τὸ ζητῶ καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ εὔρω.

—Μάνα, κ' ἡ φτώχεια εἶναι κακὴ γιατί ἔχει καταφρόνια.
—Τὰ πλούτη τὰ ἐδοκίμασα, περάσαν μὲ τὰ χρόνια.

—Μέσα στὸ λόγγο οἱ δύστυχοι ζοῦμε κ' ἡμεῖς σὰν λύκοι,
ἀπ' τὸν καιρὸ πού χάλασε τὸ ἔρμος τὸ Γαρδίκι.

Ἦ δυστυχιά μου! Ἦ δυστυχιά! Ὁ κόσμος θὰ χαλάσῃ!
Καὶ ποῖον ἐμελετήσανε:

Τὸ Βάγια τὸ Θανάση.

—Κ' ἐγὼ εἶμ' ἡ γυναῖκα του. Κάμετε τὸ σταυρὸ σας,
πάρτε λιδάνι, κάψετε, νὰ διώξτε τὸν ἐχθρὸ σας.
Ἐφές τῆ νόχτα ἐμπήκ' ἐδῶ, ἐστάθηκε σ.μά μου...
Σχωρέστε τόνοι, Χριστιανοί, κλάψτε τῆ συμφορά μου.

Παίρνει τὸ λόγγο. Τὸ παιδί κ' ἡ μάν' ἀντριχιάζουν,
καὶ τὸ σταυρὸ τους κάμνοντας τρέμουν πού τὴν κυττάζουν.

Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΦΥΟΦΥΛΛΙ ΤΟΥ

Ἐγέρσασα, μωρὸς παιδιά. Πανήγνια χρόνους κλέφτης:
τὸν ὕπνο δὲν ἐγύρτασα, καὶ τὴν ἀπισταμένον
θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστέρεψ' ἡ καρδιά μου.
Βρῦσι τὸ αἷμα τῶχουσα, στυλαματιὰ δὲ μένει.

Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόψτε κλαρί ἀπ' τὸ λόγγο
νάνα: γλωρὴ καὶ δροσερὸ, νάνα: ἀνθεὸς γεμάτος,
καὶ στρώστε τὸ κρεββάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.

Ποῖος ξέρει ἀπ' τὸ μνημῆμα μου τί δένδρο θὰ φυτρώσῃ!
Κι' ἂν ξεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν Ἰσκιό του ἀποκάτω
θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τάρματα νὰ κρεμᾶνε.
Νὰ τραγουδοῦν τὰ νιώτα μου καὶ τὴν παλληκαριά μου.
Κι' ἂν κυπαρίσσι ὄμορφο καὶ μαυριφραμένο,
θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μῆλα μου νὰ παίρνουν,
νὰ πλένουν ταῖς λιθωμκτιαῖς, τὸ ἄημο νὰ σχωράνε.

Ἐφαγ' ἡ φλόγα τάρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀνδρεία μου.
Ἦρθε κ' ἐμένα ἡ ὄρι μου. Παιδιά μου, μὴ με κλάψτε.
Τὸνδρειωμένον ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στη νύχτα.
Σταθήτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθήτ' ἐδῶ σιμά μου,
τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρτε τὴν εὐχὴ μου.

Κ' ἐν' ἀπὸ σὰς, τὸ νιώτερο, ἄς ἀνεθῆ τῆ ράχη,
ἄς πάρῃ τὸ τουφέκι μου, τᾶξιο μου καρυοφυλλί,
κι' ἄς μοῦ τὸ ριζὴ τρεῖς φορές καὶ τρεῖς φορές ἄς σκούξῃ:
«Ὁ Γέρο Δήμος πέθανε, ὁ Γέρο Δήμος πάει».
Θ' ἀναστανάξ' ἡ λαγκαδιά, θανά βογγύξη ὁ βράχος.
Θὰ βραγομήσουν τὰ στοιχεῖά, ἡ βρύση θὰ θολώσουν
καὶ τὰ γεράκι: τοῦ βουνοῦ, ὅπου περνᾷ δροσάτο,
θὰ ξεφυγήσῃ, θὰ σβυστῇ, θὰ ριζῇ τὰ φτερά του.
γιὰ νὰ μὴ πάρῃ τῆ βοῆ ἄελα καὶ τῆ φέρε:
καὶ τῆνε μάθη ὁ Ὀλυμπος καὶ τὴν ἀκούσῃ ὁ Πίνδος
καὶ λυώσουνε τὰ χιόνια τους καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.

Τρέχα, παιδί μου, γρήγορα, τρέχα φηλά στη ράχη
καὶ ριξε τὸ τουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἐπάνω
θέλω γιὰ ὑστερὴ φορά ν' ἀκούσω τῆ βοῆ του.

Ἐτρεξε τὸ κλεφτόπουλο σὰν νάτανε ζαρκάδι
φηλά στη ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ τρεῖς φορές φωνάζει:
«Ὁ Γέρο Δήμος πέθανε, ὁ Γέρο Δήμος πάει».
Κ' ἐκεῖ πού ἀντιβούσανε οἱ βράχοι, τὰ λαγκαδία,

ρίχνει τὴν πρώτη τουφεκιά, κ' ἔπειτα δευτερώνει.
Στὴν τρίτη καὶ τὴν ὕστερη, τῆξι τὸ καρποφόλλι
βροντᾷ, μουγκρίζει σὺν φερσί, τὰ σωθικά του ἀνοίγει,
φαιγεί ἀπ' τὰ χέρια. σέρνεται σὺ χῶμα λυθωμένο,
πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸν γαρμερό, χάνεται, πάει, πάει.

Ἄκουσ' ὁ ἄλμος τῆ βοῇ μὲς τὸν βα ὁ τὸν ὕπνο,
τᾶχνό του χεῖλι ἀγάλει, ἐστρώσως τὰ χέρια...
Ὁ Πέρο ἄλμος πέθαινε, ὁ Γέρο ἄλμος πάει.

Τάνδρειομένου ἢ φυγῆ, τοῦ φροδοῦ τοῦ Κλέφτη
μὲ τῆ βοῇ τοῦ τουφεκοῦ στὰ σύγγεν' ἀπανιέται,
ἀδερφικά ἀγκυλιάζονται, χάνονται, σδυώνται, πάνε.

Ο ΚΙΤΣΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΡΑΚΙ

Σ' ἓνα κοντρί θεόχτιστο κάθεται διπλοπόδι
ἓνας γεροπαλιήκαρος, ὁ Κίτσος ὁ Σουλιώτης.
Ἔχει τὴν τρίχα κάτσορη σὺν τὴν κορφή τοῦ Πίνδου.
Πόσις ἀντάρας καὶ χιονιαὶς τ' ἀσπίσαν τὸ κεφάλι!
Μὲ τῶνα χέρι ἐχάιδευεν ἐλόχρυσα πιστόλια,
μὲ τᾶλλο χέρι τοῦ ἐστριφεν ἄσπρο, μικρὸ μουστάκι.
Ἐμπρὸς στὴ φουστάνέλλα του κοίτεται ξαπλωμένο
ἓνα μιλλιόνι ξακουστό, πᾶστραφε σὺν ἀστέρι.
Σὺν ὄχεντρα φαρμακερή, πὺν καρτερεὶ νὰ κρούξῃ,
ἔδειχνε τὸ κεφάλι του τὸ δαμοσκί σπιθί του,
κουλουρισμένο κ' ἄγρυπνο, κρυμμένο στὴ φλοκάτη.
Ὡχ! νάμιονα μὲς τὴν καρδιά τοῦ Κίτσου τοῦ Σουλιώτη,
νὰ μέτραγα τοὺς χτύπους τῆς, νάνοια τὴ λυχτᾶρα!

Τὰ μάτια του κατάμαυρα, στὴν Κιάφα κερρωμένα,
βράζονε μὲς τὸ δάκρυ τους καὶ στάζουνε φερμάκι.
Ἐκύτταζε κ' ἐκύτταζε! Τὸ αἷμ' ἀπ' τὴν καρδιά του
σὺν ἄγριο κῶμα χύνεται, τὰ στήθεια του πλανώνει.
Ἐρυσκισσαν ἢ φλόκις του σὰ φεῖδια σὺ λαιμό του,
καὶ λὲς θὰ τόνε πνίξουνε. Μὲ μιὰς ἀναστενάζει...
Τί στεναγμός ἦταν ἐκεῖός; ξυπνᾷ καὶ πεθαμμένους!

Ἐνα γεράκι διάβαινε ψηλὰ ψηλὰ στὰ γέρι
καὶ σταματάει τὸ φτερό καὶ κάθεται μπροστά του.

— Κίτσο Σουλιώτη, ἐδάδαινα, ἐπήγαινα στὴ Δύσι,
καὶ σ' ἄκουσα πὺν στενάξεις κ' ἦλ' κ' νὰ σὲ ρωτήσω.
Πές μου καὶ σὺ τὸν πόνο σου, πές μου τὴ δυστοχιά σου.
Πουλί δὲν εἶμαι τῆς χαρᾶς, εἶμαι πουλί ἐκνάτου.

— Πέτα, γεράκι, διάβαινε. Ἐσὺ ψηλὰ στὰ γνέφῃ
ἔχεις φτερά τὴν ἀστραπή, φολγὰ ταστροπελέκι,
καὶ δὲ γνωρίζεις σίδερα καὶ δὲ φράσαι ἀφέντη.
Πέτα, γεράκι, διάβαινε, κ' ἦν πῆς πέρα στὴ Δύσι,
καὶ δὲν σοῦ κάψουν τὰ φτερά καὶ κόψουνε τὰ νόγια,
πές τους πὺς μ' ἤρες μοναχὸ πὺν κούτταξα τὸ Σουλι,
πὺν κούτταξα τὴ στάχτη του κ' ἔλλαιγα τὴν ἐρμιά του.

— Οἱ πεθαμένοι θὰ σκοποῦν στὴν ἄλλη παρουσία
τόρα γυρευω ζωτανούς. Τρέχα, Σουλιώτη, τρέχα.
Ἦ μάνη μας ἐξυπνησεν ἀπ' τὸν βαθὺν τὸν ὕπνο
καὶ μέσ' ἀπὸ τὸ μνημά τῆς φρονιάζει στὰ παιδιά τῆς
τὸ χέρι νὰ τῆς δώσουνε τὴν πλάκα νὰ σηκώσῃ.
Πέταξε, ἀνέδα στὰ βουνά, ν' ἀκουρμαστῆς, ν' ἀκούσῃς,
νὰ ἴδῃς τὴ νεκρηνάσταση, νὰ ζεσταθῇ ἢ καρδιά σου.

— Ἔχεις ἀνθρώπινη λαλιὰ καὶ δὲν μοῦ λὲς ποιὸς εἶσαι;
— Κίτσο Σουλιώτη, πίστεψε, εἶμ' ἢ φυγῆ τοῦ Ρήγα.
— Ἦ Δύσι σὲ παράδωκε καὶ σὺ στὴ Δύσι τρέχεις;
— Σὰ ἴδη πὺς μὲ σταυρώσανε κ' ἢ Δύσι θὰ πιστέψῃ.

Χτυπάει, ἀνοίγει τὰ φτερά, χάνεται τὸ γεράκι.
Ἐμῆκε μὲς τὰ σύγγερα, διαβλίν' ἀπὸ τὴν Πάργα
καὶ χιμηλώνει τὸ φτερό νὰ ἴδῃ τὴ σταύρωσή τῆς.
Τὴν εἶδε κ' ἀνατρίχιασε, ἐσπάραξ' ἢ καρδιά του!
Τὸ φονικό τᾶνέλιπστο τοῦ τῆχαν μάρτυρῆσει
κ' ἐκεῖνος δὲν τὸ πίστεψε κ' ἦλ' κ' νὰ ἴδῃ τὸ μνημα.
Ἀρπάζει μὲς τὰ νόγια του τῆς κούρας τὰ φύλλα,
τ' ἀγκάλιασε σὺν ἄρρανα, σὺν τὰ παιδιά τῆς Πάργας,
κ' ἐπήγαινε στὴν ξενιτεῖα νὰ κλάψουν τὸν καυμό τους.

Σουλιώτη, μὴ τοὺς καρτερεῖς. Ποιὸς ξέρ' ἂν θὰ γυρίσουν.
Σύρε στὴ μαύρη μάννα σου, σύρε καὶ σὺ νὰ ἴδῃς
τάνδρειά σου γεράματα, τὸ ἔρρο σου κουφάρι
καὶ πέσε ν' ἀποκομῆθῃς. Ὁ ἄνα στὴ θῆ τὸ Σουλι!

Ο ΣΑΜΟΥΗΛ

«Καλόγερε, τί κριτεράς κλεισμένος μὲς τὸ Κοῦγκι:
Πάντε νομάτοι σῶμειναν κ' ἐκείνοι λαδωμένοι,
κ' εἶναι γυλιόδες οἱ ἐχθροὶ ποῦ σ' ἔχουνα ζωσμένον.
Ἔλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά. Πέσε νὰ προσκυνήσης,
κ' ἀφέντης ὁ Βαλέπικας δεσπότη θὰ σὲ κάμῃ».

Ἔσο: φηλὰ ἀπὸ τὸ βουνὸ φωνάζει ὁ Πῆλιος Γκούσης.

Κλεισμένος μὲς τὴν ἐκκλησιὰ βρίσκεται ὁ Σαμουήλης,
κ' ἀγέρως παίρνει τὴ φωνὴ τοῦ Πῆλιου τοῦ προδότη.

Χωρὶς φαλμοὺς καὶ θυμιατὰ, χωρὶς φωτοχυσία,
γονατισμένοι, σκυθρωποί, μπρὸς στὴν ὄραία Πύλη.
πάντε Σουλιώταις στέλονται μὲ τὸ κεφάλι κάτου
βουβοί, δὲν ἀνασαίνουνε καὶ βλέπεις κάπου κάπου
ὅπου ἓνα χέρι σκάνεται καὶ κάνει τὸ σταυρὸ του.
Ἀκίνητα στὸ μάρμαρο σέρνονται τὰ σπαθιά τους,
σπαθιά ποῦ τόσο ἐδούλεψαν γιὰ τὸ γλυκὸ τους Σοῦλι!

Δὲ φαίνεται ὁ καλόγερος: μόνος του στ' ἅγιο Βῆμα
προσεύχετο κ' ἐτοίμαζε τὴ μυστικὴ θυσία.
Σφιχτὰ, σφιχτὰ στὰ χέρια του ἐδάστα τὸ ποτήρι
καὶ μύρια λόγι' ἀπόκρυφα ἔλεγε τοῦ Θεοῦ του.

Τὰ μάτια, κατακόκκινα ἀπ' ταῖς πολλαῖς ἀγρύπνιας,
ἐκύτταζαν ἀκίνητα τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα.
Τί θάλασσα ποῦ κύματα ἔχει κρυφὴς ἐλπίδες! . . .
Σιγάτε, βρόντοι: τυφεκιῶν, πᾶψτε, φωναῖς πολέμου,
κ' ὁ Σαμουήλ τὴν ὕστερη τὴν Κοινωνιὰ θὰ πάρῃ.

Κ' ἐκεῖ ποῦ κύτταζ' ὁ παπὰς τὴ Σάρκα τοῦ Θεοῦ του,
ἐκύλησ' ἀπ' τὰ μάτια του στοῦ ποτηριοῦ τὰ σπλάχνα
σὺν τῇ δροσοῦλα διάφανο κρυφὰ κρυφὰ ἓνα δάκρυ.

—Θεὲ μου καὶ πατέρα μου, χαμμένος ἐδῶ μὲσα
ἐδίψασα. Χωρὶς νερὸ ἢ θεῖα κοινωνιὰ σου!
ἢ ἔμεν' ἀτελείωτη. Δέξου, γλυκὲ μου Πλάστη,
αὐτὸ τὸ μαῦρο δάκρυ μου, μὴ τὸ καταφρονέσης:
ἀμόλυντο καὶ καθαρὸ, βγαίν' ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια:
δέξου το, Πλάστη, δέξου το, ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω.

Ἰ Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ ζέον ὕδωρ εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον πρὸς
ἐκτέλεσιν τοῦ θεῖου μυστηρίου.

Ἦτανε ἤλιος κ' ἔλαμψε τὸ ἱερὸ τὸ σκεῦος.
Τὸ κίμα ἐξεστάθηκε, ἀχνίσε ζωντανεῖσι.
Ἀναγκάλλεται ὁ Σαμουήλ ποῦ εἶδε τὴ θεῖα Χάρη
καὶ τρέμοντας ἀγκάλιασε τὸ θεῖο Ποτήρι
καὶ τῶσφιξε στὰ χεῖλη του κ' ἄκουσε ποῦ χτυποῦσε,
σὺν νᾶτανε λαχταριστὴ καρδιά, ζωὴ γιομάτη.

Ἄνοιγ' ἡ Πύλη τοῦ ἱεροῦ, ἀκύπτουν τὰ παλληκάρια
τάνδρειωμένα μέτωπα τὸ μάρμαρο χτυπάνε,
καὶ κριτεροῦν ἀκίνητα τοῦ γέροντα τὰ λόγια.

Ἐπρόβαλ' ὁ καλόγερος. Τὸ πρόσωπό του φέγγει
σὰ χιονισμένη κορυφὴ στοῦ φαγγαριοῦ τῆ λάμψη.
Στὰ λαδωμένα χέρια του βαστοῦσ' ἓνα βραβεί:
πῶκλεινε μέσα θάνατο, φωτιά κ' ἀπειλοῖα.
Ἐκεῖνο μόνο τῶμαινε, ἐκεῖνο μόνο φθάνει.
Ἐμπρὸς στὴν Πύλη τοῦ ἱεροῦ μονάχος του τὸ στάνει
καὶ τρεῖς φοραῖς τὸ βλόγησε καὶ τρεῖς φοραῖς τὸ φηχάει.
Σὺν νᾶταν Ἄγια Τράπεζα, σὺν νᾶταν Ἄρτοφόρι:
ἐπίθωσ' ὁ καλόγερος ἐπάνω τὸ ποτήρι
καὶ σιωπηλὸς κ' ἀτάραχος ἀνάψε θειαφοκέρι.

Τὰ γόνατά του ἐχτύπησαν ὀρμητικὰ τὴν πλάκα,
ἐσῆκωσε τὰ χέρια του, τὸ πρόσωπό του ἀνάψτει,
κ' οἱ πάντε τὸν ἐκύτταζαν βουβοί μὲσα στὰ μάτια.

Η ΔΕΗΣΙΣ

Πατέρα μου, σ' ἐδούλεψα
πιστὰ σαράντα χρόνια,
καὶ τώρα στὰ γεράματα
μοῦ δίνεις καταφρόνια!
Τὸ θέλημά σου ἄς γενῆ!
Λυπήσου μας, σπλαχνίσου
καὶ πᾶψε τὴν ὀργή σου.

Σ' ἐσένα, σὺν ὀρφάνεψα.
ἔδωκα τὴν ψυχὴ μου,
τὸ Σοῦλι μου τ' ἀγκάλιασα
στὸν κόσμο γιὰ παιδί μου . . .
Τώρα τὸ Σοῦλι τᾶχασα . . .
Ἦλθ' ἡ στερνὴ μου μέρα:
θ' ἔλθω σ' ἐσέ, πατέρα.

Μέτρησε πόσοι ἐμείναμε!
Οἱ ἄλλοι πεθαμμένοι
μὲς στὰ λαγκάδια σέρνονται

νεκροὶ καὶ λαθωμένοι !
 Ἐποῦ ἄμοιρολόγηται
 σέπονται τὰ κουφάρια
 τοῦ λόγγου τὰ χερτάρια.

Ὅρνικα καὶ λύκοι ἐχόρτασαν
 τὰ μαῦρα κρέατά μας.
 Συχώρεσε, συχώρεσε,
 Πλάστη, τὰ κρίματά μας !
 καὶ τώρα ποῦ θὰ νάλθωμε
 κ' ἡμεῖς στὴν ἀγκαλιὰ σου,
 δέξου μας ὡς ἄν παιδιὰ σου.

Καὶ κύνταξε τὰ χέρια μας
 τώρα σ' ἐσὲ σκυμένε,
 πῶς εἶν' ἀπὸ τὸ ἄπιαστο
 τὸ αἷμα λερωμένα,
 κ' εὐχριστήσου, Πλάστη μου,
 καὶ πὲς :—Εὐλογημένοι,
 πιστοὶ μου ἀνδρειωμένοι.—

Τώρα τὸ Σοῦλι ἀπέθανε·
 δὲν ἔμεν' ἓνα χέρι
 ποῦ νὰ μπορῆ στα δάχτυλα
 νὰ σφίξῃ τὸ μαχαίρι·
 Πατέρα παντοδύναμα,
 γενοῦ σ' ἡμᾶς πατρίδα,
 ἄλλη, δὲν ἔχω ἐλπίδα.

Ἐκεῖ ψηλά στὸ θρόνο σου
 στὴν τόση βασιλεία,
 δῶσε σ' ἡμᾶς τοὺς δούτους
 μικρὴ μὲ κατοικία,
 νὰ μοιάξῃ μὲ τὸ Σοῦλι μας,
 καὶ δῶσέ μου ἓνα βράχο
 κ' ἐκεῖ τὸ Κοῦγκι νάχω.

Χῶμα στὸ Σοῦλι ἐλεύθερο
 γιὰ νὰ ταρῶ δὲ μένει·
 ἐλέησόν με, Πλάστη μου,
 συχώρεσε νὰ γένη
 τὸ Κοῦγκι μου ἢ ἐκκλησιά,
 τὸ ἱερό σου Βήμα
 τοῦ Σαμουήλ τὸ μνήμα.

Ἐδῶ ποδάρι ἄπιστο
 ποτὲ δὲ θὰ τολμήσῃ,

ποτέ., τὸ εἶπα, τῶρικα.
 τὸ Κοῦγκι νὰ πατήσῃ.
 Μαζί μου παίρνω τὰ κλειδιά.
 Πλάστη μου, δὲν τ' ἀρίνω,
 οὔτε σ' ἐσὲ τὰ δῖνω.

Ἐκεῖ ψηλά στὸν οὐρανὸ
 νὰ τὰ φορῆ στὴ μέση
 ὁ Σαμουήλ, ὁ δοῦλος σου
 θὰ σὲ παρακαλέσῃ.
 Πατέρα μου, μὴ πειραχθῆς,
 κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρη
 ἄλλος νὰ μὴ τὰ πάρῃ.

Καὶ τώρα, τώρα πάκουσες
 τὸν πόνο, τὸν καῦμό μας,
 δέξου μας καὶ ἴ' ἀφήσωμε
 τὸ Σοῦλι, τὸ γλυκό μας.
 Τὸ Σοῦλι, ἀχ! πῶς τῶχασα!
 Ψυχὴ μου, μὴ σαρκύτῃς..
 Εἶν' ὦρα νὰ τ' ἀφήσῃς.

Κι' ἀπλώνοντας τὰ χέρια του στοὺς πέντε του συντρόφους:

—Θεὸς μου πολυέλεε!
 Τώρα ποῦ θὰ νάφήσω
 τὸν κόσμο, καὶ στὸν ἴσκιό σου
 θάλλῃ' ὁ φτωχὸς νὰ ζήσω,
 μιὰ χάρη θέλω, Πλάστη μου·
 τὰ πέντε τὰ παιδιὰ μου
 νὰ τὰχω συντροφιά μου.

Τανάθρεψα στὸν κόρφο μου·
 γιὰ ἰδέ τα τὰ καῦμένα,
 ἄλλοτε δὲν ἀγάπησαν
 παρὰ ἐσὲ κ' ἔμένα.
 Παιδιὰ μου, μὴ δειλιάζετε,
 νάχατε τὴν εὐχή μου...
 Θὰ ζήσετε μαζί μου.

Σταλαματιά, σταλαματιά τὰ δάκρυά του πέφτουν
 κ' ἡ πλάκα ποῦ τὰ δέχεται ραγίζεται καὶ τρίζει.
 Παράπονο τοὺς ἐπίασεν, ὄχι θανάτου φόδος,
 καὶ κλαίοντας ὁ Σαμουήλ, εἰς τῶνα του τὸ χέρι
 τὸ ἱερό Ποτήρι του καὶ σάλλο τὴ λαβίδα,
 ἀρχίνησε τὴν Κοινωνιὰ τοῦ Πλάστη νὰ μοιράξῃ.

Ὁ πρῶτος ἐμετόλιζε, μεταλαβαίνει κι' ἄλλος,
τὴν ἔδωκε στὸν τρίτον, κι' ὁ τέταρτος τὴν παίρνει,
καὶ φαίνει ὡς τὸν ὑπερο καὶ τοῦ τῆγε προσφέρει.
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἀψάλλ' ὁ παπᾶς μὲ τὴ γλυκεῖα φωνή του:

«Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ
σήμερον, υἱὲ Θεοῦ...»

Φωνεῖς ἀκούονται, χτυπιεῖς, ἀλαλαγμός, ἀντάρα,
Πλακώσανε οἱ ἄπιστοι· καλόγερα, τί κάνεις;...
Ἐσῆλωσε τὰ μάτια του ὁ Σαμουὴλ στὸν κρότο
καὶ στάζει ἀπ' τὴ λαοῖδα του ἐπάνω στὸ βρέλι:
μιά φοδερή, σκαληματιά ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ γαῖμα...
Ἄστροπελέκια ἐπέσανε, βροντάει ὁ κόσμος ὅλος,
λάμπει στὰ γνέφ' ἡ ἐκκλησιά, λάμπει τὸ μαυρο Κοῦγκι.
Τὴ φοδερὴ κερδοσὰ πῶλαδε στὴ θανά του
Τὸ Σοῦλι τὸ κακότυχον, καὶ τί καπνὸ, λιθάνι!...

Ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ παπᾶ τὸ ράσο
κι' ἀπλώθηκε κι' ἀπλώθηκε σὰν τρομερὴ μαυρίλα,
σὰ σύγνεφο κατὰμαυρο κ' ἐθόλωσε τὸν ἥλιο.
Κ' ἐν ᾧ τὰνέδαζ' ὁ καπνός, κι' ἐν ᾧ τὸ συνεπαίρνει,
τὸ ράσο πάντ' ἀρμένιζε κ' ἐδιάβαινε σὰ Χάρος,
κ' ἐκείθε ὅπου διάβαινε ὁ φλογερός του ἴσκιος,
σὰν νᾶταν μυστικὴ φωτιά ἐρρόγγισε τὸ λόγγο.
Καὶ μὲ ταῖς πρώταις ἀστραπαῖς καὶ μὲ τὰ πρωτοδόρξια
χλωμὸ χορτάρι φύτρωσε, δάφνη, ἐλθαῖς, μυρτοῦλαις,
ἐλπίδες νίκαις καὶ σφαγαῖς, χαραῖς κ' ἐλευθερία.

ΤΟ ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ

Ἔως τὸν βερὸν τὸν ἴσκιό σου, μαυρὸ μου κυπαρίσσι,
ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα θὰ νάλλῃ νὰ καθίσῃ
ἕνας πατέρας πῶχασεν ὠμορφὴ θυγατέρα.
Τῆγε γυρεύει ἔδω κ' ἐκεῖ, τὴ νύχτα, τὴν ἡμέρα
καὶ δὲν τὴ βρίσκει ὁ δύστηχος. Ὅσους ρωτᾷ τοῦ λένε
πὼς δὲν τὴν εἶδαν νὰ διαδῆ καὶ τὸν θεωροῦν καὶ κλαῖνε.

Ἐπῆγε στὴν τριανταφυλλιά
ἐψῆς μὲ τὸ φεγγάρι.

Τῆς λέει, ἡ φιλενάδα σου
μὴν ἴλν' ἔδω νὰ πάρῃ
τὰ ρόδα σου νὰ στολιστῇ
στὴν ἐκκλησιά νὰ πάρῃ;...
Κ' ἐκείνη, τ' ἀπαντᾷ:

—Κάθε πρωτὴ τὴν ἔδωκε
ὠμορφὴ σὰν ἐμένα'
καὶ ἐμέτροσε τὰ ρόδα μου,
κι' ἂν ἔλειπε κανένα,
μ' ἐμάλλωνα καὶ μῶλαγε
πὼς θὰ μὲ περραιτῆση
καὶ δε θὰ μ' ἀγαπήσῃ.

Κ' ἐν ᾧ μ' ἐμάλλων' ἔκοσε
τᾶνῃ μου τὰ θροσάτα
κ' ἐστολίξε τὰ στηῖμα τῆς
τᾶσπρα τὰ μυρωδάτα
ἐκείνη μῶδι' ὠμορφιά,
ἐγὼ τὴν ἐντροπῆ μου,
λὲς κ' ἦταν ἀδελφή μου.

Πῆς μου, πατέρα, πῆς μου το
μὴν εἶναι κακιομένη
καὶ σ' ἔστειλε γιὰ νὰ μοῦ πῆς
πὼς τὴρα κατεδαίνει;
Τρεῖς μέρκις τῆγε καρτερῶ
μὲ τὸ φιλιὸ στὸ στόμα
καὶ δὲν τὴν βλέπω ἀκόμα.—

Πᾶει στὸ νυχτολούλουδο,
τὸ βλέπει μαρμαμένο:
—Γιατί, λουλουδι μου, εἰς' ἀχνὸ
καὶ παραπονεμένο
δὲν σῶφερ' ἡ Μαρία σου
νεράκι ἀπὸ τὴ βροχὴ
ἐψῆς νὰ σὲ ποτίσῃ;...

—Τὴ νύχτα, τὰ μεσάνυχτα
ἐκεῖ ποῦ καρτεροῦσα
νάλλῃ ἡ Μαρία νὰ μ' εἰρή
κ' ἔστακα κι' ἀγρυπνοῦσα,
μέσα στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
μοῦ φάνη πὼς τὴν εἶδα
πῶφευγε σὰν ἀχτίδα.

Κ' ἐν ἡ κρυφομιλούσανα, ἀκούστηκα ἀπὸ πέρα
φωνή, ποῦ μοιρολόγια κ' ἔλεγε στὸν πατέρα!

Τὴν ἐπερῶσαν τέσσαροι
μὲς τᾶννη ξαπλωμένη,
ποιὸ μάτι δὲν τὴν ἐκλαψε
ἐκείθε ποῦ διαβάνει!
Ἐμπρὸς ἐπήγγειν' ὁ σταυρός,
ὀπίσω του οἱ παπᾶδες,
λιθάνια καὶ λαμπᾶδες.

Τὴν εἶδα, δύστηχε, κ' ἐγὼ
τὴν εἶδα τῆ Μαρία
δίπλα στὸ ξυλοκρέδατο.
Δὲν πᾶς στὴν ἐκκλησία
νὰ βρῆς τὸ νεκρολίδατο
ὁποῦ κλπνίζει ἀκόμα
στοῦ τάφου τῆς τὸ χῶμα;

Σύρε, πατέρα, νὰ τὴ δῆς,
ἀπόψ' οἱ πεθαμένοι,
μεγάλην ἔχουνε γιορτή,
καὶ βγαίνουν στολισμένοι
σὰν νιόνυφοι ἀπ' τὰ μνήματα
μὲ τᾶσπρα σάδανά τους
νὰ φᾶν τὰ κόλυδά τους.

Σὰν ἔλθουν τὰ μεσάνυχτα,
τόρνιθι σὰν λαλήση,
σύρε καὶ κλάψε μοναχὸς
σιμὰ στὸ κυπαρίσσι.
Σήμερα ψυχασάδατο
θάλλῃ στὴν ἀγκαλιά σου
νὰ πάρῃ τὰ φιλιὰ σου.

Ἐπήγε κ' ἐκαρτέρεσε
πίσ' ἀπὸ τᾶγιο Βῆμα.
Ἦλθανε τὰ μεσάνυχτα...
Ἐσείστηχε τὸ μνήμα.
Βγαίν' ἡ Μαρία ὀλόλευκη,
κ' ἐκεῖ ποῦ τὸν ἐφίλει
ἀνάμεσα στὰ χεῖλη,

— Πατέρα μου, τοῦ λέει, γλυκέ,
γιὰ ἰδές πῶς εἶμαι κρύα!
Ἄν εἶν' ἀλήθεια π' ἀγαπᾶς

τὴ μαύρη, τὴ Μαρία,
ἔλα μ' ἐμὲ στὸν τόφο μου,
σκιάζομαι τὸ σκοτάδι
μονάχη μου στὸν ἄδη.

Τὸ σάδανό μου εἶναι πλατὺ.
Γιὰ ἰδές το... μὰς σκεπάζει...
Ἔλα νὰ πᾶμε... κῦτταζε,
σχεδὸν γλυκοχαράζει...
Ἰρέμα... κρυώνω... πάρε με...
Εἶμαι μικρὴ ἢ καυμένη,
νὰ μείν' ὄρφανερμένη.

Ἀγάλια... ἀγάλια... ἀκλόθα με'
πατέρα, μὴ βρέσης...
Εἶναι τὰ μνήματ' ἀνοιχτά,
βάστα με μὴ μοῦ πέσης.
Θυμάσαι πῶς μ' ἐχάιδεες
καὶ πῶς μοῦ τραγουδοῦσες
ὅταν μ' ἀποκοιμοῦσες;

Πατέρα μου πατεῖς βουρᾶ...
Ηἰάσου ἀπ' τὸ σάδανό μου...
Τραχέζου ὀλίγο... ἐσκόνταψες
ἐπάνω στὸ σταυρό μου...
Ἐφτάσαμε... καρτέρεσε
νὰ κατεῶ νὰ στρώσω,
σεντόνι νὰ σ' ἀπλώσω.

Δός μου τὸ χέρι σου... Ἔλα δῶ...
Πατέρα μου, ἀχνίζεις!...
Τὰ μάτια σου θολώνουνε...
Γιατί νὰ μὲ φοδιζῆς;
Πᾶμε στὸ κρεβάτακι μου
νὰ σὲ γεροκομήσω,
δὲν θέλω νὰ σ' ἀφήσω.

Γιὰ ἰδές κρεδάτι ὄμορφο!...
Ἐπὶρ' ἀπ' τὰ μαλλιά μου
τὰ ρόδα ποῦ μοῦ βάλανε
ἀπ' τὴν τριανταφυλλιά μου.
Τὰ μάδησα, τὰ σκόρπισα
ἐπάνω στὸ σεντόνι,
ποῦ εἶν' ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι.

Πατέρα μου, τί καρτερείς;
 Τί στέκασαι στήν ἄκρη;...
 Πατέρα μου, δὲν μ' ἀγαπᾶς!...
 Σφόνγισ' αὐτὸ τὸ δάκρυ...
 Ἄλλοι θὰ κλάψουνε γιὰ μᾶς...
 Κ' ἐμεῖς δὲν τοὺς ἀκούμε...
 Ἔλα νὰ κοιμηθοῦμε.

—Κ' ἡ μάνα σου, Μαρία μου,
 κ' ἡ μάνα σου ἡ καυμένη!
 χωρὶς ἐμέ, χωρὶς ἐσέ
 ἡ δύστυχη ποῦ μένει;...
 Μὴν κλαῖς, παιδί μου... γλήγορα
 φεύγει, πετᾶ ἡ ζωὴ μου...
 Σύρε μὲ τὴν εὐχή μου.

Μαρία μου, ἕνα φίλι,
 ἕνα φιλάκι ἀκόμα...
 Μοσχοβολάει, ψυχούλα μου,
 τὰθῶ σου τὸ στόμα...
 Καρτέρεσε, Μαρία μου,
 ἄφες με νὰ χαρτάσω,
 σὲ λίγο θὰ σὲ χάσω.

Κ' ἐκεῖ ὅπου τὴν ἔσφιγγε, κ' ἐκεῖ ποῦ τὴν ἐφίλει
 τὴν ἔχασ' ἀπ' τὸν κόρφο του, τῶφυγε ἀπὸ τὰ χεῖλη.
 Λαλεῖ τὸρνίθι: τῆς αὐγῆς καὶ θαμποφέγγ' ἡ μέρα,
 κλάψτε τὴ νειὰ τὴν ὠμορφη, κλάψτε καὶ τὸν πατέρα!

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ

Ἔσεις ὅπου τὸν εἶδατε ψηλά στὰ κορφοβούνια,
 στυκυραῖοι καὶ πέρδικες, ξεφτέρια, χελιδόνια,
 ἔλατε νὰ τοῦ στήσετε τραγοῦδι μαιρικλόγι.
 Τὸν Κατσαντώνη πιάσανε, κλάψτε πουλιά μου, κλάψτε.
 Ἔνας παπάς τὸν πρῶδικε! Μαχαίρι: νὰ τοῦ γένη
 ἡ κωνωνιά ποῦ τῶσφε τᾶφωρεσμένο στόμα.
 Θηλειὰ κι' ἀστρίτης στὸ λαμπὲ τάνιο τοῦ πατραχίλι,
 νὰ μὴ βρεθῆ πνευματικός νὰ τὸν ξεμολογήσῃ
 κι' ἀγαπημένα δάχτυλα τὰ μάτια νὰ τοῦ κλείσουν!

Τὸ γκαρδικὸ τᾶδέρφι του, ὁ Γεώργιος ὁ Χασιώτης,
 ἔξωπνος ἀκορμαίνεται, κοιμάτ' ὁ Κατσαντώνης.
 Ἡ εὐλογία τὸν ἐψῆσεν, ἡ θέρμη τὸν ἀνάρτει.

—Ξύπν', ἀδερφέ μου, ξύπνησε, στὸν ὦμο νὰ σὲ πάρω
 πλακώσανε οἱ λιπίδες καὶ θὰ μᾶς πιάσουν σκιάλους.

—Τρέχ', ἀδελφέ μου, γλύτωσε, μὴ μὲ ψυχαγονίσαι.
 Κι' ἀν μ'ἀγαπᾶς καὶ πιθυμᾶς νὰ πάω φχαριστημένος,
 κόψε μου τὸ κεφάλι μου, μὴ μοῦ τὸ πάρ' ὁ Ἀράνης,
 καὶ φέρ' το πάνω στ' Ἀγραφα, καὶ διάλει' ἕνα βράχο
 καὶ δός του το νὰ τὸ φορῆ, κορφή του νὰ τὸ κάμη,
 νὰ τὸ φορῆ, νὰ τὸ βυστᾶ εἰς περικεφαλαία.
 Ἔλ', ἀδερφέ μου, γρήγορα, γρήγορα νὰ μὲ κόψῃς,
 νὰ πάγω κεὶ ψηλά ψηλά, νὰ φύγω δῶθε μέσα,
 νᾶρχωνται μαῦρα σύγνεφα, νᾶρχωντ' ἀτροπελέκια
 νὰ μοῦ θυμᾶνε τὸν καπνὸ, νὰ μοῦ θυμᾶν τὴ λάμψη
 τοῦ τουφεκιοῦ μου πόρφρανὸ στὰ χέρια σου θὰ μείνη.
 Νὰ τ' ἀγαπᾶς, νὰ τὸ φιλῆς, νὰ τῶχῃς εἰς ἀδέρφι.

Ἄ Ο Γεώργιος ἐκατάλαβε πὸς τ' ἀνεδαίν' ἡ θέρμη,
 τὸν ἄρπαξε στὸν ὦμο του κι' ἀπ' τὴ σπηλιά πετιέται.
 Ἐπῆρε τὸν ἀνήφορο, στὸ ξάγναντο προβαίνει,
 ἐξήγητα βλέπει Τσαμίδες ποῦ τὸν ἐκυνηγούσαν.
 Κάθε φορὰ ποῦ αἰμῶναν, ἔστανε μετερίζι
 τοῦ Κατσαντώνη τὸ κορμί κι' ἀδειάζε τάρματά του.
 Χαρὰ στὴ μάνα πῶκαμε παιδιὰ τέτοια λειοντάρια.
 Ἔτσι κυνηγηθήκανε τὰ δυὸ πιστὰ τᾶδέρφια
 ὅσο ποῦ βγήκε ὁ αὐγερινὸς κι' ἀχνίσανε τᾶστερία.
 Τότε λαδῶθήκε βαρεῖα ὁ Γεώργιος στὸ ποδάρι,
 καὶ τοὺς ἐπιάσαν ζωντανούς, στὰ Γιάννινα τοὺς φέραν.

Καὶ μὴν ἀγγὴ στὸν Πλάτανον ποὶ ἀπὸ μικρῶ κλωνάρει
 ἐχόντρωνε κ' ἐπλατυνε, βυζιλιόντας τὸ αἷμα,
 τὴν ὄρα τους τὴν ὕστερη, μικραῖα σιδερωμέν.
 τοῦ Βαλτου, τοῦ Ἐσρόμερου τὰ δοῦ κερὰ προσμένον.
 Χίλων λογίωνα σύνεργα, δαυλιὰ, σφυρὶ κι' ἀμόνι
 σκόρπια στο χῶμα βρίσκονταν κ' ἐκαίνοι τὰ τηρᾶνε.
 Ὁ Γεώργος σὰν κ' ἐδακρυσε γιὰ τὸ γλυκὸ τοῦ ἀδερφοῦ.
 τοῦ Κατσαντώνη μιὰ ματιὰ, κ' ἐστρέφευε τὰ δάκρυ.
 Κ' ἐκαὶ ποῦ διηγοῦντανε τὸνα τὰδέρφι στ' ἄλλο
 τὰ περασμένα νιώτα τους, τὴν Κρύα τὴ βρουσοῦλα,
 τὸ φῶδο τοῦ Ἀλήπασα, τοῦ Γκέκα τὴ λαχτάρα,
 ἔξωφ' ἀστράφ' ἕνα σπαθὶ καὶ γέρν' ἕνα κεφάλι.
 «Χριστὸς ἀνέστη, πλάκωσα!» φωνάζ' ὁ Κατσαντώνης,
 κ' ἕνα φιλή, στερνὸ φιλή ἀπὸ μακρὰ τοῦ ρίχνει.

Μὲς τὰ κλαριὰ τοῦ πλάτανου, μὲς τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
 σὰν νάταν στὸ λυμέρι της, ἐκρύφτην ἡ ψυχὴ του,
 κ' ἐκόταζε τὸν ἀδερφοῦ ποῦ τότε μαρτυρεῖουν.

Αὐτὸ γύφτοι τὸν ἐστρώσανε δεμένονε στ' ἀμόνι
 κι' ἀρχίσανε μὲ τὸ σφυρὶ νὰ τότε πελεκᾶνε.
 Σιλήθραις πετᾶν τὰ κόκκιλα, σκορπᾶνε τὰ μελούδια·
 νεῦρα, κομμένα κρέατα σέρνονταν σὰν ξεσκλίδια,
 καὶ κειὸς τηρᾶει τὸν οὐρανὸ καὶ γλυκοτραγουδαί·

Χτυπάτε, πελεκᾶτε με·
 σκυλιὰ, τὸν Κατσαντώνη
 δὲν τὸν τρομάζει Ἀλήπασας,
 φωτιά, σφυρὶ κι' ἀμόνι.

Μιὰν ὄρα πελεκούσανε, τὰ χέρια τους δειλιάζουν,
 οἱ γύφτοι βραθειήκανε καὶ τὸ λαιμὸ του κόδουν.
 Ἄνοιγοκλωσ' ὁ λάρυγγας, μαῦρο πετᾶ τὸ αἷμα
 καὶ μὲς στὸν κόκκινὸ του ἀφρό, μὲς στὴ βραχνὴ γαργᾶρα
 μετακομμέν' ἀκούονται τοῦ τραγουδιοῦ τὰ λόγια:

Χτυπάτε, πελεκᾶτε με·
 σκυλιὰ, τὸν Κατσαντώνη
 δὲν τὸν τρομάζει Ἀλήπασας,
 φωτιά, σφυρὶ κι' ἀμόνι.

¹ Ὁ Πλάτανος ἦτο ἐν Ἰωαννίνοις ὁ τόπος τῆς καταδίκης καὶ τῶν μαρτυρίων· ὁ αἵμοσταγὴς Γολγοθᾶς, ἐπὶ τοῦ ὀμοίου ἐδασανίσθησαν τοσοῦτοι καὶ τοσοῦτοι ἥρωες.

Ὁ πλάτανος σὰν ἐνοιωσε στὴ ρίζα του τὸ αἷμα,
 ἀλαίμαργα τὸ ρούφηξε νὰ μὴ τὸ πῆ τὸ χῶμα,
 κ' ἐστοιχειώσε κ' ἐτέριψε κι' ἀπλώσε τὰ κλωνάρια
 τόσο χοντρὰ κι' ἀπάρχα καὶ τόσο φουτυμένα,
 ποῦ τὰδλεπ' ὁ Ἀλήπασας τὴ νύχτα στὸνεῖρό του
 κ' ἐρῶναζε κ' ἐλάμπυζε μὴν ἔλν' ἐκαίν' ἡ μέρα
 ποῦ τὰ κλαριὰ τοῦ πλάτανου τὴν Πόλη θὰ πλάκωσουν.

Η ΦΥΓΗ

«Τᾶλογο! τᾶλογο, Ὁμὲρ Βριόνη,
 τὸ Σοῦλι ἐχοῦμησε καὶ μᾶς πλάκωνει·
 Τᾶλογο! τᾶλογο! ἀκούς, σουρίζουν
 ζεστά τὰ βάλια τους, μᾶς ροδερίζουν.

»Γιὰ ἰδές, σὰ δαίμονες μᾶς πελεκᾶνε!
 Κάπου ἀπ' τὸ βράχο τους πῶς ροδολᾶνε!
 Δὲς τὰ κεφάλια μας, δὲς τὰ κουφάρια,
 κυλᾶνε ἀνάκατα σὰν νᾶν' λιθάρια.

»Τᾶλογο! τᾶλογο! Ἄκους πῶς σκούζουν!
 Οἱ λύκοι φθάσανε, ρυάζονται, γρούζουν.
 Ἄνοιξ' ἡ κόλαση καὶ μοῦ ξερναιε
 τὸν μαῦρον κόσμον της γιὰ νὰ μὲ φάη.

»Βριόνη, πρόφθεσε· ἀκόμη ὀλίγο,
 κι' ἀπὸ τὰ νύχια τους δὲ θὰ ξεφύγω.
 Τᾶλογο! . . . Γνώρισα τὴ φουστανέλλα
 τοῦ ἐχθροῦ μου τᾶσπονδου Λάμπρου Τζαδελλά

»Δὲν τότε βλέπετε; σὰ Χάρος φθάνει
 ψῆλ' ἀνεμίζοντας τὸ γιαταγάνι.
 Νοιώθω τὸ χέρι του μὲς στὴν καρδιά,
 ποῦ πάει σπαράζοντας τὰ σωθικά.

»Ἀνεμοστρόβιλος, θεοπῶντή,
 εἶλα σὰ σίφουνες θὰ καταπιῆ.
 Τὸ μάτι ἐπάνω μου ἄγρια στηλώνει,
 μαχαίρι δίκοπο μέσα μου χώνει.

Κρύο τὸ σίδερο χωνεύει, σπάζει.
Ἀκούτε, ἀκούτε τον πῶς μου φωνάζει·
νιψίω τὸ χνώτο του φωτιά ζεστό,
πῶρχετ' ἐπάνω μου σὰ νάναι φιδό.

Ἐἴλογο! εἴλογο, Ὁμῆρ Βριόνη.
Ὁ ἥλιος ἔπεσε, νύχτα σιμώνει . . .
Ἄστρα λυτρώστε με' αὐτῇ τῇ χάρῃ
ζητάει ὁ Ἀλήπασας, πιστό φεγγάρι.

Ἐμπρός του στέκεται καμαρωμένο,
μαύρο σὰν κάρνακας, χρυσᾷ ντυμένο,
ἄτι ἀξετίμητο, φλόγα, φωτιά,
κχιάριο ἀράπικο, τὸ λὲν Βορὶ ἄ.

Χτυπάει τὸ πόδι του, σκάρφει τὸ χῶμα,
δαγκάει τὸ σίδερο, πῶχει στὸ στόμα.
Ρουθούγια διάπλατα καὶ τεντωμένα
ἀχνίζουν κόκκινα σὰν ματωμένα.

Ἀκούει τὸν πόλεμο καὶ χλημητάει.
Ταυτιά του τέντωσε, ἄγρια τηράει.
Ὁλόρθ' ἢ χήτη του, ὀλόρθ' ἢ ὄρα,
λιγάει τὸ σῶμα του σὰν τὴν ὀχειά.

Σκλώνεται λαίμαργο στὰ πσινά του.
Λάμπουν τὰ νύχια του, τὰ πέταλά του.
Λὲς καὶ δὲν ἐγγίξε κάτου στὴ γῆ . . .
Κρῖμα ποῦ τώθειλαν γιὰ τὴ φυγῆ! . . .

Ὁ Λάμπρος τῶδλεπε κι' ἀπὸ τὴ ζήλεια,
κρύφ' ἀναστέναζε, δαγκάει τὰ χεῖλια.
«Ἄτι περήφανο, νὰ σ' εἶχα γῶ.
μέσα στὰ Γιάνγινα ἤθελα μπῶ».

Ὡς τὸς' ὁ Ἀλήπασας ἀπὸ τὸν τρόμο
τῇ χήτη του ἀρπαξε, πετάει στὸν ὄμο . . .
Σὰ βόλι γλήγορο, σὰν ἀστραπῆ
Τὸ ἄτι χάθηκε μὲ τὸν Ἀλῆ.

Φεύγουμε, φεύγουμε! Δίκαιη κατάρα!
Τοὺς ἐκυνήγαε ἀχνῆ τρομάρα·
νύχτα κατάμαυρη καὶ συγνεφιά
γύρω τους στέκονται γιὰ συντροφιά.

Λόγγους παράσανε, χωντάκια μέρια.
αἶματα σπάζουνε τὰ φτερνιστήρια·
ἀφρούς σὰ θάλασσα εἴλογο χῶνει.
σκιάζεται ὁ Ἀλήπασας, κιαρὸ δὲ δίνει.

Καθὼς διαδαίνουνε, τρίζει ἕνα φύλο,
φυσάει ὁ ἄνεμος, πέρφει ἕνα φύλλο.
πουλάκι ἐπέταξε, φεύγει ζαρκαδι,
νεράκι πῶτραχε μὲς τὸ λαγκάδι.

Ὅλα ὁ Ἀλήπασας, ἔλα τρομάζει.
κρύος ὁ ἕδρωτας βρούση τοῦ σπάζει,
εἴλογο σκιάζεται, δὲν ἀνασαίνει,
τὰ πόδια ἐσπῆλωσε, λύκος διαδαίνει.

Καὶ κειὸς τὰ δάχτυλα σφίγγει στὴ σέλλα·
τὰ μάτια του ἔδλεπαν παντοῦ Τζαδέλλα.
Παντοῦ τοῦ φαίνονται πὸς εἶν' κρυμμένα
σπαθιά ποῦ λάμπανε ξεγυμνωμένα.

Μακρὰ τὰ γένεια του, ἄσπρα σὰ χιόνι.
τὰ παίρνει ὁ ἄνεμος, σκάρπια τ' ἀπλώνει.
ἔμπρός στοῦ στόμα του καὶ στὸ καιμό,
λὲς καὶ τὸν ἔχουνε γιὰ πηγιμό.

Καθὼς τὰ κόμματα μὲ τὴ νοτιά
τῇ νύχτα χάνονται στὴ σκοτεινιά,
καὶ δὲ χωρίζουνε παρὰ οἱ ἀφροὶ των
ψηλὰ ποῦ ἀσπρίζουνε στὴν κορυφῆ των.

Ἔτσι καὶ εἴλογο κεινο τὸ βράδου
σὰν κῶμα διάβαινε μὲς στὸ σκοτάδι,
κῶμα ἄλοφοδσκωτο καὶ σκοτεινὸ,
πῶχει τ' Ἀλήπασα τὰ γένεια ἀφρό.

Φεύγουμε, φεύγουμε! Πάντα τρεχάτοι.
Φθάνει, κ' ἐδείλιασε τὸ μαύρο τάτι,
φθάνει, καὶ τρέμουνε τὰ γονατὰ του·
ἀκούς πῶς βράζουνε τὰ σωθικά του!

Λυσάει ὁ Ἀλήπασας καὶ βλαστημᾷ.
Τὸ φτερνιστήρι του χῶνει ραθειά.
Τὸ ἄτι φούσκωσε, βρειά μουγκρίζει,
δίνει ἕνα πήδημα καὶ γονατίζει.

Ἡ καρδιά μέσα του χτυπάει σφυρί.
ταυτιά του γέρνουνε, πέφτει στὴ γῆ.
Σπικράζει, ἀνδραϊεύεται καὶ ροχαλιιάζει,
ἀπ' τὰ ρουθούνια του τὸ αἷμα στάζει.

Κ' ἐκεῖ ποὺ τᾶλογο ψυχομαχάει,
βουδὸς στὴ λύσσα του ὁ Ἄλῆς τηράει,
τηράει ἀνησυχος, ἀχνὸς νὰ ἰδῆ,
Ταυτιά του ἐτέντωσε ν' ἀκουρμαστή.

Ἀκόμα τσιάζεται τοῦ ἐχθροῦ τὰ βόλτα,
καὶ ἀρπάζει τρέμοντας τὰ δύο πιστόλια.
Τᾶτι τὸ δύστυχο δίπλα στὸ χῶμα
χτυπιέται, δέρνεται, βογγάει ἀκόμα.

Καὶ δὲν τὸν ἄφινε καλὰ ν' ἀκούσῃ
ἂν καίνοι οἱ δαίμονες τὸν κυνηγοῦσι.
Ἄφρις ὁ Ἄλῆπκας, καίει, ἀνάφτει,
τὰ βόλτα τῶφταψε μὲς τὸ ριζαῦτι.

Τᾶτι ἐταράχθηκε σὰν τὸ στοιχειὸ
καὶ μ' ἓνα μούγκρισμα μένει νεκρὸ.
Τὸ μᾶτι ἀκίνητο καὶ καρφωμένο
ἔμειν' ἐπάνω του θολό, σδυμένο.

Ἀκούει πατήματα, φωναὶς πολλαίς...
Ἄχ! τὸν ἐπρόδωκαν ἡ πιστολιαίς!
Σμῶνει ὁ θόρυθος, τὸ αἷμα πῆζει,
ἔπιασε τᾶλογο γιὰ μετερίζι.

Γιομίζει τάρματα, καὶ στὸ μαχαίρι
σιγὰ καὶ τρέμοντας ρίχνει τὸ χέρι.
Ἀκούει ποὺ φώναζαν: «Βεζίρη Ἄλῆ!»
Κ' ἐκείνος ἔλυωνε σὰν τὸ κερί.

Πάλαι φωνάζουνε! Κάθε φορὰ
ἀκούεται ὁ θόρυθος πλέον σιμά.
Τὸ μᾶτι ἐλάνοιχτο ὁ Ἄλῆς καρφώνει.
«Βόημα με, φώναζε, Ὅμηρ Βριόνη!»

Ἔτσι ὁ Ἄλῆπκας κυνηγημένος
μπαινει στὰ Γιάννινα σὰν πεθαμμένος.
Ὅσο κι' ἂν ἔζησε, ἡ φουστανέλλα
τοῦ Λάμπρου τῶστεκε στὰ μάτια φέλα.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ ΤΑ ΔΥΟ ΒΟΥΝΑ

Βλαχάδα, ποιὸς σ' ἐγέννησε, ποιὰ μάνα, ποιὸς πατέρας!

Ὁ Ὀλυμπος ἀγάπησε τὴν ὄμορφη τὴν Ὅσσα.
Τὴν Ὅσσα τὴν περήφανη τὴν πολυγυρεμένη,
Χρόνους πολλοὺς τὴν εὐλοπε μὲ ἔρωτερμένο μᾶτι
κ' ἐκείνη, σὰν κ' ἐντρέπεται καὶ σὰν καὶ τὸν φοβάται.

Μιὰ νύχτα, ἦταν ἀνοιξή, χαρὰ Θεοῦ, γαλήνη,
λάμπουν ἀστέρια ταύρανοῦ, τὸ φῶς τους τρεμουλιάζει,
σὰν νᾶχαν ἔρωτα κρυφὸ καὶ φλογοκαρδιοχτύπι.
Βελάζουνε τὰ πρόβατα, λαλοῦνε τὰ κουδούνια
τοῦ κοπαδιοῦ, ποὺ βόσκοντας διαδίδει τὸ λιθάδι,
καὶ κάπου κάπου ἀκούεται τοῦ πιστικοῦ φλογέρα
νὰ ναναρίζῃ ἐρωτικά τὰ δέντρα, τὰ λουλουδιὰ.
Μοσχόδολλαι ὁ ἀνασσαμὸς τῆς δάφνης, τῆς μυρτιάδας,
κι' ὁ κρίνος ὁ περίχαρος ἀπ' τὸ νερὸ προβαίνει
σὰν πρόσωπο παριενικό, ποὺ δὲν τὸ βλέπει ὁ ἥλιος,
γέρνει καὶ καθρεπτίζεται καὶ κάνει τὴν ἀγάπη
κυτάζοντας τὸν ἴσκιό του στοῦ ποταμοῦ τὰ βᾶθη.
Γλυκὸς γλυκὸς ἀντίκαλος ἔφερε τὸ τραγοῦδι
τοῦ Κλέφτη, ποὺ θυμήθηκε τὸ Χρῆστο τὸ Μιλλιῶνη,
κι' ἀγέρα, δέντρα καὶ νερὰ μένουνε, λησμονιῶνται
καὶ στέκουν κι' ἀκουρμαίνονται γιὰ τὸν παλιὸ τους φίλο.
Στάζ' ἡ δροσοῦλα διάφανη σὰν τοῦ παιδιοῦ τὸ δάκρυ,
λὸς κ' ἔπιασε παράπονο τῆ νειόνυφη τὴν πλάση,
πᾶκουσε τὸ μνημόσυνο τοῦ Χρήστου τοῦ Μιλλιῶνη.

Γιατί, βουνά μου, ἀνάμεσα τόσης χαρὰς κι' ἀγάπης,
ἀνάμεσα τόσης ζωῆς καὶ τόσης ἁρμονίας,
δὲν ἄκουσα νὰ κελαδῆ μὲς στῆς ἐτίας τὰ φύλλα
καὶ μὲς στὸ φλαῦδο τοῦ νεροῦ ἐλευθερίας ἡ αὖρα ; . . .

Τέτοια νυχτιὰν ἐδιάλεξεν ὁ Ὀλυμπος στὴν Ὅσσα
νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του, νὰ πῆ τὸν ἔρωτά του.
Κυτάζετε τὸ σαστικό πῶς εἶναι στολισμένος!
Κάτασπρη ἡ χήτη του, μακρὰ στ' ἀνδραϊωμένα νῶτα
περήφανα τοῦ σέρνεται καὶ γλυκοκουμαρτίζει.
Τῆνε χτενίζουνε χρυσαῖς τοῦ φεγγαριοῦ ἀχιτίδες
καὶ φαίνεται ξανθὴ ξανθὴ καὶ φλωροκαπνισμένη.
Φορεῖ φλοκάτη σύγνεφα σὰν τὸν ἀφρὸ δροσάτα,
καὶ τοῦ Μαῖοῦ τὴν κατχιγιὰ φορεῖ γιὰ φουστανέλλα,
Σπιθοδολοῦν καὶ λάμπουνε στὴ μέση του, στὸν ὦμο

Ἄριστοτέλους Βαλαωρίτου

ἀστροπελέκι γὰρ σπαθί, βροντή γὰρ καρυσφύλλι.
Χαρὰ στήν κόρη π' ἀγαπᾷ ὁ Ὀλύμπος ὁ κλέφτης!

Κρυφομιλούνε τὰ βουνά, ὀλονυχτῆς ρωπιῶνται.
Καί σὺν ἐυνήκῃ ὁ αὐγερινός, κ' ἀρχίσανε τὰ ρόδα
νὰ ξεφυτρώνουν τῆς αὐγῆς ψηλά στὰ κορφοβούνια,
ὁ Ὀλύμπος ἐκύτταξε τὴν ὠμορφή τὴν Ὀσσα,
τὴν εἶδε ποῦ κοκλίνιζε σὺν ντροπικῇ παρθένῃ,
καὶ γάρνει, γάρνει τὴν κορφή καὶ τὴ φιλεῖ στὸ στόμα.
Κ' εὐθύς μ' ἐκεῖνο τὸ φιλή, ποῦνε ζωὴ καὶ φλόγα,
ἀνάπτουν. ζωντανεύουνε τῆς νεϊόνυφης τὰ σπλάγχνα,
καὶ δὲν ἐπέρασε καιρός, χρόνοι πολλοὶ καὶ μήνες
πᾶκουστήκη σὰ μιὰ βοή μὲς τ' Ἀγραφα, στὸν Πίνδο
τῆρατωλοῦ τὸ πάτημα τοῦ φοδερῶ Βλαχάδα,
καὶ νὰ φωνάζουν ἀητοί, νὰ σκούζουνε γεράκια:
«ἀνοίξτε, λόγγοι, νὰ διαβῆ, μεριάζτε τὰ κλαριά σας
καὶ νὰ περάσῃ τὸ στοιχειό, ὁ ἐράκωντας τῆς Ὀσσας!»

Ὁχι! μάνα, τ' εἶναι πῶπαθες, τί σῶμελε, πατέρα,
τὸ γυῖό σας τὸ μονάκριδο νὰ μὴ τότε χαρῆτε!
Πόσαις φοραῖς τὸν εἶδατε ἀπὸ ψηλά στὴ μάχη
νὰ στρώνῃ δρόμο τὰ κορμιὰ κ' ἐπάνω νὰ διαδάλη!
Πόσαις φοραῖς ἡ Ὀσσα του, σὺν ἦταν διψασμένοι
τῶδωσ' ἀθάνατο νερὸ ἀπ' τὰ λευκά τῆς στήθια,
καθὼς βυζαίνει τὸ παιδί τῆς μάνας του τὴ ρῶγα!
Καὶ πόσαις ἡμετραις φοραῖς τοῦ στρώσατε τὴ φτέρη
καὶ τὰ κλαριά τοῦ πλάτανου νὰ κοιμηθῆ στὸν ἴσκιο,
καὶ οἱ τὸν ἐκυττάζετε κ' ἐλέγετε τὰ δυό σας:
«Χαρὰ στὸ γυῖό ποῦ κάμαμε, χαρὰ στὸ παλληκάρι,
οἱ δυὸ κακογεράματα, οἱ μαυροκαρδιόμενοι,
σοῦ δώκαμε τὸ γάλα μας, πάρε καὶ τὴν εὐχή μας,
μὴ ξανανοιώσωμε κ' ἐμεῖς κ' ἀναστηθοῦμε πάλαι».

Καὶ τώρα, γέρο Ὀλύμπε καὶ μαυρισμένη Ὀσσα,
πῶς ἔπεσε, πῶς βροίσκεται στ' Ἀλήπασα τὰ νύχια;

Ἀκόμα δὲν ἐτέλειωσε, βουνά μου, ἡ καταδίχη.
Εἶναι βραεῖα, πολὺ βραεῖα ἡ ἀσπλαχνη κατάρρα,
κ' ἀκόμα δὲν ἐκλείσανε τὰ τετρακόσια χρόνια!

Δεμένο μὲς στὰ Γιάννινα τὸ σέρνου τὸ θηρίο
μὲ πόσαις πόσαις ἄλυσσες, ποῦ λὲς εἰς φοδούνται
τὰ σίδερα καὶ τὰ σχοινιά μὴ κόψη, μὴ χαλάση
καὶ πέρη πάλαι τὰ βουνά καὶ ποῖός τὸ μεταπιάνει;
Γλήγορα τὰ μαρτύρια, γλήγορα τὴν κρεμάλα...
Ἀλήπασα, ξεθύμανε, κ' ἡ ὦρα σου πλακῶνει.

Ο ΠΝΕΜΑΤΙΚΟΣ

Ἀπ' τὰ πολλὰ μαρτύρια, ἀπ' τὸν πολὺ τὸν πᾶνο,
ὁ Θύμιος ἀπόστασε καὶ τὸν ἐπήρ' ὁ ὕπνος.
Τὸν ἔχουνε γονατιστὸν σὲ κορτερὰ στουρνάρια,
τὰ χέρια του πιστάγκωνα, βραεῖα σιδερωμένα.
Γυρμένο τὸ κεφάλι του εἰς τὰ πλατεῖά του στήθια,
σὲ ζωντανὸ προσκέφαλο κοιμάτι, ξεποστένει
ἀπ' τὸ μακρὸ τὸ γένι του, σὺν ἀπὸ μύθη βροχή,
στάζει ὁ ἔθρωτας βροχή, τὸ κίμα του ἀνασάει.
Ἄν ἔχῃ ὁ τάφος ὄνειρα, τί ὄνειρο νὰ βλέπῃ;...

Κοιμῶνται κ' οἱ φονιάδες του στὸ χῶμα ξαπλωμένοι,
σὰ λῦκοι ποῦ χορτάσανε καὶ τώρα ροχαλίζου.

Ποῖός εἰν' ἐκεῖς ποῦ πέρασε σὰ φάντασμα, σὺν ἴσκιος;
Ράσο κατὰμαυρο φορεῖ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ράσο
κάτι βαστὰ, καὶ τρέμοντας στὸ αἷμα μὴ γλιστρήσῃ
ἀγάλι' ἀγάλια περπατεῖ, γυραεῖ τὸν Βλαχάδα.
Τὸν ἀκουσε π' ἀνάσαινε καὶ γονατίζει ἔμπρός του.

— Θύμιε, Θύμιε! μ' ἀκούς; δὲν μὲ γνωρίζεις πλέον;
Εὐπνη κ' ἡ ὦραις φεύγου. . . Ἐδείλιασε, φοῦῶσαι;

— Ἐχω καρδιά ἀπὸ μάρμαρο καὶ σιδερένια σπλάγχνα
καὶ δαίλια δὲ μὲ πλάκωσε, καὶ θάνατο δὲν τρέμω.
Ποῖός εἶσαι σὺ ὁ ἀσπλαχνος, ποῦ δὲν ψυχοπονιέσαι
καὶ μοῦ χαλάς τὸν ὕπνο μου καὶ κόδεις τόνειρό μου;

— Ἐρωγ' ἡ σκουριά τὸ σίδερο καὶ τὸ νερὸ τὴν πέτρα,
κ' ἐσένανε δὲ σέφαγε τ' Ἀλήπασα τὸ δόντι;
Βλαχάδα, δὲν εἰμ' ἀσπλαχνος, δὲν ἦλθα νὰ χαλάσω
τὸ ὕστερό σου ὄνειρο τὸν ὕπνο σου νὰ κόψω.
Ἀκόμα δὲν μ' ἐγνώρισες; ἀκόμα δὲν ἀνοίγεις
τὰ μάτια σου γιὰ νὰ μὲ ἰδῆς, τὸ στόμα νὰ μοῦ δώσης
ἓνα φιλή, γλυκὸ φιλή, στερνὴ παρηγοριά μου;

— Ἐχω τὰ μάτια ὀλάνοιχτα καὶ δὲ σὲ βλέπ' ὁ μαῦρος
Μοῦ κόψανε τὰ βλέφαρα εἰς τὸ μαχαίρι
καὶ μοῦ τὰ σκοτειδιάσανε μὲ σίδερο ἀναμμένο.
Λὲς σὲ χωρίζ' ὁ θύσταχος! Μοῦ χύσανε μοῦλδι
μέσα στ' αὐτιά καὶ σὰ βοή μῶρχεται ἡ φωνή σου.
Μοῦ φαίνεται τρισκότειδο. . . Πῆς μου τί ὦρα νάσαι;
Ἐνόητωση ἡ στὰ βουνά ἀκόμα λάμπ' ὁ ἥλιος. . .
Πόσον ἀργὰ ποῦ φεύγουνε ἡ ὦραις σὺν μετροῦνται
μὲ πόνους, μὲ μαρτύρια καὶ μ' ἀσπλαχνη ἀγωνία!
Πῆς μου ποῖός εἶσαι; σίμωσε ν' ἀκούσω τόνωμά σου.

*Ἄριστοτέλους Βαλαωρίτου

—Ὁ δούστυχά μου! δὲν μ' ἀκούεις; δὲ βλέπεις τὸ Δημήτρη;

Ἀναστρέφει τὸ κεφάλι, ταραξίζεται νὰ κόψῃ
ταῖς ἄλλοις πού δένουνε τὰ μωδιασμένα χέρια,
γιὰ ν' ἀγκαλιάσῃ ἀδερφικὰ τὸν θῆλιό του φίλο.
Τοῦ κάκου ν' ἀνδριεύεται... Τὰ σίδερα χτυπάνε
κ' ἐκεῖν' ἡ ἀγρία κλαγγή λές κ' ἦταν περιγέλιο.

—Δημήτρη μου, πνευματικέ... Εὐχαριστῶ σε, Πλάσπη,
πού μῶστρεϊλες ἀνέλπιστα κ' ἔδω τὸν ἄγγελό σου!
Κλάψε γιὰ μέ, Δημήτρη μου, τὰ μάτια μου τὰ μαύρα.
Δὲ βλέπεις, τὰ χαλάσανε καὶ δὲ μπορῶ νὰ κλάψω.
Ἔλα σιμά μου, ἔδω σιμά, δὲς μου φιλιὰ χιλιάδες.

Ἐδάκρουζ' ὁ καλόγερος. Τὰ γόνατά του τρέμουν
σὰν νάταν φυλλοκάλυμο πού τὸ φυσάει ἀγέρας.

—Πές μου, πατέρα, μοναχὸς ἦλθες ἔδω σ' ἐμένα,
ἢ μῶφρες κανένανε πιστόνε συντροφὸ μας;
Ποῖός εἶν' αὐτὸς πού με φιλεῖ, τὸ στόμα μου πού γλείφει;

—Μ' ἐπῆρ' ἀλλοῦθα ὁ σκύλος σου κ' ἦλθε μ' ἐμέ νὰ σ' εὔρη;
ὁ δούστυχος σὰ σ' ἔχασε, μ' ἀγάπησε γιὰ σένα.

—Θεέ μου παντοδύναμε!... τί τόση καλωσύνη;
Δημήτρη μου, ἀν μ' ἀγαπᾷς, μὴ τόνε παραιτήσης,
κι' ἀπ' τὸ φῶμι πού τρώγαμε δίνα του νὰ χορτάσῃ...
Πατέρα μου, πνευματικέ, τρεῖς μέρες μὲ σκοτώνουν
καὶ δὲ μοῦ δῶκανε νερό, πεθαίνω ἀπὸ τὴ δίψα.

—Ἐδίψησε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὸ σταυρὸ του ἐπάνω
καὶ τῶδωκαν νὰ πιῇ χολή, τὰ δάκρυα τοῦ κόσμου.
Κ' ἐγὼ σοῦ φέρνω οὐράνιο νερὸ νὰ ξεδιψάσης.
Πιέ το, παιδί μου, χόρτασε. Ἡ βρύση πού τὸ δίνει
ποτέ της δὲν ἐστρέφεψε, ποτέ δὲ θὰ στρεφέψῃ.
Εἶν' ἡ καρδιά τοῦ Ἰησοῦ ὠκεανὸς μεγάλος.
Παιδί μου, μὴν ἀμάρτησες; Ἀνάμεσα στὸν πόνο
μὴ σῶφυγε παράπονο, μὴ δάκρυ, μὴ κατάρρα;

—Ὅχι, πατέρα, πίστεψε. Δὲ μῶφυγ' ἕνας λόγος,
πού νάτανε βαρύνωμο γιὰ τὴ σκληρότητά μου μοῖρα.
Ἐφές τὸ βράδυ μοναχὰ μοῦ πέρασ' ἀπ' τὴ μνήμη
τὸ αἷμα τᾶξέτιμωτο τοῦ Ὀλυμποῦ, τοῦ Πίνδου,
γιατί, πατέρα, ἠθέλησα νὰ ἰδῶ τὴ Θεσσαλία
ἐλευθερή, στὰ σύγνεφα νὰ σκώσῃ τὸ κεφάλι.
Πνευματικέ, τί ὠμορφή ἐποῦναι ἡ Θεσσαλία!
Ἐφές τὴν ἐθυμήθηκα, τὴν εἶδα ἀτόναιρό μου

σὰ μιὰ παρμένο ἀγγελικὴ τὰ μαύρα φορεμένη,
Ἐχτόπησ' ἡ καρδοῦλά μου... ἀπτόχησα τὸν Πλάσπη,
κ' ἔδάκρουσε τὸ μάτι μου... Μὴν ἔκαμ' ἀμαρτία!...

—Ὅχι, παιδί μου, μὴ φοβῶ, τὸ αἷμα τὸ δικό μας
σὰν τὴ βροχὴ τῆς ἀνοιξιᾶς τὸ χῶμα θὰ ποτίσῃ,
γιὰ νὰ φυτρώσῃ ἐλευθερία, ἐπλάκωσεν ἡ ὦρα...
Ἐμεῖς θὰ νὰ κοιμώμεθα βλαβεῖά βλαβεῖά σοῦ μνήμα
καὶ θὰ ν' ἀκούμα τὴ βροχὴ τοῦ ποταμοῦ ποταμοῦ,
τὸν κρέτα, τὴν ποδοβολή, τὴ χιλιασὴ τῆς νίκης
ἐπάνω ἀπὸ τὸ χῶμα μας νὰ τρέχῃ, νὰ διαδαίνῃ,
καὶ τὰ παιδιὰ μας νὰ χορῶνται ἐλευθερά, Βλαχάδα,
νὰ μᾶς τυχωροῦν στὴν ἐκκλησιά καὶ νὰ μᾶς μνημονεῦουν.

Ἐπίγησ' ὁ Καλόγερος. Τὸ Θῆμιο κοττάζει
καὶ βλέπει πού τὰ λόγια του τὸν εἶχανε ταραξεί;
κ' ἐστρεμὸν ὄλος κ' ἀρχίζε σὰ νὰ ψυχομαχάῃ.
Τὸ χέρι του ἔπλωσ' ὁ παπῆς ἐπάνω στὸ κεφάλι
καὶ τοῦ διαδίδει μιὰν εὐχή καὶ τρεῖς τὸν εὐλογάει.

—Παιδί μου, σχώρεσε κι' αὐτούς, πού σ' ἔχουν μαρτυρέψαι.

—Καλύτερα τὴν κόλαση παρὰ νὰ τοὺς σχωρέσω.

—Βλαχάδα, ἐδλαστήμησες ἔδιωξες τὸν Θεό σου;
Συχώρεσέ τους... Τ' εἶσαι σὺ καὶ θὰ γενῆς ἀντάρτης;
Ἐμπρὸς σὰ κείνο πῶχυσες, τὸ αἷμα σου δὲν εἶναι
παρὰ μικρὴ σταλαματιά σ' ἕνα βράδι ποτάμι,
κι' ἀκόμα δὲν ἐχόρτασες; Ποῖός εἶσαι, σὺ, Βλαχάδα;

—Εἶμιαι παιδί τοῦ Ὀλυμποῦ, δὲ μὲ γνωρίζεις τάχα;

—Βλαχάδα, ἢ συγχώρεσε ἡ πάρα... τὸν... ἀφῆρε...

Δὲν ἔσωσε ὁ καλόγερος καὶ μιὰ φωνὴ σδυσμένη
ἐκούστηκε, πού πέταξε κρουρὰ κρουρ' ἀπ' τὸ στόμα
τοῦ Θῆμιου καὶ πῶλεγε: Θεέ μου, σχώρεσέ τους.
Ἐνίκησ' ὁ καλόγερος τᾶγριο τὸ λιοντάρι.

—Μεταλαμβάνει τοῦ Θεοῦ ὁ Θῆμιος ὁ δούλος...

Τὰ μαρωμένα χεῖλη του ὁ μάρτυρας ἀνοίγει
καὶ καταπίνει μιὰ ζωὴ γι' ἄλλη ζωὴ πού φεύγει.

—Πατέρα μου πνευματικέ, θέλ' ἀπὸ σὲ μιὰ χάρη;
μὲς στὴν κορφή τοῦ κεφαλιοῦ ἔχω χρυσαῖς τρεῖς τρίχες,
ξεροζωσέ ταις, πάρα ταις καὶ σὺρ' ἀπ' τὸνομά μου
νὰ δώσης μιὰ τοῦ Ὀλυμποῦ, νὰ δώσης μιὰ τοῦ Πίνδου.

καὶ τὴ στερνὴ τῆς μόνης μου τῆς Ὅσας νὰ τὴ δώσῃς.
Καὶ πὺς τοὺς πῶς κληρονομία σὸν κόσμῳ δὲν εἶχ' ἄλλη,
καὶ πῶς μ' αὐταῖς τοὺς ἔστειλα τὰ νειώτα, τὴν ἀνδρειά μου.
γιὰ νὰ μὴν ἔλθουνε μ' ἐμὲ στὸ λάκκο νὰ ταῖς φάγῃ
τὸ χῶμα πῶδ' αἰμαρῶ καὶ πῶλα καταπίνει...
Νὰ ταῖς φορέσουν φυλαχτά... νὰ μὴ μὲ λησμονήσουν...
Νὰ θυμηθοῦν... πλῆρνήθηκα... γι' ἀγάπη τοὺς τὸν κόσμῳ.

Γέρνει μὲ μιὰς τὸ μέτωπο, γέρνει κι' ἀποκοιμιέται,
τὸν εὐλογάει ὁ παπᾶς, στερνὸ φίλ' τοῦ δίνει,
κ' ἐκεῖ πού τὸν ἐφίλησε, κρυφὰ κρυφὰ τοῦ λέει:
«παίδι μου, αὔριο κ' ἐγὼ θὰ νάλλῳ στὸ πλευρὸ σου».

Φεύγει ὁ παπᾶς· τὸ λείψανό ἔμεινε μοναχὸ του·
οἱ λύκοι δὲν ἐξῆπνησαν, τριγύρω του κοιμῶνται,
λὲς καὶ τὸ παριστέκουνε, λὲς καὶ τὸ ξενοχτᾶνε.

ΤΟ ΛΕΪΨΑΝΟ

Τρεῖς μέραις μὲς στὰ Γιάννινα σέρνουνε τὸ κορμὶ του
τ'ἀνάσκελα, τ'ἀπίστομα καὶ τὸ ποδοκυλοῦνε.
Ἄκουσ' στὴν πλάκα νὰ χτυπᾷ τὸ φοδερὸ κεφάλι
καὶ βλέπεις νὰ μπερδεύεται κάποτε στὰ λιθάρια
ἢ χήτη του κατὰμαυρη σὰν τὸ φτερὸ κοράκου.
Γραδοῦν, τραδοῦν οἱ ἄπιστοι πάντοτε βλαστημώντας
βλαστημίαις πού ταῖς ἄκουσεν ὁ ἄδης καὶ ζήλευει.

Καὶ τέτοια ἦταν ἡ ὁρμή, τὸ τρέξιμο, ἡ μανία,
πού ξεκολλοῦν, πού πέφτουνε ἢ τρίχες μὲ τὸ δέρμα
κουβαριασμέναις, λιγδεραις, μὲ γαῖμα ζυμωμέναις.

Ἔτι κατάρρα, Πλάστη μου, τί ἀσπλαγγη κατάρρα!
Δὲ θάλλῃ μέρα καὶ καιρὸς πού τοῦ Βλαχάδα ἢ τρίχες
νὰ γένουν ἄλυσσαις βαρειαῖς, σχοινί, θηλειά, κρεμάλα :

Ὁ Ὀλυμπος σὰν ἔμαθε τὸ μῆνυμα τὸ μαῦρο
ἐσήκωσε ψηλά, ψηλά τὴν κορυφὴν στὰ γνέφῃ
νὰ ἰδῇ μέσα στὰ Γιάννινα τὸ Θύμιο τὸ γυιὸ του.
Κλείσει, βουνό, τὸ μάτια σου, Πατέρα μὴ κυττάζῃς
καὶ βλαστημῆσης ἄθελα τοῦ Πλάστου σου τὸ χέρι,
πού σ' ἔχτισε θεόρατο, ψηλότερο ἀπὸ τᾶλλα
καὶ γίγαντα, γιὰ νὰ θωρῆς, ἀπὸ ψηλά νὰ βλέπῃς
νὰ σέρωνται τὰ σπλάγγα σου καὶ νὰ καταφρονιῶνται.
Μαυρίζει ὁ γέρο Ὀλυμπος, θολώνει, μελανιάζει
καὶ κρύβεται στὰ σύγνεφα κι' ἀστράφτει καὶ βροντάει.
Εἶναι τρομάρα τοῦ βουνοῦ τᾶγριο καρδιοχτύπι!

Ἔστος οἱ λύκοι τρέχουνε πάντα μ' ὁρμή, μὲ βία
καὶ σέρνουνε τὸ πτόμα του καὶ ἀκούζουν καὶ γελοῦνε.
Ἡ σάρκα του, τὰ σπλάγγα του, σπλάγγα πού τάχε ἀνάψῃ
φλόγα καὶ θερμὴ ἀδέσπη, ἐλευθερίας μανία,
σκορπᾶνε ἀπὸ τὰ στήθια του λαχταριστὰ κ' ἀχνίζουν.
Ἄλλοι φονιάδες ἀκολουθοῦν τὸ λείψανό ἀπὸ πίσω.
βλαστημίαις καὶ περιγέλα ἀκούς γιὰ ψαλμοῦδια.

Ἄνάμεσα τοὺς φτίνεται κρυμμένος ἕνας σκύλος,
πού συντροφεύει ἀπὸ μακρὰ τῆ φοδερὴ κηδεῖα.
Τὸ αἷμα μὴ τοῦ μύρισε κ' ἤλλῃ νὰ ξεδιψάσῃ...
Ἔ κλάψτε, κλάψτε τὸν πιστὸ τὸ σκύλο τοῦ Βλαχάδα!...

Δειλιάζουνε καὶ ἡ τριχιά τοῦς κόδεταί στὰ χέρια...
Τότ' ἕνας γύφτος ἐσκουζε καὶ σταματήσαν ἔλοι.
Ἔβγαλε τὸ μαχαίρι του, τὸ λάρυγγα χαράζει
κι' ἀφοῦ περνᾷ τὰ δάχτυλα μὲς τὴν τομὴ πού χάσκει,
ἀνασηκώνει τεχνικὰ τὸ φοδερὸ κεφάλι,
καὶ μὲ δυὸ γύφους πῶδ' αἶμα στὸ κοφτερὸ λεπίδι,
τὸ χῶρισε, τὸ σήκωσε, τὸ δαίχνει... Φεύγουν ἔλοι.
Ρίχνει τὸ μάτι ὀλόγυρα, βλέπει σιμὰ μιὰ πέτρα,
ἐπάνω τῆς τὸ πῆθωσε καὶ ρίχνεται καὶ τρέχει.
Καὶ κάθε λίγο φεύγοντας γυρίζει καὶ κυττάζει
μὴ ζωντανέψ' ἢ κεφαλή καὶ τόνε πάρη ἀκολουθεῖ.

Ἐνύχτωσε κ' ἐφύγανε χορτάτα τὰ θερῖα.
Ὁ σκύλος μόνος ἔμεινε. Ἐκπλώνεται στὸ χῶμα
καὶ βόγγει, βόγγει ὁ δύστηχος ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν πίκρα.
Σὰν ἤλθον τὰ μεσάνυχτα μὲ μιὰς ὀρθὸς πετιέται
καὶ μὲ τὸ στόμα μάχεται νὰ φτάσῃ τὸ κεφάλι.
Κ' αἰμάτωνε καὶ πλήγνιζε τὰ ἔρμα του τὰ νύχια,
πού ξεκολλοῦν καὶ πέφτουνε σγαφρίζοντας τὴν πέτρα.
Εἶναι ψηλά, δὲν ἐφθάνε. Τεντώνεται, κρεμιέται,
γλυστρᾷ καὶ πέφτει, σκόνεται, ὄρμα, πηδαῖ ἀκόμα
ἀνδρειωμένο πῆδημα κι' ἀνέλπιστ' ἀνεοαῖνει.
Ἄρπάζει μὲς στὰ δόντια του τὸ φοδερὸ κεφάλι
κι' ἀντάμα φεύγουνε τὰ δυὸ, παίρνουν βουνὰ καὶ λόγγους.
Κ' ἐκεῖθε πού διαδαίνουνε, ξαφνίζονται τὰ δέντρα
καὶ τὸνα τᾶλλο ρώταγε, ὁ πεῦκος τὰ πλατάνια,
τὸ κυπαρίσσι τὴν ἐτιὰ καὶ ἡ φτελιὰ τὴ δάφνη,
ποιὸς νὰν' ἐκεῖθός πού πέρασε; μὴν ἦταν ὁ Βλαχάδας;
Καὶ γέρνουνε νὰ τὸν ἴδου, κ' ἐκεῖνος πάντα φεύγει.

Καὶ πρὸς τὰ ξημερώματα φθάνει ψηλά στὴν Ὅσα,
ψηλά, ψηλά, κατὰκορφα ἀνάμεσα στὰ χιόνια

καὶ σκιάται· λάκκονα βαθὺ καὶ χάνει τὸ κεφάλι
κ' ἐκεῖ σιμὰ τοῦ ἀπλώνεται καὶ πέφτει νὰ πεθάνῃ.

Χιρὰ στὸ χιονοκρέβατο, τὸ μνήμα τοῦ Βλαχάδα!
Ἡ μάνα, ποὺ τὸν ἔκαμα, τὰ σπλάγγα τῆς ἀνοίγει
καὶ σὰν παιδί μές στήν κουνιά νὰ κοιμηθῇ τοῦ στρώνει.

Ἄχ! πότε θάλλῃ ἕνας καιρὸς ὁ ἥλιος ν' ἀνατείλῃ
τόσο ἔσπῳς καὶ φλογερός, ποὺ τὸ βουνὸ ν' ἀνάψῃ
νὰ λυώσουνε τὰ κρύσταλλα καὶ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,
γιὰ νὰ φανῇ πάλαι ψηλά στή ράχη, στὸ κεφάλι,
νὰ ξεφριστοῦν τὰ Γιάννια καὶ νὰ τὸ προσκυνήσουν,
ν' ἀναστενάξῃ ἡ Ἀρδανιά, κ' ἡ ἔρημη Θεσσαλία
νὰ ἰδῇ τὴ νεκρανάστασι καὶ νὰ τῆνε γιορτάσῃ;

Μές στήν κοιλιὰ τῆς μάνας σου, Βλαχάδα μου, κοιμήσου.
Θὰ νάλλῃ ἡ ὄρα κ' ἡ στιγμή τῆς μήτρας τῆς ν' ἀνοίξῃ
ἡ Ὅσσα ἡ περήφανη νὰ σὲ γεννήσῃ πάλαι
καὶ ἄδωγῃς ἔλοζώντανος καὶ θὰ νὰ ξεφυτρώσῃς
σὰ σπόρος, ποὺ δὲ σέπεται θάμμιμος μές στὸ χιόνι
κι' ἐπ' ὅσο στέκεται στή γῆ, τόσο βαθεῖα ριζώνει.

Ἡ ΔΑΦΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΗΔΟΝΙ

ΓΜΝΟΣ Εἰς τὸν ΘΑΝΑΤΟΝ τοῦ ΕΛΛΗΝΟΣ ΠΟΗΤΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΣΩΛΩΜΟΥ¹

Μαύρισε, κύμα, τὸν ἄφρο,
καὶ σεῖς, βουνά, τὸ χιόνι.
Γιατ' ἦλθε βαρυχειμωνιά
καὶ δὲ λαλεῖ τὰηδόνι,
τὰηδόνι ποὺ τραγοῦδησε
εἰς τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη.
Κλαῖψτε, βουνά καὶ βράχοι,
τὰηδόνι! δὲ λαλεῖ! . .

¹ Ὁ ὕμνος οὗτος ἀποσχεδιάσθη τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ 1857 ἔτους, ἡμέρᾳ καθ' ἣν καὶ ὁ ποιητὴς παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Περὶ τούτου δύναται νὰ μαρτυρήσῃσι πολλοὶ τῶν φίλων μου.

Καὶ σὺ, δαρνοῦλα ἑλληγνική,
φυλλόχλωρη δαρνοῦλα,
ἐσὺ, ποὺ τὰνθῆ σου ἐλουζες
τῆ νύχτα στὴ δροσοῦλα,
γιὰ νὰ σὲ βλέπῃ ὠμορφῆ
καὶ νὰ σὲ καρμάρωνῃ,
πές μου, γιατί τὰηδόνι,
δαρνοῦλα δὲ λαλεῖ; . .

Τοῦ μύρισην ἡ ἀνοιξίη,
ποὺ πλάκων' ἀπο πέρα,
καὶ λαίμαργο θὰ σῶφυγε
ψηλά μές στὸν αἰθέρα,
πρῶτο νὰ πάγῃ νὰ τῆν βρῇ
καὶ νὰ τῆν ἀπαντήσῃ,
γλυκὰ νὰ τῆ φιλήσῃ,
καὶ νάλλῃθουε μαζί!

Ἄ! πότε νάλλῃ ἡ ἀνοιξίη,
νὰ ἰδῇς ἂν θὰ γυρίσῃ!
Ἄχ! πότε τὸ τριαντάφυλλο,
δαρνοῦλα μου, ν' ἀνθίσῃ,
νὰ πᾶς νὰ βρῆς τὰ φύλλα του
νὰ νοιώσῃς τὴν ὁσμὴ του! . .
Ποιὸς ξεύρει τὴν πνοή του
μὴν εὕρης μέσα ἐκεῖ;

Ἄχ! πότε νάλλῃ ἡ ἀνοιξίη,
νὰ λυώσουνε τὰ χιόνια,
νὰ πάψουν τὰστραπόδροντα,
νάλλῃθον τὰ χελιδόνια,
γιὰ νὰ τοὺς πῆς, δαρνοῦλα μου,
τὴν ἀσπλαχνή σου μοῖρα;
Ποιὸς ξεύρει, μαύρη χήρα,
κ' ἐκεῖνα τί θὰ ποῦν.

Παρηγορήσου, δάφνη μου,
γιατὶ δὲν εἶσαι μόνῃ
ποὺ καρτερεῖς τὸ φίλο σου,
ποὺ καρτερεῖς τὰηδόνι.
Νᾶξευρες πόσα κόκκαλα
καὶ σπλάχν' ἀνδρειωμένα
στὸ μνήμα ξαπλωμένα
μὲ σὲ τὸ καρτεροῦν.

Τὸ λάλημα τὸ τᾶκουσαν
 στὴν πρώτη παρουσία
 σὺν τοῦ πολέμου σάλπιγγα,
 σὺν ἄλλῃ τρικυμία.
 κ' εὐθὺς ἐπάνω στ' Ἄγραφα
 βροντοῦν ἀστροπελέκια,
 ἀνάπτουν τὰ τουφέκια,
 καὶ λάμπουν τὰ σπαθιά.

Κ' ἐκεῖ ποῦ πολεμοῦσανε
 οἱ μαῦρ' οἱ πεθαμμένοι,
 τᾶηδόνι μὲ τὸ λάλημα
 τὸ αἷμα τοὺς ζεσταίνει,
 καὶ σὺν ἐμοιρολόγιαε,
 καὶ σὺν ἐτραγουδοῦσε
 ἢ δάφνη, παντ' ἀνθοῦσε,
 ἀνθοῦσε κ' ἢ μυρτιά.

Ὁ φοβερός τοῦ ἀντίλαλος
 στὸ Μισολόγγι φθάνει
 τὴν ὥρα ποῦ τοῦ κλοῦσανε
 τὰ μάτια νὰ πέθάνη,
 τὴν ὥρα ποῦ ὁ δεσπότης τοῦ
 φλόγα, καπνὸ ντυμένος,
 ἀνέβαινε καμμένος
 στὸν οὐρανὸ ψηλά.

ὦ! τί γλυκὸ νανάρισμα!
 Ἀνήκουστη ἀρμονία!
 Τοῦ ἀηδονιοῦ τὸ λάλημα
 γιὰ κείνα τὰ θηρία,
 σὺν ἐψυχομαχοῦσανε
 κι' ἀπλώνανε τὸ σῶμα
 στὰ αἵματα, στὸ χῶμα
 νὰ κοιμηθοῦν βαθειά.

Ἐπέραςε τὸ λάλημα
 λόγγους, βουνά, λιθάδια,
 καὶ τὸ νεράκι, πῶτρεχε
 κρυφὰ μὲς στὰ λαγκάδια,
 χαρούμενο σὺν τᾶκουσε
 μὲς στὸν ἀφρὸ τὸ παίρνει
 καὶ τρέχοντας τὸ φέρνει
 στὸ κύμα τοῦ γιாலου.

Κ' εὐθὺς τὸ κύμα φούσκωσε.
 ἐμάνιωσε, ἠερίεσε,
 βλέπει τὴ γῆ ἐλευθερί,
 καὶ βράζει καὶ τῆλειε,
 βογγάει κι' ἀνδρειεύεται
 ἀφρίζει, μεγαλώνει
 καὶ τὴν κορφή ψηλώνει
 σὺν τὴν κορφή βουνοῦ.

Ἄχ! τότε πόσα βλέματα,
 πᾶστράφταν σὺν ἀστέρια,
 ἐκύτταζαν τὴ θάλασσα
 καὶ πόσα, πόσα χέρια,
 σὺν γάταν ἀπὸ μάρμαρα
 βερειά κι' ἀνδρειωμένα
 εἰδείχον τεντωμένα
 τὸ κύμα στὸ γιालό.

Γιατὶ κρυφὸς χτυπόκαρδος
 τοὺς εἶπε πῶς θὰ ἴδουνε
 μιὰ μέρα ν' ἀνεμίζουνε,
 στ' ἀγέρι νὰ πετοῦνε
 φλάμπουρα γαλανόλευκα,
 σὺν κύματ' ἀφρισμένα
 περήφαν' ἀπλωμένα
 σὲ πέλαγο ἐθνικό.

Ὡστόσο πάντα ἡ θάλασσα
 γροῦζει, βογγᾷ, μουγκρίζει,
 πάντα σπαράζει, δέρνεται,
 βράχους, βουνὰ κλονίζει...
 Κρύψου βαθειά στὰ σύγνεφα
 καὶ μὴ φανῆς, φεγγάρι,
 δὲ βλέπεις τὸν Κανάρη
 ποῦ στὴ βοή ξυπνᾷ;

Ἐξύπνησε σὰ βάρυπνος,
 πετιέτ' ἀπὸ τὸ μνήμα
 καὶ τρέχει κι' ἀγκαλιάζεται
 μὲ τᾶγριο τὸ κύμα,
 καὶ δένουσε ἀχώριστη
 καὶ τρομερὴ φιλία
 δυὸ ἄσπονδα στοιχεῖα,
 τὸ κύμα κ' ἡ φωτιά.

Και σάν ανταμωθήκανε
κ' ευγήκαν ν' αρμενίσουν.
πλακτώνει μαυρος θάνατος
έκείνους π' άπαντήσουν.
Είναι πλατύ και ευρύχωρο
τό μνημα τής θαλάσσης...
Κανάρη, μή δειλιάσης,
θυμήσου τά Ψαρά.

Γιατί, γιατί δεν ήμουνα
του καραυνού σου άχτίδα,
γιατί κ' εγώ τής θάλασσας
δεν ήμουν μιά ρανίδα,
νάλθω μ' έσένα συντροφιά,
Κανάρη, κειό τό βράδυ,
σάν άνοιξες τόν άδη
κ' έφωγες τήν Τουρκιά.

Γιά νά σου λέγω πάντοτε
Κανάρη, μή δειλιάζης
νά καίς, νά πνίγης, νά χαλάς,
τους άπιστους νά σφάζης,
κι' ανάμεσα στα γαίματα
ν' άνάπτω τήν όργή σου
φωνάζοντας «Θυμήσου
τά λόγια τήδονιού;»

Τά λόγια που σου έλάλησε
γλυκά στό περιδάλι,
τότε σάν ήλθε σκούζοντας
τό έρμο από τήν Πόλι,
και σουπε πώς άπάντησε
άγιο κορμί πνιμένο
στήν άκρη πεταμένο
του έρημου γιαλού.

Και σουπε πώς έσίμωσε
για νά τό ψηλαφήση,
και βλέπει...κι' ανατριχιασε...
Και πέφτει νά φιλήση
κ' εκεί που έπλησίασε
στό μάρτυρα τά χείλη,
σχοινί για πετραχήλι
του βλέπει στό λαιμό.

Και τόσο άσπλαγγή ήλθειό
τήν Πατριάρχη σφιγγει.
τόσο του χώνεψε ρυθείό,
πώκολε τό λαρόγγι,
κι' άνοιξε στόμα δεύτερο,
που μέρα νύχτα κράζει:
και πάντα σάς φωνάζει:
«έκδικήσι ζήτω».

Τό φοβερό τό μήνυμα
σάν έφερε τήδονι,
τραδιέτ'έπάνω στα βουνά
και τά φτερά διπλώνει:
κι' ανακαλλιμάζει βλεπόντας
τή δάρνη του ν' άνθίξη
κι' άνοιξη, νά μυρίξη
στα μαύρα τά όρφανά.

Τριάντα χρόνια πέρασαν
σάν νάτανε μιá μέρα!
Και πάντα παραμόνευε
κ' έρώτα τόν άγέρα,
που φύσαγε από τόν Όλυμπο,
τί μήνυμα του φέρει,
κι' αν έλαμψε ταστέρα
στού Πίνδου τά βουνά.

Ώ! τί χαρά που τόπιασε
τό έρημο τήδονι!
Άμέσως άναπτέριασε,
πετά και ξαναγειώνει,
σάν έμαθε, σάν άκουσε
ψηλά στη Θεσσαλία
ν' άνοιξη τά μνημεία
του Πέτρου τό σπαθί.

Θυμήθηκε τά νειώτα του,
τήν πρώτη του λαλιά του,
κ' άρχίνησε τό λάλημα
κρυφά στην έρημιά του...
Δαφνοδρα μου, τί σάμειλε
έκείνα του τά λόγια
νά γένουν μοιρολόγια
κ' ή έσάχητη πνοή.

Τώρα τὰ κρῦα κόκκιλα
 ποιὸς ἠάλλῃ νὰ τὰ κρᾶξῃ,
 ποιὸς ἄγγελος ἀνάστασι,
 ἠάλλῃ νὰ τοὺς φωνάξῃ,
 καὶ ποιὸ πουλι θὰ νᾶρχεται
 χαρούμενο τὸ βράδυ
 ἐλπίδας μὲς στὸν ἄδη
 νὰ φέρνῃ καὶ χαρὰ;

Ἄς σφραγισθοῦν τὰ μνήματα
 καὶ πάλ' ἄς χορταριάσουν,
 οἱ πεθαμμένοι ἄς ἀπλωθοῦν,
 στὸ μνήμ' ἄς ἡσυχάσουν.
 Ποιὸς ξεύρει πόσαις ἀνοιξαις
 θὰ νὰ διαδοῦν καὶ χρόνοι
 ποὺ δὲ θὰ ἴδωῦν τὰ ἡδῶνι
 καὶ τὴν πρωτομαγιά!

ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ

Τῆ ΑΥΤΟΥ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΙ Τῷ ΒΑΣΙΛΕΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΩ Α΄.

Ἦθελα νᾶμαι πέλαγο, τὰ κύματά του νᾶχω
 καὶ νᾶρθῶ στὰ ποδάρια Σου, στοῦ Θρόνου Σου τὸ βράχο,
 τὸ δροσερὸ τους τὸν ἀφρό, τὴν ἄγρια τὴ βοή τους
 τᾶνδρειωμένα σπλάχνα τους, τὴ φοδερὴ ψυχὴ τους,
 τὴ γαλανὴ τους τὴ θωριά, τὴν παντοδυναμία,
 νὰ Σοῦ τὰ δώσω σήμερα νὰ γένῃς τρικυμία.
 Τῶθελα, ναί, γιὰ νὰ Σὲ ἴδῶ ἐδώθε ν' ἀρμενίσῃς
 κι' ἀνεμοστρόβιλος, στοιχειό, νὰ τρέξῃς, νὰ ξυπνήσῃς
 αὐτὸν τὸν ἔρμον τὸν γιαλὸ ὅπου κοιμᾷτ' ἐμπρὸς Σου
 σὰν νὰ μὴν ἔδλεπε ὁ τυφλὸς τὸ φῶς στὸ μέτωπό Σου.
 Ἦθελα, ναί, τὴ νειότη Σου, νὰ τήνε κάμω ἀντάρα
 μὲ τῆς ἀδύσσοῦ νὰ νερὰ νὰ πνίξω τὴν κατάρρα
 ποὺ ἐνέκρωσε τὴν Ἥπειρο, κι' ἀπὸ καταποτήρα
 τὴν ἔκαμε νεροσυρμὴ, βουδὴ, σκιασμένη, στείρα!

Ρίξε τὸ μάτι σου νὰ ἴδῃς! Τοῦ Πίνδου τὰ γεράκια
 φοροῦνε μαῦρα τὰ φτερά σὰν νᾶτανε κοράκια.
 Ὁ πρίνος ὁ περήφανος δὲ γέρνει τὰ κλωνάρια
 γιὰ νὰ δεχθῇ στὸν ἴσκιό του σουλιώτικα λιοντάρια.

Στοῦ Κατακτωνῆ τὴ σπηλιὰ τὴ νόχτα ταλαγάνι
 τὰ πρόβατά τους πιστικοί, καὶ λυκοὶ ποὺ παύσανε
 ρυάξονται καὶ μονιάξουνε στοῦ Ζηδρου το λιμέρι.
 Τοῦ Μπουκουδάλλι τὰ παιδία, σφραμμένα μὲς στῆ φτέρη,
 γνέθουνε τᾶνοπόκια τους καὶ χᾶσκοντις κοττάξουν
 χορτάτα τὰ κοπάδια τους, βουδὰ, ν' ἀναγκράξουν!

᾽Ω! νὰ μπορούσα ἐκεὶ ψηλὰ νὰ σ' ἔδλεπα μὲ μῆρα
 τὸ φλάμπουρό μου νὰ κρατῆς ὀλόρτο στὸν κήπερα,
 νᾶχῃς στεφάνι σύγνερα, τὸ Θρόνο Σου στὸ χέρι
 κ' ἔνανε κάτασπον ἀητὸ ποὺ νὰ σὲ καμυρώνῃ!
 ᾽Ω! νᾶξουνα νὰ Σ' ἔδλεπα ἐκαίθε νὰ γουρίσῃς
 τὸ γαλανὸ τὸ μάτι Σου μ' ἐμᾶς νὰ χιμερτίσῃς
 τὴ μάνα, τὸν πατέρα Σου, τὴ γῆ, τὴ μητρικὴ Σου
 ποὺ ἀποζητάει τὴ νειότη Σου, τὸ χέρι, τὸ σπαθί Σου!

Τοῦ γέρου μου τοῦ Ὀλυμποῦ τὰ κλιόνητο κεφάλι
 θὰ στήσωμε Ἄγια Ἰράπεζα, θεόρατη, μεγάλη,
 καὶ μὲ τὸ δάκρυ τῆς χαρᾶς καὶ Σὺ κ' ἐμεῖς βρεμμένοι
 ἐκεὶ θὰ μνημονέσωμε γονατιστοί, γυρμένοι
 χίλιων χρονῶνε κόκκιλα, χίλιων χρονῶνε τάρους
 κ' ἐκείνους ὅπου ἐδάφτισαν στὸ αἷμα τους τοὺς τάρους
 τοῦ Δουππελ καὶ τοὺς ἔκαμαν νὰ γίνουν Μισολόγγι.

Τότε χαρούμενο κ' ἐγὼ τὸ στόμα, πῶλο βόγγει.
 ἢ ἀνοίξω καὶ τὴ δόξῃ Σου γλυκὰ θὰ τραγουδήσω.
 Τότε μ' ἔνα δαφνόκλαρο κ' ἐγὼ θὰ νὰ στολίσω
 τὸ μαῦρο μου τὸ μέτωπο καὶ θᾶρθῶ στὰ ποδάρια
 τοῦ Θρόνου Σου μ' ἀγρόμπελαις, μὲ κρίνους, μὲ βλαστάρια,
 Σήμερα δέξου τὰ φτωχὰ τὰ νεκρολούλουδά μου,
 δέξου τὸ δεντρολίθινο πᾶνᾶθρεψέ ἢ καρδιά μου.

ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΜΑΡΤΙΟΥ

ΕΓΓΥΡΕΛΙΣΜΟΣ—ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Με μιὰς ἀνοίγει ὁ οὐρανός, τὰ σύγνερα μερικίζουν,
οἱ κόσμοι ἐμείνανε βουδοί, παράλυτοι, κυττάζουν.
Μιὰ φλόγα ἀστράφτει... ἀκούονται ψαλμοὶ καὶ μελωδία...
Πατάει ἐν ἄστρο... σκαματᾷ ἐμπρὸς εἰς τὴ Μαρία...

«Χαίρε, τῆς λέγει, ἀειπάρθενα, εὐλογημένη, χαίρε!
Ὁ Κύριός μου εἶναι με σέ. Χαίρε, Μαρία, χαίρε!»

Ἐπάρκων χρόνοι πολλοί... Μιὰ μέρα σὺν ἐκείνῃ,
ἀστράφτει πάλιν ὁ οὐρανός... Στὴν ἔρημῃ τῆς τῆν κλίονῃ
ληθρονημένη, δλόρφανῃ, χλομή κι' ἀπελπισμένη,
μιὰ κόρη πάντα τήχεται, στενάζει, ἀλωσμένη,
τὰ εἶδρα εἶναι ἀτάραγα, σκοτάδι δλόγυρά τῆς.
τὰ καταφρόνια, ἢ δυστυχία σέπουν τὰ κόκκαλά τῆς.
Τρέμει με μιὰς ἢ φυλακῇ καὶ διάπλατῃ ἢ θυρίδα
φέγγει κι' ἀρίνει καὶ περνεῖ ἐν ἄστρο, μιὰν ἀχιτίδα.
Ὁ Ἄγγελος ἐστάθηκε, διπλώνει τὰ φτερά του...

«Εὐπνα, ταραζου, μὴ φοβοῦ, χαίρε, Παρθένα, χαίρε.
Ὁ Κύριός μου εἶναι με σέ. Ἑλλάς, ἀνάστα, χαίρε».

Οἱ τοῖχοι εὐθὺς σωριάζονται. Ἡ μιὰρ ἢ πεθαμμένη
νοιώθει τὰ πόδια φτερωτά. Στὴ μέση τῆς δεμένη
χτυπάει ἢ σπάθα φοβερά. Τὸ κάθε πάτημά τῆς
ἀνοίγει μνημ' ἀχόρταγο. Ρωτᾷ γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς...
Κανείς δὲν ἀποκρένεται... Βγαίνει, πετᾷ σὸ ὄρη...
Λυώνουν τὰ χιόνια ὅθε διαδῆ, ὅθε περάση ἢ Κόρη.

«Εὐπνάτε, ἔσεϊς σοῦ κοιτάθη, ξυπνάτε ὅσοι κοιμάστε,
σὸ θάνατο ὅσοι ἐγαύτητε, τόρα ζωὴ χορτάστε».

Οἱ χρόνοι φεύγουνε πεποῦν καὶ πάντα ἐκείνη ἢ μέρα
εἶναι γραμμένο ἐκεὶ ψηλά νὰ λάμπη στὸν αἰθέρα
μέλα τὰ κάλλη τούρανοῦ. Στοιλίζεται ὅλη ἢ φύση,
μὲ χίλια, μύρια λούλουδα γιὰ νὰ τὴν χαιρετίση.
Γιορτάστε τὴν, γιορτάστε τὴν! Καθεὶς ἄς μεταλάβῃ
ἀπὸ τῆ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ, καὶ οἱ οἱ σιλάδοι,
ὅσοι τὴ δάφνη στὴν καρδιὰ νὰ φέρετε φοδᾶστε,
ἀφωρεσμένοι νᾶστε!

Ο ΔΣΠΑΣΜΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΗΤΕΡΑ ΕΛΛΑΔΑ

«Ἄνοιξε, μάνα μας γλυκειά, τὴν ἀφάρτην καρδιὰ σου
κι' ἀγκάλιασέ μας τὴ φτωχά, τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ σου.
Σπρίξε μας, μάνα, σπρίξε μας. Γορνὰ ξαρματωμένα
σὺν νᾶτανε κατὰδικα, σὺν νᾶταν νικημένα
ἔρχονται μᾶς στὸν κόρφο σου. Δώσε μας τὴν εὐχὴ σου
καὶ σῶσε πᾶσα μας πληγὴ, μ' ἓνα θερμὸ φιλὶ σου.

«Ἄλλο δὲ θέλομε οἱ μικροί. Θέλομ' ἐδῶ σιμά σου
νὰ βλέπωμε τὸ δάκρυ σου κι' ἐμεῖς στὰ βλέφαρά σου.
καὶ νὰ τᾶκοῦμε ἐπὶνω μᾶς ὁλόθερο νὰ στᾶξῃ,
θέλομε μᾶς στὰ σπλάγγνα μᾶς νὰ χύνεται, νὰ σπᾶξῃ,
ὁ στεναγμός σου κοφτερός σὰ δίκαιο μαχαίρι.
θέλομε τὴν ὀρφάνια σου, θέλομε νὰ μᾶς δερῃ,
μαζὶ μ' ἐσένα συφορὰ καὶ καταδίκη αἰώνια...
Δὲ θέλομε περίελα καὶ ξένου κατηφρόνια...

«Ἄματροι χρόνοι ἐπέρασαν!.. Ἀλήθεια, μάνα, ἀλήθεια!
Κι' ὡς τόρα δὲν ἤμπορέσαν ἀπ' τᾶχαρά μας στήθια
ὄλη τὴν ἔρημῃ μας ψυχὴ νὰ καταποῦν, νὰ πνίξουν.
Οἱ λόγοι δὲν ἐπρόφτασαν τὸ αἶμα νὰ ρουφήξουν
ὡς τὴ στερνὴ σταλιματιά. Τὸ λαίμαργό τους στόμα
ἐδείλιωσε βυζαίνοντας κι' ἄφησε μᾶς σὸ πτόμα
παραιτημένη μιὰ μικρὴ, μιὰ φλογερὴ ρανίδα.
Μ' αὐτὴν ἐζήσαμε οἱ φτωχοί. Ὅλη μας τὴν ἐλπίδα
μέσα σὲ τέτοιο φυλαχτὸ τὴν εἴχαμε θαμμένη,
κι' ἐκεὶ τὴν ἀνατρέψαμε. Λαχτροποτισμένη,
ἐδλάστησε κι' ἐθέρψε. Μέσα στὴν ἀγκαλιὰ σου
αὐτὸν τὸν μόνο ἠγασαυρὸ σοῦ φέρνουν τὰ παιδιὰ σου.

«Κύτταξ' ἐδῶ τὰ μέτωπα πὸς τᾶχει ἀδλοκωμένα
ὁ πόνος κι' ἢ ἐνθόμηρες! Τὰ μάτια θολωμένα

¹ Ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Μαρτίου 1864, ἡμέρα καθ' ἣν ἔ
ποιητὴς μετὰ τοῦ προέδρου τῆς Ἰονίου Βουλῆς Στεφάνου Παδοῦ καὶ
τοῦ βουλευτοῦ Κωνσταντίνου Δομβάρδου ἐφθάσαν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ μετὰ
τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς Ἐνώσεως, ἕπως ἐν ὀνόματι τῶν ἐντολέων αὐτῶν
προσενέγκωσι τῇ Βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν
τοῦ Ἰονίου λαοῦ.

ἀπόστασαν στή σκοτεινιά, γιὰ λίγο νὰ εὐδοτήσουν!
 Εἶδαν τὸ Νοῦλι νὰ σφυγῆ κ' ἐμπρός τους νὰ χυθοῦνα
 τάνδρειωμένα σπλάγγα του, τοῦ Πλάστη περιφάνεια,
 κ' ἄταρα κ' ἀνημόνευτα στὰ πεῦκα, στὰ πλατάνια
 νὰ σέρουν τὰ ξεσκλίδια τους κοράκι πεινασμένα!
 Εἶδαν τὸ Κοῦγγι νὰ κηῆ κ' ἐλόρη, ν' ἀναδύνη
 τὰ σύγνεφα ἢ κίπνοῦρα του, σὰ μαῦρο κυπαρίσσι
 ποῦ φύτρωνε ἀπ' τῆ στάχτη του γιὰ νὰ μοιρολογήσῃ.
 Εἶδαν τὸν Ἀλήπασα νὰ ρυάξεται τριγύρου,
 σὰν ἔφυγε ὡς τὸ κόκκιλο τῆ σάρκα τῆς Ἡπείρου,
 καὶ νὰ μουγγρίσῃ γιὰ βοσκῆ, τὸ λάρυγγα ν' ἀπλώνῃ...
 Κ' εἶδαν τότε ἕνα φωνιὰ τὰ νύχια νὰ καρφώνῃ
 στήν εὐμορφῇ τῆν Πάργα σου καὶ στοῦ θεοῦ τὸ στόμα
 νὰ παραδίη πιζίζοντας τὸ τρουφερό τῆς σῶμα.
 Κ' ἔμετς ἐδλέπαμε βουδοὶ τὸ φοδερό τὸ φίδι
 κ' ἀκούσαμε παράλυτοι τᾶγριο του κατακλιεῖδι
 νὰ τὴν ἀλέθη λαίμαργα καὶ νὰ τὴν καταπίνῃ...
 Πές μας το, μάνα, πές μας το, θ' ἀναστηθῆ κ' ἐκείνη;...

Ἡ ὥρα π' ἀνδρειεύτηκες κ' εἶδαμε, σὰ δοξάρι,
 τοῦ φοδεροῦ σου τοῦ σπαθιοῦ νὰ λάμψῃ τὸ θηκάρι,
 ὅταν σ' ἀκούσαμε, οἱ πικροί, στὸ ἔρμο σου ἀκρογιάλι
 τῆ νύχτα ν' ἀδερφώνουσι μὲ τὴν ἀνεμοζάλη
 καὶ τῆ φωτιὰ τοῦ κεραυνοῦ ζωμένη στὸ πλευρό σου
 τῆ μανιωμένη θάλασσα νὰ παίρνῃς γι' ἄλογό σου
 ὅταν στήν ἀσπλαχνῇ σου ὀργῇ ὁ κόσμος δουλωμένος,
 γυρτός, κακογεράμματος, τοιμόροπος, φθαρμένος,
 ἐνοιώθε ποῦ ζωντάνευαν τᾶψυχα σωθικά του,
 ὅταν ἀχνὸς ἐσήκωσε τὰ κρύα βλέμματά του
 καὶ σ' εἶδε καὶ σ' εὐχρήθηκε... Ὡ μάνα, τὰ παιδιὰ σου
 τὰ μαῦρα ἐλαχταρίσανε στὸ χτύπο τῆς καρδιάς σου,
 μὲ σένα αἱματωθήκανε, ἐνίκησαν σὲ σένα
 κ' ὕστερα πάλαι ἐγύρισαν κ' εὐρέθησαν δεμένα.

Νᾶξερές πῶς ἐπλήρωσαν τῆ νεκρινάστασή σου!
 κἄνε φορὰ ποῦ σφύριζε κ' ἔσφριζε τὸ σπαθί σου
 ἔμετς... ποδοκυλίσματα καὶ ξόλο καὶ κρεμάλα.
 Ἐφαρμακέψαν στὸ βυζὶ καὶ τοῦ παιδιοῦ τὸ γάλα
 μὲ τῆ χολῆ ποῦ ἐδίνανε νὰ ποτιστῇ ἡ μητέρα.
 Μᾶς ἔμετροῦσαν τὸ ψωμί μὴν τύχη καμμιά μέρα
 καὶ φύγη ἀπὸ τὸ στόμα μας γιὰ σὲ κανένα τρώμμυ...
 Ἡ δεισή μας, ἡ χαρά, τὸ κλάψιμό μας... κρῖμα.

Ἐγὼ δὲν εἶχεν ἡ ζωὴ γλυκάδαις καὶ λουλούδια,
 δὲν εἶχε ἡ ἀνοιξὴ χαραὶς καὶ τὰ πουλιὰ τραγοῦδια.

Οἱ χρόνοι ἐφεύγαν σκοτεινοί. Σ' ἐδλέπαμε σιμὰ μας,
 ἐνοιώθαμε τῆ φλόγα σου βαθεῖα στὰ σωθικά μας,
 σοῦ ἀπλώναμε τὰ χέρια μας!... Ὡ μάνα, ἀγκάλιασέ μας,
 μέσα στὰ φυλλοκάρδια σου κροῖέ μας, φύλαξέ μας!
 Μᾶς φαίνεται σὰν ὄνειρο! Μᾶς φαίνεται ὅτι ὁ ξένος
 μᾶς τρώγει μὲ τὸ μάτι του ἀργὰ μετανοιωμένος.
 Πᾶρε μας, μάνα, σφίξε μας γλυκὰ στήν ἀγκυλιά σου,
 σήμερα τὴν ἀγάπη σου καὶ αὔριο τὰ παιδιὰ σου
 θὰ σοῦ γυρέθουν, μάνα μας, ἕνα σταυρὸ στὸν ἄμμο,
 κομματι κρῖνο ψωμί καὶ μακρονόνα δρόμο.

Ἐκείνη δὲν ἐχόρτανε νὰ βλέπῃ τὰ παιδιὰ τῆς
 καὶ κἄθε τους παράπονο τῶριγενε στήν καρδιά τῆς.
 Ἀγκυλιαστήκανε σφιχτὰ καὶ τὰ φιλήματά τους
 τὰ πήραν οἱ σταυραητοὶ ψιλλὰ στὰ σύγνεφά τους
 καὶ τὰ βαφτίσαν ἀστραπαῖς· τὰ πήραν κ' ἡ ἀχτίδαις
 τοῦ ἡλίου, ποῦ τὰ φώτιζαν, καὶ τᾶκραξαν ἐλπίδες.

Ἐθλογημένη πρεῖς φοραὶς, ἐθλογημέν' ἡ μέρα
 ποῦ εὐρήκαμε τὸν κόρφο σου, γλυκεῖα γλυκεῖα μητέρα!

Ο ΒΡΑΧΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΜΑ

«Μέριασε, βράχε, νὰ διαδῶ!—τὸ κῦμ' ἀνδρειωμένο
 λέγει στήν πέτρα τοῦ γιαιλοῦ θολό, μελανιασμένο—
 μέριασε, μὲς στὰ στήθη μου, ποῦσαν νεκρὰ καὶ κρύα,
 μαῦρος βορηᾶς ἐφώλιασε καὶ μαύρη τρικυμία.
 Ἄφροῦς δὲν ἔχω γι' ἄρματα, κούφια βοῆ γι' ἀντάρα,
 ἔχω ποτάμι αἵματα, μὲ θέριεψε ἡ κατάρρα
 τοῦ κόσμου, ποῦ βρεῖθηκε, τοῦ κόσμου, ποῦπε τώρα,
 βράχε, θὰ πέσης, ἐφθασεν ἡ φοδερή σου ἡ ὥρα.
 Ὅταν ἐρχόμουναι σιγὰ, δειλό, παραδεμένο
 καὶ σῶγλυφα καὶ σῶπλενα τὰ πόδια δουλωμένο,
 περήφανα μ' ἐκύτταζες καὶ φώναζες τοῦ κόσμου
 νὰ ἰδῇ τὴν καταφρόνηση, ποῦ πάθαινε ὁ ἀφρός μου.
 Κι' ἀντὶς ἐγὼ κρυφὰ κρυφὰ, ἐκεῖ ποῦ σ' ἐφιλοῦσα
 μέρα καὶ νύχτα σ' ἔσκαρα, τῆ σάρκα σου ἔδαγκουσα
 καὶ τὴν πληγῆ ποῦ σ' ἀνοιγα, τὸ λάκκο ποῦθε κάμω
 μὲ φύκη τὸν ἐπλάκωνα, τὸν ἐκρυθα στὸν ἄμμο.
 Σκύψε νὰ ἰδῆς τῆ ρίζα σου στῆς θάλασσας τὰ βύθη,
 τὰ θέμελά σου τᾶφαγα, σ' ἔκαμα κουφολίθι.
 Μέριασε, βράχε, νὰ διαδῶ! Τοῦ δούλου τὸ ποδάρι
 θὰ σὲ πατήσῃ στὸ λαϊμό... Ἐξύπηνα λιοντάρη!...

Ὁ βράχος ἐκσιμώσθη. Στὴν καταχνιὰ κρυμμένος,
ἀντικείμενος σοῦ φαίνεται, νεκρὸς, σκοτασμένος.
Τοῦ φεγγιγῆν τὸ μέτωπο, σκιωμένο ἀπὸ φεγγίτες,
τοῦ φεγγαροῦ, πούταν χλωμὸ, μιτσοῦσταις ἀχιτίδαις.
Ὁλόγουρα τοῦ ἀνεύρητα, κατάραις ἀνεμίζου
καὶ στὸν ἀνεμοστρόβιλο φαντάσματα ἀρμενίζου,
καθὼς ἀνεμοδέρνουνε καὶ φτεροῦρουδῶνε
τῆ δυσωδία τοῦ νεκροῦ τὰ ὄνια ἂν μορυστοῦνε.

Τὸ μούγκρισμα τοῦ κύματος, τὴν ἀπληκτὴν φοδέρα
χίλιαις φορές τὴν ἀκούσεν ὁ βράχος στὸν αἰθέρα
ἢ ἀντιοῦ προμαχτικά, χωρὶς κἄν νὰ ξυπνήσῃ
καὶ σήμερ' ἀνατρέχισσε, λὲς νὰ ψυχρομάχησῃ.

«Κῶμα, τί θέλεις ἀπὸ με καὶ τί με φοδερίζεις;
Ποιὸς εἶσαι σὺ κ' ἐτόλμησες, ἀντὶ νὰ με θροσίξῃς;
ἀντὶ με τὸ τραγοῦδι σου τὸν ὕπνο μου νὰ εὐφραίνῃς
καὶ με τὰ κρῶα σου ναρὰ τῆ φτέρνα μου νὰ πλένῃς,
ἐμπρός μου στέκεις φοδερὸ, μ' ἀφροῦς στεφανωμένο;
Ὅποιος κ' ἂν εἶσαι μάθε το, εὐκολα δὲν πεθαίνω».

«Βράχε, με λὲν Ἐκδιόκησῃ. Μ' ἀπότισεν ὁ χρόνος
χολὴ καὶ καταφρόνησῃ. Μ' ἀνάνθησεν ὁ πόνος.
Ἦυσονα δάκρυ μιά φορά, καὶ τώρα, κύτταξέ με,
ἔγινα θάλασσα πλατειά, πέσε προσκύνῃσέ με.
Ἐδῶ μέσα στὰ σπλάγχνα μου, βλέπεις, δὲν ἔχω φύκη,
σέρνω ἓνα σύγγεγο ψυχαίς, ἐρμιά καὶ καταδίκη.
Εὐπνήσῃς τώρα, σὲ ζητοῦν τοῦ ἔδῃ μου τὰ χνάρια...
Μ' ἔκαμες ξυλοκρέδατο... Μὲ φόρωσες κουφάρια...
Σὲ ξένους μ' ἔρριψες γιαλοῦς... Τὸ ψυχομάχημά μου
τὸ περιγέλασαν πολλοὶ καὶ τὰ παθήματά μου
τὰ φαρμακέψανε κρυφὰ με τὴν ἐλεημοσύνη.
Μέρισσε, βράχε, νὰ διαδῶ, ἐπέρασε ἡ γαλήνη,
καταποτήρας εἶμ' ἐγὼ, ὁ ἀσπονδὸς ἐχθρὸς σου,
Γίγαντας στένω μπρός σου!»

Ὁ βράχος ἐδουδάθηκε. Τὸ κῶμα στὴν ὁρμὴ του
ἐκαταπόντισε με μίξ τὸ κούφιο τὸ κορμί του.
Χάνεται μες στὴν ἀβυσσο, τρίβεται, σθυέται, λυώνει,
ὄν νάταν ἀπὸ χιόνι.

Ἐπάνωθι τοῦ ἐδόγγιξε γιὰ λίγο ἀγριωμένη
ἡ θάλασσα κ' ἐκλείστηκε. Τώρα δὲν ἀπομένει
στὸν τόπο πούταν τὸ στοιχεῖο κανεὶς παρὰ τὸ κῶμα,
πού παίζει γαλανόλευκο ἐπάνω ἀπὸ τὸ μνημα.

ΤΟ ΞΕΡΡΙΖΟΜΕΝΟ ΔΕΝΤΡΟ

— Δέντρο, πῶς κοιτάσαι νεκρὸ στὸν ὄμο τοῦ γιαλοῦ μου;
Ποῖο χέρι σὲ ξερρίζωσε, ποιά βύραμη σ' ἐπήρε
ἀπὸ τῆ ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ σ' ἔρριξε στὸ κῶμα!...
Ἐμένα τὰ γράματα δὲ σ' εἶχον ἀκρωκίτη,
στὰ ἀπάραισι κλωνάρια σου ἐκατοστάδες γρόνοι,
χωρὶς νὰ τὰ λυγίσουνε, ἐστίνων ἀφρισμένοι.
στὴ σιδερένια φλοδὴ σου, χωρὶς νὰ τῆνε γδάρῃ,
τοῦ λόγγου σὴνιοδομαλοῦ τὰ κερὰτα ἐτροχούσε.
Πῆς μου, πῶς κοιτάσαι νεκρὸ, ρουπάκι, στὸ γιαλό μου; »

— Κατέβαινε ὀλοφροῦστικο προχτὲς τὸ Δημοσάρι
μουγκρίζοντας στὸ διαδὸ τοῦ, ὄν νὰ ζητοῦσε ἀμύλη.
Δὲν τὸ βρασιούσαν ριζιμιά, δὲν τὸ καταούταν φράχταις,
στὸ πέροκά τοῦ ἐγέρνασε, σὴ νὰ τὸ προσκυνούσαν,
οἱ σχοῖνοι, τὰ γρισιπρίναρα. Τὸ κῶμα στὸ ὄμο τοῦ
ἐρροδόλοσε πῆντα ἐμπρός, θεότυφο, ὄρσιωμένο,
καὶ πέφτει κητακέφαλα μ' ὄλη τὴν ἀνδρεία του,
γιὰ νὰ ρουφήξῃ ἓνα κοντρί ποῦ τῶφραζε τὸ θρόμο.
Ἔστακε ἐγὼ κ' ἐκούταξα κ' ἀπ' τῆ βουδὴ τὴν πέτρα
ἀκούσε τότε μιά φωνὴ ὄν νάθωναι ἀπ' τὸν ἔδῃ.
— «Πέρνω, ποτάμι, μέρισσε, σὺρε νὰ σκιάξῃς ἄλλους,
ἐμὲ μ' ἐπάτησε βροῦ ποδῶρι ἀνδρειωμένου,
μ' ἐστοίχειωσε τὸ αἷμα του, κ' εἶμαι θεμελιωμένο,
γιὰ νὰ φωνάξω ἀνάθεμα σ' ἐκείνους ποῦ προδύνουν.
Εἶμαι τ' Ἀργύρη τὸ κοντρί, εἶμαι τ' Ἀργύρη ὁ τάφος».
Τὸ κῶμα ἀναστηλώθηκε, ἀπρομανάει, θασιάσει.
Τότε με μίξ ἐφῆλωσε κ' ἡ πέτρα τὸ κεφάλι
καὶ στὸν πλατὺν τὸν ὄμο τῆς τὰ γιόλιημα ἀνθισμένο
ἐκαπλώθηκε ὄν νάτανε τοῦ σκοτωμένου ἡ χήτη.
Ὁλόγουρα τῆς ἡ μυρτιλὶς γοργὰ συμποκνωτήσαν,
σφιχτὰ τὴν ἐπερίπλεξαν κ' ἐράνηκε ὁ Ἀργύρης
ὀλόρθος, τῆ φλοκάτη του ὄν νὰ φοροῦσε ἀκόμα.
Φεύγουν με τρόμο τὰ νερά. Τοῦ πεθαμένου ὁ ἴσκιος
τὰ κουνιέται καὶ τὰ πατεῖ. Τὸ χνώτο του τὰ σχίζει.
Ἀρμενίζε τὸ φάντασμα. Τὰ νεκρολίδανά του
τᾶχει φτερούγια στὰ πλευρὰ κ' ἀνεμοδέρνει Χέρος.
Ἐτρῆσε ἡ γῆ στὴ ρίζα μου, μ' ἐπλάκωσε ἡ θολοῦρα,
μ' ἀγκάλιασεν ὁ χαλασμός, τ' ἐσύνητριψε, μ' ἐπήρε,
καὶ τώρα σέρνομαι νεκρὸ. . . Τήραξε, με γνωρίζεις; . . .

Θυμᾶσαι ποῦλθες μιὰ φορά μὲ τὰ λαγωνικά σου
 κ' ἐπλάγιασες στὸν Ἰσκιο μου; Ἐγὼ μὲ τὰ κλωάρια
 σ' ἐσκέπασα στὸν ὕπνο σου καὶ σὺ μὲ τὸ λεπίδι
 ἐχάραξες στὴ φλοῦδα μου, πρὶν φύγῃς, τὸνομά σοῦ.
 Ἡ μοῖρα μᾶς ἀδέρφωσα, ξερριζωμένο τώρα
 γυρεύω τόπο νὰ ταρῶ... Σ' ἀγάπησα... μὲ θέλεις;...

— «Μείνε, σὲ θέλω, δέντρο μου... Σὰν ἐρήνη καὶ γιὰ μένα
 ἢ ὦρα ἢ ἀναπόφευκτη, ὅπου σὲ συνεπύρε,
 θὰ πῶ μὲς στὰ σανίδια σου νὰ κλείσουν τὸ κορμί μου
 καὶ τὸνομα, πού φύλαξες στὴ φλοῦδα σου γραμμένο,
 ἂν θὰ τὸ φάγ' ἢ μαύρη γῆ, θέλω μὲ σὲ νὰ λιώσῃ.
 Μείνε, σὲ θέλω, δέντρο μου, στὸν τάφο συντροφιά μου.
 Ὅποιος κι' ἂν σ' ἔστειλε σ' ἐμέ, ρουπάκι, καλῶς ἦρθες»...

Ἔστεκ' ἀκίνητος ἐκεῖ, θωρώντας ξαπλωμένο
 τὸ δέντρο τὸ περήφανο, πού μοῦχε στείλ' ἢ μοῖρα,
 καὶ χίλιοι μύριοι στοχασμοὶ σκληρὰ μ' ἐμαρτυρέον.
 Θυμήθηκα τὴ νειότη μου, ὅταν μὲς στὴν καρδιά μου
 ἐφύτρων' ἄδολη ἢ χαρὰ μὲ φτερωταὶς ἐλπίδες...

Ἐέγνοιαστη τότε ἀνέμιζε, σὰν νᾶτανε ξεφτέρι,
 ἀκαταδάμαστη ἢ ψυχὴ, κ' ἐπαίρνε γιὰ λημέρι
 πότε τὰ πεδία τοῦ βουνοῦ, πότε τὰ κυπαρίσσια
 καὶ πότε ἐφώλιαζε κρυφὰ μέσα στὰ ρημιοκλήσια
 κ' ἐγύρευε φαντάσματα. Μονάχη, ἀποσταμένη,
 εὕρισκ' ἐκεῖ παρηγοριά. Τὴ νύχτα οἱ πεθαμένοι
 τὴν ἐπαίρναν πνευματικὸ κ' ἐκείνη γιὰ λουλούδια
 τοὺς ἔρριχνε μνημόσυνα, τοὺς ἔδινε τραγούδια.

Πόσαις φοραὶς καθήμενος στὸ βράχο μοναχός μου
 ἔδλεπα νᾶρχεται νεκρὸ τὸ μούγκρισμα τοῦ κόσμου
 νὰ ξεψυχᾷ στὰ πόδια μου σὰν τὸν ἄφρο στ' ἀγέρι,
 καὶ πόσαις ἄμετραις φοραὶς, μ' ἀντάρα, μ' ἀγριοκαίρι,
 ἐκρούφτηκα στὴ λαγκαδιὰ καὶ μέσα στὰ πλατάνια
 ἔνοιωθα ἀπόκρυφη χαρὰ, ἔνοιωθα περηφάνεια
 πιστεύοντας ὅτ' ἤμουνα θεοῖδ μὲ τὰ θηρία,
 ἀνήμερο, ἀνυπόταχτο κ' ἐγὼ σὰν τὰ στοιχεῖα...
 Τὰ δέντρα ἐτρέιζαν καταγῆς, γυρτὰ, ξερριζωμένα,
 τὰ νυχτοπούλια ἐσκοῦζανε τριγύρω μου ἀγριεμένα
 κ' ἐγὼ μ' ἕνα τουφέκι
 ἐπίστευα πῶς ἤμουνα βροντὴ κι' ἀστροπελέκι...

Πικραὶς ποῦν' ἢ ἐνθύμησαι!... Τότε τὸ μέτωπό μου,
 πλατύς, καθάριος, οὐρανός, δὲν τοῦχαν ἀδλακώσῃ

τοῦ χρόνου τὰ ξεσχίσματα, οἱ πόθοι, τὰ φαρμάκια.
 Σὰν πύργος ἔστακε ψηλὸ κ' ἐπάνω του ἐφωλιάζαν
 χιλιάδες ὄνειρα χρυσᾶ, λὲς κ' ἦταν χελιδόνια
 κ' ἐφύγαν μὲ τὴν ἀνοιξή, τὰ σκόρπισε ὁ χειμῶνας.
 Τώρα τὸ σκέπασαν μὲ μιᾶς ἢ καταχνιᾶς τοῦ κόσμου,
 συγνέφιασε, σκοτειδίασε καὶ ραγισμένη πλάκα
 κατὰμεσα στοῦ κεφαλιοῦ τᾶψυχο μοναστήρι,
 στεῖρο ξαπλώνεται, βουδὸ, τοῦ λογισμοῦ μου τάφος...
 Τί κρῖμα τόσο γρήγορα νὰ φεύγουνε τὰ νειώτα!
 Ὅποιος κι' ἂν σ' ἔστειλε σ' ἐμέ, ρουπάκι, καλῶς ἦρθες.

Ὅταν κ' ἐσὺ τὸ δύστυχο, γλωρὸ καὶ στολισμένο
 ἐσήκωνες μεσουρανίς τᾶλλύγιστα κλωάρια,
 βελάζοντας στὸν Ἰσκιο σου ἔτρεχε τὸ κοπάδι,
 ὁ πιστικὸς χαρούμενος σ' ἀγάπηκε σὰν πατέρα.
 Χήραις γρηναῖς, πικρόρροφαις καὶ ξετραχηλισμέναις,
 σοῦ ἐπαίρναν τᾶντιροῖματα, ὡσὰν ἐλεημοσύνη,
 κι' ὅταν τὰ ρίχναν στὴ φωτιὰ κι' ὀλόγυρα στὰ θράκια,
 μὲ τὸ φτωχὸ προσάνναμμα τὴ νήστεια ἀποκοιμοῦσαν,
 τότε σ' εὐχολογοῦσαν κ' ἐλέγαν στὴν Παρθένο
 νὰ σοῦ στοιχειώνη τὰ κλαριά, νὰ σοῦ χαρῖξῃ χρόνια...
 Τώρα, νεκρὸ στὸν ἄμμο μου, θὰ σὲ θυμοῦνται τάχα;...

Ἐμαραθῆκανε γιὰ μᾶς τοῦ κόσμου ἢ πρασινάδες.
 Ἐσένα σ' ἐξερριζωσε τὸ κῦμα στὴν ὀργή του,
 ἐμὲ μοῦ τρώγουν τὴν καρδιά ἀχόρταγαις ἐλπίδες.
 Νᾶξερεις πῶς ταὶς ἔτρεφα! Καὶ τώρα μία μία
 μαραίνονται καὶ πέφτουνε σὰ φύλλα τὸ χειμῶνα.
 Πλάστη μεγαλοδύναμη! Σπλαχνίσου με τὴν ὦρα
 πού θάρρηθ' ὁ Χάρος νὰ μ' εὕρῃ, καὶ πρὶν σὺσταῖ τὸ φῶς μου
 στείλε μου πάλαι νὰ τὰ ἰδῶ μ' ἔλη τὴν εὐμορφιά τους
 τῆς νειότης μου τὰ ὄνειρατα! Ἄφες τα νὰ φορέσουν
 τὰ ροδοκάλλια τῆς αὐγῆς καὶ στὸ προσκεφάλό μου
 νᾶρθοῦν νὰ μὲ ραντίσουνε χτυπώντας τὰ φτερούγια
 μὲ πάχη ἀπὸ τὸν Κίσαδο... Πατέρα, στείλῃ μοῦ τα.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΑΘΗΝΑΪΚΩ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩ ΜΝΗΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΒΕΡΕΤΤΑ

Τῇ κυρίᾳ Χρυσούλᾳ Βερέττᾳ Σπέτῳ.

Χρυσούλα!

Πῶς ἐκοιμήθουνε γλυκιά... Βαβαϊά μέσα στὸ μνήμα
οὔτε σκοτάδι, οὔτ' ἐρημιά!... Ἕνα παιδί, μὴ μάνα
ζευγαρωμένα, ἀχώριστα, κι' ἀλόγορά τους ἀνθή
καὶ δροσερὰ τριαντάφυλλα ποὺ ἀνατρεφε τὸ δάκρυ,
Χρυσούλα, τοῦ πατέρου σου. Μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον
προχτὲς κατέδρακα κι' ἐγὼ κι' ἐμπρὸς στὰ μνήματά σου
ληθραίνοντα τοῦς ζωντανούς. Ἐχτύπησα ἢ καρδιά μου...
Μοῦ εὐάνηκε ὅτι ἀνάθευκα τριγύρω τὰ φτερά τους
χίλια ἀγγελούδια γαλινά... Δευτέρου παρουσία...
Μεσοκοσμικίς... ψευδισμοί... φιλήμματα... λιδάνι...
τραγοῦδι... νεκρὰνάστασις... Καὶ μέσα στ' ὄνειρό μου
εἶδα γ' ἀστράφουνε μὲ μιᾶς καὶ νὰ αὐστουὶν δυὸ σπίναις
σὴν ἄστρα διαδαχάρικα κι' ἐπίστεψα πῶς ἦσαν,
Χρυσούλα, οἱ πεθαμμένοι σου νὰ προσδεχτοῦν κι' ἐμένα
καὶ νὰ μοῦ ποῦν ὅτι εἶδαναι κι' ὅτ' εἶχαν ἀπαντήσῃ
στὰ περιδῶλια τοῦρανοῦ, στὰ ἀπόσκια τῶλλου κόσμου,
τῇ μαύρῃ τῇ Μαρτίᾳ μου... Ἐξύπνησα... σιμά μου
ἐδάκρυς ὁ πατέρου σου. Ἐσκύψαμε κι' οἱ δυὸ μας,
τὰ μνήματα ἐφιλήσαμε... Χρυσούλα, πίστεψέ με,
δὲν εἶν' ὁ τάφος χωρισμός, μόν' εἶναι ἡ ξενιτειά σου.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ
ΜΑΡΚΟΥ ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΡΟΥ

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

«Πάρε, παπᾶ, τὸ θυμιατό, φόρεσε πετραχήλι
κι' ἔλα μ' ἐμὲ σιγὰ σιγὰ νὰ ριζώμε τρισάγιο.
Ἐκλεισε χρόνος ποῦρθε ἐδῶ θαλασσοπηγμένους
καὶ σῶφρα στὴν ἐκκλησιά, θυμᾶσαι, τὸ παιδί μου.
Ἐρχομαι πάλαι νὰ τὸ ἴδω. Δὲ θέλω ψαλμωδίας...»

Δὲ θέλω κόσμον γλυκιά... Οἱ ἴσοι ἄγγελοι...
Θέλω νὰ μείνω μοναχός... Σκοτάδι κι' ἐρημιά...

Καὶ γονατίζεις καταγής. Στὴν ἀφῶνι τὴν πλάκα
τὸ ἔρμα μέτωπο χτυπᾷ καὶ πέτσινα λόγια ρίχνει:

«Παιδί μου, ἔβηνα μὴ στιγμὴ. Τὰ γυῖνά σου μάτια
πῶταν γιὰ μένα οὐρανό, πῶταν γιὰ μὲ τὸ φῶς μου,
ξεσφράγισέ τα νὰ νὰ βῶ. Πρὶν σοῦ τὰ κλεισθῇ ὁ Χάρος
ἄρρεξ ὁ μαῦρος, ἄρρεξ. Ὀλοκαπνίς τὸ κύμα
τὸ παρακάλεσα θερμὰ γιὰ μὲ νὰ ζωντανέψῃ
καὶ νὰ μὲ πάρῃ στὸν ἄρρο κι' ἐκεῖ δὲ μ' ἐλουπήθῃ.
Ἐφτασα ὁ δύστυχος ἄργά, ταῦρα μισοσβυσμένα.»

«Ἐβῆνα, παιδί μου, δὲν ἄκοις; Νίλικις φωναίς τριγύρω
ἀντιδρῶν προμαχτικιά... Δὲς κι' εἶναι συντελεία.
Ὁ κόσμος πῶπαρτε νεκρός κι' ἔλωνα χαλκοσμένος
μὲ μιᾶς ταραξεται, ζῶντῃ. Τώρα στὰ γερατειά του
γυρθεῖ νειῶτα καὶ ζωή, γυρθεῖ παλληκάρια.
Κ' ἐγὼ, πατέρου οὐρανό καὶ ξεθεμακωμένος,
ἐγὼ τί θὰ τοῦ δώσω;...»

Κι' ὁ τάφος ἔμενε βουδός. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν πλάκα
φεύγει τὸ δάκρυ ἐδῶ κι' ἐκεῖ. Καρδιά δὲν ἔχει ὁ Χάρος.
Σδεῖ κι' ὁ παπᾶς τὸ θυμιατό. Τὰ λόγια τὰ στερνά του
μὲς στὸν καπνὸ τοῦ λιθανιοῦ φωλιάζουσε καὶ φεύγουν.
Μοῦ φεύγουν;... ποῦ θὰ φθάσουνε;... Πατέρ' ἀκλόυθησέ τα,
ἂν θὲς μὴ μῆρα τὸ παιδί νὰ βρῆς στὴν ἀγκαλιά σου.
Δὲ χάνετ' ἢ σταλαμιτιὰ στὸν κόρφο τοῦ πελάγου,
δὲ χάνεται κι' ἡ προσευχὴ μὲς στ' οὐρανοῦ τὰ βᾶθη.

«Πᾶμε, παιδί μου, κι' εἶν' ἄργά». Λέγει ὁ παπᾶς κλαμμένος.
«Δὲν εἶν' αὐτοῦ παρηγοριά. Στρέψε τὰ βλέμματά σου
ἀπὸ τὸ μνήμα τὸ ψυχρὸ στὸν κόσμον, ποῦ διαδαίνει.
Ἐδῶ τῇ σάρκι τῇ νεκρῇ μᾶς τρώγει τὸ σκουλήκι,
κι' ἐκεῖ μᾶς βόσκει τὴν ψυχὴ. Κῦτταζε, δὲν τὸ βλέπεις;
Ἄν εἶν' ὁ θάνατος πικρός, εἶν' ἡ ζωὴ φαρμάκι.»

ΕΠΙ ΤΗΣ ΝΕΚΡΙΚΗΣ ΚΛΙΝΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΕΣΣΑΛΑ
ΜΟΛΙΣ ΕΦΗΒΟΥ

Ὠργωνε ὁ Χάρος, ὦργωνε τῆ γῆ, ποῦ τότε τρέμει.
Ταδύκια του εἶναι μνήματα, ὁ σπόρος του φαρμάκι...
Ὠργωνε ὁ Χάρος, ὦργωνε! Τὰ μαῦρα του τὰ βώδια
φουσομανοῦν στὸ κέντημα τῆς ἀσπλαχνῆς βουκέντρας.
Ὅθε περάση τὸ γενί, ξαναχυρίζει δέντρα,
ξεθεμελιώνει ριζιμιά και συνεπαίρνει κόσμιους.
Και σὺ, βλαστάρι τρυφερό, στὸ δρόμο του τί θέλεις;...
Στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας σου, στὸν κόρφο τοῦ πατέρα
νὰ σὲ ποτίξῃ τὸ φιλί, νὰ σ' ἀνατρέφῃ ἡ ἀγάπη,
παιδί, γιατί δὲν ἔμενες;... Σοῦ φάνηκε ποῦ εἶναι
γλυκός ὁ ὕπνος μὲς στὴ γῆ, παιδί, και δὲ γνωρίζεις
πὼς θέλει ὁ τάφος συντροφιά και σὺ στὴ σκοτεινιά σου
θὰ μείνης ἔρμο κι' ὄρφανό. Ἐκεῖ ποῦ καταβαίνεις
δὲ θαῦρης τοῦ πατέρα σου τὰ κόκκαλα στρωμένα,
θὰ πέσης ἐλομόναχο... Παιδί, γιατί νὰ φύγης;...

Και κείνο ποῦ μᾶς ἄκουσε τὴν ὥρα ποῦ χιλιάδες
κόσμοι κι' ὄνειρατα χρυσᾶ ὀλόγυρά του ἐλάμπαν,
ἔχαμογέλασε γλυκά, σὰν νᾶλεγε· «Πατέρα,
δὲν εἶν' ὁ τάφος ἐρημιά, εἶναι ζωὴ κι' ἀγάπη».

Ὠργωνε ὁ Χάρος, ὦργωνε. Τὸν κάματο δὲν παύει,
μέρα και νύχτ' ἀκοίμητο τάλετρι του δουλεύει.
Ἐσυνεπῆρε τὸ βλαστό, τὸν ἔγειρε στὸ χῶμα
και δίχως σάλαγο βουδὸς περνᾷ και διβολίζει.

Πατέρα, μάνα, ἐπέταξε. Ἐκλείστηκε τὸ μνήμα,
φχηθῆτε τὸ παιδάκι σας. Στὸ μακρινὸ ταξίδι
μὲ τὸ στερνό σας τὸ φιλί, μὲ τὸ πικρὸ σας δάκρυ,
θὰ ν' ἀρμενίσῃ σὰν πουλί... Ὠχ! νάμουνα μαζί του,
νᾶδλεπ' ἀκόμη μιὰ φορὰ κ' ἐγὼ τῆ θυγατέρα!...

ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ ΤΗΣ ΘΥΓΑΤΡΟΣ
ΔΡΟΥΜΜΟΝΔ ΟΥΛΦ

Ἐσδύστηκε σὰν τὸν ἄφρὸ στὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου!

Ἐκεῖ ποῦ τὴν ἐθάψανε δὲν εἶδα κυπαρίσσια,
δὲν εἶδα κρίνους και μυρτιάς, δὲν εἶδα πικροδάφνησις.
Εἶδα μακρόθε τὰ βουνά τῆς Κιάρρας νεκρωμένα
και τὴν πλατειὰ τῆ θάλασσα και τοῦρανοῦ τὰ νέφη
νὰ παραστέκουν σιωπηλά και νὰ ἔωροῦν τὸ μνήμα,
ὡσὰν νὰ θέλαν νὰ σοῦ εἶπουν· «Πατέρα, μὴ δακρῶξῃς.
Βλέπε κ' ἐμᾶς πὼς εἴμεθα σὰν τὴν καρδιά σου μαῦρα!
Πατέρα, μὴν καταραστής τὸ χῶμα ποῦ τὴν ἔχει.
Ἀγάπησέ το ἐγκαρδιακά. Κι' ἀνίσως μιὰν ἡμέρα
μακρὰ σὲ ρίξουν ἀπ' ἐδῶ τοῦ κόσμου ἢ τρικυμιάς,
μὴ λησμονήσης τὸ μικρὸ τὸ μνήμα τοῦ παιδιοῦ σου.
Στρέψε τὸ βλέμμα σου συχνὰ στὴ γῆ ποῦ τὰγκαλιάζει,
στὴ γῆ ποῦ τῶδωκε ταφή. Κ' ἐκεῖ ποῦ ὁ λογισμὸς σου
θὰ σοῦ ξυπνᾷ στὰ σωθικά τοῦ Χάρου τὸ φαρμάκι,
θυμήσου τὰγγελοῦδι σου κρυφὰ νὰ ζευγαρώνης
μ' αὐτὴν τῆ δύστυχη τῆ γῆ ὀποῦ διψᾷ γι' ἀγάπη».

Ἐσδύστηκε σὰν τὸν ἄφρὸ στὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου!...

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ

Ἐνοσῶντι Βαλαωρίτη
ὁ ἀδελφὸς ἀνατίθεισιν.

Φύσα, Βορειᾶ μου, φύσησε,
νὰ πάρουν τὰ πανιά μου!
Φύσα, Βορειᾶ μου! αἱμάτωσαν
τὰ χέρια στὰ κουπιά μου!
Τὰ δάχτυλά μου ἀνάψανε,
ἀνάψαν οἱ σακροί μου.
Φύσα, Βορειᾶ μου, ἀπόστασα,
ἐσδύστηκε ἡ πνοή μου!
Ἐφρύγησαν τὰ χεῖλη μου,
ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω·
μὲ θάλασσα τὰ βρέχω,
κ' ἡ ἄρμη εἶναι πικρά.

Πέλαγος χωρίς κάρματα
 πού νά χτυποῦν στήν ἄκρη,
 εἶναι δὴ μάτια γαλακιά,
 ὅπου δαΰδον γιά δάκρυ
 εἶναι καρδιά χωρίς παλμούς,
 εἶν' ἄρρωστη ἐπιπίδα,
 βροδοῦ χωρίς ἐξημέρωμα,
 χωρίς δροσιᾶς ρανίδα,
 ἀγάπη χωρίς ὄνειρα,
 ὁ Πίνδος χωρίς χιόνι,
 χωρίς καλλιὰ πᾶνθόνι,
 πουλί χωρίς φτερά.

Φίση. Βορειᾶ μου, φύσησε
 καί δέν θά τήν προφήσω.
 Μοῦπανε πῶς εἶν' ἄρρωστη,
 φοβοῦμαι μήν τή χάσω!
 Ἐχάθηκα ἓνα σύγνεφο,
 ἐχάθηκα ἓνα κῶμα;
 Για μιὰ καρδιά, πού ἀγάπησε
 ἔγιν' ὁ κόσμος μνήμα;
 Βουδᾶ δέν ἀνασαινετα,
 λαγγάδια μου, βουνά μου!
 Σπλαχνίσου με, Βορειᾶ μου,
 Πατέρα μου Βορειᾶ.

Ἐφές σάν με συντρόφεψαν,
 Βορειᾶ, στό περιγάλι,
 ἡ μάνα μου μ' ἀγκάλιασε,
 μῶσφιζε τό κεφάλι.
 Γλυκά, γλυκά μ' ἐφίλησε,
 μῶδωκε τήν εὐχή της,
 καί μοῦπε νάλθω γρήγορα
 γιατί εἶναι μοναχή της.
 Βορηᾶ, Βορηᾶ, λυπήσου με,
 ἡ μάνα μου προσμένει
 κι' ἂν δέ με ἴδῃ πεθαίνει·
 ἡ μαύρη εἶναι γρηά.

Τὰ χέρια του ἀναδεύονται ἀκόμη δειλιασμένα
 καί τὰ κουπιὰ τῆ θάλασσα χτυποῦνε ναρκωμένα,
 Λές ὅτι τό πικρόπονο τοῦ δύστυχου τοῦ αὐτῆ
 τό παίρνει πάντα τό κουπί καί στάδαθα τό θάφτει.

Ὅσα ὁ Βορῆς τὸν ἄκουσε, ὅσα τὸ μαῦρο κῶμα,
 Ἰδιόσφρατο τὸ πέλαγος, σὰ μάρμαρα τὴ μνήμη,
 βλέπει τὸ ξύλο, πού περιῆ στή δροσερή του κλίση,
 σάν ὄνειρο χροῦμένο στό ὕπνου τῆ γαλήνη,
 καί δὲ σαλεύει, δέν ξυπνᾷ, μήν τύχη καί τὸ σκαῖψῃ
 καί τὰ πικρὰ κόμη φτερά καί φύρη καί πετάξῃ.

Ἦσαν ἡ νύχτα ἄμορφη, ναυποκαθρεμένη, χίμα,
 ὅπου δὲ θέλει σαστικά, πού δὲ γυριεῖ μοῖρα.
 Ὡ! πόσα μάτια τῆ κρυφῶν νοτιά κι' ἐρωτησμένα
 κι' ἐκείνη μένει ἀκίνητη, τὰ χέρια σταυρωμένα!
 Ὁ οὐρανὸς τῆστέρια του ἐφόρεσε στολίδι,
 καί τὸ φεγγάρι, πῶλαμπε, τῆς τᾶξαι δαχτυλίδι,
 τῆς τᾶξαι χίλια σύγνεφα ἄνθη, δροσιᾶς τῆς τᾶξαι,
 κι' ἐκείνη μένει σιωπηλή καί δέν τῶνε κωττάζει.
 Χλωρὰ κλαριά περιήφρα κι' ὁ πλάτανος ἀπλώνει,
 τὸ κοπαρίτσι ἐλέμμορο τὰ χέρια του τεντώνει,
 σάν νᾶθελαν τὴν ἄμορφη τῆ νύχτα ν' ἀγκαλιάσουν
 καί τὰ μαλλιά τὰ μαῦρα τῆς στὰ δαχτυλικά πιάσουν,
 κι' ἐκείνη μένει σιωπηλή. Τὸν ἦλιο τῆς ἔρησε,
 τὸν ἦλιο τὸν ἀπέβανε πού δέν τήν ἀγαποῦσε.
 Ρίχνει τὸ μάτι στὰ βουνά, στὸ λόγγο, στ' ἀκρογιάλι,
 τὸ ναῖο τῆς τὸν περιήφρα νά ἴδῃ μή θά προβάλλῃ
 καί βλέπει ἀντὶ στῆ θάλασσα ἡ μαυρομάτα κέρη,
 τὸ νούτη, πού ἀναστένανε μονάχος του στήν πλώρη.
 Δὲ λῆμνει τώρα τὰ κουπιὰ, γυρμένος ξυποσταίνει
 τὸ ξύλο του εἶναι ἀκίνητο, ἡ τύχη του δεμένη.

Συχνὰ συχνὰ τὰ δάκρυα του στὸ πρόσωπο κυλοῦνε
 καί τῆ νεκρῆ τῆ θάλασσα μονότονα χτυποῦνε.
 Τὰ καταπίνει ἡ ἄβυσσος. Σάν ἔλθ' ἡ τρικυμία
 κι' ἀφρίσουν πάλιν οἱ γιγαί, θεοπέφουν τὰ στοιχεῖα,
 ποῖος ξεύρει πού θά πέσουνε! Ποῖος ξεύρει ἂν ἡ μαύρη
 ἡ μάνα του γυρεῖοντας στὸν ἄμμο θά νά ταῦρη!

Τὸν εἶδε ἡ νύχτα πῶκλαιγε, ἀπλώνει τὰ φτερά της
 καί τόνε παίρνει σιγαλὰ στήν ἡσυχῆ ἀγκαλιά της.
 Γλυκὰ γλυκὰ τὸν ἔσφιζε, δροσιᾶ τόνε ραντίζει,
 με τάλαιφρά τῆς δάχτυλα τὸ δάκρυ του σφουγγίζει.
 Τῆς νεότης του τὰ ὄνειρατα προσκέφαλο τοῦ δίνει,
 κρυφαῖς ἐλπίδες τῶστροσε καί μυρωδιαῖς γιά κλίση.

Κι' ἄφου τὸν ἀπεκοίμισα, γέρνει κρυφὰ τὸ στόμα
καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ βλέφαρα, ποὺ ἀνοίγοκλον ἀκόμα,
καθὼς κρυφὰ ἀναθεύονται καὶ τρέμουν τὰ φτερά
τοῦ τρυγониοῦ, ποὺ ἀπλώνεται νὰ κλώσῃ στὴ φωλιὰ.
Ὁ γαύτης, πόνειρεύεται ὅτ' ἦλθ' ἐκεῖ σιμά του
μ' ἓνα φιλὶ νὰ τὸν εὐρῆ ἢ μαύρη σαστικιά του,
χαμογελᾷ στὸν ὕπνο του σὰ βρέφος ποὺ βυζάνει
κι' ὅπου πιστεύει τὸ βυζὶ στὰ χεῖλη του ὅτι πιάνει.
Μ' ἐκεῖνο τὸ χαμόγελο ἢ νύχτα εὐχαριστήθη,
τὸ πήρε γιὰ στολίδι τῆς, τὸ φόρεσε στὰ στήθη.
Ἀνασηκώθηκε σιγά, χωρὶς νὰ τὸν ξυπνήσῃ,
κ' ἐκίνησε χαρούμενη γιὰ νὰ κρυφτῆ στὴ δύση.
Καὶ κάθε βῆμα, πῶπαιρνε, ἔρριχνε καὶ τὸ μάτι
νὰ ἰδῆ τὸ ναύτη, πᾶφινε στὸ ἔρρο του κρεδοάτι.

Ὡστόσο ἐγλυκοχάραζε καὶ μὲς τὰ δάση ἀρχίζουσιν
νὰ τραγουδοῦν οἱ πιστικοί, πουλιὰ νὰ ψιθυρίζουσιν.
Ὁ ζευγολάτης σαλαγᾷ τὰ δυὸ καματερά του,
μὲ τὴ βουκέντρα τὰ κεντᾶ καὶ πάει στὴ χωραφιά του.
Δεύκη! φωνάζει, Μελισσέ! τάλετρι φορτωμένος,
καὶ τὸ γενὶ στὸν ὄμο του, λὲς κ' εἶν εὐτυχημένος.
Ἄλλος βροχὸς χαρούμενος πετιέται σὰ ζαρκάδι,
ρίχνει στὸ σκύλο του ψωμί, ἀρμέγει τὸ κοπάδι,
γεμίζει καὶ τὸ κύπελλο, γάλα γλυκὸ χορταίνει...
Ὅθις ὀδρὸς! σέρνει τὰ πρόβατα καὶ στὸ δουνὸ προδαίνει.
Ξυπνᾷ, πετᾷ στὸν οὐρανὸ ψηλὰ ψηλὰ ἢ σταρίδα
νὰ χαιρετήσῃ τῆς αὐγῆς τὴν πρώτη τὴν ἀχτίδα.
Ξυπνᾷ κ' ἢ μάνα ἢ δυστυχῆ ποὺ τὸ παιδί προσμένει,
παρακαλιέται στὴν Κυρὰ καὶ στὴ γωνιά γυρμένη
μὲ τὰ χεῖμνά τῆς δάχτυλα τὰ μάτια τῆς σφογγίζει
καὶ τὴ σθυμένη τῆς φωτιὰ ἀνάφτει, ξέσπαθίζει.
Τοῦ κόσμου, ποὺ ἐζωντάνεψε, ξυπνᾷ τὸ καρδιοχτύπι,
ξυπνοῦν λαχτάραις, δυστυχιαίς, φτώχεια χαρὰ καὶ λύπη
κι' ἀνάμεσα στὴν ταραχή, ὅπου τὴ φύση δέρνει.
Ξυπνᾷ τὸ κύμα τοῦ γιαλοῦ καὶ τὴ βαρκοῦλα σέρνει.
Τήνε τραβοῦν τὰ ρέμματα, καὶ τὸ φιλὸ τᾶγέρι,
ὅπου φουσᾷ γιὰ μιὰ στιγμή, πρὸς τὴ στερεὰ τὴ φέρει.
Ὁ ναύτης πάντα ἐπλάγιαζε κ' ἐκείνη ἐκολυμβούσε,
σὰν ἓνα χέρι μυστικό κρυφὰ νὰ τὴν κινούσε.

Ἀκούεται ἓν σήμαντρο... Ἀυπητικά σημαίνει...
Γλάν... γλάν... γλάν... γλάν... Τὶ νάτυχε; Ποιὸς τάχα νὰ πεθαίνει;

Ἀντήγγισεν ἡ λαγκοκαδιά. Γλάν... γλάν... ἀνκοτενάζει.
Ὁ θλιβερὸς ἀντίλαλος καὶ τᾶγεράκι σκιάζει.
Μένει ἡ βαρκοῦλα ἀκίνητη, δέρνουνε τὰ πανιά τῆς,
καὶ τρίξουν τὰ κατάρτια τῆς καὶ τρέμουν τὰ σχοινιά τῆς.
Τὸ ρέμμα δὲν ταράττεται, μαρμαρωμένο μένει.
Γλάν, γλάν, πάντα τὸ σήμαντρο γλάν, γλάν, ποιὸς νὰ πεθαίνει;

Σπαράζει μέσα κ' ἡ καρδιά τοῦ ναύτη, ποὺ κοιμάται
κι' ὅπου μ' ἐλπίδες καὶ χαρὰς στὸν ὕπνο του πλανᾶται.
Τὰ βλέφαρά του ἐτέντωσε, τὰ μάτια τρυγορίζει...
Τοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσε... Τραμάζει, λαχταρίζει...
Ἐσιώπησε τὸ σήμαντρο... γαλήνη... δὲν ἀκούει,
παρὰ τὴν ἔρμη του καρδιά, ποὺ τὰ πλευρά του κρούει.
Μὴν ἦτον ὄνειρο σκληρό, κ' ἔφυγε σὰν πουλάκι;
Μήπως τὸν ἀνατρίχιασε τὸ κρὺ τᾶγεράκι,
ποὺ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς αὐγῆς, πρὶν ἤθελε ξυπνήσῃ,
μὲς τὰ ξανθά του τὰ μαλλιά εἶχε γλυκὰ φουσῆσῃ;

Φαίνεται τώρα κ' ὁ γιαλὸς, φαίνονται τᾶκρωτήρια,
ἀσπρίζουνε καὶ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ μακρὰ τὰ χεῖρια.
Λαίμαργο χέρι ἐκάρφωσεν ὁ ναύτης στὰ κουπιὰ του,
τάρπαζει κ' ἐλυγίσανε σ' ἀνδρεία δάχτυλά του.
Φεύγουνε πίσω του οἱ ἄφροι, ἢ θάλασσα ἀδλακώνει,
κ' ἐκεῖνος πάντα στὸ χωριὸ τὰ μάτια του στήλώνει.
Στὰ κεραμίδια τὸν καπνὸ κυττάζει ποὺ ἀνεδαίνει
πυκνὸς, βαρὺς, κατάμαυρος... ἐλπίζει, ξανασαίνει.
Καὶ στὴν τυφλή του τὴ χαρὰ δὲν βλέπει ἓνα φεγγίτη,
ὅπου δὲν εἶδε καπνὸ. Δὲν εἶδε κ' ἓνα σπίτι,
ὅπου βαστάει δλόκλειστα τὰ δυὸ παράθυρά του,
ὡσὰν νὰ εἶχε ὁ θάνατος διαδῆ στὰ βλέφαρά του.

Ἐλαμνε ὁ ναύτης, ἔλαμνε. Ἡ βάρικα του ἐπετοῦσε
κ' ἐκεῖνος πάντα ἐπίστατε πὼς δὲν ἐπροχωροῦσε
βαθεῖα βυθίζει τὰ κουπιὰ, τὰ σπρώχνει ἀνδρειωμένα,
τρίξουν ἐπάνω στοὺς σκαρμούς καὶ βγαίνουν συντριμμένα.
Ὁ ναύτης δὲν ἐδειλίασεν ὀρθὸς μὲ μιὰς πετιέται,
πηδᾷ γυμνὸς στὴ θάλασσα, μὲ τὸ νερὸ χτυπιέται.
Ὁργισαίς, ὀργισαίς τὸ πέλαγο τὰ χεῖρα του μετροῦνε
καὶ τὰ πλατεῖα τὰ στήθη του χίλιους ἀφροὺς σκορποῦνε.

Τοῦ ναύτη εἶναι τὰ κύματα ἐλπίδα κ' εὐφροσύνη!
Ἐκολυμβούσε, ἐδιάβαινε, σὰν νάτανε δελφίνι,

και χιλιοί μύριοι λογισμοί στη μνήμη του περνούσαν,
 σαν νύκτιν για ύπνο, πορρά να τότε ίδουσα.
 Θυμάται το κλάδο που θυμάται την ημέρα,
 όπου παιδάκι άνηλικό μαζί με τη μητέρα
 ήλθον εκεί με τρομερή, με μαύρη ανεμεζέλη,
 για να βρούν τον πατέρα του σ' εκεί το περιγιάλι.
 Θυμάται ότι τον έκραζαν ολονοχτίς οι δυο των,
 θυμάται πως έσκύψανε στον άιμο το λαιμό των
 κι' από ένα κύμα, πώπεσε στην άκρη μανιωμένο,
 έσφρανε το πτώμα του το βύλασσοδαρμένο.
 Θυμάται ότι τον έβιβον εκεί στο κυπαρίσσι,
 που τώρα βλέπει από μακριά, σιμά στο ρημοκλήσι.
 Θυμάται, όταν έσκύφτανε κ' έσφραζαν το χόμα
 επάνω στο πατέρα του τάχαπρημένο σώμα,
 ότι σιμά του θόναρουζε μία τρυφερή παιδοδία,
 πουταν άσφα κι' όρφανή, όμορφη και στωχαδία.
 Παιδάκι άγαπητήκανε, κ' επάνω στο πατέρα
 τον τάφο τάρακόθωνισε, τάχιλάισε ή μητέρα.
 Θυμάται την άγάπη του, θυμάται τη γοργά του...
 Πίκρως, χαράς, δειράκια γεννιώνται στην καρδιά του.
 Άγροί, που στεφανώνουσε της ναιότης μας το κύμα,
 και σούωνται κ' εξατμίζονται σε λίδανος σε μνήμα.

Γλάν... γλάν... πάλαι το σημαντικό λυπητικά σημαίνει.
 Γλάν... γλάν... ένας κολόγερως στον άιμο καταβαίνει.
 Βριστάει εμπρός του το Σταυρό ένα παιδί κλαυμένο...
 "Ω συμφορά! έσταμάτησε στο σπίτι το κλεισμένο.
 Βλογά το πετραχίλι του... το βάνει στο λαιμό του...
 Γυρεύει νεκρολίδανος... φουσά το θυμιατό του...
 Μ' άργό το βήμα προχωρεί... τη θύρα δρασκελίζει...
 Ρίχνει τρισάγιο στη νεκρή... σκύφται, φιλεί, δακρύζει...

Ο δύστηνος έφώνηζε, κανείς δέν άγροικουσε.
 Μόνη ή βρακούλα έκίνησε κι' όπισω του άκλουθούσε.
 Τόν άκλουθούσε από μακριά με τά πανιά άπλωμένα,
 λές κ' έδιδε στο φίλο της τά χέρια τεντωμένα.

Κ' εκεί, που ε ναύτης μάχεται, χτυπιέται για να φθάση
 και το γιαλό στα δάχτυλα, που τρέμουνε να πιάση,
 έφάνηκε στο πέλαγο μακριά σε μία μαυρίλα
 που επλάκωνε γοργά, γοργά... Η σκύλα! ή σκύλα! ή σκύλα!

Γλάν... γλάν... πάλαι το σημαντικό λυπητικά σημαίνει
 και το κεφάλι του νερού μαυρολόγος προσκίναει.
 "Ο ναύτης άνδραειάεται, χέρια παύρα άπλώνει
 κ' ή σκύλα όπισω έσφραζαν... φουσά... πλάκκίναει...
 Γλάν... γλάν... πάλαι το σημαντικό λυπητικά σημαίνει,
 γλάν... γλάν... έκίνησε ε άκροί, κινούν οι λυπημένοι.
 Παρνα το βυλοκρέδατο... "Σταμάτησε, παπα μου,
 τη νειά, που πής στην έκκλησιά, την άγω ασπινιά μου".
 Είς το πλευρό του ή βύλασσο έδούρησε, άνκοράζει.
 Γλάν... γλάν... πάλαι το σημαντικό... Η σκύλα τον άρπάζει...
 Τά κόκκαλά του έφρίζανε... αινάτωσε το κύμα...
 "Εχλόηκε... Τί κρίμα!

ΑΣΤΡΑΠΟΓΙΑΝΝΟΣ

«Λαμπέτη, έδαίλιεσαι!... Τά σφινικά μου
 άσπλαγχο έθερίσε βόλι, πικρό.
 Νεκρά στο σκάνδαλο τά δάχτυλά μου,
 βλέπεις, επήλωσαν... Δός μου νερό...»

«Λαμπέτη, έσδύστηκα!... "Όραν την ώρα
 φεύγει άνοπόμονη, παπα ή φυγή.
 Στα κρύα τά χείλη μου στέκεται τώρα,
 σκύφε και πιέ τηγε μ' ένα φιλί.

«Λαμπέτη, χόρτικσε τη δύναμή μου.
 Μέσα στα στήθια σου θέλω ναύρω
 στεργό λημέρι μου, θέλω ή πνοή μου
 ναύρη στα σπλάγχνα σου τον ούρανό.

«Μόχτα κ' επλάκωσαν σαν άγριοι σκύλοι
 για το κεφάλι μου... τί καρτερείς;...
 Φορτώσου τάριμα, το καρυσφύλλι,
 κόψε με γρήγορα... μη μ' άρνηθής.

«Λαμπέτη, σφόγγισε, τρίψε με χόμα
 το γιαταγάρι σου, κ' είναι θολό...
 Πώς κλαίς;... τί δέρνεσαι;... Τρίψε το άκόμα...
 Μήν τρέμης... ζύγωσε... Δός μου να ιδώ.

»Τὸ αἷμα τᾶπιστο μὲ τὸ δικό μου
δὲ θέλω ἐπάνω του ν' ἀνταμωθῆ,
φαρμάκι ἀγλύκαντο μὲς στὸ λαϊμό μου
δὲ θέλω σὺντροφο κάτω στὴ γῆ.

»Χτύπα, Λαμπέτη μου! . . . Ἄπλωσε, πιάσε,
σφίξε στὰ δάχτυλα τᾶσπρα μαλλιά. . .
Τὰ χέρια ἐσταύρωσα. . . Μὴ μὲ φοβᾶσαι. . .
Κόψε με . . . πάρε με στὴν ἀγκαλιά».

Ἐλόρθο ἐπέταξε τᾶξιο λεπίδι,
τᾶγέρι ἐξέσχισε, παίρνει φτερό,
ἄστραψ' ἐσφύριξε γοργὸ σὰ φεῖδι,
τὸ δέντρο ἐλύγισε στὴ γῆ νεκρό.

Βαρεῖα σπαράζει φανερὴ στὸ χέρι τοῦ Λαμπέτη
ἢ κάρα τ' Ἀστραπόγιαννου. Τὸ μάτι ἀνταριασμένο
τοῦ σκοτωμένου τρεῖς φοραὶς ἀνεδοκατεδαίνει
καὶ βασιλεύει σκοτεινὸ. Στὸ μέτωπό του ἢ νύχτα
ἄλλο σημάδι ὀπίσω της παρὰ σ' ἀχνὸ τὸ στόμα,
σὰ μιὰν ἀχτίδα φεγγαριοῦ στὸ μάρμαρο τοῦ τάφου,
ἓνα χαμόγελο βουδὸ, νεκρὸ, ἴσθανωμένο
στοῦ γέροντα τάρματωλοῦ τὰ κάτασπρα τὰ γένεια.

Σπρώχνει στὴ θήκη κόκκινο τὸ γιαταγάνι ὁ κλέφτης,
κι' ἀρπάζει τὸ δισάκκι του! Στὴ μιὰ μεριά φορτώνει
τὸ κρίθινό του τὸ ψωμί, στὴν ἄλλη ματωμένο
τὸ λειψανὸ του τᾶκριδὸ. Τὸ δάχτυλό του βᾶφει
στὸ αἷμα, πᾶφριζε στὴ γῆ, σταυρώνει τὸ κουφάρι
καὶ χάνεται στὴ λαγγαδιά... Καπνὸς ὁ πεζοδρόμος.

Τρέχουνε πίσω του ξαγριωμένοι
πενήντα Διάπιδες, τὸν κυνηγοῦν.
Ἐἰς ἰσκιὸς ἐφευγε, πετᾶ, διαβαίνει. . .
Ἐ νύχτα ἐπλάκωνε, λυσομανοῦν.

Στὴ ράχη ἐμαύρισε σὰ συγνεφάκι. . .
Ἐδειάζουν τάρματτα... στέκουν νὰ ἴδουν.
Βροχὴ τὰ βόλια τους, μὲς στὸ δισάκκι
τὸν Ἀστραπόγιαννο ψόφια χτυποῦν.

Ἐ κλέφτης ἄνοιξε τὸ πάτημά του,
πηδᾶ χαλάσματα καὶ λαγγαδαίς,
παίρνει τὸ λειψανὸ στὴν ἀγκαλιά του . . .
Κάλλιο στὴν πλάτη του χίλιαις βολιαίς.

Ἐ ἀγριοπρίναρι, παῖ σέρι, βᾶρα
τὴ σέρνα πῶτραγαν, ἔπε εἰσὶν.
Τὸ αἷμα τοῦ ἔσφατε τὸ μονοπέδι.
Ἐμπρὸς τριαντάειδο, καὶ πίσω ἔχειρι.

Στὸ χιόνι ἐδίλκτωνε τὸ παλιόχλορι.
τὴ γράσσα πῶφρουγε δὶκα σκλερῆ,
νύχτα πᾶσφυρῆ, χιμὸς πᾶσφυρῆ
καὶ δὲν ἀπόστανε, πᾶσφυρῆ.

Πᾶρνον μεσὸνυχτα κὶ ἢ ποδῖα σούεται.
τὰ πλάγια ἀσπρίζουνα, σιμὸν' ἢ αὐγῆ.
Ἐπέαι . . . ἀκουρμαίνεταί . . . δὲν ἀφροικιέται
κανένα πάτημα . . . πᾶσφυρῆ.

Ἐπνοῦν ἢ πέρδικαις στὸ χαρμῆρι . . .
Στὸ λόγγο ἐσπρίζεταί, γῶρω θορεῖ . . .
Ἐνωρῖζε ἀνέλιπτα παλῆρ λημέρι,
τὴ βῶσση ἐξάνοιξε, πῶτραχ' ἔκει.

Πᾶλι ἀκουρμαίνεταί . . . γέρονε ταυτιᾶ του.
Πᾶρται τᾶπιστωμα, τὴ γῆ, ροτῆ . . .
Χτύπο δὲν ἀκουσε . . . Μόν' ἢ καρδιά του
μέσα στὰ στήθεα του βαρεῖ, πετᾶ.

Τοῦ φάνηκε ὅτι ἐξέφυγε . . . Ἐμέτρησ' ἓνα ἓνα
τάρματτα τ' Ἀστραπόγιαννου, δὲν ἔχασε κανένα
τὸ μαζὸ τὸ κλεφτόπουλο στὸ φουερό του δρόμο.
Σιμὰ στὴ βῶσση ἐκάθισε, κατέδωσε ἀπ' τὸν ὄμο
τὸ ἔρμο τὸ δισάκκι του . . . Τὸ μάτι του ἔχει ἀντάρα . . .
Ἐπλόνα: μὲς στὸ σάβανο τὸ χέρι μὲ λαχτήρα . . .
Σπρίγγει τὰ κρόα τὰ μαλλιά. . . Ἐ νοῦς του ἀνεμοζᾶλη. . .
Ἐσέρνει τὸ κεφάλι.

Μ' ἀνατριχίλα τὸ θορεῖ. Στὰ χόρτα τὸ καθίζει,
παίρνει στὴ φουχτα του νερό, τὸ νίδει, τὸ χιενίζει,
Ἐσπρίζε τὸ μᾶνε τὸ σπακί, δεξιά τὸ κερουφύλλι,
πλένει τὸ στόμα τὸ βουδὸ καὶ στὰ νεκρὰ τὰ χεῖλη
βρίσκει ὁ Λαμπέτης ἄσθεστο, σὸν νᾶσταν πεπρωμένο,
τοῦ γέρου τὸ χαμόγελο γλυκ' ἀποκοιμημένο.
Τότε ἐξᾶλφρωσε ἢ καρδιά, τότε ἓνα δάκρυ πᾶρτει
στὸ πρόσωπο τοῦ κλέφτη.

Ἐ νοῦσ' ὅτι εἶχε τὴν εὐχὴ τάρματωλοῦ μαζὶ του
καὶ ξεσυγγέφιασε μὲ μιὰς ἢ θολερῆ ψυχῆ του.

Τοῦ φάνηκε ὀλοζώντανος ἐκεῖ μὲ τάρματά του
ὁ γέροντάς του νηστικός ὅτ' ἔσπευε σιμά του.
Κόβει βλαστάρια τρυφερά, τὴ φτέρη ξεφυλλίζει,
παίρνει ἕνα κρύβινο ψωμί, στὴ μέσῃ τὸ χωρίζει
καὶ τὴ μιὰ σφήνι ἀπὸ ταις δύο τὴ δίνει στὸ κεφάλι
κι' αὐτὸς κρατεῖ τὴν ἄλλη.

«Εὐπν' Ἀστραπόγιαννε, γλυκοχαράζει·
γιατὶ ἐκοιμήθηκες τόσο βραδεία ;
Εὐπνα ὁ Αἰχμπέτης σου γλυκὰ σὲ κράζει
νὰ ἰδῆς τὰ φράξι σου, τὰ κρύα νερά.

»Τὰ μάτια ἀνοιξε, ψυχοπατέρα,
νὰ ἰδῆς ποῦ σ' ἔφερα σὲ μιὰ βραδεία.
Μὲς στὸ λημέρι σου μ' ἠύρηκ' ἡ μέρα,
τῶχω, Ἀστραπόγιαννε, κρυφὴ χαρά.

»Θυμάσαι ; ἀνήλικο μ' εἶχε πετάξει
στὸ δρόμο ἢ μοῖρα μου, μικρά, μικρό,
τὴ μάνα οἱ ἄπιστοι μοῦχανε σφάξει,
στὸ λόγγο ἐκρύφτηκα γυμνό, ὄρφανό.

»Ἐδῶ ἐπρωτόρθαμε . . . Μ' ἀκούς πατέρα ; . . .
Ἐδῶ μ' ἀνάστησες νεκρὸ, φτωχὸ.
Ἐδῶ μὲ πότισες δροσιὰ κι' ἀγέρα,
μ' ἔκαμες ἔλατο, πατέρα, ἐδῶ.

»Πρῶτος σὺ μῶδειξες τοῦ ἀχθροῦ τὴν ὄψη
καὶ σὺ μ' ἐδάφτισες μέσ' στὴ φωτιά.
Ποιὸς νὰ σοῦ τῶλεγε πὼς θὰ σὲ κόψη
τὸ χέρι πῶμαθες νὰ πολεμᾷ ;

»Εὐπν' Ἀστραπόγιαννε, καὶ κῦτταξέ με,
φάγε μ' ἐμένανε λίγο ψωμί,
φόρεσε τάρμακα, χαιρέτησέ με,
ξύπνα, ζωντάνεψε κ' ἦρθ' ἡ αὐγή.

»Ἐσὺ ἐπρωτόδινες ψηλά στὸ βράχο
τὸ καλημέρισμα ἔστὸν ἀετὸ,
σὺ πρῶτος ἐδειχνες σ' ἐμέ, στὸ Ζάχο,
τὸ γλυκοχάραμμα στὸν οὐρανό.

»Τότ' ἐξεφύτρωνες σὰν κυπαρίσσι
στὰ καταρράχια μας τρομαχτικό,
τὸν Ἰσκιό σου ἔστενες νὰ φοδερῶσι
κάτου τὰ Σάλινα . . . καὶ τώρα ἐδῶ.

Ἦ Ζάχος ἔπεισε . . . ἡ ἴσταν κραμένη
ἐγὼ. Ἀστραπόγιαννε, πῶς ὄρφανό.
τὸ βυλοκρέοδάτο γὰρ σὲ νὰ γέναι
γὰρ σὲ, πατέρα μου, γῆ νὰ ἔχηθαι.

Κ' ἐκεῖ ποῦ ὁ θύατος μαιραλογοῦσε
μὲ μιὰς ἀδιάξεται . . . κ' ἕνα σικλί
μακρὰ τοῦ φάνηκε σὰν κι' ἀκουτσόσε,
κούφι σὰν κι' ἄκουσε παιδοκόψῃ.

Τὰ δέντρα ἐσειστήκαν, τὰ χαμοκλάδια,
σικισμένα ἐπρόβαιναν συγγὰ συγγὰ
πλατώνια, ἀγριόπουλα, λαγοί, ζαρκαδία . . .
Μὴν ἐπαγάνιζεν ἡ Λιαπούρια ; . . .

Σκόρπει, ἀκουρμαίνεται . . . σιμὸν ἡ ἀντάρη . . .
Τοῦδραν τὸ πᾶτημα στὸ χιόνισοί ἀχθροί.
Ἀρπάζει τάρμακα, κρύβει τὴν χάρα,
πετᾷ, ἀναλήφτηκε σὰν ἀστραπή.

Τρέχει ἐδῶθ', ἐκεῖσε γάρνει
ἢ ἔρημ φτέρνα στὸ βουνό.
μαῦρο κῶμα ἀνεμοθέρνει
καὶ δὲ βρίζει ἕνα γιολό

Τὸν ἐπῆρε γι' ἀγωγιότη
Χάρος ἀγρυπνος, σκληρός . . .
Σαλανάει, βαρεὶ τὴν πλάτη
πάντα πίσω του ὁ νεκρός,

Στὸ τυφλὸ τὸ τρέξιμό του
μὲς στὴ φουχτιά του ἀρπαχτά
γὰρ νὰ βροῖξῃ τὸ λιμὸ του
πίνει πάχνη καὶ περνα.

Τὸν ἐθέρριζε ἀγρία πείνα
καὶ δὲν ἔχει ἄλλο ψωμί . . .
Στὸ σακκὶ του μὲν ἡ σφήνα
τ' Ἀστραπόγιαννου ξερή.

Στ' ἀχμινὰ τὰ δάχτυλά του
τὴν ἐπῆρε μιὰ φορά . . .
Θολωμέν' εἶν' ἡ ματιά του
καὶ τὰ χεῖλη του ἀνοιχτά.

Ὅλος ἔπρεμα . . . στὸ στόμα
τὴν ἐξέγερσε σκιαχτά . . .
Δὲν ἀμάρτησε, ἔχει, ἀκόμα . . .
Ἄντιστάσε βραδεία.

Μὲ μιὰς πύργου ἕνα δάκρυ,
τὴν ἐπὶ λησε γλυκά,
καὶ στὸν κόρφο σὲ μιὰν ἄκρη
τὴν ἐγόνικσε βραδεία.

Πόσαις μέραις καὶ ποῦ τρέχει
πόσαις νύχταις δὲν μετρά,
μέσα ὁ νοῦς του πάντα βρέχει,
στὴν ψυχὴ του συγνεφιά.

Μὲς στὸ λόγγο ἂν σταματήσῃ
γιὰ νὰ πάρῃ ἀνασασμό,
κάποιος λύκος θὰ χουμίσῃ
γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ νεκρό.

Καλιγκούδαις καὶ κοράκιοι
τὸ κεφάλι κυνηγοῦν,
μὲ τὰ νύχια ἀπ' τὸ δισάκκι
νὰ τὸ κλέψουν πολεμοῦν.

Ἄνδρειεύεται ἡ καρδιά του,
τρέχει ἀκόμα λίγο ἔμπρός.
Μιὰ κρυφὴ βρίσκει σπηλιὰ του,
μέσα ρίχνεται ὁ φτωχός.

Ξεφορτώνεται, δειλιάζει,
γέρνει ἀναισθητός στὴ γῆ,
κλεί τὰ μάτια του, πλαγιιάζει
καὶ τὸ λείψανο κρατεῖ.

Κ' ἔχει ποῦτανε θαμμένος
μέσ στοῦ ὕπνου τὴ νυχτιά,
στὸ πλευρό του ὁ σκοτωμένος
ἀνταριάζεται, ξυπνά.

Στέκει ἔμπρός του . . . Τὰ δυὸ μάτια
κούφι χάσκουνε πλατειά.
Πέφτ' ἡ σάρκα του κομμάτια,
τὰ δυὸ χεῖλη λαγκαδιά.

Τὸ γλυκὸ χαμόγελό του
λίγο λίγο εἶχε εἰσπῆ,
καὶ περνοῦν στὸ μέτωπό του
μαύρα γινέφια ἐδῶ κ' ἐκεῖ.

«Παιδί μου, ἐγέρασε τὸ λείψανό μου
τόσα μερόνυχτα χωρὶς ταφῆ.
Ὁ Χάρος ἐφαγε τὸ πρόσωπό μου
δός μου, Λαμπέτη μου, μιὰ φοδύτα γῆ.

»Κάτω στὰ Σάλωνα, ξεψυχοισμένος
ὁ ἐχθρὸς ἐφώλιασε μακρὰ ἀπ' ἐδῶ
Ἐύπνα, Λαμπέτη μου, κ' ἀποσταμένος
θέλω στὸ μνήμα μου νὰ πῶ κ' ἐγώ.

»Βλέπεις, μυρίστηκαν τὸ σκοτωμό μου
ὄρνεια ἀνοπόμενα, μαύρα πουλιά,
πρὶν μὲ ξεσχίσουνε στὸ σάδανό μου,
παιδί μου κρύψε με στὴ γῆ βραδεία.

»Τώρα ποῦ ἐκόρνιασαν κ' ἐλόγγυρά μου
σκοτάδι τρίδιπλο μὲ πλημμυρεῖ,
πάρ' τὸ δισάκκι σου, πάρ' τὰ ροματά του,
ξύπνα νὰ φύγωμε πρὶν ἐρῆ ἡ αὐγή.

»Θέλω τὸ χάραμμα, πῶδγαίνε πρώτα
καὶ μοῦ καμάρωνε τὴ λεδεντιά,
τὰ γέρι πῶτρεχε χνώτο μὲ χνώτο
καὶ μοῦ ζωντάνευε τὰ σωθικά.

»Ἡ ἀριαίς, τὰ πεῦκα μου, τὰ κρύα νερά μου,
θέλω, Λαμπέτη μου, νὰ μὴ μὲ ἴδουν,
νὰ μὴ γνωρίσουνε τὴν ἀσχημιὰ μου...
Ἔλα νὰ φύγωμε, μὴν πικραθοῦν.

»Τώρα ποῦ μ' ἔφερες ὡς τὰ Παλάτια,
σκάψε τὸ λάκκο μου σ' αὐτὴν τὴ γῆ.
Ἐδῶ δὲ φτάνουνε τοῦ ἐχθροῦ τὰ μάτια,
δὲν ἀνεδαίνουνε παρὰ ἀητιά.

»Λαμπέτη, χῶσε με μὲ τὰ ροματά μου
ἐλόρθα, στήσε τα, δεξιὰ ζερδιά.
Νάναι στὸ μνήμα μου κεροδοσά μου,
πρωτοπαλλήκαρα στὴν ἐρημιὰ.

«Κι' ἔταν, Λαμπέτη μου, μὲ χωματίσῃς,
ἔδρα στὸ Τρίκορφο γοργά, γοργά
νὰ πῆς πὼς σ' ἔσταίκα νὰ πολεμήσῃς,
πὲς χειρετίσματα στὴν κλεφτουριά.

Ἐχτὲς ἐπιάστηκα κ' ἐκεῖ τουφέκι,
στὸν ὕπνο μου ἄκουσα τὸ βογγητό,
ἐγὼ ἀποσδύστηκα κι' ἀτροπελέκι,
Λαμπέτη, μῶμεινες ἐσὺ στερνό.

«Μὴ μοῦ πικραίνεσαι, κ' εἶναι γραμμένο
μ' ἐμένα γρήγορα ν' ἀνταμωθῆς,
τρέχα, πολέμησε καὶ σὲ προσμένω
στὸ μνήμα μου ἀλυωτος ὅσο νάρθῃς».

Ευπαῖ, ἀλαφιάζεται, ὁ νοῦς του ἀνάφτει,
βουδὸς ἐπέρασε μιά λαγκαδιά.
Βρίσκει ἐν' ἀπόγονο, τὸ χῶμα σκάφτει,
τὰ χεῖλη ἐπέτρωσαν, πάντα βουδά.

Τὸ νύχι αἰμάτωνε μὲς στὸ στουρνάρι,
ἔχωσε τάρματα καὶ τὸ ψωμί,
στὸ λείψανο ἔστρωσε χλωρὸ γρουπάρι,
τὸ μνήμα ἐσφράγισε, σκύφτει, φιλεῖ.

Βαστᾶ τὸ δάκρυ του, τὸ καταπίνει,
δὲν ἐξανάσκινε μὴν προδοθῆ·
κουττάζει ἐλόγυρα, πετιέται, χύνει,
τρέμει στὸν πόλεμο μὴ δὲ βρεθῆ.

Βλέπει τὸ Τρίκορφο, σφίγγεται, φτάνει,
τὸ λιανοτούφεκο πέφτει πυκνό.
Σέρνει στὰ δόντια του τὸ γιοταγαῖνι,
ρουφᾶ ἀνυπόμονα φλόγα, καπνό.

Ποῦθε νὰ πλάκωσε παρόμοια ἀντάρρα,
παρόμοιος σίφουνας, ὁ ἐχθρὸς ρωτᾶ.
Τὸ χέρι ἐδούλευε καὶ βουδαμάρα
πάντα τὰ χεῖλη του κρατεῖ κλειστά.

Χάρος ἀνέλπιστος περνᾶ, θερίζει,
ἀναστηλώθηκε κ' ἡ κλεφτουριά.
Ρυάζετ' ἡ Ροῦμελῆ στὸ μετερίζι,
ρίχεται πίσω του, παύει ἡ φωτιά.

Δὲν τὸν ἐπρόφταιναν . . . τὸν ἀνικράζουν,
δὲν ἀποκρίνεται, διαδαίνει ἐμπρός.
Τὰ χέρια του ἄκοπα χτυποῦνε, σφάζουν,
σκορπᾶ, ἀνταχιάζεται, φεύγει ἡ ἐγφρός.

Στὸ δρόμο του ἄξαφνα τοῦ λυέται ἡ χαίτη,
στὴν πλάτη ἀνέμισε σὰ δυὸ φτερά.
τότε τοῦ φώναζαν — «Στάσου, Λαμπέτη,
ἄφισε κ' ἔγανε γι' ἄλλη φορά».

Κι' αὐτὸς δὲν ἐγνωίθε ποιὸς τότε κράζει,
πάντα ἐσαλλάγαγε τὴ Λιαπουριά,
τὰ γέρι ἐθόλωσε, ξεμοναχιάζει . . .
Ἄστραψ' ἐδρόντησε μιά πιστολιά.

Τὸν ἐλαδώσανε . . . Στὸ χῶμα γέρνει,
τὸ βόλι ἐχώνεψε μὲς στὰ πλευρά.
Πέφτει τὰπίστομα, σιγὰ ξεσέρνει,
σὰ φεῖδι κρύβεται μὲς στὰ κλαριά.

Ἔδοσκε ὁ θάνατος τὰ σωθικά του
κ' ἐκεῖνος ἔτρεχεν ὀλονυχτίς,
πατεῖ, σωριάζεται, σουέτ' ἡ καρδιά του . . .
Ποῦς', Ἀστραπόγιαννε, νὰ τότε ἰδῆς ; . . .

Διαδαίνει ἀνήφορους καὶ μονοπάτια,
βράχους ἀπάτητους, νεροσυρμαῖς,
ἐξημερώθηκε μὲς στὰ Παλάτια,
ἐψυχομάχησε χίλιες φοραῖς.

Τὸ μνήμα ἐπρόσκιανε . . . Λιγάνι ἀκόμα
νὰ φτάσῃ τῶλειπε . . . πετιέται ὀρθός,
πηδᾶ ἀνδραϊεύεται . . . τὸ ἔρμο χῶμα
σφίγγει στὰ δόντια του, πέφτει νεκρός.

Τὸ βράδυ ἀνέλπιστα πιάνει τὸ χιόνι
κι' ὁ τάφος κρύβεται βαθειά βαθειά.
Λὲς κ' ἐσαθᾶνωσαν σ' ἓνα σεντόνι
τὰ δυὸ τὰ λείψανα σφιχτὰ σφιχτὰ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΝ ΜΟΥ

ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΠΙΕΡΡΗΝ

Εἰς τὰς ἐρήμους εἰς ξηρὰς, στήν μακρὴν Ἀραβίαν
 ὅταν σφυρίζῃ τὸ κίμων με λύσσα, με μανίαν.
 οἱ διψασμένοι Ἀραβες πηγαίνουν νὰ καθίσουν
 εἰς τῶν φοινίκων τὴν σκιάν.—Στὰ γάματα τὰ κρύα
 τὰ διψασμένα χεῖλη των τρέχουσι νὰ δροσίσουν·
 κ' ἐνθ' ἀκούσῃ ἀπὸ μακρῶν τὰ ἀγροῖα θήρια
 βάρεις νὰ πέμπουν μοκηθμοὺς ὡς σάλπιγγας θανάτων,
 ἤσυχοι καὶ ἀτάραχοι, σχεδὸν ἀπηλπισμένοι
 ἔκει ἀπλώνουν στήν σκιάν τὰ μαύρα σώματά των.—
 Ὁ ἄνεμος ἐπάνω των σφυρίζων διακρίνει
 φέρων μαζὺ του ὑδροδὸν καὶ μοκηθμοὺς λεόντων.
 Εἰς τὴν σκιάν τοῦ φοίνικος οἱ Ἀραβες κυττάζουν
 τὴν τρικυμίαν τοῦ παρῶ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των
 καὶ ἀπλωμένοι κατὰ γῆς κοιμῶνται, ἤσυχάζουν.—
 Ὁ Ἀραβὶς ὁ πλανώμενος στήν ἐρημον ποῖον ἔχει
 στὸν κόσμον ἄλλον φίλον του, παρὰ τινὰ στελέχη;
 Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐγὼ!—Τῆς θολερᾶς ζωῆς μου
 τὰ ἀφρισμένα κύματα μ' ἔρριψαν με μανίαν
 μακρῶν ἀπὸ τὰ χῶματα τῆς γῆς τῆς πατρικῆς μου·
 με ἔρριψαν εἰς τὴν νεκρῶν καὶ δούλην Ἰταλίαν.
 Ἄλλὰ ἐδῶ, ὦ εὐτυχῆς! ἐνθ' ἀπηλπισμένους
 εἰς τοὺς σκληροὺς μου στοχασμοὺς ἤμην παρητημένος,
 ἐνθ' ἀκόμη ἤκουα τοὺς καίλαπας νὰ τρίζουν
 βαθέως μες στὰ σπλάγγνα μου καὶ νὰ μοῦ τὰ φιλογίζουν,
 ἀπήντησα, ὦ φίλε μου, ὡς Ἀραβὶς τῆς ἐρήμου.
 ἐν δένδρον νέον, χλοερὸν, στὸν δρόμο μου ν' αὐξάνη.
 Ἐκεῖ ἐβρήκ' ἀνάπαυσιν ἡ ἐρημος ζωῆ μου.
 Εἴθ' ὁ χειμῶν τὰ φύλλα του ποτὲ νὰ μὴ μαράνη!—
 Αὐτὸ τὸ δένδρον εἶσαι σύ. Εἴθε ποτὲ κम्मμία
 νὰ μὴ φουσῆσῃ ἐπάνω του ἀσπλάγγνος τρικυμία!—
 Ὁ Ἀραβὶς ὁ πλανώμενος τοῦ πλέον θέλει θέσαι
 τὴν ἐρημόν του κεφαλῆν, ἐὰν τὸ δένδρον πέσῃ;

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ
 ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΣΟΛΩΜΟΥ

Κοιμήσου. . . ἐγὼ τὸν ὕπνο σου δὲν ἤλλα νὰ ταράξω
 δὲν ἤλλα ἐδῶ στὸ μνημα σου οὐτ' ἐνὰ κοινοδοχεῖο
 ἀπ' ὅσα τὸ στολίζουσι κρυφὰ νὰ ξεριζώσῃ.
 Κοιμήσου . . . χάρος, ποιητὰ, τὴν ἀνταρτή γλυκαδα,
 τοῦ ζῶντος ἐπαυθμῆσας καὶ τοῦ νεκρῶς χορταίνεις.

Ἄφες κ' ἐμένα νὰ χαρῶ, ἄφες με νὰ πιστεύσω
 ὅτ' ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ στήν εὐμορφίαν τοῦ κόσμου,
 εἰς τὴ μεγάλη τοῦ Παντός ἀθάνατη ἀρμονίαν,
 εἶναι γλυκὸ κελάδισμα, εἶναι παλμὸς ἀγάπης,
 τοῦ φεύγει ἐδῶθε νὰ κρυφῆ μες τὴν καρδίαν τοῦ Πλάστου.

Κοιμήσου . . . οἱ χρόνοι φεύγουσι δυστυχισμένοι, μαύροι . . .
 Ἄπ' τὴν αἰωνιότητα, τοῦ σ' ἔχει ἀγκαλιεσμένον
 σταλάζουσι σιγὰ, σιγὰ . . . καὶ πᾶσά των ροσιδα
 πνίγει χιλιάδες γενεαίς. Στὸν τάφου σου τὸ χῶμα
 χύνει δροσοδύκη καὶ ζωῆ, ῥόδι σκορπῆ καὶ δάφνης.

Τρεῖς χρόνοι τώρα ἐπέρασαν . . . ἤλλα νὰ γονατίσω
 στὸ μνημά σου καὶ νὰ σοῦ πῶ νὰ μὴ καταφρονέσῃς
 τὸ χάρισμά σου τὸ φτωχό . . . Γιὰ τὸ μνημόσυνόν σου
 σῶφρα νεκροκίβανο, σῶφρα κι' ἀγιοκέρι.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
 ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ ΧΟΡΜΟΒΙΤΟΥ

Κι' ἀπόψε πάλαι νησιτικός! . . . κι' ἀπόψε χωρὶς δειπνο,
 Δημήτρη μου, στὸν ὕπνο! . . .
 Ἄλλα κοιμῶνται σ' ἀγκαλιαίς, σὲ δροσερὰ στρωσίδια
 τὰ παρκατέκουν ὄνειρα, μοσχοδολιαίς, παιδί μου,
 καὶ σὺ τὸ μαῦρο σέπσαι γυμνὸ μες στὰ ξεσκίδια
 καὶ μόνη σου ἔχεις συντροφιά τῆ στεῖρα τὴν εὐχή μου.
 Οὐτε ποῦ βρέθηκε γιὰ μᾶς σ' ἔλλην αὐτὴν τὴν πλάση
 ἕνα παλῆδ καταχυτὸ καὶ δυὸ ροσιαίς κατώγι,
 μιὰ καταρρήχωση τυφλή νὰ κρύψῃ, νὰ σκεπῶσι
 τὴ φτώχεια, τοῦ μᾶς τρώγει! . . .

Πόσα παιδάκια ἐπλάγιασαν ἀπόψε σάν ἐσένα,
 Δημήτρη, εὐτυχισμένα !
 Εἶν' αὖριο πρωτομαγιά, θὰ σηκωθῶν πριν φέξῃ
 σὰ χελιδόνια ἀπ' τῆ φωλιά, θ' ἀφήσουν τὸ κρεδδάτι
 καὶ μὲ τραγοῦδια, μὲ χαραὶς καθένα τους θὰ τρέξῃ
 νὰ στολιστῇ μὲ λουλουδά, νὰ πιῇ στὸ νεροκράτη·
 Για σὲ δὲν ἔρχετ' ἀνοιξή ! φτωχά, τυραγνισμένα
 θὰ τρώῃ τὰ νειώτα σου μ' ἐμὲ γυρμένο στὰ πεζούλια
 κι' ὄνειρατα στὸν ὕπνο σου μελανοφορεμένα
 θὰ βλέπῃς νυχτοπούλια.

Κ' ἐγὼ νάμαι θεότυφος ! καὶ νάχω ἀντὶ γι' ἀχτίδαις
 στὰ μάτια νυχτερίδες !
 Σῶσιμό μου φῶς στὸν Ἄδη μου σ' ἐπήρα λυχναστάτη
 καὶ κρεμασμένος σέρνομαι στὸν ἄχαρο λαιμό σου,
 μελανισμένο σύγνεφο στὴν ἔρμη σου τὴν πλάτη
 μέρα καὶ νύχτα ζωντανὸ σκοτάδι στὸ πλευρό σου !
 ὦ ! νὰ σκορποῦσε μιὰ στιγμή, Δημήτρη, ἡ καταχνιά μου,
 νὰ γλυκοχάραζε γιὰ μὲ στὰ χεῖλη σου ἢ αὐγοῦλα,
 ὦ ! νὰ δλεπα στὴν ὄψη σου τὴν πρώτη λεδεντιά μου,
 τὴ μαύρη σου μανοῦλα ! . . .

Ὅποιος διαδάτης ἀπ' ἐδῶ ἐλεημοσύνη ἀπλώσῃ
 στὸ χέρι σου νὰ δώσῃ
 γιὰ μὲ τὸ διακονιάρη σου, σκύφτει κρυφὰ σιμά μου
 τὴν εὐμορφιά σου νὰ μοῦ πῇ. Κ' ἐγὼ, γλυκὸ παιδί μου,
 ἐγὼ, πατέρας, τήκομαι, ραγίζετ' ἡ καρδιά μου,
 ποῦ οἱ ξένοι κλέφτουν ἄθελα χαρά, ποῦναι δική μου·
 στὸν κόσμον σ' εἶδα μιὰν αὐγή, στὸν οὐρανὸ μου ἀστέρι,
 στὸν ἔρημό μου τὸ γιαλὸ μονάκριβη ἀρμυρήθρα,
 βυζασταροῦδι γαλανό, δροσᾶτο σάν τὴ φτέρη,
 ξανθὸ σάν τὴν κερήθρα.

.....

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΛΟΝ ΜΟΥ
 ΑΧΙΛΛΕΑ ΠΑΡΑΣΧΟΝ

Σὺ τὸ γνωρίζεις, Ἀχιλλεῦ ! . . . Ἀπ' τὰ μικρά μου χρόνια
 ποὺλὶ περίχαρο, τρελλό, μὲς στ' ἀναφτέρισμά μου,
 μοῦδρεν ὁ πόνος τὴν καρδιά, κ' ἐκεῖ πού μὲ τάηδόνια
 εἶχ' ἀρχινῆσαι νὰ πετῶ, καὶ μὲ τὸ λάλημά μου

νὰ γίνω μιὰ σταλαματιὰ γλυκάδα κι' ἀρμυρή.
 Μῆσα σοῦ κόσμου τῆ χαρῆ, πού μὲ τὰ κίματά της
 μ' ἔδρεχε, μ' ἐπελάγωνε. — ἐκεῖ πού ἀπὸ κερφίνα
 μαύρη φροντίδα, συλλογὴ μὲ τὰ κρεκὰ ὑπερὰ της
 δὲ μοῦ σὺνέφραζε τὸ νοῦ παρὰ πῶς νὰ χορτάσω.
 γλυκὲ μου φίλε, τὴ ζωὴ καὶ πῶς νὰ ξεδιψάσω. . .

Μιὰ νύχτα στὴν ἀστροφεγγιά, πῶσαιζα μοναχὸ μου
 μ' ἓνα λουλουδι δροσερὸ καὶ τῶδαιγμα σὲ ἀστέρι
 μὲ περηφάνεια ἀπόκρυφη, πλακῶναι στὸ πλευρό μου
 βουδὸς ὁ Χάρου, κι' ἀπληχνα μοῦ τ' ἔσπαζε ἀπ' τὰ χέρια. . .
 Μοῦ τῶκρυψε βελιὰ στὴ γῆ. . . μ' ἐφύτταφε σιμά του. . .
 Μ' ἔκαμε νυχτολούλουδο, μ' ἔκαμε κυπαρίσσι. . .
 Ὀλόγουρά μου ἐσκόρπισε τὰ νεκρολίερά του
 καὶ μ' ἐξευγάρωσε σκληρὰ μ' ἓνα του ρημοκαλλήσι. . .
 Δὲ βλέπεις πῶς μακραίνομαι στοῦ Χάρου μου τὰ γόγγυ·
 καὶ πῶς κάθε μου λάλημα γίνεται μοιρολόγι. . .

Γλυκὲ μου φίλε, μέρισσε . . . Μὴ μοῦ ζητεῖς τραγοῦδια.
 στὸν ἴσκιο μου δὲ θὰ ναύρηξ μαγιάτικα λουλουδία,
 οὔτε παιγνίδια, οὔτε χαραὶς. . . θαύρηξ ἓνα λυχνάρι
 ἐτοιμοθάνατο, φτωχό, θαμμένο στὸ χορτάρι,
 πού κρύβει κάθε μνήμα μου καὶ λιποθυμημένη
 τὴ νεκρικὴ τὴ λάμψη του. . . Οἱ μαῦροι οἱ πεθαμμένοι
 σὲ τέτοιον ἦλιο πάντα ζοῦν ! Μ' αὐτὴ τους τὴν ἀχτίδα
 φωτίζουνε τὴ νύχτα τους καὶ σόζουν τὴν ἐλπίδα,
 π' ὄραν τὴν ὥρα πνίγεται μὲς στὸν καταποτήρα
 τοῦ κόσμου, ποῦναι ἀχάριστος. . . ὦ ! δὲ θὰ μείνῃ στείρα !

Θὰ ζωντανέψῃ μιὰ φορὰ κι' ἀπὸ τὰ μνήματά μας
 θ' ἀστράψῃ πάλαι ὀλόφωτο τὸ γλυκοχάραγμα μας . . .
 Γλυκὲ μου φίλε, πρόφρασε καὶ ρίξε λίγο λάδι
 στὸ πενιχρὸ λιχνάρι μας . . . τρέξε καὶ σὺ στὸν ἄδη
 τὰ πεθαμμένα κόκκαλα μ' ἐμὲ νὰ προσκυνήσῃς. . .
 Λησμονῆσε τοὺς ζωντανούς . . . Στὸν κόσμον μὴν ἐλπίσῃς. . .

Ο ΑΝΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ Ε΄

Πώς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος : . . . Ποῦ τρέχει ὁ λογισμὸς σου,
τὰ φτερωτὰ σου τὰ ὄνειρα ; . . . Γιατί στὸ μέτωπό σου
νὰ μὴ φυτρώνουν, γέροντα, τόσαις χρυσαῖς ἀχιτίδες,
ἔσαις μᾶς διδ' ἢ ὄψη σου παρηγοριαῖς κ' ἐλπίδες ; . . .
Γιατί στὰ οὐράνια χεῖλη σου νὰ μὴ γλυκοχαράξῃ,
πατέρα, ἓνα χαμόγελο ; . . . Γιατί νὰ μὴ σπαράξῃ
μέσα στὰ στήθη σου ἡ καρδιά, καὶ πῶς στὸ βλέφαρό σου
οὐτ' ἓνα δάκρυ ἐπρόδαλε, οὐτ' ἔλαμψε τὸ φῶς σου ; . . .

Ὁλόγυρά σου τὰ βουνὰ κ' οἱ λόγγοι στολισμένοι
τὸ λυτρωτὴ τους χαιρετοῦν . . . Ἡ θάλασσ' ἀγριωμένη
ἀπὸ μακρὰ σ' ἐγνώρισε καὶ μ' ἀφρισμένο στόμα
φιλεῖ, πατέρα μου γλυκὲ, τὸ ἐλεύθερο τὸ χῶμα,
ποῦ σὲ κρατεῖ στὰ σπλάχνα του . . . Θυμᾶται τὴν ἡμέρα,
ὅπου κι' αὐτὴ στὸν κόρφο της, σὰν τρυφερὴ μητέρα,
πατέρα μου, σ' ἐδέχθηκε . . . Θυμᾶται στὸ λαιμό σου
τὸ ματωμένο τὸ σχοινί, καὶ στ' ἅγιο πρόσωπό σου
τάτιμα τὰ ραπίσματα . . . τὸ βόγγο . . . τὴ λαχτάρα . . .
τοῦ κόσμου τὴν ποδοβολή . . . Θυμᾶται τὴν ἀντάρα . . .
τὴν πέτρα ποῦ σοῦ ἐκρέμασαν . . . τὴ γύμνια τοῦ νεκροῦ σου . . .
τὸ φοδερὸ τὸ ἀνάδρασμα τοῦ καταποντισμοῦ σου . . .
Δὲν ἐλησμόνησε τὴ γῆ ποῦ σῶγινε πατρίδα,
οὔτε τὸ χέρι, ποῦ εὐσπλαγχο μ' ὀλόχρυση γλαμύδα
τὴ σάρκα σου ἐσαθάνωσε τὴ θαλασσοδαρμένη,
ἔταν, πατέρα μου, ἄκαρδοι, γονατισμέν' οἱ ξένοι
τὸ αἷμα σου ἐγλυφαν κρυφὰ στὰ νύχια τοῦ φονιά σου . . .
Τώρα σὲ βλέπει γίγαντα, πατέρα, ἡ θάλασσά σου . . .
Τὸ λείψανό σου τὸ φτωχό, τὸ ποδοπατημένο,
σ' ἀνάστησε ἡ ἀγάπη μας κ' ἐδῶ μαρμαρωμένο
θὰ στέκῃ ὀλόρθο, ἀκλόνητο κ' αἰώνιο θὰ νὰ νὰ ζήσει
νᾶναι φροδέρα ἀδιάκοπη σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση . . .

Πενήντα χρόνια ἐπέρασαν σὰν νᾶτανε μιὰ μέρα ! . . .
Γιὰ σᾶς ποῦ εἴσθε ἀθάνατοι φεύγουν γλυκιαῖς, πατέρα,
πετοῦν ἢ ὄραις ἀμετραις στοῦ τάφου τὸ λιμάνι . . .
Γιὰ μᾶς . . . καὶ μόνη μιὰ στιγμή ἀρκεῖ νὰ μᾶς μαράνη . . .
Πενήντα χρόνια ἐπέρασαν κι' ἀκόμ' ἡ ἀνατριχίλα
βαθειὰ μᾶς βόσκει τὴν καρδιά . . . Μὲ τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
ἀνθοβολεῖ κι' ὁ τάφος σου καὶ στὸ μνημόσηγό σου

ὀφθόνεται στὸν οὐρανὸ τὸ νεκροκόμισό σου
μὲ τὸν ἀνθὸν τὴ μυρωδιὰ καὶ μὲ τὸ καρδιοχτύπι
τοῦ κόσμου, ποῦ ἐζωντάνεψε . . . Γέροντα τί τοῦ λαιμοῦ σου
Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος : . . . Ποῦ τρέχει ὁ λογισμὸς σου : . . .
Ποῖός εἶν' ὁ πόθος σου ὁ κρυφός καὶ ποῖο τὸ μυστικόν σου : . . .

Εἶχαν ξυπνήσει ἀνέλπιστα οἱ νεκροκόμισοι δοῦλο
κι' ἀπὸ τὸ γέρο Δοῦναδι ὡς τᾶγριο Κανκοσῶδι
ἔδραζε γῆ καὶ θάλασσα . . . Σεισμός, φωτιά, τρομάρα,
σπαθὶ καὶ ψυχομάχημα καὶ δάκρυ καὶ κατάρρα . . .
Ἐδρόντησαν κι' ἀστραφταν παντοῦ τὰ κλέετικα λιμῆρια . . .
Γοργὰ τοῦ Χάρου ἐπέριζαν τᾶχόρταγα τὰ χέρια
κ' ἦτον ὁ πόλεμος χαρὰ, τὰ φρονικά παιγνίδια . . .
Μὲ μιὰς θολώνουν τοῦ Ὀλυμποῦ τὰ χιονισμένα φρόδια
καὶ μαῦρα νῆρη ἀπλώνονται σοῦ Κίρσαδου τὴ βράχη . . .
Ἀνατριχιάζουν τὰ κλαριά καὶ τὰ νερά κ' οἱ βράχοι
μένουν παράλυτοι, νεκρά, σὰν νᾶχε διαπεράσει
κρυφὸ μαχαίρι αὐτὴν τὴ γῆ κ' ἐσκότωσε τὴν πλάση . . .

Εἶχε προδᾶλει ἀπὸ μακρὰ ποῦλι κνηγνημένο
σὸ σύγνεφο μὲ τὸ βροεῖά καὶ μαυροφρεμένο
σκοτειδίασε τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ πλαταεῖα φτερά του,
καὶ μὲ φωνὴ ποῦ ἐξέσχιζε σκληρὰ τὰ πωθικά του,
ἐρρέκαζε κ' ἐδρόντησε . . . «Χτυπάτε πολεμάρχοι ! . . .
Ἄπ' ἀκριθ' ἄκριθ' ὁ χαλασμός . . . Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη ! . . .
Τοῦ μυστικοῦ διαλαλητὴ πέφτει στὴ γῆ, στὸ κῆμα
τὸ φλογερὸ τὸ μῆνυμα κι' ἀπὸ ἓνα τέτοιο κῆμα
ἐφύτρωσε ἄσβεστη φωτιά καὶ μὲ τὴ δύναμὶ σου
ἐθέρισε, ἐζωντάνεψε τάτιμο τὸ σχοινί σου . . .
Καλόγερε, πῶς δὲν ξυπᾶς νὰ ἰδῆς τὰ θαύματά σου . . .

Ἀναστηλώνεται ὁ Μωρῆας . . . Ἡ Ροῦμελὴ μουγκρίζει . . .
Ἰδρώνουν αἶμα τὰ βουνά, τὸ δάκρυ πλημμυρίζει . . .
Παντοῦ παράπονο βᾶθ' κι' ἀλλαγαμοὶ καὶ ἥρηγοι . . .
Διαδᾶναι μαῦρ' ἢ ἀνοιξη . . . Τὰ ρόδα μας, οἱ κρίνοι
λησμονημένοι τήκονται καὶ τὰ πουλιὰ σκιασμένα
ἀφίνουν ἔρμη τὴ φωλιά καὶ φεύγουνε στὰ ξένη . . .
Στοῦ Γερμανοῦ τὸ μέτωπο κρυφὰ γλυκοχαράζει
τοῦ Γένους τὸ ξημέρωμα . . . Πᾶσα ματιά του σφάζει . . .
Διωγμέν' ἀπὸ τὸν Κάλαμο, μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα
χιλιάδες γυναϊκόπαιδα, δὲ βροσκουν φουχτα χῶμα
νὰ μείνουν ἀκυνήγητα . . . κι' ὁ Χάρος δεκατίζει . . .
Ρυάζεται ὁ Βάλτος, σὰ θεριὸ τὴ καίτη του ἀνεμίζει . . .

Φλόγα παντού και σίδερο... δὲ ἔ' ἀπομείνη λήθηρα...
 Στὴν Κιάρα νεκρανάσταση... στοῦ Πέτα καταβόθρα...
 Πέτρα δὲ μένει ἀσάλευτη... κλαρὶ χωρὶς κρεμάλα...
 Ἔρμια καὶ ξεθεμέλιωμα στὴν Τρίπολη, στοῦ Λάλα.
 Κι' ὅταν τὸ χέρι ἐχόρταινε κι' ἐπερτε στομαωμένο
 νὰ ξανασάνη τὸ σπαθὶ στὴ θήκη, ξαπλωμένο,
 ἐφώναζε ὁ ἀντίκαλος... «Χτυπᾶται πολεμάρχου!...
 Ἄπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὁ χιλασμός... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!»...

Φριμάζουν τὰ Καλάδρουτα... Καπνίζει τὸ Ζητούνη...
 Κ' ἡ Μάνη ἢ ἀνυπότακτη τεντώνει τὸ ρουθούνι
 σὰν τὸ καθάριο τῆλογο, νὰ μυριωθῇ τῆ γέρι
 τοῦ ταχυδρόμου τοῦρανοῦ, μὲ τὰ φτερά του φέρι
 τοῦ Διάκου τὴ σπιθοβολή και τὴν ἀγκαλαπή του...
 Ὁ γυιός τ' Ἀνδρούτσου στὴ Γραδιά στηλώνει τὸ κορμί του
 κι' ἐπάνω του, σὰν νᾶτανε θεόχτιστο κοτρώνη,
 συντρίβεται ἢ Ἀρβανιτικὸ μὲ τὸν Ὁμὲρ Βρυώνη...
 Φεγγοδολοῦν τὰ πέλαγα στὴν Τένεδο, στὴ Σάμο,
 και κάθε κύμα πῶρχεται νὰ ξαπλωθῇ στὸν ἄμμο
 ξερνώντας αἶμα και φωτιά, φωνάζει... «Πολεμάρχου!...
 Ἐκδίκηση... ἀσπλαγγη... παντοῦ... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!»...

Τὸ Σοῦλι τὸ ἀνυπόμονο ψηλά στὸ Καρπενήσι
 τοῦ Βότσαρη τοῦ τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ σὲ προσκυνήσῃ
 σοῦ στέλλει αἱματοστάλαχτη... Στὸν τάφο του κλεισμένο
 τὸ Μεσολόγγι σκέλεθρο, γυμνὸ, ξεσαρκωμένο,
 δὲν παραδίδει τάρματα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι...
 Κρατεὶ γιὰ νεκροθάφτη τοῦ Χρήστο τὸν Καψάλη,
 τὸ ράσο τοῦ Δεσπότη τοῦ φορεὶ γιὰ σάδανό του,
 και φλογερὸ μετέωρο πετᾷ στὸν οὐρανὸ του
 και θάφτεται ολοζώντανο... Στὸ διάδα του τρομάζουν
 τὰ στέρια, ποῦ τὸ κῦτταζαν, και ταπεινὰ μεριάζουν...
 Κλαρὶ δὲ φαίνεται χλωρὸ και τὸ στερνὸ χορτάρι,
 πῶμενε ἀκόμα πράσινο, τᾶράπικο ποδάρι
 τὸ μάρανε, τὸ σκότωσε... Χορτάσαν οἱ κοράκοι...
 Στὴ Ράχωδα, στὸ Δίστομο μὲ τὸν Καραϊσκάκη
 ἀδελφωμένο πολεμᾷ τῆς Διάκουρας τὸ χιόνι...
 Θερίζει τᾶσπλαγγο σπαθὶ κι' ὁ πάγος σαδανώνει...
 Πλαταίνει πάντα ἢ ἐρημιὰ και τὸ σχοινὶ σου σφίγγει
 τοῦ λύκου μας τοῦ ἐφτάψυχου τᾶχόρταγο λαρύγγι...
 Ὁ κόσμος ἀνταριάζεται... Καὶ τὰ σκυλόδοντά του
 ξερριζωμένα πνίγονται μὲ τὰ ρυασιμάτά του
 στοῦ Ναδαρίνου τὰ νερά... και φεύγει... Ἀνάθεμά τον!...
 Ἐσκόρπισαν τὰ σύγγεφα μὲ τὰστραπόδροντά των
 και κόυφια ἀπέμεινε ἢ βοή τοῦ μαύρου καταρράχτη...

Μ' αὐτὰ... μ' αὐτὰ τὰ κόκκαλα, τὰ τριμάρτα, τὴ σπάλη,
 ἐχτίσαμε, πατέρα μου, τὴ φτωχικὴ φιλία μας
 κι' ἐκεῖν' ἐφύτρωσε ἢ μωρτιά και τὰ θανατοκλάδα μας,
 π' ἀνθοβολοῦν τριγύρω σου... Γιατί τὰ δάχτυλά σου
 ἀκίνητα δὲν εὐλογοῦν τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ σου...
 Στ' ἀνδρειωμένα σπλάχνα σου, μακρ' ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα
 ἐρριζώσε τόσο βλάταιά τοῦ Χάρου ἢ φαρμακιάδα,
 π' οὔτε τοῦ Ρήγα ἢ συντροφιὰ, κλιόγερα, δὲ φάνει
 τὰ σφραγισμένα χεῖλη, σου ν' ἀνοίξῃ, νὰ γλυκάνῃ...
 Οὔτε τὸ φῶς τὸ ἀκοίμητο, ποῦ τὸ πλευρὸ σου γύνει
 αὐτὸ μας τὸ περήφανο, τὸ φλογερὸ καμίνι:
 Οὔτε τὰ δένδρα, τὰ πουλιά, τὰ πράσινα χορτάρια:
 Οὔτε τὰ Βασιλόπουλα, τοῦ Θρόνου μας βλαστάρια,
 ποῦ θᾶρχωνται νὰ χαιρετοῦν τοῦ ποιητῆ τῆ, κύρα,
 και νὰ ρωτοῦν πῶς ἔγεινε τὸ ράσο σου πορφύρα ; . . .
 Τί θέλεις, γέροντ', ἀπὸ μᾶς ; . . . Δὲ νοιώθεις μιὰ ματιὰ σου
 πόσις θὰ ἐφλόγιζε καρδιές κι' ἀπὸ τὰ σωθικά σου
 πόση θὰ ἐδλάστανε ζωὴ ; . . . Πῶς δὲν ζυπνάς, πατέρα ; . . .
 Δὲ φέγγει μὲς τὸ μνημα σου οὔτε μιὰ τέτοια μέρα ; . . .

Τὸ μάρμαρο μένει βουδὸ . . . Καὶ θὰ νὰ μείνη ἀκόμα
 ποιὸς ξέρει ὡς πότε' ἀμίλητο τὸ νεκρικὸ του στόμα . . .
 Κοιμάται κι' ὄνειρεύεται . . . και τότε θὰ ζυπνήσῃ,
 ὅταν στὰ δάση, στὰ βουνά, στὰ πέλαγα βροντήσῃ
 τὸ φοδερὸ μας κήρυγμα . . . «Χτυπᾶτε πολεμάρχου ! . . .
 Μὴ λησμονεῖτε τὸ σχοινί, παιδιὰ, τοῦ Πατριάρχη !» . . .

Η ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ

Κυρά Φανερωμένη μου, παρηγοριά του κόσμου,
βόθρια με στην πανόρφρανη! Γάργα του χέρι δός μου
για να άνεθώ στο βράχο σου! Δεν ήλπισες πές το βράδυ
πασάν άχτιδ' ανέλιπστη στ' μαυρό μου τόν άδη.
κ' έσπρόγγυσε το δάκρυ μου και μούσκεσε σύ, Κυρά μου,
να πάρω το παιδάκι μου στην έρημη άγκυλιά μου
και να το φέρω να το ιδής: ... Παρθένα, βρήθηρέ με ...
Τά γόνατά μου έδειλιεσαν ... κατέδα, πρόφρασέ με ...
Μώραγ' ή θάλασσα ή σκληρή, το Λάμπρο μου στα ξένα ...
'Η δυστυχιά μ' έμάρανε! ... Μήν άρηθής κ' έμένα ...
Δυναμώσέ με τή φτωχή ... Για ιδές με! Θερμασμένη,
τρεις μέραις θεονήστικη, νεκρή, ξεψυχισμένη,
γοιώθω τή ρωγά μου στεγνή στα χείλη του, Κυρά μου,
έστέρεψε το γάλα μου ... επάγωσ' ή καρδιά μου ...
Σύντρεξε, μάνα τουρανού, σύντρεξε το παιδί μου ...
Παρθένα μου, έχιονίστησε ... Θά να σδυσθή μαζί μου ...
Και ζαναγύρισε με μέσα στη γή ζεστηθωμένη,
με το παιδί στην άγκυλιά, ή Δέσπω πικραμμένη.

Έπάνωθέ της του βορειά τα σύγγεφ άρμενίζου
κι' ούτε δε στέκουν να την δούν. Τόν κόρφο της φωτίζουν
κρύκις άχτιδαίς φεγγαριού, που δώ κ' έχει προδαίνου
σάν άπό μάτι νεκρικό, χωρίς να τή θερμαίνου.
Σιμά της τρέχει το νερό, γοργό, γοργό, δροσάτο ...
Λαλούν τ' άηδόνια ζέγνοιαστα μέσ στη μυρτιά, στο βάτο ...
Τά δένδρα είν' άνθαστόλιστα ... παντού χαρά κ' έλπίδα,
σφιχταγκαλιάζεται ή όχειά με τή μονομερίδα,
κι' ως τόσο άμοιρολόγητη, χωρίς ταφή και δάκρυ
μιά χήρα μάνα, ένα παιδί, πεθαίνου σε μιάν άκρη!

Μέσα στού κόσμου τή γλυκαιά, τήν άφθαρτη άρμονία,
ποιά θέληση και ποιά καρδιά, ποιά παντοδυναμία
έσύμπλεξ, έξευγάρωσε το σφύριγμα τίστριτη,
του καταρράχτη τή βοή, του λύκου, του πετρούτη,
και τή του τό ρυάσιμο, με το γλυκό τραγούδι,
που χύνει άπ' τα στήθια του το μαυρο στεφανοούδι;
Και ποιός, και ποιός επρόσταξε μέσα σ' αυτήν τήν πλάση
να σκανατιέται άδελφικά, χωρίς να τή χαλάση,
το περιστερί κι' ο σκορπιός, ο χαμελειός κι' ο κρίνος,
φιλι και ψυχομάχημα, χαμόγελο και θρήνος; ...

Κι' ως τόσο άμοιρολόγητη, χωρίς ταφή και δάκρυ,
μιά χήρα μάνα, ένα παιδί, πεθαίνου σε μιάν άκρη!

Μοσχοδολούσε ή άνοιξη κι' έλόγερά τους χίλια
άντίζου άγριολούλουδα, χορτάτα χαμομήλια.
Και κάπου κάπου άμέτρηταις τρελάκις πορτοκαπίδαίς
φωτίζουν τα δυό λείψανα με μυστικίς άχτιδαίς.
Και του παιδιού το μέτωπο και τής φτωχής τα στήθια
φεγγοδολουσν σάν ούρανοι πώχου άστέρια πικρήια.
Χαμογελά ή άνατολή και ροδοκοκκινίζει
έλιγ' έλιγο ή καταχνιά, που τα βουνα στείλιζει.
Αλαλει τώντ' της αύγής, το πρόδατο βελάζει ...
Ευπνοβν στα πλάγια ή πέρικκις, ή μιά τήν άλλη κράζει ...
Ευπνα κι' ο γέρο Γούμενος, τόν όθρο του σημαίνει
και μουρμουρίζοντας σιγά στην έκκλησιά πηγαίνει
τήν άγια εικόνα της Κυράς σκυφτά να προσκυνήση ...
Κ' εκεί που έτέντων' ο παπάς τα χείλη να φιλήση,
του κάστηκε πώς έλειπε -παράδοξη ιστορία!—
άπ' το θρόνι της το χρυσό ή Δέσποινα Μαρία ...
'Επρόμαξ' ο καλόγερος ... Στην πλάκα γονατίζει,
χτυπά το μέτωπο στη γή, παρακαλεί, δακρύζει ...

Με μιές άστράφτ' ή έκκλησιά, κ' αίσθάνετ' ένα χέρι
όπου τόν άνεσήλωσε ... Μοσχοδολάει τ' άγέρι ...
Τά μάτια του άνοιξ' ο παπάς ... Στο κάτασπρό του γένι
το δάκρυ του έσταζε βροχή ... Κυττάζει ... καθισμένη
στο θρόνο βλέπει τήν Κυρά, που του χαμογελοουσε,
και το παιδί που έχαιρετο και που τόν εύλογοουσε.

Σε ποιό καλύδι άγνωρίστο, σε ποιά καρδιά θλιμμένη
να πέρασεσ τή νύχτα σου, Κυρά Φανερωμένη;
Ποιό μακραμμένο λούλουδο ή χάρη σου, Κυρούλα,
κρουσά, κρουσά ν' άνάστησε, σάν τουρανού δροσούλα; ...

'Η μάνα ή δυστυχη ευπνα και βλέπει το μωρό της
να παίζη με τα λούλουδα, χορτάτο στο πλευρό της.
Κι' άπ' το φτωχό το στήθος της δροσάτο, τυλωμένο
να ρέη άδιάκοπα στη γή το γάλα εύλογημένο.

Τήν ειχε κράζει μιά φωνή και μιά Κυρά Μεγάλη
της φάνηκε έτι έμάλαξε το έρμο της κεφάλι
και με γλυκάδ' άνέκφραστη έτι έταζε στη χήρα
να στείλη χρυσή μοίρα.

Κουτάζει: ὀλόγυρα... Φύγη!... Τί τάχα νὰ συνέδη,
κ' ἐκεῖ δὲ φαίνεται κανεὶς... Στὸ μοναστήρι ἀνέδη...
Στὰ πόδια πέφτει τῆς Κυράς καὶ μὲ τὰ δάκρυά τῆς
βρέχει: τὸ κόνισμά τῆς.

Τὸ δρόμο παίρνει: γιὰ νάλλῃ γοργὰ στὸ φτωχικό τῆς
κ' ἔχει μαζί τῆς συντροφιά τόμορφο τῶναιρό τῆς.
Νὰν νὰ τῆς ἔδινε φτερά, τόσο τραγάτη ἐπέρινα,
ποῦ λιμάτωνε τῆ φτέρνα.

Τῆ θύρα βλέπει διάπλατη... Σπρώχνει σκιαχτὰ τὸ μάτι
μὲς στὸ κατώγι: τῆς νὰ ἰδῆ... Στὸ τίμιο τῆς κρεῖβάτι:
ἕνας λεθέντης σιωπηλὸς μὲς στὰ χρυσὰ ντυμένους
προσμένει καθίστημένος.

Ἐγνώρισε τὸ Λάμπρο τῆς... πατὰ στὴν ἀγκαλιά του...
Τοῦ δείχνει τὸ παιδάκι του... χορταίνει τὰ φίλιά του.
Καὶ σὺ τοὺς ἐπακράστεκες, ἐκεῖ σιμὰ κρυμμένη,
Κυρὰ Φανερωμένη.

Ο ΓΟΓΟΣ
(1812)

Ἄλλος ἐδασίλευε.—Τὸ Σοῦλι ἐρημωμένο
ἀπὸ μαχαίρι: καὶ φωτιά, λησμονημένος τάφος,
μένει βουδὸ καὶ καρτερεῖ.—Ἐζῶνε τὰ πλευρά του
ἢ καταχνιά κατάλευκη, λιδάν: στή θανά του·
περήφανη τῆ δόξα τῆς ἐπάνωθέ του ἢ Κιάφα
τὸ φόδερό τῆς μέτωπο στεφνωμένο δείχνει
μὲ τῆς ἡμέρας πῶφρυγε τὴν ὑστερην ἀχτίδα,
ὡσὰν λαμπάδα νεκρική ποῦ φῶτις ἀναμμένη
ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ τοῦ Σαμουήλ τὸ μνήμα.

Στῆς Πάργας τὰ ψηλώματα χιλιάδες κυπαρίσσια
στέκουσ ὀλόρθα καὶ θωροῦν τὴν ἐρημιὰ τριγύρω.
Παντοῦ νεκρίλα, σιωπή... κατέδαινεν ἢ νύχτα...
Περίλυπο καὶ τοῦρανοῦ τὸ γαλανὸ τὸ μάτι
ὀλίγ' ὀλίγο ἐνύσταζε καὶ τότε ἐκεῖα τὰ δέντρα
ἐφάνταζαν ἀπὸ μακρὰ τῶνα σιμ' ἀπὸ τάλλο
στ' ἀπέραντά του βλέφαρα, τὰ μυριοδακρυσιμένα,
ὡς μελανὰ ματόκλαδα... Πάργα, καυμένη Πάργα!

Μαυρολογοῦσ' ἀπὸ μακρὰ σαρκοσφαγμένη
πανέρημ' ἢ Νικόπολη, χορταριασμένη, κοψίτη.
Τὴν ἐχτίσ' ἕνας τύραννος κ' ἄλλος σκληρότερός του.
ὁ χρόνος, τὴν ἐχάλασε. Καταρριμένα χέρια
ἐγρύμνωσαν τὰ μνήματα καὶ μὲ τὰ μάρμαρά τους
τὴν ἐθεμέλιωσαν ἐκεῖ. Τοῦ Χάρου τὸ φαρμάκι:
ἔσταζε μὲς στὰ σπλάχνα τῆς κ' ἔμεινε πάντα σταίρα.
Ἄσκις φορὰς ἐπάτησα τὰ σκόρπια κόκκιλά τῆς
ἐννοῶσα κ' ἀνατρέχοντα μέσα στὰ φυλλοκάρδια
κ' εἶπα νὰ μένουσ ἀταρα γιὰ νὰ θυμᾶται ὁ κόσμος
ὅτι τὸ δέντρο τῆς σκληρότης δὲ ζῆ στὰ χῶματά μας.

Ἐδῶθε φαύγει ὁ λογισμὸς μὲ φρίκη, μὲ τραμάρα,
κ' εὐρίσκει ἄλλα γαλάσματα στοῦ Δημουλά τὸν Πύργο...
Μιὰ φουχτι πέτρις κατὰ γῆς!... Γονάτισε, διαδάτη,
ἐμπρός σ' αὐτὸ τὸ κόνισμα καὶ ρίξ' ἕνα τρισάγιο!
Πάρ' ἕνα φύλλο ἀπ' τὸν κισσὸ, ποῦ πῶχει ἀγκυλιασμένο,
καὶ κρέμασέ το φυλαχτὸ στὸν κόρφο τοῦ παιδιοῦ σου.
Θὰ τοῦ στοιχειώσῃ τὴν καρδιά, νὰ γένη ἀνδρειωμένο.
Κούταζε!... ἀκόμ' ἀχνίζουσε ζεστά, φωτοκαμμένα
τὰ φοδερά του ἀπόσπαστα, λὲς κ' ἢ ψυχὴ τῆς Δέσπω
ἔμειν' ἐκεῖ καὶ τὰ κρατεῖ νὰ πολεμήσῃ ἀκόμα.
Στὴν ἔρημ τῆ Νικόπολη ρυάζονται νοχτοπούλια
κ' ἔδῶ φωνιάζουν ἀήχοι!... Γονάτισε, διαδάτη!

Λαχτάριζεν ἢ Πρέβεζα στ' Ἀλήπασα τὰ νύχια:
οὐδὲ νὰ κλάψῃ δὲν τολμᾷ στὸ μνήμα τοῦ Γαδύρη.
Ἄσπροδολοῦν οἱ πύργοι τῆς στοῦ Κόρφου τῆς τὸ στόμα
σὰ φοδερά σκυλόδοντα σ' ἀγρία κατακλείδια
ἔτοιμα νὰ δαγκάσουνε γι' ἀγάπη τοῦ Βεζύρη.

Τρέχει θολὸ κ' ἀγνώριστο τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι,
ὅπου σταλάζει: μυστικὰ τὸ δάκρυ τῆς Ἡλείρου.
Ἄστρο Πίνδος κάτασπρος καὶ πάντ' ἀνδρειωμένος
πέτεται μὲ τὰ χιόνια του καὶ μὲ τὴν κλεψουριά του.
Στὸν ἥλιο, ποῦ βασιλεῦσε, τὸ μάτι του στηλώνει
καὶ λέγει στ' ἄστρο τοῦρανοῦ: «Ἐκεῖ ποῦ πᾶς νὰ
δύσῃς, ἂν σ' ἐρωτήσουνε γιὰ μέ, νὰ πῆς πῶς δὲν πεθαίνω.»

Μέσα σὲ τόση δυστυχία, μέσα σὲ τόσα κάλλη,
ἐκεῖ π' ἀνθίζουσ ἢ μυρτιαὶς καὶ πρασινίτ' ἢ δάφνη,
ὅπου τὰνδόνια κελαδοῦν καὶ τὸ χλωρὸ χορτάρι
κρῦβει: στὴν πρασινάδα του τῆ γύμνια καὶ τῆ φτώχεια,

ὁ αὐτὴν τὴν θύρα τῆς γλυκεῖα, ποῦ τῆς ζωῆς ὁ σπόρος
 φουρτώνει ἀκαταδάμκτος κι' ὁ κόσμος μευσομένης
 χροταίνει ἐλπίδες καὶ χαρὰ κι' ἀγάπη καὶ γλυκάδα...
 ὁ ἕνα λαγκάδι σκοτεινὸ ἐφάνη κι' ἕνας ὄφις,
 ποῦχε τὰ λέπια τῆς ὀχρεῖας, τὰστρίτη τὸ φαρμάκι,
 τὴν ἀσχημάδα ποῦ σκορπιστοῦ καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ λύκου,
 ὄργη, κατὰρα θεϊκή, «ὁ Πῶγος ὁ προδότης».

ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΓΑΜΟΙΣ

Π. Σ. ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΑΣ Α. ΡΑΛΛΗ

Τῆ 25 Ἰουλίου 1874

Τώρα ποῦ πρωτοτάξειδω θ' ἀπλώσης τὰ πανιά σου
 στοῦ κόσμου τὰχρια πέλαγα, παιδί μου, γ' ἀρμενίσσης,
 κι' ἀντὶ νὰ στέλῃς στὸ γαλιὸ καὶ στὴν τρελλή χαρὰ σου
 νὰ παίξῃς μὲ τὰ κύματα καὶ νὰ ζητῆς νὰ κλείσης
 στὰ δάχτυλά σου τὸν ἄφρο, τὴν ψεύτικη εὐμορφιά τους,
 χίλιας φορὰς θὰ νὰ τὰ ἰδῆς θολὰ γ' ἀνεμοδέρνουν
 τριγύρω σου ἄστατα, σκληρά, μὲ τὸ ροχάλισμά τους
 καὶ στὴν πλατεῖα τῆς ράχης τους ἀχόρταγα νὰ σέρνουν
 συντριμματα καὶ χαλασμούς... τώρα κι' ἐγὼ, παιδί μου,
 σοῦ στέλνω τὴν εὐχή μου

Πῶς φεύγει ὁ χρόνος ὁ σκληρὸς!... Ἐχτὲς τὸ πρῶτο χροῦδι
 σοῦ στόλιζε τὰδύνατα, τὰμεστα τὰ φτερά,
 ἢ μάνα σου στὸν κόρφο τῆς σ' ἐσφιγγε πεταροῦδι,
 καὶ σήμερον ἀητόπουλο πετᾷ γοργά, γοργά!...
 Καὶ δὲ φοδᾷσαι σύγνεφα, κι' ἀντάρρα δὲ σὲ σκιαῖζει...
 Στῆς νειότης τὰ ψηλώματα περνᾷ τὰχριοκαίρι,
 ποῦ κάπου κάπου ἀνέλπιστα τὸν οὐρανὸ σκεπάζει,
 κι' ἔρχετ' εὐθὺς ἢ ξαστεριά, τὸ φῶς, τὸ καλοκαίρι.
 Ἐὶν' ἢ ἀγάπη φυλαχτό... Ἐχε καὶ σὺ μαζί σου
 πάντοτε τὴ δική σου.

Προφύλαξέ τὴν στὴν καρδιά. Θάναι γιὰ σένα ἐλπίδα,
 θάναι γιὰ σὲ παρηγοριά καὶ σκέπη καὶ λιμάνι...
 Μὴ λησμονήσης τὴ φτωχή, τὴν ἀχαρη πατριίδα,
 καὶ τὰ παλῆά μας κόκκαλα... Θυμήσου ὅτι δὲ φθάνει
 ἔλου τοῦ κόσμου ὁ θησαυρὸς, παιδί μου, νὰ πληρώσῃ
 μιὰ φούχτ' ἀπὸ τὸ χῶμα σου, μιὰ στάλα ἀπ' τὸ νερὸ σου,

Ἐχε πιεράδα ἢ ξενηρατὶ κι' ὅσα καλά ἂν τοῦ δόσῃ,
 ἐδῶ νὰ τρέχῃ πάντα ὁ νοῦς, οἱ πόνοι, τὴν ἀπὸ τὸ...
 Ἀγάπησέ τὴν σὴν ἐμὲ... αὐτ' εἶν' ἢ προσταγὴ μου,
 ἂν θέλῃς τὴν εὐχή μου.

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤῼ

ΙΟΥΛΙΑΣ ΡΑΛΛΗ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

Τῆ 10 Ὀκτωβρίου 1874

Πέσουνε τὰνθῆ τῆς μορτιᾶς στοῦ ποταμοῦ τὸ κῆμα
 μὲ τοῦ βορεῖα τὸ φύσημα κι' εὐρίσκουσε τὸ μνήμα
 μὲς στὸν καθρέφτη τοῦ νεροῦ, ἐκεῖ ποῦ εὐτυχημένα
 θωροῦσαν πρῶτα ὀλόχαρα, περήφανα, γυρμένα
 τὴν ἀδολή τους εὐμορφιά, ἐκεῖ ποῦ τὰ κλαριά τους
 ἐδρόσισαν τὴ νειότη τους καὶ τὴ μοσχοδολιά τους...

Καὶ σὺ, μορτοῦλα, ἐθέλησες νὰ στολιστῆς, νὰνθίσῃς,
 στὸ περιδῶλι μιὰν ἀυγὴ τοῦ κόσμου νὰ καθίσῃς,
 ἐθέλησες, μορτοῦλα μου, τὰ φύλλα τὰ χλωρὰ σου
 μὲς στῆς ἀγάπης τὴν πηγῆ, ποῦ ξάνοιξες σιμά σου,
 νὰ λούσης ἀνυπόμονη... Κ' ἐτρέξες... ἐπατάχτης...
 Κι' ἄδυσσος ἐγιν' ἢ πηγῆ κι' ἢ βροῦση καταρράχτης...
 Ἐδύγηκε Χάρος θεριστῆς κρυφὰ ν' ἀνθολογήσῃ,
 εὐρήκε τὰνθὸς ξέγνοιαστο νὰ παίξῃ μὲ τὴ βροῦση
 κι' ἔπλωσ' ἐπάνω του γοργὰ τὸ χέρι, τὸ σκληρὸ του,
 κάθεται στὸ πλεῦρό του...

«Ἐλα, τοῦ λέγει, δροσερὸ λουλοῦδι, μὴ φοδᾷσαι...
 στὸν κόσμο τὸν ἀπέραντο π' ὀρίζω πάντα θάσαι
 ἐπάνω στ' ἀνθῆ μου κυρὰ. Μὲ δάκρυ ποιησιμένη
 θὰ μένης πάντοτε χλωρὴ καὶ πολυγερεμιμένη.
 Μ' αὐτὸ τὸ παντοδύναμο τὸ χέρι μου ἂν σφραγίσω,
 ἂν κλω τὴ θύρα τῆς ζωῆς, μὲ τῆλο μου ξεσχιῶ,
 τὰ σύγνεφα, τὴν καταχνιά, τοῦ κόσμου τὸ σκοτάδι,
 κι' ἀνοίγω ὀλόφωτο οὐρανὸ κατὰπλευρα στὸν ἄδη.
 Ἄν εἶμαι Χάρος χαλαστής, εἶμαι καὶ Χάρος πλάστης...
 Ἐλα νὰ ἰδῆς, λουλοῦδι μου, γιὰ ποιαίς χαρὰς ἐπλάστης,
 ἔλα καὶ μὴ μὲ σκιαῖσαι... Θ' ἀφήσῃς τὴ μαυρίλα
 καὶ θαύρης λάμπη ἀθάνατη. Θὰ πέσουνε τὰ φύλλα,

κι' έχει ψηλά θά νάναβη, λουλουδι, ή μυρωδιά σου...
 *Έλα νά φύγωμε μαζί... Ελάτωσε τὰ φτερά σου.

Τὴν ἀποκοίμησε βαθειά μὲ τὰ γλυκά του λόγια,
 κι' οὔτε τὰ δάκρυα τὴν ξυπνοῦν, οὔτε τὰ μοιρολόγια...

Περνᾷ τὸ γλυκοχάρκιμα... Τάστέρια ποῖος τὰ σθεῖ;...
 *Εσθύστηκε κι' αὐτή.

ΕΠΙ Τῷ ΘΑΝΑΤῷ ΤΗΣ ΘΥΓΑΤΡΟΣ ΜΟΥ ΝΑΘΑΛΙΑΣ

Τώρα, π' ἀνθίξῃ ἡ κυκλαμιά και κάθε σπόρο πῶχει
 κρυφὸ κρεβάτι μὲς στὴ γῆ, ξυπνᾷ τὸ πρωτοβόρχι,
 ποὺ πρὶν ἀρχίσουν ἡ χιονιαίς, ἡ πάχνη, τὰ γριοκαίρι,
 ξεγελασμένα τὰ κλαριά μὲ τὴ στερνὴ γλυκάδα,
 π' ὀλόγυρά του φεύγοντας σκορπᾷ τὸ καλοκαίρι,
 στολίζονται μὲ μυρωδίαίς, μ' ἀνθούς, μὲ πρασιναῖα—
 τώρα, παιδί μου, ἐξήλεψες τὸ στεῖρο τὸ σκοτάδι,
 τοῦ τάφου τὰ στολίσματα, τὴν ἐρημιά, τὸν ἄδν!

Μοσχοβολᾷ ἡ ἀλιφασκιά, μικρὴ μου Ναθαλοῦλα,
 τὰ ρίκη, ἡ δάφναις, ἡ μυρτιαίς ποτίζονται δροσοῦλα
 και τὸν ἀγέρα πλημμυροῦν μὲ τὴν ἀναπνοή τους.
 Στὸν ἥλιο τοῦ φθινόπωρου σὰ ζωντανὰ λουλουδία
 οἱ καλογιάννοι χαίρονται. Μὲ τὴ γλυκειὰ φωνή τους
 στὸ βᾶτο π' ἀκουρμαίνεται λαλοῦν τὰ στεφανοῦδια
 τὰ βάσανα τῆς ξενητείας... Καὶ σὺ στὸ γέροντά σου
 στέλνεις, παιδί μου, ἀνέλπιστα τὰ νεκρολίδανα σου;

Στὸν πολυτάραχο γυαλὸ τοῦ κόσμου μίαν ἡμέρα
 διαδάτης ἀνυπόμονος περνᾷ σὰν τὸν ἀγέρα.
 Τὸ πάτημά του ἐφάνηκε στὸν ἄμμο μίαν ἀγγή;
 ἄγριο τὸ κῶμα πέρασε τὴ νύχτα και τὸ σθεῖ...

Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ Ἡ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

Κι' αὐτὸς μὰς ἤλθε, ἄκακο, ποὐλὶ χαριτωμένο,
 κι' αὐτὸς μὰς ἤλθε, τοῦ Μαρτίου πρωτολόουο λουλουδι!
 Μὲ πόση, νάξεραι, κρυφὴ λαχτάρα περιμένα
 ν' ἀκούσω μὲς στὰ σύγνερα τοῦ πρώτου σου τραγουδι!
 Τόσο συνήθισα ὁ φτωχὸς νὰ βλέπω κάθε μέρα
 χαρούλις κι' ἐλπίδες νὰ πετοῦν, νὰ πνίγονται στὸ ρέμμα
 τοῦ χρόνου τ' ἀνοπτάχτου, πᾶν μ' ἀκάμα θέμμα
 μοῦ φαίνεται ὅτι σὲ θεωρῶ νὰ σγίξῃς τὸν αἰθέρα
 μὲ τὰ σπαλιάτα σου φτερά... Γλυκό μου χελιδόνι,
 μὰς ἔφερες καλοκαιριά;... ἔψιμο θάρρη χιόνι;...

Μὰς ἔπιασε λιγοφυγιά, ποὐλὶ ξενητεμένο,
 και νύχτα κι' ἀποκάρωμα... Κανείς μὰς δὲν ἀκούει
 τοῦ γείτονα τύποφωνα... τὸ αἶμα πετρωμένο
 στὴν κλειδωμένη μας καρδιά, πουλάκι μου, δὲν κρούει...
 Πόθος κανείς, οὔτε ὄνειρα... Δὲ νείρεται ἡ ψυχή, μὰς
 παρὰ καθάρους οὐρανοῦς, ἀστροφεγγιαίς και κύματα
 χωρὶς ἀφροῦς νὰ ξεψυχῶν σὲ περιγιάλια μνήματα!
 Καθὼς ἡ νεκοθάλασσα κι' ἡ ἀκαρπ' ἡ ζωὴ μὰς
 ἔχει βουδὸ πρὰδαρμό... Γιὰ μὲς στιγμὴ φουσκώνει,
 ξερνᾷ τὰ φύκη τὰ νεκρὰ κι' ὕστερα μαρμαρώνει.

Πέτα, πουλάκι μου, γοργά, μὴ βαρεθῆς τὸ δρόμο,
 κι' ἂν εὐρῆς σκέπη φτωχικὴ και πλοῦσιο παραθύρι
 κλειστό σὰ μάτι βάρυπο, δίπλωσ' εὐθὺς στὸν ὄμο
 τὰ χρυσοπράσινα φτερά και γίνου ξυπνητήρι...
 Καὶ πὲς ἔτ' ἤλθ' ἡ ἀνοιξη, κι' ἔτ' ἀνοιξὴ δὲν εἶναι
 νὰ κελαδοῦν οἱ πέρδικοι σιμὰ στὴ σαστικιά τους
 οὔτε νὰ νανορρίζουνε τὰ ἡδόνια τῆ φωλιά τους.
 Δὲν εἶναι γάργερα νερά, ὄχι, πουλί, δὲν εἶναι
 οὔτε φλογέρα πιτσικῶ, οὔτε χλωρὰ τριφύλλια...
 Πὲς ἔτ' ἐδῶ τὴν ἀνοιξὴ τὴ φέρουν κερυοφύλλια...

Κι' ἂν στὴ φωνή σου τὴ γλυκειὰ δὲ σηκωθοῦν οἱ εὐνοῦχοι,
 πάρε, πουλάκι μου, φτερό, ναῦρῃς παληὰ λημέρια.
 Σῦρε νὰ ἴδῃς τὸν Ὀλυμπο, τὴν Γκιώνα, τὸ Βελοῦχι,
 χαϊρέτησε τὴ Λιάκουρα και φώναξ' ὡς τάστέρια.
 Κι' ἂν μείν' ἡ Κιάφα ἀκίνητη κι' ὁ βράχος τοῦ Ζαλόγγου
 δὲ θυμηθῇ τὸ ζωντανό, τὸν ἄγριο καταρράχτη,
 ποὺ ἐπάνωθ' του ἐμοῦγγρισε... Ἄν μὲς στὸ Κούγγι ἡ στάχτη
 τοῦ Σαμουήλ δὲ θερμανθῇ κι' ἂν τὰ κλαριά τοῦ λόγγου

δὲ φερτῶσδον μὲ φλάμπουρα καὶ δὲ σεισθῆ ἢ Χαιμάρρα.
 φύγε, πουλί μου, γρήγορα κ' εἶνε θεοῦ κατάρρα.

Καὶ τὸ πουλί ἀνοπόμενο, γοργὸν τὸν τὴν ἐλπίδα
 ἀρπάζει ἀπὸ τὸν ἥλιο μας μιὰ λάμψη, μιὰν ἀχτίδα
 γιὰ νὰ τὴν ἔχη συντροφιά στὸ σκοτεινὸ τοῦ δρόμο,
 καὶ γάνεται μισουρανόσ . . . Πές μου γιατί μὲ τρόμο
 τὸ γύριμά σου καρτερῶ, γλυκό μου χελιδόνι ; . . .
 Θὰ νάχωμε καλοκαιριά ; . . . Ὁψίμο θάλλῃ χιόνι ;

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤῒ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΟΝΔΑΡΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΕΘΛΙΜΜΕΝΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΥ

Φυτρῶναι ἐν' ἀγριολούλουδα στὸ βράχου τῆ λειψάδα
 καὶ εἶ μὲ λίγη καταχνιά, μὲ λίγη ἀντηλιάδα,
 δὲν τὸ εἶδε μάτι φθονερό. Στὴ σχισματιά κρυμμένο
 τῆ μοναξιά του χαιρεταί, τάρεσαι νᾶναι ξένο.
 Στὸν κόσμου τὸν ἀπέραντο τὸ θησαυρὸ δὲ φέρνει
 παρ' ἀρμονία καὶ χαρά . . . Γιατί τὸ συνεπαίρνει
 στὸ πέρασμά του ὁ αἴφρονος ; Γιατί τὸ ξεριζώνει ; . . .
 Τὸ φοβερὸ τὸ γίγαντα ποῖος στέλνει ; Ποῖος σκοτώνει
 τὸ πλάσμα μόλις ἀνοίξε τὰ φύλλα στὸν ἀέρα ; . . .

Πές μου το σύ, πατέρα.

Λαλεῖ τὰ ἡδῶνι στὸ κλαρί, τὸν οὐρανὸ τηράζει
 καὶ νανοῦρίζει ὀλονυχτίς τὴν πλάση, ποῦ νυστάζει.
 Τὰ χίλια του λαλήματα γλυκὰ συναπαντιῶνται
 μ' ἀστέρια διδατάρικα κ' ἐγκαρδιακὰ φιλιῶνται.
 Γ' ἀκοῦν τὰ νυχτολούλουδα, τὰ καταπίνει ὁ κρίνος . . .
 Καὶ τὴν αὐγὴ βουδὸ, νεκρὸ ! Πές μου ποῖος εἶν' ἐκεῖνος,
 ποῦ πρόσταζε τὸ σαρπετὸ ν' ἀνοίξη τᾶγριο στόμα
 νὰ καταπιῇ τὸν ἀγρυπνο τὸν ψάλτη, πρὶν ἀκόμα
 τελειῶση τὸ τραγοῦδι του καὶ πρὶν τὸν εὐρη ἢ μέρα ;
 Τὸ ξέρεις σύ, πατέρα ; . . .

Θεόρατος καταμεσίς στὸ πέλαγο ἕνας βράχος
 περήφανος, ἀπάτητος, σκληρὸς θαλασσομάχος

πέπεται μὲ τὸ βήλωμα καὶ μὲ τὴν ἀνδρεία του.
 Δὲν τὸν ἐπάραιεν σεισμοὶ καὶ ρέπει στὰ νερὰ τοῦ
 ἀδιάφορος τὸν πάροφρα τοῦ λάφυργα νὰ κρατῆ,
 ν' ἀλέθη μὲ τὰ δόντια του τὸ δούτοχο το καύτη . . .
 Λίγη ψυχάλα ἐχώνεθε ραϊεὶα σὲ μιὰ ραφή του.
 τὸ κρῦο τὸν ἐπάγωσα κ' εὐθὺς ἢ κορυφῆ του
 τρίζει, βογγᾷ, σωριάζεται ἕγλ' ἀπὸ τὸν αἰθέρα . . .
 Πές μου γιατί, πατέρα ; . . .

Καὶ τοῦ πλατάνου τὴν καρδιά, τὸν πρῖνο, τὸ ρουπάκι
 ἀκοίμητο, παντοτεινὸ τρώγει κρυφὸ σαράκι.
 Κ' ἢ λεύκα ἢ μακροστράγγηλη μὲ τὰ σημένια φύλλα,
 τὸ κυπαρίσσι, πᾶφωνα θωρεῖς σὰ μαῦρο σῆλο
 τὸν οὐρανὸ μας νὰ κρατῆ καὶ φαίνεται πλασμένο
 νὰ ξεφυτρώνη ἀθάνατο σὲ γῶμα πεθαμμένο . . .
 Περνᾷ ἕνα μαῦρο σύγγερο, ἐπάνωθ' εἰς τοὺς στέκει,
 ἀστράφτει, σχίζεται, βροντᾷ, ξερνᾷ τᾶστροπελέκι
 καὶ σάχητη γίνονται μὲ μιὰς, σκορποῦν μὲ τὸν ἀέρα.
 Πές μου γιατί, πατέρα ; . . .

Νόμος τοῦ κόσμου εἶν' ἡ φθορὰ καὶ δὲ θὰ νὰ χορτάση
 ἢ φοδερῆ θρακόντισσα πρὶν καταπιῇ τὴν πλάση,
 τὰ ἡδῶνι, τᾶγριολούλουδα, τὸ δέντρο, τὸ κοτρῶνι,
 τᾶγγελοκόμωτο κορμὶ τᾶγλύκαντοῦ σου Ἀντώνη,
 ὅλα ἕνα χέρι τὰ κρατεῖ, μιὰ θέληση τ' ἀφίνει
 ἀκλόνητη στὸ δάκρυ μας, χωρὶς ἐλεημοσύνη.
 Καλὰ τὸν κόσμο, πῶπλασε, τὸν ξαναπλάθει ἀκόμα,
 ἀκούραστο, ἀχαλίνωτο τὸ διάπλατό της στόμα
 σαγκᾷ, συντρίθει ἀδιάκοπα ὃ, τι εὐρη ἐδῶ στὴ σφαῖρα.
 Τί κλαῖς ; Τί κλαῖς, πατέρα ;

¹ Παραλείπεται σκοπίμως ἡ ε' στροφή.

ΚΑΝΑΡΗΣ

Τῆ νύχτα πού παρὰδερνες μ' ἕνα δαυλί στο χέρι
 κ' ἐπιθεοδόλαες κεραινοὺς κ' ἔφρευες σὺν ἀστέρι,
 ὅταν φτωχός, ἀγνώριστος, μικρός, χωρὶς πατρίδα
 τῆ ματωμένη, ἐπλευρώνας, Κανάρη, ναυαρχίδα,
 ἂν ὅταν ἀναπήδησες μὲ τὴν ὁρμή τοῦ στύλου
 μέσα στὴ μαύρη τῆ σπηλιᾶ τοῦ Καρλί, τοῦ σκύλου,
 κανέναν μάντις σῶλεγε ὅτι θὰ νάλλῃ ὦρα
 νὰ ἰδῆς, Κανάρη, ἐλεύθερη τῆ δύστυχη τῆ χώρα,
 πῶρου' ἐτοιμοθάνατη, — ὅτ' ἤθελες φωτίσει
 μ' αὐτὸ τὰστροπελέκι σου Ἀνατολή καὶ Δύση,
 ὅτι θὰ γένης ζωντανή τοῦ Γένους σου σημαία,
 ὅτι θὰ πῆς μακρὰ μακρὰ νὰ φέρῃς βασιλέα,
 καὶ χίλια θαυνοστέρανα ὁ κόσμος θὰ νὰ βάλῃ;
 Κανάρη, στ' ἀπροσκήνητο καθάριο σου κεφάλι,
 ὅτι πρὶν πέσης κατὰ γῆς θὰ σοῦ δοθῇ κ' ἡ χάρις
 νὰ ἰδῆς νὰ λάμπῃ ἀνέλπιστο, παρήγορο δοξάρι
 ὅπου ἐδασίλευε παληό, κατάπυκνο σκοτάδι,
 ὅτ' ἕνα Γένος σύψυχο τοῦ λάκκου σου τὸν ἄδη
 θὰ ἐδρόσιζε μὲ κλάμματα, ἐποῦ θὰ ν' ἀναδράνε
 μέσα ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια του κ' ἀθάνατα θὰ νᾶναι,
 ὅτι θὰ σκύψῃ ξέσκεπος ἐμπρός στα λείψανά σου
 νὰ σὲ φιλήσῃ ἐγκαρδιακὰ, Κανάρη, ὁ βασιληᾶς σου, —
 ἂν ἕνας μάντις τᾶλεγε ποῖός ἦθε' τὸν πιστέψει; . . .
 Μόνος ἐσὺ, πού γινώριζες ὅτ' εἶχανε φυτέψει
 βαθειά, βαθειὰ στὰ σπλάχνα σου τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ σου
 βοτάνι παντοδύναμο, τροφή τοῦ κεραινοῦ σου,
 τὴν πίστη τὴν ἀκλόνητη στοῦ ἔθνους σου τὴν τύχη. . . .
 Αὐτῆ, Κανάρη, σῶδαψε τὸ σιδερένιον πῆχυ
 κ' ἔδωσε στοῦ καρᾶδι σου χίλια φτερά νὰ τρέχῃ. . . .
 Σήμερα ποῖός τὴν ἔχει; . . .

Ἄχ! δὲν τὸ πίστευα ποτέ! . . . Πέρουσι σ' εἶδ' ἀκόμα
 συγνεφιασμένον, κάτασπρον στο φτωχικό σου στρῶμα
 σὺν κοιμισμένη θάλασσα σὲ ταπεινὸ ἀκρογιαλί
 ὅπ' ὄνειρεύεται κρυφὰ καμμιάν ἀνεμοζάλη
 γιὰ νὰ μουγγρίσῃ φοδερὰ. . . Καὶ σήμερα κουφάρι! . . .
 Ἐγυρα τότ' ἐφίλησα τάνδρεια σου, Κανάρη,
 τὰ λιοκαμμένα δάχτυλα κ' ἐνοιωσα κάθε ρῶγα,
 πῶδραζε μέσα κ' ἔλαμπε μὲ τὴν παληά σου φλόγα.
 Ἐτρεμα ἐμπρός σου, ἐδλίχρυσα, μῶδωκες τὴν εὐχή σου,
 μοῦ τίμησες τὸ μέτωπο μ' ἕνα θερμὸ φιλί σου

Μνημόσυνα

καὶ μοῦπερ. λαγονταρόκαρδα:— Μὴ, κλέλι, δὲν τὰ πε ἀνὰ
 πρὶν ἐκτανεῖσθω μιά φορά καὶ πρὶν νὰ ξεπάρθω .

Κι' ἀπέθανες! κ' ἐπέθανες! . . . Τὰ ριζιριά, οἱ βράχοι
 δὲ σκιάζονται νερόμαξα καὶ στοῦ βροντοῦ τῆ ράχη
 ἄλόφος μένει, ἀκλόνητο, χιλιόχρονο πρηνός:
 καὶ μάχεται μὲ τὰ στοιχεῖα. . . Καὶ σὺ καὶ σὺ, Κανάρη,
 ποῦλλες στὴ γῆ θεόχριστος κ' ὅπ' ὅταν ἐπεφρόδου
 τὸ χιόνι τοῦ κεφάλι σου κανεὶς π' ἀπροδόλοδου.
 ἐπίστευαν ὅτ' ἔδλεπε τὸν Ὀλυμπο μπροστά του
 μὲ τὴν ἀκνασία του, μὲ τὴν παλληκασιά του,
 ἐσὺ σωριάζεσαι μὲ μιάς; . . . Μέσα στὰ χόματα σου
 θὰ καταπίασῃ ἡ φαιστίσι ἢ θὰ σβύσῃ ἡ φωτιά σου! . . .

Κατάρ' ἀκατανόγη, ἀσπλαγχνή, μύθορ μοῖρα
 νᾶν' οἱ νεκροὶ μᾶς ἀφάρτοι, νᾶν' ἡ ζωὴ μᾶς στείρα.

Η ΛΙΜΝΗ

(Ἐκ τῶν τοῦ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΥ).

Πάντα λοιπὸν θὰ τρέχωμε πρὸς ἀγνωστο ἀκρογιαλί,
 θὰ καταποντιζώμεθα στοῦ τάρου τῆ νυχτιά,
 χωρὶς ποτ' ἐν' ἀπόνεμο μᾶς στὴν ἀνεμοζάλη,
 οὔτ' ἕνα καταφύγιο στὴ βρυχειμωνιά!

Κύτταξε, λίμνη, κύτταξε! Δὲν ἔκλεισ' ἕνας χρόνος
 πῶπαιζε μὲ τὸ κῆμα σου χαρούμενη, τρελλή,
 καὶ τώρα, τώρα ἔ δύστυχος, κάθομαι, λίμνη, μόνος
 στὴν πέτρα ἐδ' ὅπου πάντοτε μᾶς ἔδλεπες μαζί.

Καθὼς καὶ τώρα ἐμούγγριζες καὶ τότε ἀγοιτεμένη
 κ' ἐξέσχιζες τὰ στήθη σου στοῦ βράχου τὰ πλευρά,
 ἀνήσυχη ἐπαράδερνες στὴν ἀκρὴ θυμωμένη
 κ' ἐρράντιζες τὰ πόδια τῆς μὲ τὸν ἀφρὸ συχνά.

Θυμᾶσαι, λίμνη, μόνοι μᾶς μιά νύχτα ἐγὼ κ' ἐκείνη
 ἐλάμναμε ἀφωναί οἱ φτωχοὶ στὰ κρύα σου νερά,
 τᾶγέρι δὲν ἀνάσαινε, εἶχες καὶ σὺ γαλήνη,
 στὸν ὕπνο σου δὲν ἄκουες παρὰ τὰ δυὸ κουτιά.

Με μιὰς τραγοῦδι οὐράνιο, πρωτόκουστο, θροσάτο
τὸ γέρο τὸν ἀντίπλαο τριγύρω μας ζυπνᾷ.
Ἔμειν' εὐθύς παράλυτο τὸ κῶμα σου τὸ ἀφράτο
καὶ τέτοια λόγια ἀκούστηκαν, θυμάσαι; ἁρμονικά.

«Δίπλωσε, χρόνε, δίπλωσε τὰκούραστα φτερά σου
ὄρως γλυκιάς, μὴν τρέχετε, σταθῆτε μιὰ στιγμή,
καὶ σὺ μὴ φεύγεις, νύχτα μου, με τὴν ἀστροφρεγγιά σου
τώρα πού ζευγαρώσαμε, εἴν' εὐμορφή ἡ ζωή.

»Τοῦ κόσμου αὐτοῦ τὰ βάσανα, τὴν ἐρημιά, τὴ φτώχεια
θέλουν νὰ φύγουν ἄμετροι· γι' αὐτοὺς γοργὰ γοργὰ,
Χρόνε μου, πέτα κι' ἄφησε στοῦ ἔρωτα τὰ βρόχια
τὰ δυό μας νὰ χορτάσωμα τόσο γλυκιά σκληδιά.

»Τοῦ κάκου! Ἡ ὄρως φεύγουνε. Κανείς δὲ μὲ προσμένει...
Κανείς δὲ μ' ἀκουρμένεται... Ἡ νύχτα εἶναι σκληρή...
Ἄχνιζον τᾶστρα, χάνονται... Κρυφὰ κρυφὰ προβαίνει
τᾶσπλαχνο γλυκοχάραγμα... Δυπήσου μας, αὐγή!...

»Τοῦ κάκου! Ὅλο ξεγέλασμα, εἴν' ὄνειρα καὶ πλάνη,
ζωή μας εἴν' ἡ ἀγάπη μας καὶ μοναχὴ χαρά,
ὅς μὴ ζητοῦμε ἀνύπαρχτο στὸν κόσμο ἄλλο λιμάνι,
τοῦ χρόνου ἡ ἄγρια θάλασσα δὲν ἔχει ἀκρογιαλιά.

»Χρόνε ζηλιάρη, δύστροπε! Πέ μου, γιατί νὰ σβῶνται,
ὡς ἀστραπὴ νὰ φεύγουνε ἢ ὄρως τῆς χαρᾶς,
καθὼς πετοῦν καὶ φεύγουνε χωρὶς νὰ λησμονιῶνται
κ' ἢ μαύραις, κ' ἢ δλόπικραῖς στιγμιαῖς τῆς συμφορᾶς;

»Ἀπ' τὴ βυθειὰ τὴν ἄβυσσον, ὅπου μᾶς καταπίνει,
ἄπ' τὴν αἰωνιότητα, ὅπου μᾶς πλημμυρεῖ,
τίποτε, χρόνε, τίποτε στὸ φῶς δὲν ἀναδίνει,
δὲν ξεφυτρώνει τίποτε... ὅλα τὰ τῶς ἐσύ.

»Λοιπὸν, ἀπ' ὅσα χάρηκα δὲ θ' ἀπομείνη τρίμμα,
δὲν θὰ ν' ἀρήσω τίποτε σ' αὐτὴν τὴν μαύρη γῆ!
Ἄπ' τὸ γοργό μας πέρασμα δὲν εἶναι τάχα κρίμα
νὰ μὴ σωθῆ ἓνα πάτημα, ὦ Χρόνε ἀδικητή;...

Ἦ λίμνη, ὦ βρόχοι μου ἄφωνοι, ὦ σεῖς, σπηληαῖς καὶ δάση,
πού βλέπετε τὸν πόνο μου, μιὰ χάρη ὡς ζητῶ.

Μνημόσυνα

ἔσεῖς ὅπου δὲ σκιάζεσθε κανεὶς ἐπὶ τὰς χαλὰς τῆς,
ποτὲ μὴ μᾶς ξεχάσετε, στὸ μνημ' ἐν πᾶσι κ' ἔργῳ.

Κι' ὅταν σὲ δάρνη ὁ σίφουνας, κι' ὅταν βασιεὶ κοιμάσαι,
ὦ λίμνη μου ἀφροστέφανη, νὰ μὴ μᾶς λησμονῆς.
Ἔσ' εἶδες τὴν ἀγάπη μας καὶ μόνη ἐπὶ σκαλάκι
πῶς ἀνέφταν τὰ στήθη μας καὶ τὰ μᾶς συμπονής.

Θέλω τὰ πεδία, τὰ ἔλαια, οἱ βρόχοι, ἡ ρομματιά σου,
τᾶσροῦ σου τὸ μουρμούρισμα, τᾶντικλάου ἡ φωνή,
τὰ θροσέρᾶ σου σύγγραφα, τᾶγέρι, ἡ καταχνιά σου,
ἡ βροσῆ, ὁ καλυμιώνας σου, τὸ χέρτο, τὸ πουλί,

τᾶστρο τᾶσχημομέταπο, ἡ μαρωδιά, πού χόνει
τὸ γαλανὸ τὸ κῶμα σου, ὦ λίμνη μου γλυκιά,
ὅ,τι στήν πλάση ἔχει ἀίσθησῆ, πλοή, γοημοσύνη,
ὅλα νὰ λένε· Ἄγάπησαν τὰ μαῦρα φλογερά!

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

(Ἰωάννη Βαλαωρίτη, τῷ γλυκυτάτῳ μου εἴθ).

Μὴ μὲ ρωτᾶς ποῦθ' ἔρχομαι, μὴ μὲ ρωτᾶς πού τρέχω,
πατρίδα ἐγὼ δὲν ἔχω
παρὰ τοῦ βᾶτου τᾶγρις, τᾶγκαιερό κλαρί.
Μὲ δέρνει τᾶνεμόδροχο, εἶμαι πτωχὸ πουλί,
ὁ λόγγος τὸ παλάτι μου καὶ βιό μου εἴν' ἡ χαρὰ,
πατῶ, κορνιᾶζω ξέγνοιαστος ὁσῶχω τὰ φτερά.

Δίγη θροσοῦλα τοῦρανοῦ τὰκούραστο λαρύγγι
μοῦ τὸ ξεφρύγει· ὅταν διψῶ καὶ ζῶ μ' ἓνα μουρμηγιά.
Ευπνῶ τὸ γλυκοχάραμμα. Τοῦ ἥλιου τὴν ἀχτιδα
φορῶ μαλαμοκέντητη βασιλικὴ χλαμῦδα
κι' ἀρχίζω τὸ τραγοῦδι μου. Στὰ σύγγραφ' ἀνεμίζεῖ
περήφανος σταυραητός, τὸν κόσμο φοδερίζει
κ' ἐγὼ τὸν βλέπω καὶ γελῶ... Δὲν τοῦ φθονῶ τὴν τύχη,
οὔτε μὲ σκιάζει τᾶσπλαχνο, τὸ φοδερό του νύχι,
γιατί δὲν καταδέχεται μ' ἐμένα νὰ χορτάσῃ
θεριὸ πού πρὸς τὴ δόξα του βροῖσκει στενὴ τὴν πλάση.
Τὸ κράζουν αὐτοκράτορα... τοῦ φόρεσαν κορώνα,
μᾶς τῶπλασαν δικέφαλο... τοῦ γράφουν τὴν εἰκόνα...
Στὴ μιὰ τὴ φοῦχτα νὰ κρατῆ χρυσοῦ τοῦ δίουν σφαῖρα,

στήν ἄλλη του γομῆ σπαθί... κ' ἐπήρε ὁ γοῦς του ἀγέρα!
 Τὸ πρῶτο τοῦ φινύπωρου ποῦ φαίνεται: λουλοῦδι:
 εἶν' ἡ ξυνή μου ἡ κοκλαμιά. Ἐγὼ μὲ τὸ τραγοῦδι:
 τὴν ἀνακράζω ἀπὸ ψηλά κ' ἐκείνη στή φωνή μου
 γοργὰ προβαίνει: ὀλόχαρη. Πιστὸν προξενητή μου
 τὸ πρωτοδόχι δέχεται στὸ φτωχικό κρεβάτι:
 καὶ δείχνεται: στὸ φίλο της ἐντροπαλί, θροσάτη...
 Δὲ σὲ ζήλεύω, σταυραγέ! Τοῦ πριναριῦ μου ἡ μᾶζα.
 ἀξίξει: τὴν κορώνα σου καὶ τὰ χρυσὰ σακπράζα.
 Δὲν ἀνεοάινω σὰν ἐσέ, καὶ σὰν ἐσὲ δὲν πέρω
 στήν ἀρπαγή, στὸ σκοτωμὸ κι' ἄλλο ποτὲ δὲν κλέφτω
 παρὰ μὲ τὸ τραγοῦδι μου καμμιὰ καρδιὰ καμμένη.
 Ἐσὲ σὲ βιάφουν αἵματτα, ἐμὲ ἡ θροσιὰ μὲ πλένει.
 Ζῶ μὲ τὰ φύλλα τὰ χλωρά, μὲ τᾶν' ἡ θὰ πεθάνω,
 κι' ἀφήνω χωρὶς κλάμματτα τὸν κόσμο αὐτὸν τὸν πλάνο.

Μιά μόνη ἀγιάτρευτη πληγή ἔχω βαθεῖα κρουμένη
 στήν ἄκακῆ μου τὴν καρδιά καὶ κάποτε πικραίνει,
 διαδάτη, αὐτὴ μου τὴ χαρά...

Εἶχ' ἀγαπήσει μιὰ φορὰ

στὸ πρῶτο τὸ ταξειδί μου μιὰ καλογιαννοπούλα,
 γκόλφι τοῦ λόγγου ἀτίμητο, καὶ σὰν ἐμὲ φτωχοῦλα.
 Σ' ἕνα κλαρί παράμερο, μακρὰ ἀπὸ κάθε μάτι:
 ἐγὼ κ' ἐκείνη ἐστήσαμε τὸ νυφικό κρεβάτι:
 καὶ μὲ τραγοῦδα ἀδιάκοπα καὶ μὲ τὸν ἔρωτα μας
 κρυφά, κρυφὰ ἀναθρέψαμε, διαδάτη, τὰ παιδιὰ μας
 Μιά νύχτα ποῦ τὴν ἔσφιγγα γλυκὰ μὲ τὰ φτερά μου
 κ' ἐνοιῦθα ποῦ λαχτάριζε στή φιλογερὴ ἀγκυλιὰ μου
 ἀκούω ποῦ τρέμει: τὸ κλαρί καὶ βλέπω ἕναν ἀστρίτη
 ποῦ κύτταζε νὰ καταπιῇ τὸ φτωχικό μας σπίτι.
 Τὰ μάτια του μοῦ κάρφωσε στήν ὄψη τὸ θερίο,
 ἡ γλῶσσα του ἡ διχαλωτή, τὸ χνώτο του τὸ κρῦο,
 διαδάτη, μὲ μαρμάρωσαν... ἐσδύστηκα... δὲν εἶδα
 τὴ φοβερὴ μας τὴ σφαγή... Στὴν πρώτη τὴν ἀχιτίδα
 του ἡλίου, ποῦ μ' ἐπύρωσε, ξυπνῶ στή γῆ ριμμένο...
 Μοῦ λείπαν ἔλα τὰ παιδιὰ... Βαρύ, κουλουριασμένο
 τὸ σερπετὸ ἐκοιμώτουνε μὲς στή φωλιὰ χορτάτο
 κ' ἡ μάνα ἐτοιμοθάνατη, ποῦ σπάραζε στὸ βᾶτο,
 εἶχε τὴ σάρκα ὀλάνοιχτη... Ὁρμῶ, τὴν ἀγκαλιάζω.
 Τοῦ κάκου σκούζω, δέρνομαι, τοῦ κάκου τὴν κρίζω...
 Κ' ἐκεῖ ποῦ τῆς ἐμάλαξα τὰ ξεσχισμένα στήθη,
 διαδάτη μου, τὸ αἷμα της στήν τραχηλιά μου ἐχύθη.

Κι' ἀπὸ τὰ τότε μῦθαινα μὲς στήν καρδιά ἡ πικράδα
 καὶ στὸ λαϊμὸ παντοτεινὰ γραμμένο ἡ κοκκινάδα...

Ἀλλὰ... δὲ θέλω κλάμματτα, μακρὰ ὅπὸ μένα ὁ πόνος.
 βραδύτικὸ παλάτι μου εἶναι τερᾶννου ὁ κλώνος
 καὶ βῖὸ μου εἶν' ἡ χαρά.
 θέλω νὰ ζήσω ἔχγονιστος ὁ δόχῳ τὰ φτερά.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΠΟ ΛΑΙΛΑΠΟΣ ΔΕΙΝΗΣ ΚΡΗΜΝΙΣΘΕΙΣΑΝ
 ΣΤΗΛΗΝ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ ΔΙΟΣ

Σδόνοντ' ἀστέρια φλογερά μὲς σοῦ οὐρανοῦ τὰ βᾶθη,
 ἐμπρός μου ἀκλόνητο βουνὸ ἐσάλεψε κ' ἐχάθη
 μὲς τοῦ πελάου τὸ βράρυγα... Κι' ὡς τὸσο εἶχα πιστέψει
 ὅτι δὲ ἔατον ἀρκατὴ γιὰ νὰ σὲ καταστρέψῃ
 τῆς μοίρας ὄλ' ἡ δύναμις... ἀγαπητό μου χτίριο,
 λησμονημένης γενεᾶς ἄταρο μεγαλήριο!
 Δέξου τὸ μοιρολόγι μου... Ὅταν σὲ βλέπω κλαίω...
 Σὰν νᾶσουν ραχοκόκκαλο προκατακλυσματο
 ὁ χρόνος σ' ἐξεκλειδίωσε καὶ κάθε σου σφοντύλι:
 σέπεται τώρα κατὰ γῆς καὶ τὸ πατοῦν οἱ σκύλοι...
 Ἀκατανόητος θυμὸς, ὀργὴ Θεοῦ, κατάρω!...
 Νέρχονται πάντ' ἀνέκπισταίς, βρονταίς, σεισμός, ἀντάρω
 καὶ νὰ μᾶς ρίχνουν καταγῆς τῶνα σιμ' ἀπὸ τᾶλλο
 ὅ,τι κι' ἂν ἔχωμα ψηλὸ, θεόρατο, μεγάλο...
 Καλύτερα γιὰ σένανε! Σκέλεθρο χαλασμένο!
 νὰ μένη ὀλόρθο εἶν' ἄσχημο, καλύτερα γυρμένο!
 Ἄμετραίς εἶδες γενεαίς νὰ λάμπουν νὰ γεράσουν,
 νὰ λυώσουνε σὰν τὸ κερί... Βαρδάρους νὰ περάσουν
 σὰ σίφουνας κατὰμακρος... ἄκουσες εὖ σφυρί τους
 νὰ σοῦ συντρέδῃ τὸ κορμί... ἐνοιωσες τὴν πνοή τους
 ἐπανωθὲ σου νὰ διαδῆ καὶ νὰ σὲ κιτρινίσῃ
 σὰ φύλλο π' ἀσπλαγχνος βορείας περνώντας ἔχει ψήσει.
 Ἐστερα... νύχτα φόδερή, κρυφὸ χτικιό, νεκρίλα,
 γεράματ', ἀποκάρωμα καὶ φράγκικη σαπίλα.

Περὶ κι' αὐτὸ τᾶνάθεμα, διαδαίν' ἡ λέπρω, ἡ ψώρα,
 κ' εὐθὺς ἐπλάκωσ' ἄλλο φῖδ, τὴν ἐρημὴ σου χώρα
 τὴν ὠργωσαν κατὰσαρκα τὰ τοῦρκικα λεπίδια
 κ' εἶδες παντοῦ τὴ σάρκα της νὰ σέρνεται κοψίδια.
 Πόλεμος ἀτελείωτος γιὰ τετρακόσιους χρόνους

μὲ πῆνα, μὲ ξηλὴν ἰσμία, μὲ σίδερα, μὲ πόνους,
 φωτιά παντοῦ καὶ θέρσιμα... Μιὰ μέρα τὸ βρεπᾶν
 τοῦ Χάρου σὺν κ' ἐστώσεα... εἶπα κ' ἐκεῖνο εὐχάνας:
 Ὁ κόσμος ἐξηνάσασα... Νῆθε βραστάζει ἀκόμα,
 χιλιαὶ φοραὶς καλύτερα. Ἐμαθ' αὐτὸ τὸ χῶμα
 νὰ τὸ ποτίζου ἀἵματα, κ' ἔταν θυζᾷ, στεῖραται...
 Ὀλόρωρά σου κῦτταζε... Δὲ βλέπεις;... Ἴτι δὲ ρεῦα;...
 Κι' ὡς τόσο σὺ δὲν ἔπασαι; Ὀλόρωθι κυπαρίσσι
 τὰ μνήματά μας νὰ τηρᾷς ἢ μοῖρα σ' εἶχε ἀρήσει.
 Οἱ χρόνοι ἐφεύγαν φταρωτοὶ κ' ἡ νεκρική εὐμορφιά σου
 ἔμενε πάντοτ' ἀρθιωτή... Μιὰ μέρα ἐκεῖ σιμά σου
 ἀκούστηκε ἀγριὸς σάλαγος... Στερνή ταπεινοσύνη,
 ἀλλόκοτη, ἀνυπόφορη ἀώμελθε νᾶν' ἐκείνη...
 Ἐπάνω στ' ἀντικέφαλο μιᾶς ἄλλης ἀδερφῆς σου
 κόσμος μυρμηγκιάζε πολὺς στὰ χεῖλη τῆς ἀδύσσου
 καὶ μὲ φωναίς, μ' ἀλαλαγμοὺς ἀνεδοκατεδαίνου
 σφαλᾶγγια ἀγεροκρέμαστα, στ' ἀγῶγι τους πεθαίνου
 καὶ στὸν βαρὺ τὸν κάματο... Σκοτείδικσα, νυχτῶνε!...
 Σκορποῦν οἱ ἀλιττήρισι... Χαράζει, ξημερώνει...
 Κ' ἐκεῖ π' ἔταν ἐδιαδαίνα στὸ φλογερὸ τοῦ δρόμο
 ὁ ἥλιος μας ἐστήλωνε τὸ μάτι του μὲ τρόμο,
 εἶδες ἐκεῖ, μαυρόμοιρη, συχαμερὸ σκουλήκι,
 ἀγνώριστο παράλλαμμα τὴν πέτρινή του θήκη
 σκλαδιάς σιμάδι φοδερὸ ἐμπρός σου ἕναν λερῶσι
 μισουρανὶς νὰ χτίσῃ!...

Εἶχε σιμᾶν' ἡ ὄρα σου. Στάγρισι πέρσιμά του
 μιὰ νύχτα σ' ἐσπρωξε ὁ βορειᾶς μὲ τὰ πλασεῖα φτερά του
 κ' ὄλη σ' ἐσώριασε στὴ γῆ... Σκέλευθρο χαλασμένο
 νὰ μὲν' ὀλόρωθι εἶν' ἄσχημο, καλύτερα γυρμένο...

ΤΟ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ ΑΣΜΑ

ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΔΑΝΤΟΥ

La bocca solerà dal fiero pasto.

Τὰ δόντια του ἐξεκάρφωσεν αὐτὸς ὁ κολασμένος
 ἀπὸ τὴν κῆρα τῆ φριχτῆ, πῶρρωγα λιμασμένος.
 Τὰ λερωμένα χεῖλη του σφουγγίζε στὰ μαλλιά
 κ' ἀρχίζει ν' ἀποκρίνεται μὲ φρέσκη μιλιὰ:
 «Θέλεις ν' ἀνοίξω μιὰ πληγῆ, ὅπου ἀπὸ τέσους χρόνους
 κρατῶ κλεισμένη στὴν ψυχῆ, καὶ νὰ ξυπνήσω πόνους,
 ποὺ μοῦ δαγκοῦν τὰ σωματικά καὶ πρὶν τοὺς ξεφωνήσω;
 Τέτοις φαρμάκι ἀγνώριστο γιατί θέλεις νὰ χύσω;
 Ἄλλ' ἂν θὰ γίνῃ ἡ ἀνήκουστη, ἡ μαύρη μου ἱστορία
 σπόρος νὰ δώσῃ γιὰ καρποὺς κατάρτας κ' ἀτιμία
 εἰς τὸν προδότη, π' ἄκοπα τρώγω σ' αὐτὴν τὴν ἀρχή,
 θὰ τὴν ξεθάψω ἀπ' τὴν καρδιά κ' ἀε τὴν ποτίσω δάκρυ.
 Ποῖος εἶσαι σὺ δὲν τὸ ρωτῶ, οὔτε ζῆτῶ νὰ μάθω
 ποῖος τάχα νὰ σ' ὠδήγησε κάπου ε' αὐτὸν τὸ βῆθος.
 Ἄλλὰ σ' ἀκούω καὶ φαίνεται ἔτ' εἶσαι Φλωρεντίνος.
 Ὅς τόσο μάθε ἔτ' εἶμ' ἐγὼ ὁ κόμης Οὐγγαλίνος,
 κ' αὐτὸς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ρουγέρης ὁ Πιζάνος.
 Τώρα θ' ἀκούσης τί χρωστᾷ σ' ἐμέν' αὐτὸς ὁ πλάνος,
 τὸ πῶς ἐγὼ ἐμπιστευθήκα στὴν ἀτιμῆ ψυχῆ του
 καὶ πῶς ἐξεγελάστηκα μὲ τὴν πικαστὴ ἀρετῆ του,
 πῶς προδομένος ἔπασα στ' ἀνιερὸ του χέρι
 καὶ πῶς ἐθανατώθηκα, ἔλος ὁ κόσμος ξέρει.
 Ἄλλὰ κανεὶς δὲν ἀκουσε, κρύβει βαθὸ σιστάδι
 τὸ φόνο, πωύρηκε γιὰ μὲ, πῶς μ' ἐστειλε στὸν Ἄδη.
 Αὐτὸ θὰ μάθῃς καὶ θὰ ἰδῆς τ' εἶν' τὸ περᾶνονό μου
 μέσα στὴ μαύρη φυλακῆ, π' ἀπὸ τὸ θάνατό μου
 τῆς πείνας πῆρε τὸνομα, στενόχωρη θυρίδα
 ἄφινε κ' ἔφθαν' ἕως ἐμὲ φωτὸς καμμιᾶν ἀχτίδα.
 Ἐκεῖθεν εἶχα ὁ δύστηνος πολλὰς φοραὶς μετρήσει
 τὴν ἀλλαγὴ τοῦ φεγγαριοῦ προτοῦ νὰ μὲ ξαφνίσῃ
 ἐν' ὄνειρο παράδοξο ποὺ φώτισε τὸ νοῦ μου
 καὶ μῶδειζε τὴ μοῖρα μου καὶ τὴ βουλή τοῦ ἐχθροῦ μου.
 Μοῦ φάνηκε στὸν ὕπνο μου αὐτὸς ἔδ' ὁ προδότης
 σὺν ἀρχηγὸς πολεμιστῆς, ὄχι ποτὲ δεσπότης,
 ποὺ κυνηγοῦσε κ' ἐσπρωγνε τυφλὰ τὴ συντροφιά του
 ἔνανε λύκο πῶφευγε μὲ πᾶ λυκόπουλά του
 νὰ πιάσῃ ἐπάνω στὸ βουνοῦ π' ὀλόρωθι δὲν ἀφίνε:

στή Λούκινα ἢ Πίζα ἐλευθερῆ ματιὰ ποτὲ νὰ δύνῃ
 ἔστρεψ' αὐτὸς μὲ φλογεροῦς ἑξαμηνισμένους σκύλους
 πάντοτ' ἔμπρός, πάντοτ' ἔμπρός καὶ τοὺς πιστοὺς του φίλους
 Γουαλιάνδους εἶχε στὸ πλευρὸ, Λανφράνκους καὶ Σισμόντας.
 Σὲ λίγο οἱ λύκοι ἐδειλίχσαν κ' οἱ σκύλοι τότε ὀρμώντας
 σγίχθουν πατέρα καὶ μικρὰ μὲ δόντια λυσσοσπασμένα.
 Πρὶν φέξῃ φεύγει τὸνεῖρο. Εὐπνῶ κι' ἀκούω σκιασμένα
 ἀπὸ παρόμοιο φάντασμα νὰ κλαίῃν' ἐκεῖ σιμὰ μου
 καὶ νὰ ζῆτοσθ' ἴσως ψωμί τᾶχαρ' αὐτὰ παιδιὰ μου.
 Θάσαι σκληρὸς παραπολύ, ἂν δὲν πονῆς ἀκόμη
 προσδύποντας τί χαλασμοὶ μ' ἐπρόσμεναν, τί τρόμοι!
 Καὶ τότε, τότε κλαίς ἐσύ, ἂν δὲ θὰ κλάψῃς τώρα;
 Σηκώθησαν τὰ δύστυχα. Εἶπε περᾶσε ἡ ὄρα,
 ποὺ τὴν τροφή μᾶς ἔφριχναν. Προσμένουν μὲ λαχτάρ',
 γιὰτὶ θυμοῦνται τὸνεῖρο κ' ἔχουν κρυφὴ τρωμάρα.
 Ἄκουσα τότε πῶκλεισαν τοῦ πύργου μας τὴν θύρα
 κ' ἐστῆλωσα τὰ μάτια μου πάνω σὲ κάθε κλήρα.
 Ἐκλαιγαν ὅλα τὰ φτωχά. Μόνος ἐγὼ δὲν κλαίγω,
 ἐπέτρωσαν τὰ σπλάγχνα μου κι' οὔτε μιὰ λέξη λέγω.
 Τόσο π' ὁ Ἀνσέλμος μου ὁ μικρὸς μ' ἐρώτησε: «Πατέρα!
 Γιατί, γιατί τέτοια ματιά! Τ' ἔχεις, καλὴ πατέρα;»
 Ἄλλ' οὔτε τότε ἔδᾶκρυσσα, οὔτ' ἔδωκα καμμιὰ
 εἰς τὸ παιδί μου ἀπάντησιν. Βουδῆ ἀπελπισία
 ἐσφράγγισε τὸ στόμα μου ἐκείνην τὴν ἡμέρα
 καὶ τὴν ἀκόλουθῃ νυκτιὰ ὡς ἔτου στὸν αἰθέρα
 ὁ νέος ἥλιος ἔλαμψε κ' ἔστειλε μιὰν ἀχτίδα
 στὴν ἀσπλαγχνὴ μου φυλακὴ, ἀπ' τὴ στενὴ θυρίδα
 Τότε στὴν ὄψῃ ἐκύτταξα τὰ τέσσαρα παιδιὰ μου·
 εἶδα γραμμμένα ἐπάνω ἐκεῖ τᾶχρια βάσανά μου,
 κ' ἐδάγκισσα τὰ χέρια μου μὲ λύσσα, μὲ μανία,
 κ' ἐκαίνα, ποὺ θὰ πίστεψαν ὅτ' ἡ πολὺ νηστεία
 μ' εἶχ' ἀγοιέψει κ' ἤθελα νὰ φάω τὰ κρέατά μου,
 σκιασμένα ἐλάγθησαν μὲ μιᾶς κ' ἔρχοντ' ἐκεῖ σιμὰ μου.
 «Πατέρα, λὲν τὰ δύστυχα, φάγ' ἀπὸ μᾶς, πατέρα,
 θάσαι λιγώτερο σκληρὸς ὁ πόνος μας, πατέρα,
 τὴ σάρκα, ποὺ μᾶς ἔδωκες, ἂν τήνε πάρῃς πίσω.»
 Ἐράνηκα ὅτι ἠσούχασα γιὰ νὰ μὴ τ' ἀπελπίσω.
 Ἐμείναμεν ὅλοι βουδοὶ ἐκείνην τὴν ἡμέρα,
 βουδοὶ καὶ τὴν ἀκόλουθῃ... Πῶς τότε, σκληρὴ σφαῖρα,
 ἀσπλαγχνῆ γῆ, δὲν ἀνοιξες; Τὴν τέταρτῃ ἐμπροστά μου
 ὁ Γάδος μου σωριάζεται, κρατεῖ τὰ γόνατά μου
 καὶ ξεψυχᾷ φωνάζοντας: «Πατέρα μου, ἐσπλαχνίαι!
 Καὶ καθὼς βλέπεις τώρα ἐμὲ εἶδα καὶ τᾶλλα τρία
 ἕνα πρὸς ἕνα νὰ στυσθοῦν τὴν πέμπτῃ καὶ τὴν ἕχτῃ.

Ἄλλα μοῦ τᾶφαγε ὁ θυρὸς αὐτοῦ τοῦ θεοπαλιχτοῦ.
 Τυφλὸς τρεῖς μέρες τᾶκραζε. Ἦτο τᾶχέρ' μαῦρο
 κ' ἐγύριζα ψηλαφῶντὰ τὰ λείβανά τῶν καθῶν...
 Ἐπειτα ἡ πείνα ἐνίκησε τὴν πατρικὴν λαχτάρ'...

Εἶπε· τὰ μάτια του ἔστρεψ' εἰς τὴν φθερὴν τὴν κίρα
 ἔσραξε πάλαι λαίμαργα, πλοῦτὸ τὸ στόμα ἀνοίγει
 κ' ἐπάνω της σὰν τὸ σκυλὶ ρυθίει τὰ δόντια ἐμπύγει.

Εἰς τὸ λευκὸν τῆς κυρίας**

Μ' ἀρέσει μὲς στὴν ἄουσα τοῦ μαύρου τοῦ ματιοῦ σου
 νὰ βλέπω τὸ κυμάτισμα, Κυρά, τοῦ λογισμοῦ σου,
 καὶ νὰ ξανοίγω, Οὐρανῶ μου, μὲς στὸ βαθύ σκοτάδι,
 ποὺ πλημμυρεῖ τὴν κόρη σου, τὸν φλογερὸ τὸν ἄδῃ,
 πῶκλαψε ἀμέτρηταις καρδιαῖς... Μ' ἀγάπη σὲ ἑωροῦσα...
 κ' ἐκεῖ ποὺ παραμόνευα, κ' ἐκεῖ ποὺ καρτεροῦσα
 μὴν ἀπ' ἐκείνη τὴ νυκτιὰ προδαλῆ καμμιὰ ἀχτίδα,
 βαθεῖά, βαθεῖά, κατάσπαι μὲ φάνηκε πῶς εἶδα
 ἀπελπισμένη μιὰ ψυχὴ στὸ μελανὸ σου κόμα
 νὰ παραδέρνῃ ἀνήσυχῃ, σὰ ζωντανὸς στὸ μνήμα.
 Κι' ὅταν ἐζήτησα νὰ ἰδῶ ποῖός πνίγεται, Κυρά μου,
 στὸν κάτω κόσμῳ ἐγνώρισα μὲ τρόμο τὴ θωριά μου.

Ροζάνη Σουτσοῦ

Κρύβει τὴ μέλισσα ἢ ξανθὴ μὲ τὴν ἀνεμοζάλη—
 στὸν κόρφο τοῦ τριαντάφυλλου, στοῦ κρίνου τὴν ἀγκάλη.
 Ἐκεῖ δὲ φθάνει χειμωνιά, ἐκεῖ βορείας δὲ φθάνει,
 καὶ τὸ φτωχὸ πετούμενο ποὺ ξέφυγε, Ροζάνη,
 τοῦ χάρου τὸ κυνήγημα, τὸν τρόμο, τὴν πικράδα,
 εὐρίσκει ἐκεῖ παρηγοριὰ κι' ἀνελπιστὴ γλυκάδα...

Χαρὰ σ' ἐκαίνο τὸ πουλί, ποὺ τὸ χτυποῦν εἰ ἀνέμοι,
 ποὺ παραδέρνει ξέσκεπο, ποὺ στὸ κλαρί του τρέμει
 ὅταν τὴ νύχτα δλόμαυρα πετοῦν τὰ νέφη ἐμπρός του
 κι' ἀνάφτει μ' ἀστροπόδροντα ὁ ἔρμος οὐρανός του.
 Χαρὰ σ' ἐκαίνο τὸ πουλί, ἂν στὸ πτεροῦγισμά του
 εὐρῆ ἕνα ρόδο σὰν ἐσέ, χίλιαις φοραῖς χαρὰ του!...

ΠΑΡΑΠΟΝΟ

Πόσαις φοραῖς τὰ κύματα,
ποῦ ἐπέρταν ἀφρισμένα
στο ἔρσο τὰ κρογιαλί μου,
τὰ ρώτησα γιὰ σένα !

Πόσαις φοραῖς τὸ δάκρυ μου
σὴν ἄδουσο εἶχε στάξει,
καὶ πόσο ἐπαρκαλίεσα
νάλθῃ σ' ἐσὲ ν' ἀράξῃ !

Τοῦ κάκου ! Φεύγ' ἢ θάλασσα
καὶ πίσω τῆς μ' ἀφίνει
ἀφροὺς καὶ λίγα φρύγανα
γιὰ μόνη ἐλεημοσύνη.

Κ' ἐγὼ τυφλὸς ἐκύτταζα
τὸ κύμα καὶ δὲν εἶδα
ἔτ' εἶν' ἀφρὸς ἢ ἀγάπη μου
καὶ φρύγανα ἢ ἐλπίδα.

ΤΟ ΦΙΛΙ

Τὰ φύλλα βλέπεις τῆς ἐτιᾶς
πῶς πέφτουν μαραμμένα ;
Ψυχὴ μου, μῶλεγες πικρὰ
μὲ μάτια δακρυσομένα.

Πῶς φεύγει, βλέπεις, τὸ νερό,
τὰ νέφη πῶς πετοῦνε,
πῶς ἢ δροσοῦλα τῆς αὐγῆς,
οἱ κρίνοι πῶς περνοῦνε ;

Ναι πὲς μου, πὲς μου, σὰν αὐτὰ
κ' ἢ ἀγάπη μας θὰ σβύσῃ,
σὰ λούλουδο θὰ μαραθῇ,
σὰν ἔνειρο θὰ ζήσῃ;

Κ' ἐγὼ σ' ἀγκάλλεσα σφιχτὰ
καὶ σῶφραξα, φυγῆ μου,
τὰ χεῖλη, μ' ἕνα φλογερό,
κι' ἀπέραντο φίλι μου.

Καὶ τότε πιστέφες καὶ σὺ
ἔτ' ἔχει κ' ἢ ζωὴ μας
μια μόνη ἀθάνατη στιγμή
κλεισμένη στὸ φίλι μας.

μὴν ὄρα πῶφυγε κρουρὰ
τοῦ Χάρου τὸ δρεπάνι
κι' ἀπ' ἐσο κι' ἂν περὰ γοργὰ
ποτὲ δὲ θὰ πεθάνῃ.

ΤΟ ΔΑΚΡΥ

Μὴ μὲ σπαράξεις, ἀσπλαχνη,
μὲ τὰ παράπονά σου,
μὴ μὲ ποτίξεις ἄλοχ.
Μὴν κλαῖς, μὴ μοῦ πικραίνεσαι...
Γιατὶ κάθε ματιὰ σου
πάντα τὸ δάκρυ νὰ τῆ σβῆ ;

Πὲς μου τί θέλεις, ἀπιστη;
Γιατὶ χολή, φαρμάκι
θὰν ἢ ἀγάπη σου γιὰ μέ;
Γιατὶ κ' ἐγὼ, ψυχούλα μου,
νὰ μὴ χαρῶ λιγάκι
μὴν ὄρα ξάστερη, μὲ σέ ;

Κ' ἐσὺ πικρὰ μ' ἐκύτταζες
ἀχνὴ σὰν πεθαμμένη
καὶ σὰν τὸ μάρμαρο βουδῆ,
Ἀγάπη, ὡσὰν νὰ μῶλεγες,
ἀγάπη, ποτισμένη
μὲ τέτοιο δάκρυ, πάντα ζῆ.

Η ΑΓΡΑΜΠΕΛΗ

Λέγ' ἢ ἀγράμπελη μυριανθισμένη,
στὸν ἀγριο πλάτανο, ποῦ τὴ θωρεῖ
καὶ μὲ τὸν ἴσκιό του συχνοδιαδάνει·
πάντοτ' ἐπάνω τῆς βράδυ κι' αὐγῆ·

«Δένδρο περήφανο, μὲς στὸν ἀγέρα
τὰ φύλλα, οἱ κλώνοι σου θρασσομανοῦν·
βρίσκεις στενάχωρη, τώρα τὴ σφαῖρα;
Τᾶστρα, τὰ σύγνεφα δὲ σὲ χωροῦν;

»Τρέχει στή ρίζα σου νεράκι κρύο,
βυζάνει ἀκοπι τὴν καταχνιά,
κ' ἐμένα ἐζήλεψες σὺ τὸ θηρίο
γιατί μ' ἐπότιζε λίγη δροσιά;

«Τί θέλεις, πλάτανε, τί μοῦ γυρεύεις;
Διῶξε τὸν ἴσκιό σου κ' εἶμαι μικρή.
Τᾶνθη μου ἐπάγωσαν, μὴν τὰ παιδεύεις,
ᾄς τὸν τὸν ἥλιο μου νὰ τὰ χαρῆ...»

— «Ἐάνθη μου ἀγράμπελη, τί μὲ φόδᾳσαι;
Θέλεις νὰ σέρνεσαι πάντα ὀρφνή,
μονάχη σου, ἔρημη τὴ νύχτα νῶσαι,
νᾶχης κρεδῶται σου λιθάρα, γῆ;

»Τᾶνθη ζευγάρωσε μὲ τὴν ἀνδρεία μου,
γένου βασίλισσα κ' ἐγὼ θρονί,
στηλώσου ἐπάνω μου... στήν ἀγκαλιά μου
κάθε ἄλλο λούλουδο θὰ σὲ φθονῆ...»

Τὴν ἐξεγέλασε τᾶγριο πλατάνι,
τὴν ἐπερίπλεξε μὲς στὰ κλαριά...
Τί κρίμα πῶδωκες, ξανθὸ βοτάνι,
γιὰ λίγο ψήλωμα τὴν παρθενιά!

Φτωχὴ κι' ἀνύπανδρη στήν ἐρημιὰ σου
μοῦτανε τᾶνθη σου κρυφὴ χαρά·
τώρα θ' ἀρπάζονε τὴ μυρωδιά σου
τὰ νέφη κι' ὁ ἄνεμος ποῦσαι κυρά.

ΤΟ ΡΟΔΟ ΚΑΙ Η ΔΡΟΣΙΑ

Λέγ' ἢ δροσοῦλα εὐλόχαρη
στὸ ρόδο, ποῦ διψοῦσε
καὶ μὲ τὰ φύλλα του ἀνοιχτὰ
σὰ χεῖλη, ποῦσελαν φιλιὰ,
ψηλά τᾶστέρια ἐκείτικε
καὶ τῆνε κικροροῦσε.

Λέγ' ἢ δροσοῦλα εὐλόχαρη:
«Περήφανο λουλουδί,
ποιὸς σοῦπε ἀπόψε πῶς θάλλῃθ
στὸν κόρφο σου νὰ κοιμηθῶ;
Μήπως νεροῦ μουρμούρισμα,
μὴν ἀγδονιοῦ τραγοῦδι;»

— «Οὔτε νεροῦ μουρμούρισμα
οὔτ' ἀγδονιοῦ τραγοῦδι...
Ἄγνωστη μ' ἔκαψε φωτιά,
ζωντάνεψέ μου τὴν καρδιά
πρὶν πέσουνε τὰ φύλλα μου,
τῆς νεότητος μου τὸ χνοῦδι...»

Χρυσὸ στεφανοσκέπασμα
ξαπλώνει τὸ φεγγάρι
πάνω σ' ἐκεῖνα τὰ φτωχά...
Μιά νύχτα ἐζήσαν μοναχά,
μιὰ νύχτα κι' ἐξεψύχησαν...
Ποιὸς νᾶχε τέτοια χάρι!...

Η ΑΧΤΙΔΑ

Ἄν ἤμουνα τοῦ φεγγαριοῦ
μαλαμματένια ἀχτίδα,
θὰ χώνεσα κρυφά, κρυφά
μὲς στὰ μαλλιά σου τὰ χρυσά
Νὰ γένω μιὰ πλεξίδα.

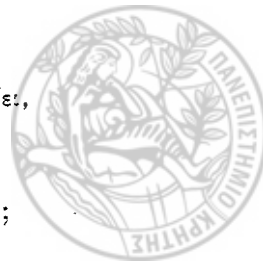
Κι' ἔταν ἡ νύχτα θάρραται
νὰ κλῆ τὰ βλέφαρά σου
κι' ἄλλος κανεῖς δὲ θὰ θωρή
τ' ἀγγελικὸ σου τὸ κορμί
παρὰ τὸ κόνισμά σου,

τότε κ' ἐγὼ στ' ἀνέφελο
θὰ βγαίνω μέτωπό σου,
θὰ σὲ φιλῶ... Θὰ λησιμονῶ
τὰστέριξ μου, τὸν οὐρανὸ...
Θὰ σβῶμ' ἐκεῖ σιμά σου.

Κ' ἐσὺ μ' ἔνα χαμόγελο,
πῶλαμψε σὰ θοξάρι,
μ' ἀγκάλιασες σφιχτά, σφιχτά
κ' ἐγὼ ἐλησιμόνησα, κυρά,
κι' ἀχτιῖδα καὶ φεγγάρι.

Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ

«Μ' ἀρέσ' ἡ θάλασσα γιατί μοῦ μοιάζει,
μ' ἀρέσει, σ' ἄκουσα νὰ λὲς κορυά,
πότε ἀγριεύεται, βόγγει, στενάζει,
καὶ πότε δλόχαρη παίζει, γελᾷ.
Δὲν εἶν' ὀλόξανθή σὺν τὰ μαλλιά μου;
Δὲν εἶν' ὁ κόρφοσ μου σὺν τὸν ἀφρό;
Μέσα στὰ μάτια μου τὰ γαλανά μου
δὲν ἔχω κύματα, τάφο, οὐρανὸ;
Μ' ἀρέσ' ἡ θάλασσα γιατί μοῦ μοιάζει
κι' ἄς ἔχη μέσα της κόσμο θεριά...
Μὴ στήν καρδοῦλα μου μὴ δὲ φωλιάζει
ἀγάπη ἀχόρταγη, σκληρὴ φωτιά;»
Κ' ἐγὼ ἐχαιρόμουνα ποῦ χολιασμένη
φαρμάκι μῶσταζες μες στήν ψυχή,
τὴ ζήλια σου ἐδλεπα ξαγριωμένη,
στὰ χεῖλιξ σου ἔδραζε κάθε πνοή,
Τότ' ἐκρεμάστηκα στήν τραχηλιά σου,
τὴ φλόγα σῶσδουσα με δυὸ φιλιά,
τὴν ὄψη ἐδύθησ μες στὰ μαλλιά σου,
στὸν κόρφο σου ἔστησα κρυφὴ φωλιά:
«Κόμα μου ἀνήμερο, ψυχὴ μου, φθάνει.
Μὴ μ' ἀγριεύεσαι, πλάγιασ' ἐδῶ...
Θάμαι για σένανε γλυκὸ λιμάνι...
Τί ἀξίζει ἡ θάλασσα χωρὶς γιαλό;»

ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΕΘΕΛΟΝΤΑΣ ΘΑΞΕ ΤΟΥ LAPRADE¹

Καλῶς τα τὰ Ἑλληνόπαιδα, ποῦ δὲ μὰς λησιμονοῦνε,
κι' ὅπου ἔρχονται χαρούμενα με μὰς νὰ σκοτωθῶνε!
Ἄλλοι εἶχαν ψόφιξ τὴν καρδιά, τὰ νεῦρα παγωμένα,
κι' ἀφ' οὗ τοῦς ζωντανέψαμε, με μάρτια τρομασμένα
τῶρα κοττάζουν οἱ δαίλοι τὸ ψυχομάχημά μας,
ἀκούν σὺν ἄγρια βάλισσα νὰ βόγγουν τὰ αἵματά μας
κι' ἀχάριστοι καμώνονται πὼς οὔτε μὰς γνωρίζουν
καὶ σκιάζονται κι' ἀχνίζουσι!

Παλιὰ πρωτοπαλληῖα τῆς λευθερίας, περνάτε!
Τροχίσατε τὰ νύχια σας, σταυραχτοί, πετάτε!
Θὰ πολεμήσωμε μαζί, θὰ συναδελφωθῶμε,
εἶναι τιμὴ καὶ δόξα μας με σας νὰ ματωθῶμε.
Μεσ στο βροῦ σκοτάδι μας, στή μαύρη τὴν ἔρμιά μας,
τὸ πέρασμά σας ἔλαμψε στ' ἄχαρη βλέφαρά μας,
σὺν οὐρανοκατέδατ, κι' ἀνέλπιστη, μιὰ ἀχτιῖδα,
παιδιά τοῦ Λεωνίδα.

Καλῶς, καλῶς μὰς ἤλθετε! Ἄς εἶσθ' εὐλογιμένοι!
Ἐλάτε νὰ μὰς δείξετε πὼς πρέπει νὰ πεθαίνη
για νὰ ζυπνήση ἀθάνατο καθ' ἄξιο παλληκάρι.
Ἐλα, Νικήτα, Βότσαρη, ἔλα καὶ σὺ, Κανάρη,
ποῦ ἐλάτρεψα στή νεότη μου, ἐλάτε νὰ μὰς πῆτε
πὼς διώχνουνε τὸ βάρδαρο. Για μὰς ἀνυστηθήτε...
Ἐλλογιμένη ἡ μνήμη σας! Τρεχάτε! Μὴ δὲν εἶναι
βυζάστρα μας αἱ Ἀθήναι;

Ἐκεῖθε ποῦλθετε σ' ἐμὰς εἶχε φανῆ μιὰ μέρα
τὸ πρῶτο γλυκοχάραμμα στὸν σκοτεινὸν αἰθέρα
τοῦ κόσμου τοῦ θεότυφλου τὴν ἄγια σας λαμπάδα,
ὅτ' εἶχε πνίξη τῆς σκλαδιῆς ἡ νύχτα τὴν Ἑλλάδα,
ἐμεῖς τὴν ἐγλυτώσαμε· τρεχάτε πρὶν τὴ σούσου,
ἄσπλαχοι, μαῦροι δαίμονες, πρὶν τὴν ποδοπατήσουν,
νὰ τὴν ἀρπάξετε, παιδιά! Ὄθναι διπλὴ τιμὴ σας,
γιατ' ἦτανε δική σας!

¹ Φιλέλλην Γάλλος ποιητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκός. Ἡ ἀνωτέρω φθὴ συνεντέθη ἐπὶ τοῦ Λαπράδ ὑπὲρ τῶν ὑπὲρ τῆς Γαλλίας ἀγωνισαμένων Ἑλλήνων ἐθελοντῶν κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870-1871.

Γιὰ σὲς τὰ βόλια, ὁ πᾶντορ, χαρὰ καὶ πανηγύρι
γιὰ μᾶς τὸ κάθε μνημα σὲς θὰ νὰ/ προσκυνητήρι.
Κ' ἐπάνω ἀπὸ τὴν πλάκα σὲς δυὸ ἔθνη ἀδελφομένα
θὰ νῆρχονται νὰ ρίχνουνε στεφάνια συμπλεγμένα
μὲ τοῦ παλλῆροῦ μας ρουπακιὸς τὰ πράσινα κλωνάρια
καὶ μὲ τῆς δάφνης τοῦ Ἱμηττοῦ τὰ βλάνατα βλαστάρια.
Χαρὰ στὴ γῆ ποῦ ἐβύζαζε, παιδιὰ, τὰ αἵματά σὲς,
θὰ μοιάσῃ στὴν ἀνδρειά σὲς!

Ὁ παλληκάρια ἀνήμερα! τὸ δάκρυ κ' ἡ λαχτάρα
μοῦ σόουν, μοῦ πνίγουν τὴ φωνή... ἔχ' ἡ ψυχὴ μου ἀντάρα...
Ἐγὼ φτωχὸς κεροδαϊκός, θαμμένος μὲς στὰ χιόνια,
μὲ τί τραγοῦδι νὰ δεχθῶ τοὺς κύκλους καὶ τ' ἀηδόνια;
Καὶ μὲ τί λάλημα γλυκὸ νὰ πῶ στὴν οἰκουμένη
πόσο βαθειὰ ἡ ἀγάπη μας θὰ μείνῃ ριζωμένη;
Καλῶς τζ, ποῦλλαν μὲ χαρὰ γιὰ μᾶς νὰ σκοτωθοῦνε
καὶ δὲ μᾶς λημονοῦνε!

Τί βλέπω;... ἀνοίγει ὁ οὐρανός... Στὰ φωτεινὰ λημέρια
ψυχὰς μεγαλοδύναμιας, π' ἀστράφτουν σὺν ἀστέριαι,
συναπαντιώνται ἀδερφικὰ καὶ γέρονται τὸ κεφάλι
καὶ μᾶς θεωροῦν ἀπὸ ψηλά... Ἡ μὰ φιλεῖ τὴν ἄλλη...
Ἐκεῖ Βαχτιάρδος, Ἀχιλλεύς, Σωκράτης, Λαμναρτίος,
Φαιδίας, Πλάτων, Ὀμηρος... Ἐκ' εἶναι κ' ὁ Ρακίνος,
ποῦ ἐμπρός στὸ γέρω Αἰσχύλο σὲς τὰ γόνατά του κλίνει
κ' ἔπου φωνάζει πρὸς ἐμᾶς: «Παιδιά μου, εὐγνωμοσύνη!»

ΕΠΙ ΤῶΙ ΘΑΝΑΤῶΙ ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ ΚΑΛΚΑΝΗ ΜΑΧΑΙΡΑ

«Μῶφυγε... ἐπέταξε ἡ Χρυσή!... Ἐλα μ' ἐμέ, διαδάτη,
ἔλα νὰ ἰδῆς τὸ μνημα της... Δὲν ἔμειν' ἓνα μάτι
νὰ μὴ σακρύσῃ ἐπάνω της... Μονάκριθὴ τὴν εἶχα
κ' ἀπ' τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά ἀ' ἔπερτε μὲ τρίχα,
τὴν ἐπαιρνα γιὰ φυλαχτό... καὶ τώρα πεθαμμένη!...
Βλέπεις τὸ χῶμα τὸ νωπό... Ἐδῶ βαθειὰ θαμμένη
κοιμάται, μοῦπαν, ἡ Χρυσή... Πῆς μου, καλὲ διαδάτη,
γιὰ νὰ τὴν εὔρῃ γρήγορα ποῖο τάχα μονοπάτι
θὰ πάρ' ἡ μαῦρ' ἡ μάνα της;... Μοῦ λὲν ἐκεῖ στὸν Ἄδη
ὅτ' εἶν' ἡ νόχτ' ἀπέραντη, παντοτεινὸ σκοτάδι...
Ποιὸς θὰ μοῦ φέξῃ νὰ διαδῶ! Σὺν ἄστρο, σὺν αὐγοῦλα
δὲ θ' ἀνατείλῃ ἐκεῖ γιὰ μέ, διαδάτη μου, ἡ Χρυσούλα;...
Βαθειὰ κ' ὁ κρίνος μὲς στὴ γῆ κοιμάται τὸ χειμῶνα,

κ' ἔταν ἀκούσῃ νὰ λαλῆς γιὰ τὴν καὶ πάλαι...
τὸ πρῶτο ἀηδόνι τ' Ἀπριλίου, ἔπνῃ καὶ ἐξουστράνηται...
Πῆς μου, διαδάτη, κ' ἡ Χρυσή μὲ τ' Ἀπριλίος τὰ βῆμα
πὺνὰ φλαστήσῃ ἀπὸ τὴ γῆ... Μ' ἀκούε, μ' ἀκούε παιδί μου...
Τρεῖς σπιτικαῖς μεσοκαὶ μακρὰ κ' ἀκούη τὴ φωνή μου,
Χρυσούλα, δὲν ἐγνωρίζεις... Ποῦ τάχα ν' ἀρμενίξῃ...
Τὶ πῆλαγο χωρὶς γυιῶ, ποῖος κίτρος μᾶς χωρίζεται...
Κ' ἡ ἔρμ' ἡ μάνα ἐξήπληθη γλυκοφύλαξ τὸ χῶμα,
σὺν νῆμελε νὰ κταπιῆ μὲ τάχα τῆς στήρι,
νὰ μεταλάδῃ ἀγέρταγῃ τοῦ Χάρου τὸ φαρμάκι...

Ἀχτίδα διαδατάρικη, λαλοῦδι, ἀφρός, πουλάκι...
ἔφυγ', ἐπέταξε ἡ Χρυσή... Πανόρρανη μητέρα,
Μὴ τὴ ζῆρεῖς ἐδῶ στὴ γῆ, στολιζεῖ τὸν αἰθέρα...

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ! Σ' * * *

ΕΠΙ Τῆ ΠΡΟΣΦΟΡᾶ ΤῶΝ ΠΟΙΗΜΑΤῶΝ ΜΟΥ

Ὅταν γερᾶσῃ ὁ πλάτανος καὶ τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
τὴν ἀνοιξή δὲν κρύβουνε τὰ κοῦρια του τὰ βόλια,
κάθε διαδάτης ποῦ περνᾷ καὶ ποῦ θυμάται ἀκόμα
τὸν ὕπνο ποῦ κοιμήθηκε στὸ δροσερὸ τοῦ χῶμα,
καὶ τὸ νεράκι πᾶγροντο μὲ τὸ κελᾶδημά του
χιλίαις φοραῖς ἐγλύκανε τὸν πόνο στὴν καρδιά του,
κάθε διαδάτης ποῦ περνᾷ μὲ μάτι πικραμμένο
θυρεῖ τὸ γέρο γίγαντα, θυρεῖ τὸ στοιχειωμένο
τὸ δένδρο τοῦ ἐτοιμόρροπο καὶ σταματᾷ τὸ βῆμα
νὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν φλούδα του γιὰ ἐνθύμησι ἓνα τρίμμα.

Καὶ σὺ, Χαρίκλεια, καὶ σὺ νὰ μὴ μὲ λημονήσῃς
ἔταν θὰ πῆσω κατὰ γῆς. Θυμήσου, μὴν ἀρῆσῃς
αὐτὰ μου τὰ γριολοῦλουδα νὰ μαραθοῦν τὰ μαῦρα!
Γνωρίζεις πῶς τ' ἀγάπησα! Μῆς στὴν καρδιά μου τὰ ἄρα
κ' ἐκεῖθε τὰ ξερρίξωσα. Κρύψε τα σὲ μιὰν ἄκρη
καὶ δρόσιζε τα τὰ φτωχὰ κάποτε μ' ἓνα δάκρυ
ἢ μ' ἓνα σου χαμόγελο. Τότε κ' ἐκεῖνα ἐμπρός σου
θὰ ζωντανεύουν, θὰ ξυπνοῦν μὲ τὸ χαιρετισμὸ σου,
καὶ καθενὸς ἡ μυρωδὰ θάνατι γιὰ σὲ σημάδι
ἔτι κ' ἐγὼ γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ ἤλθα κρυφ' ἀπ' τὸν Ἄδη.

ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ ΤΗ Κ***

Καί τῶρα εὐρέθηκες ἐσύ, θροσούλα, λουλουδάκι,
νὰ σκιαῶξης τὸ γεράκι!

Κ' ἐνῷ φηλά στά σύγγεφα μὲ τᾶγρια τὰ φτερά του
ἐσχίζε τᾶστραπόδροντα, ἐνῷ, στὸ πέρασμά του
σκιασμένα ἐφεύγαν τὰ πουλιά... μιὰ σπίθ' ἀπὸ τὸ φῶς σου,
ἕνα σου δάκρυ ποῦσταζε προχθές στὸ πρόσωπό σου,
κύτταζε, τῶρριξαν στὴ γῆ δειλό, φωτοκαμμένο.
Δὲν τὸ λυπᾶσαι τὸ φτωχό: Στὰ πόδια σου ἀπλωμένο,
δὲ βλέπεις, ἀπαρνήθηκε γιὰ σέ τὴ λευτεριά του,
λησιμόνησε τὰ νύχια του, ἐσδύστηκ' ἡ ἀνδρεία του.
ῶ! δρόσισέ το, κρύψε το βλαβεῖα στὴν τραχηλιά σου,
δός του προσκέφαλο γλυκὸ τὰ ξήπλεγα μαλλιά σου
κι' ἄφες το ἐκεῖ νὰ τρέφεται μὲ τὸ χρυσὸ ὄνειρό του
καὶ ταπεινὸ νὰ λησιμονῆ τὸν πρῶτον οὐρανὸ του.

Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Δὲν εἶναι διαβατάριο πουλί, ποὺ γιὰ μιὰ μέρα
σχίζει τὰ νέφη καὶ περνᾶ γοργὸ ὅταν τὸν ἀγέρα,
οὔτε κισσός, π' ἀναίσθητος τὴν πέτρα περιπλέκει,
οὔτ' ἀστραπή, ποὺ σδύνεται χωρὶς ἀστροπελέκι,
δὲν εἶναι νεκροθάλασσα, βοῆ χωρὶς σεισμό,
νοιωθῶ γιὰ σέ, πατρίδα μου, στὰ σπλάχνα χαλασμέ.

ΕΙΣ ΑΝΑΜΝΗΣΙΝ ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1872

Καθ' ἣν ἀπήγγειλε τὸ πρὸς τὸν Πατριάρχη Γρηγόριον ποίημα.

Ἐφλόγισε τὸν οὐρανὸ
τ' ἀστὲρι μίαν ὥρα...
Ποιὸς τὸ θυμᾶται τῶρα;

Η ΦΑΛΑΓΕ

Ζῶστε, ζῶστε τάρματα σας,
ἀνυπόταχτα παιδιά,
βλέπω ἀστράφτει ἀπ' τὴ χαρὰ σας
καθενὸς σας ἡ ματιά.

ῶθε ἡ νεότης σας περᾶσα
καὶ τὸ γῆθο σας διαδῆ,
ἢ ἀσκορπίση, ἢ μεριάση,
κάθε σύγγεφο βαρὺ.

Ζῶστε, ζῶστε τάρματα σας!
τῶν πατέρων σας ἡ γῆ
στ' ἀνδρικό τὸ πάτημά σας
ἀναγᾶλλισε ἡ φτωχῆ.

Πότε, πότε θάλλῃ ἡ μέρα,
παλληκάρια μου, νὰ ἰδῶ
μακρὰ ἐδῶθε . . . πέρα . . . πέρα
σὲ πλατύτερο οὐρανό.

Τὸ καθάριο γ' ἀνεμιζῆ
φλάμπουρό μας μὲ χαρὰ!
φωτιὰ κ' αἶμα νὰ στολίζῃ
τὰ σχισμένα του πλευρά!

Ζῶστε, ζῶστε τάρματα σας,
ἀνυπόταχτα παιδιά,
στὰ νεκρά τὰ ὄνειράτά μας
δῶστε τῶρα σεις φτερά.

ΕΠΙΤΥΜΒΙΑ

Ἀειμνήστῳ στρατηγῷ Δημητρίῳ Πλαπούτῃ.

«Πᾶψε, Ρουφιᾶ, τὸ βογγητό, στρέψε τὰ κόματά σου
 νύχθι στοῦ Λάλα ἐλεύθερο τὸ πέταγμα ἢ ψυχὴ μου.
 Εἴρεις ἐκεῖ Ποιδὲς κοίτεται... Δὲ θέλω τὰ νερά σου,
 ποτάμι, ν' ἀνταριάζωνται, ν' ἀρπάζουν τὸ φιλί μου
 ὅταν ἐδώθε θὰ πατὰ νὰ τὴν καλονυχτίζη.
 Πᾶψε, Ρουφιᾶ, τὸ βογγητό! Σίγησε, μὴν τοιμήσης
 τὰ δέσφια νὰ χωρίσης.
 γιὰτὶ ὁ Πλαπούτας καὶ νεκρὸς κριτεῖ τὸ μετερίζι.»

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀστρονόμου Ἀγγέλου Σέκκη.

(Κατὰ παράφρασιν ἐκ τοῦ ἐξαστίχου τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ Revere).

Γιὰ σὲ τὸ μνήμα εἶναι στενό, κ' εἶναι φτωχὸ τὸ χῶμα,
 ποὺ σῶδωνκαν γιὰ στρώμα
 καὶ κρύα εἶναι τὰ μάρμαρα, καὶ κούφια εἶναι τὰ λόγια,
 ποὺ χρυσομένα λάμπουνε στοῦ Χάρου τὰ κατώγια.
 Ἐσὺ, δημότης τ' Οὐρανοῦ, παιδί τοῦ Γαλαξία,
 γιὰ νὰ χορτάσης τῆς ψυχῆς τὴ δόξα, τὴ μανία,
 πάρε τὸν Ἥλιο σου ἡ ταφή... Εἶναι θρονὶ δικό σου,
 τὰ στέρι πῶδωκε φτερά καὶ φῶς στὸ λογισμό σου.

Τῇ νεαρῳτάτῃ***

Ἐπάνωθ' ἐμὲ ἀνέφελη γλυκοχαράζει αὐγοῦλα
 καὶ τὰ φτερά μου ἐφύτρωσαν. Πατέρα μου, μανουῖλα,
 μ' ἄχαρη νεκρολούλουδα στεφάνια μὴ μοῦ πλέτε·
 δὲν θὰ πετάξω μόνη μου, σὰς καρτεροῦ μὴν κλαίτε.

* Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἀστρονόμος Σέκκης ἀφιέρωσεν δλόκληρον σχε-
 δὸν τὸν βίον του εἰς τὴν μελέτην τοῦ Ἥλιου.

Πρὸς τὸν Ἰωάννην Σταματάκιον ἐπὶ τῷ θανάτῳ
 τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ υἱοῦ.

Στὸν πολυτάραχο γυαλὶ τοῦ κόσμου κίον ἦμῖνα
 διαδάτῃς ἀνυπόμονος περὶ σὸν τὸν ἄνετον.
 Τὸ πάτημα τοῦ εὐάνγηστος ἄνετον τὴν πόνη,
 ἄνετον τὸ κόμα διαδάτῃς τὴν νύχθι καὶ τὸ σπῆ.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ

Μαρίας Ἀλεξάνδρου Κουμουνοῦρου.

Ἐρριζὶ ἀκόμα μὴ φορὰ τὸ θαυρομένο μάτι,
 στὸ ἔρμα τῆς κρεββάτι.
 Ἐγγίλαφα... ἐκκιντάρια... τοῦ πάφου τὸ σκοτάδι
 μοῦ ἔβλαψε τὸ λογισμό. Ἐφρόνεσα τὸν Ἄδην,
 κ' εἶπα «Πατέρα δύστοχε, ἀν ἦμιον σὸν τὸ Χάρο,
 ἔαρχόμενον, πίστεψα, κ' ἐγὼ κρυφὰ νὰ τὴν πάφου.»

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Α'.

Δὲ σ' ἐλησμονήσα, γλυκεῖα, πολυδασκιωμένη
 πατρίδα μου, πανόρφανη. Μὲς στὴν καρδιά ἀνακαμένη,
 βόσκει ἡ ἀγάπη μου βλαστὰ τὰ ἔρμα σωθικά μου.
 ἄφου δὲ βρίσκει τίποτε νὰ κλέψῃ δλόγουρά μου,
 ἀνήμερη κ' ἀχόρταγη μοῦ τρώγει τὴν ψυχὴ,
 κ' ἐμὲ γηράζει ἀνώφελα κ' ἐκαίνη πάντα τῆ.

Β'.

.....
 Ἐσαρκωμένα κόκκαλα... τῆροι βουδοί... κοιμᾶσθε,
 πῶς δὲν ζυπνᾶτε μὴ στιγμὴ;... Καὶ σεις καὶ σεις θὰ νᾶσθε
 σὸν τὰ παιδιὰ σας βάρυνοι; Τὸ φοδερὸ σκοτάδι,
 ἡ νύχθι ἢ ἀξημέρωτη, ποὺ σὰς κρατεῖ στὸν Ἄδην,
 λιοντάρια μου ἀνυπόταχτα, μὴν ἔχει ἀπονεκρώσει
 τὴ μυστικὴ σας δύναμη, μὴν ἔχει σαδωνώσει
 τὴν ἀρθροσὴ σας τὴν ψυχὴ; Πῶς τόχα στὰ ὄνειρά μας
 δὲ λάμπετε σὸν ἀστραπκίς καὶ πῶς δλόγουρά μας

Γ'.

Ἐσείτε, ἀστέρια τούρανου, μάτια χρυσά τοῦ κόσμου,
φειγγάρι ἀργυροστάφανο πού δίδει φῶς σὲ φῶς μου,
σύγγεν' ἀνεμοκίνητα πού τρέχει' ἄνω κάτω
βαστώντας μὲς στὰ στήθη σας νερό νερό βροσάτο,
πεύκια τοῦ λόγγου, πλάτανοι, βρύσαις, βουνά, χαρτάρια,
τὸ γέρο Κίτσο ἀκούσατε, τὴν ὑστερή τῆ χάρι,
πού τώρα ἐδῶ γονατιστὸς στὸ πατρικό του χῶμα
γυρεύει ἕνας κατὰδικος μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα,
περίλυπος κατὰδικος καὶ καταφρονεμένος
μὴν ἀρνηθῆτε. Δέχθητε τὰ λόγια πού γηρομένος
ἕνας παλιῆς πολεμιστῆς, ἐν' ἀγριο ξηφτέρια,
πῶφθιρε τὰ φτερούγια του στῆς ξενιτειᾶς τῶ γέρι,
ἐμπρός σας τώρα θὰ γὰ εἰπῆ. Σὰς παίρνω μάρτυράς μου
στὸν πόνο τῆς καρδιάς μου.

Κυττάζετε, κυττάζετε τὸ ἔργο μου κεφάλι.
Χρόνους πολλοὺς μοῦ τῶφθιρε βροχὴ κι' ἀνεμοζάλη,
τὸ χτύπησαν τὰ σύγγενα, τῶψησαν ἢ λαχτάσαις,
τὸ φωτοκάψανε ἀστραπαίς, ἀφορισμοί, κατάρταις,
κι' ἀγέρωχο, περήφανο στήν τόση τρικυμία
δὲν ἐπροσκύνησε ποτέ. Ἔδλεπα μία μία
ταίς τρίχαις μου ν' ἀσπρίζουνε, νὰ φεύγουν ἢ ἐλπίδαίς,
ἔδλεπα μύτη μαχαιριοῦ νὰ σκάφτη ταίς ρυτίδαίς
βαθεῖα βαθεῖα ὡς τὸ κόκκαλο στὸ μαῦρο πρόσωπό μου,
καὶ σὰν τὸ βράχο ἀκλόνητο εἶχα τὸ μέτωπό μου.
Τὸ βόλι μ' ἐφοδῆθηκε ψυχρὸ καὶ δειλιασμένο
τῆ σάρκα μου ἔταν ἐγγιζεν ἔπεφτε πεθαμμένο.
Ἐλύγιζαν, ἐστόμωναν στ' ἀνδρεῖο μου κουφάρι
σὰν ἐχτυποῦσαν τὰ σπαθιά, λές κ' ἦμουνα στουρνάρι.
Τὰ σωθικά μου στή χολή, στὰ πάθη μου βαμμένα,
εἶχαν πετρώσει μέσα μου φαρμακοποτισμένα.
Ἡ μαρμαρένια μου καρδιὰ σεισοῦς δὲν ἐφοδῆθη
κι' ἀρράγιστη κι' ἀκλόνητη ἐρρίζωνε στὰ στήθη.
Ὁ Κίττος τώρα προσκυνᾷ τοῦ Κίττου τὸν αὐχένα
τὰ σπλάγχνα του, τὰ γόνατα τὰ σιδεροπλασμένα,
πού δὲν τὰ δάμασε ποτέ τοῦ κόσμου ἢ συντελῖα,
ναί, μάθετέ το, σήμερα δαμάζ' ἢ ἐξορία.

Ἡ ἐξορία !... μ' ἔφαγεν, ἀστέρια μου φαεινά μου,
πιστέψετε τὰ λόγια μου, τὰ μαῦρα βράσανά μου.

Ἐσὰς σὰς ἔχτισε ὁ Θεός, εἶσατε περιλαμπάνει,
σὰς ἔδωκε γιὰ θέμελα τῆς πατρίδος εὐχὴ του.

Δ'.

Παράφρασις ἐκ τῆς γνωστῆς ἀφιερῶσεως τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ.

O livre qu'un vent t'emporte etc.

Στοῦ ἀνέμου, βίβλε, τὸ φτερά ἀνάθε νὰ πατάξῃς
καὶ στή γλυκαῖα πατρίδα μου, γοργὰ τρέχ' ν' ἀράξῃς.
Τὸ δένδρον πού ξερρίζωσαν τῆς στέλλει: χάρισμά του
τὰ φύλλα τὰ ξερά του.

Ε'.

Ὅσο κι' ἂν λάμπη ἐπάνω σου τὸ μάλαμα, Βεζύρη,
καὶ πέτραις ἀξέτιμωταίς κι' ἄρωμα ξακουσμένα,
βαθεῖα μέσα ἀπ' τὸ μάτι σου ἂν ἀπὸ παραθύρι
θωρῶ χιλιάδες κύματα πού δέρονουν λυσσασμένα,
ἀφοῦ τὴν παγωμένη σου καρδιά....

Σ'.

Πές μου το σύ, πού κάθεσε τὴ νύχτα στ' ἀκρογιάλι
καὶ πού μιλεῖς κρυφά-κρυφά μὲ τὴν ἀνεμοζάλη,
τί λέγει ὁ μαῦρος σίφουνας, ἔταν περνᾷ κι' ἀρπάξῃ
τὸ ἔργο τῶ γαριολούλουδο... κι' ἔταν τὸ κύμα βράξῃ
καὶ θολωμένο ἀχόρταγο ἀπρομανῆ στὸν ἄμμο :

Ζ'.

Θάλασσα, μαύρη θάλασσα μὲ τὰ πικρὰ νερά σου,
πές μου ἐπέρασε ἀπ' αὐτὰ τὰ μαῦρα κύματά σου
μιὰ κόρη πού εἶχε ξέπλεγα τὰ μακρὰ μαλλιά της,
χλωμά-χλωμά τὰ χεῖλη της, ὄγρὰ τὰ βλέφαρά της ;
Θάλασσα, ἐψές τὴν ἄφησα πού ἦτο κοιμισμένη
καὶ σήμερα τὴν ἔχασα. Πού νάναὶ παγεμένη ;

Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου

Θάλασσα

Πέραν, διαδάτη, μή ρωτᾷς στὸν ἄμμο μου δὲν μένει:
ποτὲ κανένα πάτημα, κ' ἐδῶθε δὲν διασφαίνει
παρὰ ἀφρός καὶ ἀνεμοί, κί' ἀντάρα, τρικυμία.
Πέραν, κ' ἐλπίδα ἀπ' ἐμὲ μήν καρτερεῖς καμμία.

*Ἐχθὲς μονάχα ἀπὸ μακρὰ ἐκεῖ, ἐκεῖ ποῦ τρέχει:
ἐκείνη ἢ βρύση ἀπ' τὸ βουνό, ἓνα πουλί νὰ βρέχει
εἶδα τὰ ἄσπρα του φτερά. *Ἄλλο, καλὲ διαδάτη,
ἄλλο δὲν ξέρω νὰ σοῦ εἰπῶ. Μὴ σταματᾷς, περπάτει!

*Ὅρη καὶ δάση καὶ νερά καὶ δροσερὰ λιβάδια,
μαύραις σπηλαιῖς, ἀντίλαλοι καὶ ἄγρια λαγκάδια,
δὲν εἶδετε καμμιά φορά δυὸ μάτια ἐρωτευμένα
κάτι νὰ θέλουν ἀπὸ σᾶς καὶ νὰ ἐρωτοῦν γιὰ μένα;
Μιά κόρη δὲν τὴν ἴδετε ἐδῶθε νὰ περάση;

Η'.

Θάλασσα γαλανόξανθη, μαρμαρωμένη, κρύα,
πόσαις φοραῖς ἐρράντισα μὲ τὸ πικρὸ μου δάκρυ
τὰ μαρμαμμένα φύκη σου, τὸν ἄκαρπο γιालό σου!
Πόσαις φοραῖς ἐξάνοιξα ἀπὸ μακρὰ θωρώντας
τὰ μέτρητά σου κύματα τῶνα σιμὰ ἀπὸ τᾶλλο
ν' ἀσπρίζουν τὸν ὀρίζοντα, νὰ κωνηγιῶνται πάντα
καὶ νὰρχωνται στὰ πόδια μου, σὲ μιὰ στιγμὴ νὰ σβῶνται,
σὺν ταῖς ἐλπίδαῖς τῆς ζωῆς, σὺν ταῖς χαραῖς τῆς νειότης!
Πόσαις φοραῖς θυμήθηκα πὼς τᾶδαθα νερά σου,
τὰ τρέφουσε τῆς συμφορᾶς καὶ τοῦ πνιγμοῦ τὰ δάκρυα
κί' ἐγκαρδιακὰ σ' ἐμίσησα κ' ἐπίστεψα πὼς ἦσουν
ἐδῶ στὸν κόσμον

Θ'.

Ἐύπνα, καρδιά μου, χτύπησε στὰ ἔρμα τὰ πλευρά μου,
ξύπνα καὶ χόρτασε, καρδιά, καὶ σὺ μὲ τῆ χαρὰ μου!
Κάθε παλμός σου ὡς γίνῃ εὐχή, μνημόσυνο, τραγοῦδι,
κάθε κρυφός σου στοχασμός ὡς γίνῃ ἓνα λουλουδί
κ' εἶλα μαζί νὰ ψάλωμε τὰ περυσμένα χρόνια.
*Ὀλόγυρά μης καρτεροῦν βουδὰ τὰ χελιδόνια
προσεχτικὰ ν' ἀκούσουνε κ' ἐκεῖνα τί θὰ ποῦμε.
Ἐύπνα, καρδιά, νὰ ψάλωμε, ξύπνησε νὰ χαροῦμε.
Σὰ σήμερά, σὰ σήμερά... Γιατί μιὰ τέτοια μέρα...

I.

Τὰστέρια φωτιστόλισσα τριγύρω στὸ φεγγάρι
τὸ συνοδεύουν μὲ χαρὰ στὸ μυστικὸ του δρόμο.
Τὰγέρι δὲν ἀνάσαινα, τὰ δένδρα ποῦ ἐκοιμῶντο,
τὰ λογκωμένα τὰ βουνά, τὰ χόρτα, τὰ λουλουδία
τὸ πανηγύρι τοῦρανοῦ ἠεροῦνε ἐρωτευμένα.

*Ἀκούστην' ἓνα πάτημα κί' ἀλήχησαν οἱ σκύλοι.—
Τᾶλογο ἐδιάδαινε φωτιά... Στὴν τρίχα του τῆ μαύρη
ἀσπροδόλουσαν οἱ ἄφροί, στὴ σέλλα καρπωμένος
ἓνας ἀράπης κάθεται, ἀσχημὸς σὺν τῷ Χάρῳ.
Τὸλόχρυσό του τὸ σπαθί ποῦ λάμπει στὸ φεγγάρι

*Ἀκούστην' ἓνα πάτημα... Τὰ δένδρα ποῦ ἐκοιμῶντο,
τὰ λογκωμένα τὰ βουνά, τὰ χόρτα, τὰ λουλουδία
ξυπνοῦν κί' ἀνατριάζουνε... Ἀλήχησαν οἱ σκύλοι...
Τᾶλογο ἐδιάδαινε φωτιά, τὰ πέταλά του ἀστράφτουν.

IA'.

Δὲν ἔφαγες ποτὲ ψωμί ξερὸ καὶ μουχλιασμένο,
στὸν ἴδρωτα, στὸ δάκρυ σου, στὸ αἷμα σου βρεμμένο.
Τῆ νύχτα δὲν ἐξύπνησες νὰ ἴδῃς τὸν σύντροφό σου
γυμνὸν νὰ τόνε σέρονουσε μακρὸ ἀπὸ τὸ πλευρό σου.
Δὲν εἶδες τὸ παιδάκι σου, δὲν εἶδες τὸν πατέρα
στὴ φυλακὴ, στὰ σίδερα. Δὲν εἶδες τὴν μητέρα
ἀσθενημένη καὶ γρηᾷ νὰ ψέγεται, νὰ βράζει
κί' ἀπαλειπισμένη νὰ θρηγγί, δοθήθεια νὰ σὲ κράζει.
Δὲν εἶδες στὸ χωράκι σου τὰ στάχυα μεστωμένα
νὰ τὰ θερίζουν τᾶλογο τοῦ Τούρκου πεινασμένα
καὶ νὰ σ' ἀφίρουν τᾶχαρον τὰ ποδοπατημένα
γιὰ νὰ χορτάσης τὰ παιδιά, ποῦ σκούζουν λιμασμένα.

IB'.

*Ἐπέρασ' ἓνα σύγγεφο πυκνὸ καὶ ἠλωμένο
κατὰμέσα στὸν οὐρανό, βαρὸ κί' ἀποστειμένο,
ἀπλώνεται καὶ καρτερεῖ.

—Σύγγεφο ποῦθεν ἔρχεσαι, σύγγεφο ποῦ πηγαίνεις;
Τί μὲ κυττάζεις ἄγρια, τί θέλεις, τί προσμένεις;
Πέταξε, φύγε σ' ἄλλη γῆ!

Μέσα στα μαύρα στήθη σου έχεις χαλιάζι, άντάρρα,
 έχεις φωτιάς και θάνατο, απελπισιά, κατάρρα;
 Σύγνεφο, πές μου, σε ρωτώ.

Ή τὰ φτερά σου φέρνουνε στο χόρτο, που πεθαίνει,
 στο δένδρο που ξεραίνεται, στη γη που ναί καμένη,
 λίγο νεράκι δροσερό;

Αν στα πλευρά σου ο κεραυνός ανήσυχος μουγκρίζει
 κι' αν το κεφάλι μου σκληρά να κάψη φοδερύζη,
 σύγνεφο πές του το, είμ' εδώ.

Κι' άνίσως και βαρέθηκεν ή φοδερή μου μοίρα,
 τώρα που άνοιγεται για μέ του άδη ή μαύρη θύρα,
 ώ! ρίξε μου λίγη δροσιά.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ

ΕΛΟΪΣΙΑ ΒΑΛΛΩΡΙΤΙΔΙ

Τῇ φίλῃ συνένῳ

Ἄν μὲς στὸ λόγγο τὰ πουλιὰ τὴν ἀνοιξὴ λαλοῦνε,
ἂν τὰ νεράκια τρέχουνε, ἂν τὰ λουλουδία ἀνθίζουν,
γιατί κ' ἐγὼ τὸ θλιβερό, γιατί νὰ μὴ λαλήσω ;

Θυμᾶς' ἐκείνη τὴ βραδειά ; . . . Γιατί νὰ σὲ πικράνω ; . . .
Θυμᾶς' ἐκείνη τὴ βραδειά, ποῦ ἐκάθισα σιμά σου
καὶ μοῦπες καὶ μ' ἐρώτησες στὴν ἐκκλησιὰ ἂν ἐπήγα,
κι' ἂν μὲς στὴ γῆ τῆς ἔστρωσα νὰ κοιμηθῆ, νὰ πέσῃ ;
— Δὲ νοιώθεις ; σ' ἀποκρίθηκα, τὰ χέρια μου μυρίζουν
ἀκόμη ρόδα καὶ μυρτιάς καὶ κρίνους καὶ δαφνοῦλαις.
Τὴν ἀπλωσα γλυκὰ γλυκὰ στοῦ τάφου τὸ κρεββάτι . . .
Ψυχὴ μου, τώρα ἐπέρασε χρόνος πολὺς κι' ἀκόμα
μοῦ φαίνεται πὼς τὴν θωρῶ. Ἄνάμεσ' ἀπὸ τάνθη
σὰν ἄνθος, ἔλεγα κ' ἐγὼ, μιὰ μέρα θὰ βλαστήσῃ . . .
Χίλιαις φοραῖς ἐπέρασα κ' ἐκύτταξα στὸ χῶμα
μὴν ἐξεφύτρωσε γιὰ μέ, γιὰ σένα ἕνα λουλουδί.

Σὰ σήμερα ἐγεννήθηκε . . . Ἐπήγα νὰ φιλήσω . . .
Τὸ χόρτο ἐμοσχοδόλαε . . . Κυττάτ' ὀλόγουρά μου
καὶ νοιώθω ποῦ ἀνασπάσθηκα . . . ὦ ! πόσο σὲ ἀγαποῦσε!
ἕνα μικρὸ πανόρφανο, ὀλόλευκο ἀγιουλάκι.
Τὸ μάζωξα, τὸ φύλαξα βαθειὰ βαθειὰ στὸν κόρφο
εἶναι δικό σου, πάρε το. Ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον
σοῦ τῶστείλε μ' ἕνα φιλί. Κρῦψε το, μὴ τὸ χάσῃς,
κι' ἀντὶ γι' ἀγιόβλι τὸ φτωχὸ πὲς τὸ **Κυρὰ Φροσύνη**.

Ἐν Λευκάδι, τῇ 21 Μαρτίου 1859.

Ἡ ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ

ΔΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ

Ἐπέσανε τὰ Γιάννια σιγὰ νὰ κοιμηθῶνε,
ἔσδύσανε τὰ φῶτα τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδί βραδειά στὴν ἀγκαλιά της,
γιατ' εἶναι χρόνοι δύστυχοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χάσῃ.
Τραγοῦδι δὲν ἀκούεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος, καὶ μνήμα τὸ κρεββάτι,
κ' ἡ χώρα κοιμητήριον, κ' ἡ νύχτα ρημοκλήσι.

Ἄγρυπνος ὁ Ἀλήπασος ἀκόμη δὲ νυστάζει
κ' εἰς ἕνα δέρμα λιονταριοῦ βρίσκεται ἐκπλωμένος.
Τὸ μέτωπό του εἶναι βαρὺ, θολό, συγνεφιασμένο
καὶ τῶδαλεν ἀντίστοιλο τὸ χέρι του, μὴ πέσῃ,
χαϊδεῖ μετὰ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρά του γένεια
ποῦ σέρνονται στοῦ λιονταριοῦ τὴ φοδερὴ τῆς χήτης.
Ἀγκαλιασμένα τὰ θεριά, σοῦ φαίνεται πὼς ἔχουν
ἕνα κορμὶ δικέφαλο, τὸ μάτι δὲ γνωρίζει
ποιὸ τάχα νᾶν τὸ ζωντανὸ καὶ ποιὸ τὸ σκοτωμένο.
Στὴν ἄκρη στὸ παράθυρον αἰωπηλὸς προσμένει
καὶ τρομασμένος τὸν θωρεῖ ὁ φίλος του ὁ Ταχήρης.
Μέσα στὴ μαῦρη τὴν ἐρμιὰ τοῦ κόσμου, ποῦ χαλοῦσαν
ἢ προδοσιαῖς, αἱ σκοτωμοί, ἀπόκρυφες ἐλπίδες
βαστοῦν ἐκείναις ταῖς καρδιαῖς ἀκόμη ἀλυσωμέναις.
Ἀπόψε τί στοχάζονται ; . . . Τί μυστικὸ τὸν ὕπνον
στὰ μάτια τους νὰ κατεθῆ ἀπόψε δὲν ἀφίνει ;

ΑἰΗΣ. Ταχῆρ, Ταχῆρ! ἐκύτταξες νὰ ἰδῆς ἂν τὸ φεγγάρι
ἐφάνηκε στὸν οὐρανό; Δυὸ ὄραις τὸ προσμένω.
Εἶναι σχεδὸν μεσάνυχτα, γιατί νὰ μὴ προδαίνῃ;
ΤΑΧΗΡ. Ἐπρόδαλεν . . . εἶναι θολὸ καὶ κόκκινο σὰν αἷμα.
Σύγνεφα μαῦρα καὶ βραδεῖα ἀνεδοκατεβαίνουν
καὶ φεύγουν σὰ φαντάσματα. Ὁ ἄνεμος τὰ σπρώχνει
καὶ τὰ σωρεῖ ἐπάνω του μὲ λύσσα, μὲ μαγία.

Ἵσάν ἀέριζ κόμικτι, τὸ δέρνου, τὸ χτυποῦνε,
καὶ λῆς πῶς θὰ τὸ πνίξουνε, καὶ λῆς πῶς θὰ τὸ σῶσουν.
Πικρὴ θολοῦρ' ἀπ' τὰ βουνα. Βιζήρη μου, τοῦ Πίνδου
ἀπλώνεται στὸν οὐρανὸ, κ' ἐσκέπασε τὰςτέρια.
Τὶ σάβανο κατὰμαυροί τί νύχτα! τί τρομάρα!

ΑΛΗΣ. Σὲ σκιάζουνε τὰ σύγνερα, σὲ σκιάζει τὸ φεγγάρι,
γιατὶ τὸ βλέπεις κόκκινο, τὸ βλέπεις ματωμένο:
Τόσον καιρὸ μὲ τὸν Ἄλῃ ἀπ' τὰ μικρὰ σου νειώτα,
κι' ἀκόμη δὲ συνήθισες τέτοια βραχὴ νὰ βλέπης:
Ἐπίσταψες πῶς ἤθελα νὰ μάθω καὶ γ' ἀκούσω
πῶς τὸ φεγγάρ' εἶναι γλωμὸ καὶ πῶς ἐρωτεμένο
ἐπρόδαλε τῇ λάμπῃ του νὰ χύσῃ δλόγυρά μου;
Ἐπίσταψες πῶς ἤθελα τῇ δροσερῇ του ἀχτίδα
ὡσάν παρθενικὸ φίλι στὰ χεῖλη μου νὰ νοιώσω;
Ἄκομη δὲ μ' ἐγνώρισες; δὲν ἔμαθες ἀκόμη
πῶς πάντα μαῦρα σύγνερα, πάντα βαρὺς χερμιῶνας,
πάντα σκοτάδι μ' ἀστρικπαῖς ἐστάθηκε ἡ ζωὴ μου.
Τὸ μέτωπό μου ἐγέρασε, ἡ τρίχες μου ἀσπρίζουν,
κι' ἀκόμη δὲν ἐγνώρισα τοῦ κόσμου τῇ γαλήνῃ.
Κι' ἀπόψε, ἀπόψε ποῦθελα, ἀπόψε ποῦ ποθοῦσα
νὰ καταλάβουν τὰ στοιχεῖά τί μαύρη τρικυμία
μουγκρίζει μὲς στὰ στήθη μου καὶ πόσ' ἀστροπελέκια
μοῦ κατασχίζουσι τὴν καρδιά, ἀπόψε σὺ φοδεῖσαι;
Φοδεῖσαι λίγα σύγνερα θολὰ, ποῦ ἀνεμοδέρνου, καὶ
τῇ μαυρίλα τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς βροντῆς τὸν κρότο;
Σύρε, δειλέ. Τὶ στέκεσαι, Ταχῆρ, ἐδῶ σιμὰ μου;
Σύρε νὰ γίνης σύντροφος τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Μουχτάρη.

TAXHP. Βιζήρη μου, πατέρα μου, γιατί, γιατί με διώχνεις;
Τόσον καιρὸ μ' ἀγάπησες σάν νάμουνα παιδί σου,
κι' ἀπόψε μ' ἀπαρνήθηκες; με διώχνεις, μ' ἀτιμάζεις;
Βιζήρη πότε ἐδείλιασα, ἢ πότε αὐτὸ τὸ χέρι
πιστὰ δὲ σ' ὑπηρέτησε; μὴ μὲ καταφρονέσης.
Πές μου τί θέλεις ἀπὸ μέ; Οἱ δύο μας ἐνωμένοι
μποροῦμε νὰ χαλάσωμε τὴν ὀμορφιά τοῦ κόσμου·
μποροῦμε ἂν τὸ θελήσωμε, τὰ δένδρα νὰ μᾶς βλέπουν
κι' ἀμέσως νὰ μαρκίνωνται, τὰ φύλλα τους νὰ ρίχνουν.
Ὅθε διαδαινόμε μεζὶ ν' ἀχνίζουνε τὰ ρόδα,
καὶ νὰ διψοῦνε γιὰ δροσιὰ τὰ χόρτα, τὰ λουλούδια,
Βιζήρη, εἶπου πατήσωμε. Ἡ μάνα ν' ἀπορίχη, ἔταν ἰδῆ τὸν Ἰσκιό μας·
στὰ στήθη της τὸ γάλα νὰ γίνεταί πικρὴ χολή, περιδρομος, φαρμάκι.
Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ μέ; Ἄλῃ, δοκίμασέ με.

ΑΛΗΣ. Ταχῆρ, παιδί μου, σιώπησε· φθάνει, συχώρεσέ με·
τόσην αἰσθάνομαι γιὰ σὲ ἀγάπη καὶ φιλία,

ποῦ σκιάχτηκα μὴ γέφυλες ἀπόψε νὰ μ' ἐπάρχει;
Νάξεραι; πόσαις κόλασταις, πόσα σκληρὰ μαρτύρια
μοῦ κόβουνε τὰ σωτικά! Ταχῆρ, παρακαλέσου
γιὰ τὸν Βιζήρη τὸν Ἄλῃ. Πρόσταξέ τὰ στοιχεῖα
νὰ μὲ βοηθήσουνε, Ταχῆρ, καὶ πῆς στὰ καταχρόνια
πῶς γιὰ μιὰν ὥρα, μιὰ στιγμή, κορμί, ψυχὴ, τὸ βῆδ μου,
ἐλα τὰ δίνω, μιὰ στιγμή νὰ μοῦ χερῖσου μόνον.
Καὶ σὺ, ψυχὴ τῆς μάνας μου, πῶρθεσαι; κἄνε βράδυ
καὶ πέφτεις καὶ σφριάζεσαι; σιμὰ μου στὸ κρεῖβάτι,
καὶ μοῦ ἐννομίζεις μὲ φίλι, μὲ δάκρυα τὸ Γαρδίκι;
Ἐχ' ἔλα, παντοδύναμη, ληραμόνησε μιὰν ὥρα
τῇ φροδερῇ σου ἐκδίκηση. Μάνα μου, βοήθησέ με,
ἂν μ' ἀγαπᾷς, ἂν πιστοῦμῃς κ' ἐγὼ νὰ σοῦ πληρώσω
τὸ χάρισμα ποῦ σῶταξα, μάνα μου βοήθησέ με.

TAXHP. Βιζήρη μου, τί μυστικὸ, τί πόνος σὲ σπαράζει;
Δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ πνευματικὸς, ὁ φίλος σου, Βιζήρη;
Πές μου, τί θέλεις τὰ στοιχεῖά, τὸν ἄδῃ, τί τὸν θέλεις;
Τὰ κόκκιλα τῆς μάνας σου γιατί νὰ τὰ ξυπνήσης;
Ἐγὼ καὶ σὺ δὲν εἶπαμε πῶς φάνομα μονάχοι;
Ἄλλῃ βοήθεια τί ζητεῖς; Εἶν' ἐντροπή δική μας
οἱ ζωντανοὶ νὰ κράζουνε βοήθεια πεθαμένων.
Πές μου, τί θέλεις; τί πηθεῖς; Ποτὲ, ποτὲ δὲν σ' εἶδα,
Βιζήρη μου, σὰ σήμερα ἀχνόν καὶ τραχημένον.
Ἐσὺ, ἐσὺ, ὅπου βροτῆς τόσες ζωὲς στὸ χέρι,
ποῦ σὲ μιὰ μόνῃ σου ματιὰ τὰ Γιάννινα βουίζου,
καὶ Ἀρβανιτικά καὶ Ρούμεια ἐμπρός σου γονατίζου,
καὶ στῆ φωνή σου τ' Ἀγραφα ραγίζονται καὶ τρέμουν,
ἐσὺ, ἀπόψ' ἐδείλιασες; Βιζήρη μου, θυμήσου
τῇ φροδερῇ σου δύναμη. Σ' ἐκράξαμε λειοντάρι.

ΑΛΗΣ. Ταχῆρ, δὲ θέλω ἐκδικήσας, αἴμα, Ταχῆρ, δὲ θέλω·
ἂν ἦτανε γιὰ φονικά, δὲ σ' ἐκοζῆα βοήθεια.
Ληραμόνησε τὰ πάθη μου, ληραμόνησε ταῖς ἐχθραῖς·
ἔλα μοῦ φύγαν ἀπ' τὸ νοῦ. Μπορῶ νὰ σοῦ τ' ὀρκίσω,
Ταχῆρ, ὅτ' ἐληραμόνησα ἀπόψε καὶ τὸ Σούλι,
τὸ Σούλι ποῦ μ' ἐθήρισε, ποῦ μ' ἀδείσε τῇ φλέδα
ροφώντας ἀκατάπαστα τὸ αἶμα τῆς καρδίας μου,
τὸ Σούλι, ποῦ μοῦ ἐντρόπισσε τὰ κάτκοπρά μου γένεα,
ἀπόψε τὸ ληραμόνησε. Τὸ Λάμπρο τὸ Τζαδέλλια,
μοῦ φαίνεται ἂν τὸν ἐδλεπα στὰ πόδια μου σφαιμμένον,
κι' ἂν ἤμποροῦσε ἀνθρώπινη δύναμις νὰ τοῦ δώσῃ
πάλαί τὴν πρώτη του ζωὴ, γιὰ νὰ μὲ μαρτυρέψῃ,
μὰ τῇ ψυχῇ τῆς μάνας μου, ἤθελα νὰ τοῦ τῇ δώσῃ,
ἂν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή, Ταχῆρ, κ' ἐγὼ νὰ ἐλπίσω.
Ἄν μῶλεγαν νὰ γύριζα στὴν πρώτη μου τῇ φτώχεια,

νὰ τρέχω πάνω στὰ βουνά καὶ νὰ καταφρονιῶμαι,
 Ταχῆρ, δὲ λέγω φέμματα, τῶκανα στὴν ψυχὴ μου,
 ἂν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή νὰ λάβαιν' ἀπ' τὴ φύση
 τῆς ἀνοιξῆς τὴν ὠμορφιά, τὴ μυρωδιὰ τοῦ ῥόδου,
 τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶμα, καὶ τῆς κιτριᾶς τὰ νειῶτα,
 ἂν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή, Ταχῆρ, νὰ ξανανειώσω.
 Βλέπεις, παιδί μου, τί ζητῶ; Βλέπεις ἢ δυνάμη μου
 δὲ φθάνει. Τὰ γεράματα μ' ἐπλάκωσαν, μὲ γέροντον
 ἄσπρισε τὸ κεφάλι μου, τὰ χεῖλη μου ἀχνίσαν,
 ἐθλόωσαν τὰ μάτια μου, δὲ λάμπουνε σὰν πρῶτα.
 Κ' ἐνῶ, κ' ἐνῶ τὰ κόκκαλα ἀρχίζουσιν νὰ κουφώνουν,
 Ταχῆρ, φέρε τὸ χέρι σου, ἴσσε το στὴν καρδιά μου,
 ν' ἀκούσης πῶς οἱ χτύποι τῆς, πῶς εἶναι ἀνδρειωμένοι.
 Βράζει τὸ αἷμα μου, Ταχῆρ, καὶ τώρα, ποῦ μ' ἀκούεις,
 αἰσθάνομαι πῶς δύναμαι ἀκόμη ν' ἀγαπήσω.
 Ἄλλὰ, μὲ βλέπουν γέροντα, μὲ σκιαζονται, μὲ τρέμουν,
 πέφτουν, φιλοῦν τὰ πόδια μου, τὰ μάτια δὲ σηκώνουν
 ποτὲ νὰ μὲ κυττάξουνε. Ἡ μάνα κι' ὁ πατέρας
 εὐτυχησμένοι στέλλουνε σ' ἐμὲ τὴ θυγατέρα,
 γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸ παιδί, μονάκριδ' ὅταν τῶχουν,
 κ' ἐγὼ γυρεύω τὸ φιλι ὡσὰν ἐλεημοσύνη,
 καὶ μοῦ τὸ δίνουνε ψυχρὸ, σκληρὰ συντροφειμένο,
 ποιὸς ξεῦρει μὲ τί ἄσπλαχνη καὶ μυστικὴ κατάρτα.
 Ταχῆρ, ἂν μ' ἐκατάλαδες, ἂν ἐμαθες τί θέλω,
 θεράπεψέ με· τὸ ζητῶ γιὰ χάρη, γιὰ ἐσπλαχνία.
 ΤΑΧΗΡ. Βιζήρη μου τ' ὁμολογῶ, δὲν ἤλπιζα ποτὲ μου
 ν' ἀκούσω τῆς Ἀρβανιτιᾶς τὸ φοβερὸ λειοντάρι
 ν' ἀναστενάξῃ, νὰ θρηγῆ σὰν ἐρημη τρυγόνα.
 Πρόσταξε τὸ κεφάλι μου στὰ πόδια σου νὰ πῆση,
 ἀλλ' ἀκουσε, πατέρα μου, τὸ γέρο σου τὸ φίλο.
 Ἡ μάνα σου σ' ἐγέννησε καὶ σ' ἔρριψε στὸν κόσμον
 τὴν ὥρα ποῦ κ' ἡ μάνα μου ἐγέννησε κ' ἐμένα.
 Ἄντι νὰ γίνῃ ἕνας σεισμός, ἀντὶς ἡ γῆ ν' ἀνοιξῆ,
 ἀντι νὰ ληθῇ θανατικό, πλημμύρα, πείνα, φτώχεια,
 μιὰ δύναμις ἀνώτερη μᾶς ἔστειλ' ἐδῶ κάτω.
 Ἐδῶ ἐδιωρίστηκες νάσαι σπαθὶ κ' αἰθέρας,
 κ' ἐμένανε μ' εὐχήθηκε, Βιζήρη, νάμαι πάντα
 τοῦ φοβεροῦ σου τοῦ σπαθιοῦ πιστὴ φωλιά καὶ θήκη.
 Σαράντα χρόνους τρέχομε· καὶ κύταξε, Βιζήρη,
 πόσα βουνά διαδήκαμε, πόσους κρημονοὺς καὶ βράχους!
 Ρίξε τὰ μάτια ὀπίσω σου, πέρασε μὲ τὸ νοῦ σου
 ἔλα μας τὰ πατήματα καὶ μέτρησε τοὺς τάφους...
 Τί κρῖμα ποῦ δὲ φαίνονται! Καὶ ποιὸς θυμᾶται τώρα!
 Τὰ κόκκαλα καὶ τὰ κορμιά ἐλυώσανε, Βιζήρη.

Τὸ χῶμα, ποῦ ὀλοφροῦσκατο τὰ μνήματα πλάκωνει,
 ὀλίγ' ὀλίγο χάνεται, γλυκὰ κατωκαίξει·
 ὕστερα φτάνει ἡ ἀνοιξὴ μὲ τὰ ποικίλα λουλούδια,
 μὲ τὰ χορτάρια τὰ χλωρὰ, μὲ γέλια, μὲ παιγνίδια,
 κ' ἐκεῖ, ποῦ μαῦρο κ' ἐρημὸ τὸ φονικό κοιμᾶται,
 παίζουσιν, χορεύουσιν τὰ παιδιὰ, λαλοῦνε τὰ πουλάκια.
 Τὰ αἵματα, ποῦ ἐχύσαμε, τὰ ροῦφηξε τὸ χῶμα,
 τὰ ξέπλυνε τὸ σύγγεγο, τᾶσούσαν ἡ δροσοῦλα.
 καὶ τώρα ἐλησημονήσαμε. Καμμιά φορὰ τὴ νύχτα
 τὰ βλέπομε στὸν ὕπνο μας, ἀλλὰ ποιὸς τὰ φοδεῖται;
 Τὸ πρῶτο γλυκοχάραμα τὰ σθεῖ, τὰ συνεπαίρνει.
 Ὡ! μὴ φοδεῖσαι τοὺς νεκροὺς. εἶν' ἡσυχὸι οἱ καυμένοι.
 Ἔχουν τὸν ὕπνο τους βαθύ, κοιμῶνται σὰν παιδάκια.
 Βιζήρη, τώρα σ' ἐρωτῶ, ἂν εἶπα τὴν ἀλήθεια.
 Γιὰ νὰ μπορέσης τοῦ Θεοῦ τὴ δύναμη ν' ἀρπάξεις,
 κι' ἀντίπαλός του ἄσπονδος νὰ τόνε πολεμήσης,
 ἐκεῖός νὰ δίνῃ τὴ ζωὴ καὶ σὺ νὰ τὴνε παίρνῃς,
 πῶς ἔπρεπε νὰ πορευθῆς; Μ' ἐκείνη τὴν ἀγάπη,
 ποῦ νεὸς δὲν ἐπαυθήμες καί... σήμερα γυρεύεις,
 ἦθελ' ἀκόμη σέρνεσαι στοῦ Τεμπελὲν τὴ στώχεια.
 Θὰ κᾶθησο στὴ θύρα σου, τὸ χέρι σου ν' ἀπλώνης
 εἰς τὸ διαδάτη ποῦ περνᾷ. Ἐμίσησες τὸν κόσμον,
 καὶ νὰ ποῦ τὸν ἐνίκησες. Ἄλλὰ μὴ λησημονήσης,
 τὸ Σοῦλι μένει ζωντανό, κι' ὁ Λάμπρος ὁ Τζαδέλλας,
 Θυμήσου πῶς ἡ μάνα σου βαθεῖα μέσα τὸ χῶμα
 ἀνάπαυση δὲ θὰ ναδρῆ καὶ ὕπνο κ' ἡσυχία,
 ἀνίσως καὶ στὸ μνήμα τῆς δὲ σπράξῃς τὸ Γαρδίκι.
 Βιζήρη, πές μου, τί ποθεῖς; ποῖα κόρη, ποῖα γυναῖκα
 δὲ σ' εἶδε, δὲ σ' ἐζήλεψε, δὲν ἦλθε στὸ πλευρό σου;
 Ποῖα μάνα μὲς στὰ Γιάννινα καὶ ποιὸς, καὶ ποιὸς πατέρας
 τολμᾷ σ' ἐσένα ν' ἀρνηθῇ τὰ κάλλη τοῦ παιδιοῦ του;
 Οἱ χρόνοι δὲ σ' ἐγέρασαν, τὸ χέρι σου δὲν τρέμει·
 εἶναι φωτιὰ τὰ χεῖλη σου καὶ κερανοὺς τὸ μάτι.
 Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ποῦ θωρεῖ τὴν ἀτακτοσύνη τὴ χήτη
 τοῦ Πίνδου τοῦ περήφανου καὶ γέροντα τὸν κράζει;
 Πές μου, τί θέλεις, πρόσταξε· τὸ χέρι μου, ἡ ψυχὴ μου
 εἶναι δικὰ σου. Ἄνοιξε στὸ φίλο τὴν καρδιά σου.
 ΑἶΗΣ. Ταχῆρ, Ταχῆρ, μοῦ θυμήσες τὰ περασμένα χρόνια,
 τὸ δρόμο ποῦ περάσαμε, τὰ μνήματα, τὸ αἷμα,
 καὶ σὰν καὶ νὰ ξανάνειωσα, ἐχάρηκε ἡ καρδιά μου.
 Ταχῆρ, ἐοῦ μ' ἐγνώρισες. Δὲν ἦλθα ἐδῶ στὸν κόσμον
 γιὰ ν' ἀγαπήσω τοῦ Θεοῦ τὸ πλάσμα, τὴν εἰκόνα.
 Ἄλλος Θεὸς μ' ἐγέννησε, μῶδακε τὴν ψυχὴ του
 καὶ μοῦπε καὶ μὲ δίδαξε πῶς ἡ ζωὴ ἡ δική μου

ἢ νάναι μαύρος θάνατος καὶ κόλαση ἐδῶ κάτω !
 Θυμοῦμαι ἀκόμη τῆ στιγμῆ, ποῦ γι' μάνα μου μ' ἐπῆρε
 κρυφά κρυφ' ἀπ' ταξέρφια μου τὸ βράδυ σ' ἓνα μέρος,
 ὅπου ἦσαν μνήματα πολλὰ κι' ἀσπρίζαν στὸ φεγγάρι.
 Ἀνάμεσα του ἔστεκε σιωπηλὸ, μονάχο,
 ἓνα ψηλὸ, θεόρατο καὶ μαῦρο κυπαρίσσι.
 Ἡ νύχτα ἦτον ἤσυχη, ἔλαμπε τὸ φεγγάρι,
 καὶ κάπου κάπου ἀκούετο τὸ ρυάκιμο τοῦ λύκου.
 «Μάνα μου, λέγω, κύτταξε, τὰ γόνιμά μου τρέμουν.
 Τί μ' ἔφερες ἐδῶ νὰ ἰδῶ, πᾶμι; φοβοῦμαι μάνα».
 Κ' ἐκείνη, ποῦ τὴν ἔτρεμεν ὁ οὐρανὸς κι' ὁ ἔδης,
 «Ἄλλῃ, μοῦ λέγει, μὴ φοδοῦ σὰν εἶσαι μὲ τῆ Χάμηκω.
 Οἱ πεθαμένοι δὲν ξυπνοῦν' κι' ἀνίσως καὶ τὸ μνήμα
 ξεράση ἀπὸ τὰ στήθη του κανέναν κολασμένον,
 φθάνει νὰ ἰδῇ πὼς εἶμ' ἐδῶ, τὸ χνώτο μου νὰ νοιώσῃ,
 γίνεσαι στάχτη καὶ καπνὸς καὶ δυὸ φορὲς πεθαίνει.
 Ἄλλῃ, παιδί μου, μὴ φοδοῦ, μὴ σκιαζέσαι τοὺς τάφους!
 Τὰ κόκκαλα μέσα στῆ γῆ καὶ τᾶψυχο τὸ κρέας
 δὲν εἶναι παρ' ὁ ἄνθρωπος στῆς μάνας του τῆ μητέρα.
 Τὸ σάβανο εἶναι σπάργανο, τὸ ξύλινο κιδοῦρι
 εἶναι κουνιά μικροῦ παιδιοῦ, ὅπου ποτὲ δὲν κλαίει:
 χαρὰ σ' ἐκεῖνον ποῦ μπορεῖ, ἄλλος θεὸς πατέρας,
 ἀντὶ νὰ φτεῦγῃ τῆ ζωῆ στῆς γυναικὸς τὰ σπλάχνα,
 γιὰ νὰ γεννῶνται δράκοντες καὶ φείδια καὶ λειτουργάρια,
 βαθεῖα νὰ σκάφτῃ μὲς τῆ γῆ καὶ νὰ καταβολιάξῃ
 τῆ σάρκα τὴν ἀνθρώπινη, π' ὅσο κακὴ κι' ἂν εἶναι,
 θὰ δώσῃ ρέδα γιὰ καρπούς, λουλούδια καὶ χορτάρια!
 παιδί μου, ἂν θέλῃς τὴν εὐχὴ τῆς μάνας σου νὰ πάρῃς,
 θυμήσου νάσαι ἀσπλαχνὸς καὶ σὰν καλὸς πατέρας
 στὰ δύστυχα τὰ τέκνα σου νὰ στρώνῃς γιὰ κρεβάτι
 τὸ χῶμα ποῦναι δροσερό, καὶ νὰ τ' ἀποκοιμίζῃς.
 Ἄλλῃ, παιδί μου, κύτταξε τὸ μαῦρο κυπαρίσσι,
 κύτταξε καὶ τὰ μνήματα ποῦ ἀσπροδολοῦν τριγύρω.
 Βλέπεις, ὁ Ἰσκιὸς του περᾶ σὰν ἄλλος ὠροδείχτης
 ἐπάνω ἀπὸ τὰ μάρμαρα, λὲς καὶ μετροῦ ταις ὥραις.
 Στὸν κόσμο τώρα ποῦ θὰ ἐμβῆς νὰ γίνῃς κυπαρίσσι
 καὶ νὰ μετροῦς ταις ὥραις σου, τοὺς χρόνους, τῆ ζωῆ σου,
 ἀπλώνοντας τὸν Ἰσκιο σου στὰ μνήματα τὰ κρύα.
 Καὶ κύτταξε, γλυκέ μου Ἄλλῃ, ποτὲ μὴ λησμονήσης.
 Ἄν ἔλθῃ μέρα καὶ στιγμή, ποῦ ὁ μαῦρος σου ὠροδείχτης
 δὲν εὔρη πλάκα νὰ σταθῇ τὴν ὥρα νὰ σοῦ δείξῃ,
 θυμήσου Ἄλλῃ, τὰ λόγια μου, ἢ μοῖρα θὰ σὲ πάρῃ.
 Ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ. Ζώσου σπαθί, μαχαίρι,
 καὶ τρέχα, ἀνέδα τὰ βουνά. Ἐχε σιμά σου πάντα

τῆ μητρικῆ μου τὴν εὐχὴ καὶ δὲ πᾶ ν' ἀποστῶμαι.
 Ταχῆρ, ἐκείνη τῆ βραδεῖα ἐνίκησα τὸν κόσμο.
 Κ' ἐστὶ τὸ ξεῦρεῖς, φίλε μου, τὸ ξεῦρεῖς ἀντροπὴ μου.
 ἂν ἐληφθῶν, ποτὲ τῆς μάνας μου τὰ λόγια.
 Τώρα γιὰ πρώτη μετ' ἑσέ ἀσπασαίκα ἓνα πάθος.
 μὰ δίψα ἀκατανόγη, Ταχῆρ, μὴ τέτασι λαῦρα.
 ποῦ ἂν ἤξευρα πὼς ἔφτανε γιὰ νὰ μοῦ τῆνε σούδα
 τὸ αἷμα τῆς Ἀρβανιτιᾶς, τὸ αἷμα... τὸ δικό σου.
 ἔλα μὲ μὲς θὰ τῶπινα. Ταχῆρ, νὰ ἤσυχάσω.
 Τὸ μυστικὸ μου θὰ σοῦ εἰπῶ ἄλλοίμονο σ' ἄένα,
 ἂν ἴσως κι' ἀπ' τὰ χεῖλη σου πέσῃ ποτὲ ἓνας λόγος.
 Ταχῆρ, Ταχῆρ, στὸ πρόσωπο. Ταχῆρ, μὴ μὲ κυττάξεις!
 τὸ λῦκο τὸν ἀνήμερο, τὸ τρομερὸ λειτουργάρη,
 τὸν ἄγγιρο τὸν Ἀλήπικω, τὸν κατατρώγει ἢ ζήλεια.
 Ἡ ζήλεια! τ' ὁμολόγησα, σ' ἀνοίξα τὴν καρδιά μου.
 Φέρε μου ἐδῶ τὸ δάχτυλο, μέτρησε τὴν πληγῆ μου,
 Ἄπόψε ὁ κόσμος θὰ χαθῆ, ὁ οὐρανὸς θὰ πέσῃ,
 ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ νὰ καταπιῇ κ' ἐμένα κ' ἐσένα,
 ἀπόψε θέλω ἱατρικὸ!... Κανέναν δὲν ἔχω
 ἐστὶ λυπήσου με, Ταχῆρ, ἐσύ, πιστέ μου φίλε.
 ΤΑΧΗΡ. Βιζήρη μου, Βιζήρη μου, ἄφες με νὰ φιλήσω
 τὸ δυνατὸ τὸ πόδι σου, τῆ γῆ, ποῦ σὲ βραστᾶει!
 ζήλεια σοῦ κλαίει τὴν καρδιά, ζήλεια γλυκειά κι' ἀγάπη!
 Καὶ λὲς ὅτ' εἶσαι γέροντας! Καὶ λὲς ὅτι τὰ χροῖνια
 σ' ἀσπρίσανε, σ' ἀγείραναι! Ἐδολογημένη ἡ ὥρα,
 ποῦ μάνοῦξες τὰ στήθη σου καὶ μῶδειξες, Βιζήρη,
 τ' ἀνδρειωμένα σπλάχνα σου, ποῦ ἀκόμη λαχταρίζουν!
 Ζήλεια! τοῦ ἔρωτος πικρὸ, φαρμακερὸ στολίδι,
 σ' ἐσέ, Βιζήρη, θὰ γενῆ αἷμα, ψυχῆ καὶ νεότητι,
 ἀπόψε ὁ κόσμος νὰ χαθῆ, ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ,
 ν' ἀνοίξ' ἡ γῆ νὰ καταπιῇ κ' ἐμὲ καὶ τὰ παιδιὰ σου...
 ΑΛΗΘ. Παιδιὰ μου;... Ποιὸς σ' ἐρώτησε; πὼς σοῦ θάνασε στῆ
 Ἐγώ, ποῦμαι πατέρας τους, ἐνῶ δὲν τὰ θυμοῦμαι. [μνήμη;
 καὶ σὺ πὼς τὰ μελέτησες; Τόση μεγάλη ἀγάπη
 αἰσθάνεσαι γιὰ μένανε, ὅπου, χωρὶς νὰ θέλῃς,
 βλέπεις ἐμπρὸς σου τὸ Μουχτάρ καὶ τὸ Βελῆ, σὰν νάτῃ
 τοῦ δένδρου, ποῦ σὲ σκέπασε, Ταχῆρη, τὰ κλωνάρια;
 Καὶ σ' ὄνομά τους ὠρικισες κ' ἐφώνασες ν' ἀνοίξῃ
 ἀπόψε ἡ γῆ νὰ καταπιῇ καὶ σὲ καὶ τὰ παιδιὰ μου...
 Ποιὸς ξεῦρεῖ;... ἂν σ' ἐσπρόσταξα... ἂν ἤξευρες πὼς τώρα
 ὅλη ἡ ζωῆ μου κρέμεται στὰ χεῖρα... τὰ δικὰ σου.
 Κι' ἂν σῶλεγαν πὼς γιὰ νὰ ἰδῆς τὸν ἀδελφοποίητό σου
 τὸ γέρο τὸ Βιζήρη σου, Ταχῆρη, τὸν Ἄλλῃ σου
 ν' ἀναστηθῆ νὰ ἱατρευθῆ μ' ἓνα ποτήρι αἷμα...

TAXHP. Έκοβα τὸ λαρόγγι μου, ἔσφαζα τὸ παιδί μου,
 γιὰ νὰ σὸ φέρω νὰ τὸ πιῆς, Βιζήρη μου, πατέρα.
 ΑΛΗΣ. Στὴν ἀγκαλιά μου ἔλα ἐδῶ ἐσ' εἶσαι τὸ παιδί μου.
 Ἄκουσε τώρα τί θὰ εἰπῶ, μάθε ἀπο μὲ τί θέλω...
Καθὼς ἀντίξ' ἢ μυγαλιὰ μὲ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,
 ἀντίξε μὲς στὰ Γιάννινα καὶ ἡ Κυρὰ Φροσύνη,
 χρυσὴ ἀχτίδα φεγγαριοῦ στὰ σύγνεφα κρυμμένη.
 Μία μέρα τὴν ἀπάντησα' ἐδιάδθηκε σιμὰ μου
 κ' ἐτάξωσαν τὰ μάτια μου. Κρουή ἀνατριχίλα
 μ' ἔσφαξε μὲς στὰ κόκκαλα. Τὸ ἄτι μου τὴν εἶδε'
 ἐστύλωσε τὰ πόδια του, ἐτέντωσε τὸ μάτι
 κι' ἀπλώνει, ἀπλώνει τὸ λαιμὸ γιὰ νὰ τὴ χαιρετήσῃ.
 Ὁλόγυρὰ τῆς ἔστεικαν σὰν ἀνθη, σὰν ἀστέρια,
 σὰν ταις ροσίδες τῆς θροσιᾶς στῆς κίτριᾶς τὸ φύλλο,
 κόραις πολλαίς. Ἐπαίζανε κ' ἐμάζωναν κουλούδια'
 σκιαχτήκανε τὸ ἄλογο, σὰν ἄγρια περιστέρια
 ἐπέταξαν, ἐκρύφτηκαν μὲς στῶν δεινῶν τὸν ἴσκιο.
 Τὸ ἄτι μου ἐχλήμητισε, ἀστροπελέκι ἐχάθη.
 Ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ πάντα σι' ὄνειρό μου
 τὴν ἔδλεπα' τῆς ἀπλώνει τὰ χέρια νὰ τὴν πιᾶσω
 καὶ μῶρευγε σὰν τὸν ἀφρὸ στὰ δάχτυλα τοῦ ναύτη,
 ποῦ κινδυνεύει νὰ πνιγῇ πιστεύοντας πῶς σφίγγει
 τὴν ἀσπρη πέτρα τοῦ γιालοῦ, ποῦ θὰ τὸνε γλυτώσῃ.
 Ἦλθε φωτιά καὶ πόλεμος' τὸ Σούλι φοδερίζει
 νὰ καταπιῇ τὰ Γιάννινα' τὰ κλέφτικα τὰ βόλια
 ἐσύριζαν μὲς σι' Ἄγραφα' τοῦ Πίνδου τὰ τουφεκία
 ἀστράφτουνε καὶ τὸν καπνὸ στὰ γένεια μου σκορποῦνε'
 τὸ αἷμα, ἢ ἐχδίκηση, ὁ φόδος, ἢ ἐλπίδες
 μ' ἔκαμαν κ' ἐλησμόνησα. Δὲν ἔδλεπα στὸν ὕπνο
 τὸ ὄνειρό μου τὸ γλυκὸ' ἐχάθηκε ἡ Φροσύνη.
 Εἶναι τρεῖς νύχτες ποῦ ἀγρυπνος τὴ βλέπω πάλ' ἐμπρὸς μου.
 Ἡ σπιθα μου ἔγεινε φωτιά, μὲ καίει, μὲ φλογίζει.
 Δὲν εἶμαι Ἄλῃς Τεπελενλῆς, δὲν εἶμαι υἱὸς τῆς Χάμκως,
 ἀνίσως στὸ κρεβάτι μου δὲν τὴν ἰδῶ νὰ πέσῃ.
 Στὸν ὕπνο μου γιὰ τρεῖς φορές τὴν εἶδα τὴ Φροσύνη,
 θὰ ν' ἀναληθῆψῃ τῶνειρο κι' ἀπόψε θ' ἀληθῆψῃ.
 Ὁ πόλεμος ἡσύχασεν, ἔπαψε τὸ τουφεκι,
 ἐγύρισα στὰ Γιάννινα... τὸν ξεύρεις τὸ Λεσπότη;
 Κάποιος θὰ τοῦ μαρτύρησε τὴ μυστικὴ μου ἀγάπη,
 κ' ἐκεῖνος τὴνε πάντροψεν. Ἐπίστεψε, τοῦ ἐφάνη
 μὲ τρεῖς εὐχαίς, ποῦ διάδασε, καὶ μὲ τὰ δυὸ στεφάνια,
 μὲ τὸν καπνὸ τοῦ θυματοῦ καὶ μὲ τὰ δαχτυλίδια
 πῶς ἄρπαξε ἀπ' τὰ νύχια μου τὸ πλάσμα τοῦ θεοῦ του.
 Παπᾶ, μέσα στὰ Γιάννινα ἄλλος θεὸς δὲν εἶναι

παρ' ὃ Βιζήρης ὃ Ἄλῃς καὶ θὰ τὸ ἰδῆς μία μέρα.
 Τρεῖς χρόνοι τώρα ἐπέρασαν!.. κι' ὃ Βιζήρης ὃ θανάτος
 ἦλθε καὶ μούπε μουσικὰ πῶς ἡ Κυρὰ Φροσύνη
 παρτίτρεσε τὸν ἄνδρα τῆς, τὰ δυὸ τῆς τὰ παιδάκια,
 καί... κάποιον ἄλλον ἀγαπᾶ... Ταχίρη, Ταχίρη, βοήθειαι...
 TAXHP. Ποῖόνε, Βιζήρη; πέρμου τον... ν' ἀκούσω τονὸμὰ του.
 ΑΛΗΣ. Ταχίρη, μὴ τρέμης σὰν ἐμέ... Ταχίρη, μὴ προκαλεῖσαι...
 Εἶμεθα μόνοι... Τὸ Μουχτάρ... Καὶ πῶς; ἀνατριχιάζει:
 Ἐσκιάχτηκες μὴ θὰ σοῦ πῶ νὰ τρέξῃς νὰ μοῦ φέρῃς
 τὸ αἷμα ποῦ προτήτερα μῶταξες νὰ μοῦ δώσης;
 Ἐὐὸ τὸ ξεύρω μ' ἀγαπᾶς... δὲν ἔχεις ἄλλο φίλο.
 βλάπεις κ' ἐγὼ σὰν νάσσυνε πνευματικός, θεὸς μου,
 τὸ μουσικὸ μου σῶδωκα. Τί τρέμεις; τί φοδεῖσαι;...
 TAXHP. Βιζήρη μου, δὲ σιάζομαι. Τί θέλεις... τὸ παιδί σου...
 ΑΛΗΣ. Νὰ εἶν' ἡ ὕστερη φορὰ π' ἀκούω τέτοιον λόγον
 νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὸ στόμα σου. Ταχίρη, ἔκοῦς τί λέγω;
 Παιδί!... Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιὰ, δὲν εἶμ' ἐγὼ πατέρα.
 Ἡ θάλασσα τὰ κόματα παιδιὰ τῆς θὰ τὰ κράξῃ,
 γιὰ τὴνε ξεσχιζοῦνε καὶ τὴνε μαρτυροῦν;
 Καὶ τοῦρανὸ τὰ σύγνεφα μποροῦνε ν' ἀγαπήσουν
 τὸν καρυνὸ, τὴν ἀστραπή, τὰ δίδυμα τ' ἀδέρφια,
 τὰ σπλάχνα, ποῦ τὰ ἐγέννησαν, Ταχίρη, γιὰ τὴ φλογίζουνε
 Παιδιὰ! Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιὰ. Ταχίρη, ἐταν θυμοῦμαι
 πῶς γιὰ νὰ δώσω τὴ ζωὴ, τὸ αἷμα καὶ τὴ σάρκα
 εἰς τὸ Μουχτάρ καὶ τὸ Βελῆ, τὸ λύκο καὶ τὸ φεῖδι,
 ἐπῆρ' ἀπὸ τὴ νειότη μου, ἐπῆρ' ἀπ' τὴν ψυχὴ μου
 καὶ τὰ στεροῦμαι τώρα ἐγὼ, τὰ χιέρονται σὶ δυὸ τους'
 ἐταν θυμοῦμαι ἐτ' ἔκλεψαν, Ταχίρη, τὴ δύναμή μου
 καὶ τὴ φοροῦν αὐτοὶ γιὰ μέ, κ' ἐγὼ τὴνε γυρεῶ...
 Παιδιὰ! Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιὰ. Δὲν ἦλθα ἐδῶ στὸν κόσμο
 νὰ πλάσω νέας γενεαίς μ' ἔστειλαν νὰ χαλάσω.
 Ἐὐὸ τὸ ξεύρεις καὶ γιὰ τὴν σιμάζουν τὰ παιδιὰ μου;
 Τὸ μουσικὸ μου τῶμαθες, γνωρίζεις τὸν ἐχθρό μου...
 Καὶ τώρα, ποῦμαι γέροντας, τώρα καὶ σὺ ποῦ βλέπεις
 ἐτ' ἴσως ὕστερη φορὰ θὰ λάδω στὴ ζωὴ μου
 εὐτυχισμένη μιά στιγμὴ, τώρα καὶ σὺ μ' ἀφίνεις;...
 TAXHP. Βιζήρη, δὲν ἐπροδήθηκα... Ἄν ἀχνισα γιὰ λίγο,
 ἦτανε... ἢ ἀχδίκηση. Πρόσταζε, θέλεις τώρα;...
 ΑΛΗΣ. Ὅχι, Ταχίρη, μὴ βιάζεσαι. Τὸ ξεύρεις, δὲ μ' ἀρέσει
 ἄδικα καὶ παράλογα νά... πέρτω σ' ἁμαρτία.
 Θὰ δώσω λόγο καὶ ψυχὴ σ' ἕνα Θεὸ μία μέρα.
 Ἄκουσε. Τώρα θάλλῃ ἐδῶ, νὰ πάρῃ τὴν εὐχή μου
 ὃ υἱὸς μου ὃ Μουχτάρπκας. Αὐριο τόνε στέλλω
 νὰ πάῃ μακρὰ στὸν πόλεμο, π' ἀνάφτει στὰ Μπαλκάμια.

Δέκα χιλιάδες τώδωσα. Θ' ἀφήσω πρὶν χαράξῃ
τῇ Φρόσῳ καὶ τὰ Γιάννινα. Τοῦ δίδω καὶ γιὰ φίλο,
νὰ τῶναι πάντα στὸ πλευρὸ σὰν ἄλλος του πατέρας,
τὸν τρίτο μας τὸν ἀδελφὸ, τὸ Βάγια τὸ Θανάση.
Τόγε γνωρίζω ἀπὸ παιδί, τὸ χέρι του δὲν τρέμει. . .
Ἐγὼ καὶ σὺ θὰ μείνωμε. Αὖριο τὸ φεγγάρι
πρὶν ἔσῃ ἀπάνω ἀπ' τὰ βουνά, Ταχῆρη μου, θὰ πάμε
οἱ δύο μας ἴσουχα, κρυφὰ ναυροῦμε τῇ Φροσύνῃ.
Θὰ πάγω ἐκεῖ, στὰ πόδια τῆς νὰ πῆσω καὶ νὰ κλάψω,
νὰ τῆς ζητήσω ἓνα φιλί, ἀγάπη κ' ἐσπλαχνία.
τὰ πλοῦτη μου, τῇ δόξα μου, στὰ χέρια τῆς θ' ἀφήσω.
Βασίλισσα, Σουλτάνα μου, Ταχῆρ, θὰ τῆνε κάρω,
νὰ τῆνε βλέπ' ἢ ἀνοιξῆ καὶ νὰ τῆνε ζηλεύῃ.
Καὶ ἂν ἀσπλαχνῆ τὰ δάκρυά μου, Ταχῆρ, καταφρονέσῃ,
ἂν δὲ θελήσῃ τὸ Μουχτάρ γιὰ μὲ νὰ λησμονήσῃ,
ὦ! τότε, φίλε μου πιστέ, θαύρης ἐσὺ τὸν τρόπο
νὰ πλοῦτης τὴν αἰσχύνῃ μου. Βρίσκεις νερὸ στὴ λίμνη,
σὰν τῇ δροσοῦλα καθαρὸ... Εἶναι βουδὸ τὸ κύμα,
καὶ ἐταν μουκρίξῃ στὸ γιαιλό, ὁ κόσμος δὲν γνωρίζει
ἂν εἶναι θρήνος ἢ βοή, ἂν εἶναι μοιρολόγι...
Σύρε νὰ κράξῃς τὸ Μουχτάρ. Ἐδῶ σὰν ἔλθῃ ἐμπρὸς μου,
στίσου στὴ θύρα ἀκίνητος. Κι' ἀνίσως καταλάδῃς
ἀπὸ μιὰ μόνῃ μου ματιὰ, ἀπὸ μιὰ μόνῃ λέξῃ
ὅτι ἔμαθε τὸ μυστικό... Ταχῆρ, ἐσὺ τὸ ξεύρεις,
δὲν εἶν' ὁ Ἄλῃς ἀχάριστος... Ἄν μούτανε γραμμένο
ἀπόψ' ἔδῶ νὰ στεροθῶ, ἓνα παιδί νὰ κλάψω...
ἐσὲ θὰ πάρω γιὰ παιδί, ἐσένα θ' ἀγκαλιάσω.
Σύρε, Ταχῆρ, στὰ χέρια σου εἶν' ὄλαις μου ἢ ἐλπίδες...
Ταχῆρ, Ταχῆρ, λησμονήσα... Πῶς δὲ φορεῖς ἀπόψε
οὔτε μαχαῖρι οὔτε σπαθί; Χίλιαις φοραῖς σοῦ τῶπα
νὰ τάχῃς πάντα συντροφιά... Εἶναι κακὸς ὁ κόσμος.
Ἐπειτα τῶχω σ' ἐντροπή νὰ βλέπω τὸ λειοντάρι,
ποῦ πάντα στέκει ἀγρυπνο σιμά μου, στὸ πλευρὸ μου,
νὰ μὴ δείχνῃ τὰ δόντια του, τὰ φοδερά του νύχια. . .
Πάρε, Ταχῆρ, γι' ἀγάπη μου, πάρε νὰ μὲ θυμάσαι.
Εἶναι μικρὸ τὸ χάρισμα. . . Ποιὸς ξεύρει, τὸ μαχαῖρι,
ποῦ τώρα ἀπὸ τῇ μέσῃ μου βγαίνει γιὰ νὰ στολίσῃ
τὰνδρειωμένα στήθῃ σου, ποιὸς ξεύρει πόση δόξα,
ἀγαπημένε μου Ταχῆρ, τὸ καρτερεῖ στὸν κόσμῳ!
Σύρε νὰ κράξῃς τὸ Μουχτάρ, σύρε μὲ τὴν εὐχή μου.

Σκόφτει ὁ Ταχῆρ τὸ μέτωπο, ἀχνὸς σὰν πεθαμένος,
φιλεῖ τὸ χέρι τοῦ Ἄλῃ καὶ παίρνει τὸ μαχαῖρι.
Ἐμεινε μόνος ὁ φονιάς. Πικρὰ χαμογελώντας

ἐκτύπηε τὸ φίλο του, ποῦ φεύγοντας γυρίζει
νὰ προσκυνῆσῃ τρεῖς φορὰς τὸν ἀδαφισμένο του.

Ἐπάνω κάτω ἀνήσυχος σὰν τίγρις πεινασμένῃ,
ποῦ καρτερεῖ τὸ θυμὸ τῆς, πατεῖ καὶ παραδέρνει.
Ρίχνει στὸ χέρι τάρμακα. Τὰ δύο του τὰ πιστόλια
ἦσαν γεμάτα, ἔτοιμα. Τραβᾷ τὸ γιαιτῆρι,
γλιστρᾷ σὰ φεῖδι, ἀνέμπουδα προβάλλει ἀπὸ τῇ θήκη.
Τὸ πάθος, ἢ ἐκδίκησῃ, τὸν πνίγει, τὸν τυφλώνει.
Ἄνοιξε τὸ παράθυρο, καίμωργα καταπίνα:
τὸ ἀγεράκι τῇ νυχτὸς, ποῦ αἶψο δὲ γνωρίζει
πῶς τέτοια στήθῃ τῶμαλλε, τὸ μαῦρο, νὰ δροσίω.
Ἐσῆκωσε τὸ μέτωπο. Τὸν οὐρανὸ σκεπάζου
βαρεῖα, πυκνὰ τὰ σύννεφα. Λὲς κ' ἔκλεισε τὰ μάτια
νὰ μὴ τὸν δῆ στὸ πρόσωπο καὶ νὰ μὴ τὸν ἀκούσῃ...

ΑΛΗΣ (μόνος). Δὲν ἔχεις θάρρος νὰ μὲ ἰδῆς ἐσὺ, ὅποιος κι' ἂν
Τὰ γαλανὰ τὰ μάτια σου σκέπασε, κρύψε, κλείσε. [εἶσαι.
Πάρε τὰ μαῦρα σύννεφα, κάμε τα βλέφαρα σου
τὸν κεραυνό, τὴν ἀτραπὴ δαίξῃ μου στὰ πλευρά σου.
Ὅμιλήσῃ μου μὲ βρονταῖς, σεισμούς, ἀνεμοζάλλῃ
τὸ βλέπεις, δὲ σὲ σκιαζομαι, δὲ γέρνω τὸ κεφάλι.
Σ' ἔκραξα, ἐδλασφῆμησα. Ἄν εἶσαι σὺ Θεὸς μου,
ἔλα μὲ νύχτα ἐμπρὸς μου.

Τῇ δύναμῃ μου δὲ χρωστῶ στή μοῖρα, σὲ κανένα.
Μὲ πλάσανε τὰ χέρια μου. Δὲν εἶμαι σὰν ἐσένα,
ποῦ εὐρέθηκας μονάχος σου χωρὶς ἐχθροὺς στὴ φύσῃ.
Κ' ἓνα παιδάκι ἀδύνατο εὐκόλῃ νὰ νικήσῃ
τὸ χάος καὶ τὴν ἀψυχή τὴν ὕλη, ποῦ ἐκοιμᾷτο,
καὶ πεθαμένῃ κι' ἀνεργῇ ἔδῶ κ' ἐκεῖ ἐπλανᾷτο.
Ἄν εἶσαι ἀλήθεια δυνατός, χάλυσε αὐτὴν τὴν πλάσῃ,
γιατὶ θὰ σὲ χαλάσῃ.

Κατέδα ἔδῶ, σὲ καρτερῶ. Πάρε γιὰ σύμμαχόν σου,
ἂν θέλῃς, τὸ μονάκριβο τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν σου,
τὸ Θάνατο, τὸ τέκνο σου, τὸ μόνο καύχημά σου,
καὶ τρέξ' ἔδῶ στὰ Γιάννινα, δαίξῃ μου τὴν ἀνδρεία σου.
Γιατί, γιατί μὲ πολεμεῖς κρυμμένος στὸν αἰθέρα
καὶ λίγο λίγο τῇ ζωῇ μου κλέπτεις κάθε μέρα,
καὶ τρῶς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τρέφεις μὲ μανιάν
δειλὴν ἀθανασίαν;

Ἄν εἶσαι παντοδύναμος, γιατί νὰ μὴ θελήσῃς
τὸ σπόρο, ποῦ μ' ἐγέννησε, στὴ μήτρα ν' ἀφανίσῃς;

Γιατί τή σπύθα, πῶμελλε τὸν κόσμο σου νὰ κάψῃ,
ἀκόμη δὲν τὴν ἐσούσες; Γιατί, προτοῦ ν' ἀνάψῃ,
μ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν πνοή, ποῦ σῶφυγε ἀπ' τὰ χεῖλη,
τὴν ὥρα, ποῦ ἐζωντάνεψες στὰ χέρια σου τὴν ὕλη,
γιατί δὲν τὴν ἐφύσηρες; Πές μου το, τί σοῦ φταίω,
ἂν τώρα ἐγὼ σὲ καίω;

Πολλοὶ δὲ σὲ πιστεύουνε, τὴν ὑπαρξή σου ἀρνοῦνται,
γιὰ νὰ μὴ σ' ἔχουν ἐμποδο, δειλοί, νὰ μὴ φοδοῦνται.
Ἐγὼ ὁ Ἄλῃς σ' ἐπίσταφα, γιὰ νὰ σὲ πολεμήσω.
Τὸ βλέπεις πόσους σ' ἀρπαῶ! Τὸ βλέφαρο νὰ κλείσω,
χιλιάδες πέφτουνε στὴ γῆ ἐμπρὸς στὴ δύναμή μου,
κ' ἐσένα σ' ἐλησμόνησαν, λατρεύουν τὸ σπαθί μου.
Πάρε μου τὰ γεράματα, δῶσε μου τὴ ζωὴ σου
κ' ἔλα μ' ἐμὲ μετρήσου.

Μέσα στὸ μνήμα καρτερεῖς νάλθηξ νὰ μὲ παιδέψης!
Δὲ σὲ φοδοῦμαι οὐτ' ἐκεῖ τὴ φύση ν' ἀνατρέψης
γιὰ τὸν Ἄλῃ δὲ δύνασαι. Τὴ γῆ γιὰ παλληκίδα
θὰ πάρω στὸ κρεδδάτι μου· κ' ἀπόκρυφη ἐλπίδα
μοῦ λέγει ἀπὸ τὴ σάρκα μου πὼς θὰ δόγῃ, θὰ φυτρώσῃ
πικρὴ χολὴ τὸν κόσμο σου κ' ἐκεῖ νὰ φαρμακώσῃ,
κ' ἀθάνατος θὲ νὰ γενῶ, θὰ μ' ἔχῃς πάντα ἐμπρὸς σου
σκοτάδι μὲς στὸ φῶς σου.

Κ' ἐκεῖ, ποῦ ἡ ἀχιτίδες σου ἀπὸ ψηλά θὰ βρέχουν,
ζωὴ κ' ἀγάπη στὰ φυτά, πάντα μαζί θὰ μ' ἔχουν.
Κρυφός, αἰώνιος ἐχθρός, μαύρη φθορὰ καὶ σήψις
καὶ θάνατος παράκαιρος ἐκεῖ, ποῦ θὰ μὲ κρύψῃς.
Τὰ ρόδα, πρὶν ν' ἀνθίζουνε, θὰ φθείρω, θὰ μαραίνω,
τὴν εὐμορφιά, τὴ δύναμη θὰ τρώγω, νὰ χορταίνω.
Τὸ βλέπεις ἂν σὲ σκιάζωμαι. Καὶ ζῶν καὶ πεθαμένος
θὲ νάμαι ἀνδρειωμένος.

Ἀπόψε, τὸ ἀπεφάσισα, ἀπόψε θὰ σοῦ δεῖξω
πὼς κάθε ἀγάπη ἀνθρώπινη μπορῶ γὰ καταπνίξω.
Πατέρας σὰν ἐσένανε ἐπλῆσα τὰ παιδιὰ μου,
καὶ τώρα, ποῦ τὸ θέλησα, θὰ φάω τὰ σωθικά μου.
Ἄν μῶδωκες τὸν ἔρωτα γιὰ νὰ μὲ μαρτυρέψῃς,
καρτέρεσε καὶ θὰ μὲ ἰδῆς καὶ τότε θὰ πιστέψῃς.
Δὲ σοῦ ζητῶ βοήθεια, δὲ θέλω ἐλεημοσύνη,
θ' ἀρπάξω τὴ Φροσύνη!...

ΜΟΥΧΤΑΡ. Φροσύνη!... Ἄχ! τί ὄνομα! Πατέρα μου, Βιζήρη!

ΑΔΗΣ. Καλῶς το τὸ παιδάκι μου. Πῶς ἀργήσες, Μουχτάρη;...

Καὶ πράσιнос σὰν τὴν ὀχιά ὁ ἄθεος ἐκείνος

μὲ μιά βλασφήμια, πῶμεινε κρυμμένη στὸ καρδόνι,
ἔφτυσε κατὰ πρόσωπο τὸν οὐρανὸ καὶ τὰστρα.
Ἀκούμωρε τὸ χέρι του σιγὰ στὸ γυκατῶνα
κ' ἀτάραχος ἐκπλώγηκε στοῦ λουταριῶ τὸ δέμα.
Ἐμπρὸς του στέκει ὁ Μουχτάρ καὶ καρτερεῖ ν' ἀκούσῃ
σὰ λείψανο, σὰ μάρμαρο τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη.

ΑΔΗΣ. Βλέπεις πὼς μὲ κατάντησαν, Μουχτάρ, τὰ γερατεῖα!
Μὴ μὲ ξεσυνορίζεσαι. Τὰ φύλλ' ἀπὸ τὸ δένδρο,
ποῦ ἐσκέπαζε τὴ Ροῦμελῃ μὲ τὸν πλατὺ τὸν Ἰσκιο,
τὰ βλέπεις, ἐκυτρίνησαν, πρῶτος βορείας τὰ ρίχνει.
Ἐσ' εἶσαι τὸ βλαστάρι μου. Ὅση ζωὴ κ' ἂν εἶχα,
τὴν ἔρριξα στὰ στήθη σου. Ὁ Πλάστης μ' ἐσπλαχνίσθη
καὶ μῶδωκε τὴ χάρι του καὶ μ' ἀφῆκε νὰ ζήσω,
νὰ ἰδῶ καλὰ γεράματα. Εὐχαριστῶ σε, Θεέ μου!
Πάρε, παιδί μου, τὴν εὐχή, ποῦ κλαίοντας σοῦ δένω,
καὶ τρέξε, τρέξε γρήγορα, Μουχτάρ, νὰ πολεμήσῃς.
Θυμήσου τὸν πατέρα σου καὶ τὰστρα του τὰ γένεια.
Νάρχωντ' ἀπὸ τὸ Δούναδι πουλιά νὰ τραγουδοῦνε
τοῦ γιου μου τὴν παλληκαριά, κ' ἐγὼ νὰ ξαναειδῶν
ν' ἀκούω πάντα τὸ Μουχτάρ μὲς τὴ φωτιά σὰ Χάρος,
σπαθί, μαχαίρι δίστομο ν' ἀστράφτῃ, νὰ θερίξῃ
σῦρε, Μουχτάρ, καὶ γύρισε ἐδῶ στὴν ἀγκυλιά μου
καὶ μὴ μ' ἀφήσῃς ἔρημο στὴν ὥρα τὴ στερνὴ μου.
Θέλω μ' αὐτὰ τὰ χέρια σου τὸ λάκκο νὰ μοῦ σκάψῃς...
Καὶ γράψε μου συχνά, συχνά, καὶ μὴ μὲ λησμονήσῃς.
Παιδί μου, πές μου ἐλεύθερα, τί θέλεις ἀπὸ μένα:...

Κ' ἐκλαιγε ὁ ἀλιτήριος, γιὰτ' ἦτανε γραμμένο
κ' αὐτὰ, κ' αὐτὰ τὰ δάκρυα, τὸ αἶμα τῆς ψυχῆς μας,
πικρὸς στὰ μάτια τοῦ Ἄλῃ περιγελῶς νὰ γίνουν
καὶ τὰδωλεpes νὰ στάζουνε ἀπ' τὰ λευκά του γένεια
καὶ νὰ κυλοῦν, νὰ κρύδωνται στοῦ μαχαίριου τὴ θήκη.

ΜΟΥΧΤΑΡ. Βιζήρη μου, πατέρα μου, μὴν κλαῖς καὶ μὴ δαι-
Ἐσὺ τὸ ζεύρεις ἂν ποτὲ ἐπέστρεψα ἀπ' τὴ μάχη [λαϊκής.
κ' ἐντραπήκη στὸ πρόσωπο νάλθῶ νὰ σὲ κυττάξω.
Πατέρα μου, εἶσαι γέροντας, ἄφες με στὸ πλευρό σου,
πιστὸς νὰ μείνω σὺντροφος. Στείλε τὸν ἀδελφό μου.

ΑΔΗΣ. Γέροντας!... Ποιόνε; τὸ Βελή; Ἀνάθεμα τὴν ὥρα
ποῦ ἡ μάνα σου τὸν ἔκαμε!... Θεέ μου, σχώρεσέ την!
Θέλεις, Μουχτάρ, νὰ ἐντροπισθῶ, νάρχωνται νὰ μὲ λένε
πὼς τὸ παιδί τ' Ἀλήπασα, σὰν ἀκουσε τὸν κρότο
καὶ τὴ φωτιά τοῦ τουφεκιοῦ, ἀχνὸ καὶ λιγωμένο

ἐκρύβτηκε γιὰ νὰ σωθῆ, στὸν χαρμιοῦ τὸν κόρφο;
 Ἄν μ' ἀγαπᾷς, λυπήσου με. Μὴ τότε μελετήσῃς.
 ΜΟΥΧΤΑΡ. Τὸ βέλγημά σου ἄς γενῆ, πατέρα μου, πηγαίνω.
 Μιὰ χάρη μόνον ἀπὸ σέ, μιὰ μόνη χάρη θέλω.
 Ἄφηνω ἐδῶ στὰ Γιάννια, πατέρα, τὴν καρδιά μου.
 Μὴ πικρῶθῃς, ἂν σῶκρυσα τὸ μυστικό μου ὡς τώρα.
 Πατέρα μου, ἂν μ' ἀγαπᾷς, σὺν νᾶταν θυγατέρα,
 στὴν ἀγκαλιά σου φύλαξε τὴ μαύρη τῆ Φροσύνη...
 ΑΔΗΣ. Μουχτάρ, τῶχα παράπονο ποτέ νὰ μὴ σ' ἀκούσω
 οὗτ' ἓνα λόγο νὰ μοῦ πῆς γι' αὐτὴ σου τὴν ἀγάπη.
 Σῦρε, παιδί μου, στὸ καλὸ, βαρύνωμο δὲ σῶχω.
 Μὰ τὰ σκληρὰ μεσάνυχτα, ὅπου μᾶς παραστέκουν,
 ὀρρίζω ἐδῶ στὰ σπλάχνα μου, ἐδῶ μὲς στὴν καρδιά μου
 σὺν νᾶτανε σταλαματιά, Μουχτάρ, τοῦ αἵματός μου,
 γι' ἀγάπη σου πιστὰ πιστὰ νὰ σοῦ τῆνε φυλάξω,
 ὄρρίζω μὲς στὰ μάτια μου, παιδί μου, νὰ τὴν κρύψω,
 σὺν ἓνα δάκρυ μυστικό, νὰ μὴ τὴ δῆ κανένας.
 Κι' ὅποια κι' ἂν μ' εὔρη δυστυχιά, ποτέ μου δὲ θὰ κλάψω,
 μὴ τύχη καὶ τὸ δάκρυ μου ἄθελα μοῦ ξεφυγῇ.
 Σῦρε παιδί μου κ' εἶν' ἀργά! Ἔλα νὰ σὲ φιλήσω.
 Θυμήσου τὸν πατέρα σου... Σῦρε μὲ τὴν εὐχὴ μου!

Ἐομιζανε τὰ χεῖλη τους οἱ ἄπιστ' οἱ φονειάδες,
 καὶ τὸ φίλι τ' Ἀλήπασα στὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ του
 εἶναι μιὰ μύτη μαχαίριου καὶ μιᾶς ὀχιάς τὸ δόντι.
 Φεύγ' ὁ Ταχίρης κι' ὁ Μουχτάρ, μένει ὁ Βιζήρης μόνος.
 Χαρούμενος, ποῦ ἐνίκησεν, ἀπλώνεται στὸ στρῶμα
 καὶ γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ στερνὴ βλασφήμια τοῦ Χριστοῦ μας,
 χαμογελώνοντας τρεῖς φορές ἔκαμε τὸ σταυρό του
 καὶ βγαίνει ἀπὸ τὸν κόρφο του μ' ἀγάπη καὶ μὲ φόβο
 ἓνα πιστό του φυλαχτό καὶ τὸ φιλεῖ καὶ πέφτει.
 Σὲ λίγο ἀποκοιμήθηκε. Ἀνάσανε κι' ὁ κόσμος,
 ἐχάθησαν τὰ σύγνεφα, ἔλαμψε τὸ φεγγάρι...
 Ἀὐτὸ καὶ γιορτάζει ὁ οὐρανὸς τὸν ὕπνο τοῦ ἐχθροῦ του.

ΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Κρυφὰ τὸ γλυκοχάραμα προβαίνει ἀπὸ τὸν Πίνδο
 ραντίζοντας μὲ τὴ δροσιὰ τὸ κάθε πάτημά του.
 Κοιμάται ἡ λίμνη ἀτάραχη, καὶ τοῦ γιாலοῦ τὴν ἄκρη
 ἀκούεται γλυκὰ γλυκὰ λίγος ἀφρός νὰ παίξῃ,

σὺν ἤσυχος ἀνασαομὸς μικροῦ παιδιοῦ τὸν ὕπνο.
 Κάποι' ἐδιόδαινε τρελλό, χαρούμενο τῆς.
 καὶ μὲ τὰ ἄμφα του φτερὰ γλιστρᾷ στὴ λίμνη ἐπάνω
 καὶ παίξει καὶ θροσιζέται κ' ἓνα φίλι τῆς παίρνει.
 Κ' ἐκείνη ποδνικὴ ἐντροπαλή, τὸ μέτωπο φέρωνε:
 καὶ σκυθρωπάζει μιὰ στιγμή καὶ τᾶγερὰκι φέγγει.
 Σηκώνεται, σηκώνεται, λευκὴ λευκὴ εὐ χιόνι,
 ἢ καταχνιά, ποῦ ἀπάνω τῆς ἀπλώνεται: τὸ βράδυ,
 τὰ μυστικά τὰ κάλλη τῆς νὰ κούδῃ, νὰ σκαπάζῃ.
 Σηκώνεται, σηκώνεται, ψηλά ψηλ' ἀνεβαίνει:
 σὺν ἱερὸ θυμίαμα μὲ χιλιταῖς εὐωδίαις,
 ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴν Ἡπειρο σὺν ἀπὸ ρημοκλήσι,
 καὶ στὰ ποδάρια τοῦ Θεοῦ τρέχει πιστὰ νὰ φέρῃ
 τῆς κόρης τὸ παράπονο, τὰ δάκρυα τῆς σκλάβας.

Πόσαις φορές ἀπὸ μακρὰν, ἀγγλικο παιδάκι
 μὲ δακρυσμένο βλέφαρο, μ' ἀπόκρυφη ἐλπίδα
 ὁ δύστυχος ἀκύνταξα τὴν καταχνιά τοῦ Πίνδου!
 Μοῦ ἐφαίνετο πὼς ἦτανε καπνὸς ἀπὸ τουφέκι
 κ' ἐπρόσμενα σιωπηλὸς ν' ἀκούσω τὴ βοή του.
 Καὶ μιὰν ἡμέρα, π' ἄστραψε τὸ σύγνεφο κι' ἀκούσθη
 σὰ μιὰ βροντὴ θανάσιμος, πόσαις φορές τὴ νύχτα
 ἐτέντωσα τὰ μάτια μου, ἀνοίξα τὴν καρδιά μου
 γιὰ νὰ χορτάσω τὴ βοή, τὴ λάμψη τοῦ πολέμου!
 Μὴν ἦτον ὄνειρο σκληρό, μὴν ἦτο ψεύτρα ἐλπίδα;
 Ἄν ἦτον ὄνειρο σκληρό, ἂν ἦτο ψεύτρα ἐλπίδα,
 εἰσάκουσόν με, Πλάστη μου, καὶ δῶσε μου τὴ χάρη
 τὸν ὕπνον τὸν αἰώνιον νὰ κοιμηθῶ στὸ μνήμα,
 καὶ τῶναιρό μου τὸ γλυκὸ γιὰ συντροφιά μου νάχω.

Ποιὸς εἶδε τὸ φθινόπωρο, μιὰν εὐμορφὴ ἀγούλα,
 κρύο, πικρὸ χαιρέτισμα τῆς νεότητος, ποῦ γηράζει,
 καὶ τῆς ζωῆς, ποῦ σδύνεται, καὶ ποιὸς δὲν ἐνθυμήθη
 τὴν ὥρα τοῦ τὴν ὕστερη, τὸ ψυχομάχημά του!

Ἐξόπνησε πρῶτ' πρῶτ' ἡ δύστυχη ἡ Φροσύνη
 καὶ τῶρ' ἀκόμη ξέπλεγη ἔμπρὸς στὸ παραθύρι:
 ἐκάθησε περίλυπη καὶ κλαίει μοναχὴ τῆς.
 Τὰ μάτια τῆς, ποῦ ἐλάμπανε πνιγμένα μὲς στὸ δάκρυ,
 ἀπαντηθήκανε κρυφὰ μὲ τῆς αὐγῆς τὰ μάτια,
 κ' ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἐκύνταζε σὺν νᾶταν ἀδελφάδαις.
 Τᾶστέρια ποῦ ταῖς ἐδλεπαν, ἀγάγια ἀγάγια σδυώνται:
 χωρὶς νὰ ξεύρουνε κι' αὐτὰ ποιὰ λάμψη τὰ θαμβώνει.

Ἡ κιτριὰ χαρούμενη τὰ φύλλα της ἀνοίγει,
 ἐρωτευμένη τῆ ἠωρεῖ, καὶ μὲ τῆ μυρωδιὰ της
 τῆς ρίχνει χαιρετίσματα καὶ τὴν καλημερίζει.
 Γιατί τέτοιο παράπονο, γιατί μιὰ τέτοια πίκρα;
 Τὶ νάχη καὶ τὰ δένδρα της δὲ γέρνει νὰ κοιτάξῃ;
 Ἐκαὶ τὸ δάκρυ, πῶφυγεν ἀπὸ τὰ βλέφαρά της
 κ' ἐπῆγε κ' ἐσταμάτησε στὰ χεῖλη της ἐπάνω
 σὰ μιὰ ρανίδα ἀπὸ γροσιὰ, ποὺ κρέμεται στὸ ρόδο,
 ποῖος πόνος τὸ φανέρωνε, πῶς κλαίνε τέτοια μάτια;

Ἐκλαιγε, πάντοτ' ἐκλαιγε χωρὶς ν' ἀνεστενάξῃ,
 λὲς καὶ δὲν ἔχει πλειὸ φωνή, λὲς κι' ἔλη ἢ εὐμορφιά της
 θὰ λυώσῃ μὲς στὰ δάκρυα. Φροσύνη, πῶς δὲν κρένεις;
 Στάζουν τὰ μάτια της βροχή, τὴν τραχηλιά της βρέχουν
 καὶ διαπερνοῦν τὰ στήθια της, τὰγγελικά της στήθη.
 Ἐσπάραξεν ἡ δύστυχη σὰν ἔνοιωσε τὸ κρῦο,
 ποὺ ἐδάγκανε τὴ σάρκα της καὶ μιὰν ἀνατριχίλα
 ἄκουσε μέσα στὴν καρδιά σκληρὰ νὰ τῆνε σφάξῃ.

Μαραίνεται ἀπ' τὸ φόβο της, τὸ χέρι της ἀπλώνει
 κι' ἀρπάζει, σφίγγει λαίμαργα τὸν ἔρμο της τὸν κόρφο.
 Γιατί θυμάται ἡ δύστυχη, θυμάται πῶς μιὰ μέρα,
 ἀθῶα μάννα καὶ γλυκειά, τῆς ἔδρεχε τὴ ρόγα
 εὐλογημένο κι' ἀφθονο τὸ μητρικό της γάλα.
 Ὡ τί σκληρὸ μαρτύριο! Ἀρνῆθη τὰ παιδιὰ της,
 ἀρνῆθη τὰγγελοῦδια της γιὰ τὸ Μουχτάρ, ποὺ φεύγει!

Ἄλλοίμονο στὴν ἀσπλαχνη καὶ τὴν κακὴ τῆ μάννα
 ποὺ τὰ παιδιὰ, τὸ γάλα της, προδώσῃ, λησμονήσῃ!
 Δὲν ξέρει διὸ τὰ στήθη της ἐνός Θεοῦ τὸ χέρι
 τὰπλάσε παντοδύναμα. Εἶδε τὴν εὐμορφιά τους
 κ' ἔχαρη καὶ ταῦλόγησε καὶ μυστικὰ ταυχίθη
 καὶ μέσα τους ἐφύλαξε, φιλόστοργος πατέρας,
 τὴν πλαστοργό του δύναμη καὶ τὴν ἀθανασία.
 Ἄλλοίμονο! ἄλλοίμονο στὴν ἀσπλαχνη τῆ μάννα
 ποὺ καθαρὸ κι' ἀμίαντο τὸ γάλα δὲ φυλάξῃ!

Τοῦ φθινοπώρου τὰ πουλιὰ ἀρχίζουν νὰ ξυπνοῦνε
 καὶ τὰ βρεγμένα τους φτερὰ τινάζουνε, στεγνώνουν.
 Τί καρτερεῖς σύ, δύστυχη, τί καρτερεῖς ν' ἀκούσης;
 Δὲ βλέπεις, τᾶστρα ἐφύγανε, Φρόσω, καὶ σὺ δὲ φεύγεις;
 Θέλεις ὁ ἥλιος νὰ σὲ δῇ, νὰ σὲ ξαφνίσῃ ἡ μέρα;
 Ἄν σὲ ρωτήσουν γιατί κλαῖς, τί θὰ τοὺς πῆς Φροσύνη;

Ἀπὸ μακριὰ τρεῖς πιστολικαῖς ἐλάμψαν, ἐδροντήσαν.
 ἀκούει ἓνα χλιμῆντρισμα καὶ τᾶλογο γυφρίζει...
 Νᾶναι ὁ Μουχτάρ, ὅπου περνᾷ, νᾶν' ὁ Μουχτάρ, ποὺ φεύγει;
 Ἐξύπνησε γιὰ μιὰ στιγμή, ἐσφόνγγισε τὸ δάκρυ,
 γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὸν δῇ. Ἀκόμη ἠαμποφῆγγει,
 καὶ τότε κρῦδει ἢ καταχνιά. Φθάνει, Φροσύνη, φθάνει.
 Θυμήσου τὰ παιδάκια σου, φθάνει, λησμονήσέ τον.
 Κ' ἐνῶ γιὰ ὑστερὴ φορά σπρώχνει μακριὰ τὸ βλέμμα,
 γιὰ νὰ μὴ μὲς στὸ σύγγεφο νὰ τῶνε χαιρετήσῃ,
 γλυκειὰ φωνή τὴν ἐκραξε, γλυκὸ τραγοῦδι ἀκούει.

Σὰ φύλλο κίτρινο καὶ μαραιμένο
 μὲ παίρνει ὁ ἄνεμος μὲ τὰ φτερὰ
 μακρὺ ἀπὸ σέβανε, παραδαρμένο,
 Φροσύνη, ἀγάπα με στὴν ξενιτιά.

Τὸ κῦμ' ἀτάραχο στὸ περιγιάλι
 γλυκὰ ἐκοιμότανε ὑπνο ζαθύ·
 βροεῖς ἐφύσησε κι' ἀνεμοζάλη,
 στὸ βράχο τῶρριξε νὰ συντριφθῇ.

Φροσύνη, μ' ἔστειλαν, νὰ πάω στὰ ξένα,
 νὰ πάω στὸν πόλεμο, μὲς στὴ φωτιά.
 Βγάλε ἀπ' τὰ χεῖλη σου τὰγαπημένα,
 δός μου γιὰ σύντροφο χίλια φιλιὰ.

Ἄν ἦλθε ἡ μέρα μου, ψυχὴ, καρδιά μου,
 τὰ ξένα χῶματα, ξένα πουλιά,
 νὰ πιοῦν τὸ αἷμα μου, τὰ σωθικά μου
 νὰ φᾶνε λαίμαργα στὴν ἐρημιά,

Ποῖος ξέρει ἀγάπη μου, μὴ τὰ φιλιὰ σου
 ψυχὴ μου δώσουνε κι' ἀναστηθῶ
 κ' ἔλθω σὰν ὄνειρο στὴν ἀγκαλιά σου,
 Φροσύνη, ὁ δύστυχος νὰ κοιμηθῶ.

Κειμῶνας ἐρχεται, σύγγεφα, χιόνια,
 τάνθη ἐπατάξανε κ' ἡ μυρωδιαῖς·
 πᾶνε, Φροσύνη μου, τὰ χελιδόνια,
 φυλάξου, ἐπλάκωσαν μαύραις νυχτιαῖς.

Γεράκι ἀχόρταγο, σκληρὸ ξιφτέρι,
 θ' ἀρχίσῃ ὀλόγουρα νὰ κυνηγᾷ.
 Ψυχὴ μου, ἄλλοίμονο στὸ περιστέρι,
 ἂν τυβῆρῃ μόνο του μὲς στὴ φωλιά.

Φροσύνη, μ' ἔστειλαν νὰ πάω στὰ ξένα,
νὰ πάω στὸν πόλεμο, μὲς στὴ φωτιά.
Ποῖος ξέρει ἢ ποῖρα μου τ' ἔχει γραμμένον.
Ψυχὴ μου, Φρόσω μου, σ' ἀφίνω γαῖα.

Παύσι: ἡ φωνὴ τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τὰ στεγνά τὰ λόγια
μὲ τῆς Φροσύνης τόνομα. ὅπου ἀντηχοῦσε ἀκόμη,
μέσα στὸ φλοῖσο τοῦ νεροῦ ἐκρύφτηκαν, χωνεύουν·
κι' ὁ ξένος, ὅπου ἐδιόβαινε εἰς τοῦ γαλοῦ τὴν ἄκρη,
ἄκουσε, λίμνη, μυστικά τὸ γαλανό σου κῶμα
νὰ ψιθυρίζη παίζοντας μὲ τὸν ἄφρό σου — Φρόσω.

Κεντὰ τὸ ἄτι του ὁ Μουχτάρ, κ' ἐκεῖνο, πρὶν πετάξῃ.
ὀλόρθο μὲ τὰ πόδια του τὸ σύγγερο χτυπάει.
Λὲς καὶ τὸ μαῦρο προσπιθεῖ τὴν κατχιγιὰ νὰ διώξῃ
καὶ τὴν κυρά του ἀπὸ μακρὰ νὰ χαϊρετήσῃ ἀκόμη.
Τὸ πάτημά του ἀκούεται, φρίνονται ἀκόμ' ἢ σπιθιαί,
ὅπου πετοῦν τὰ πέταλα χτυπώντας τὸ στουρνάρι.
Ἀάμπει: γιὰ ὑστερὴ φορὰ μιὰ πιστολιὰ καὶ σφύεται
στερνὸ φίλι, ποῦ φεύγοντας ρίχν' ὁ Μουχτάρ στὴ Φρόσω.

Σιγὴ, σιγὴ στὸν οὐρανὸ, σιγὴ, σιγὴ στὴ λίμνη,
ὁ κόσμος δὲν πικραίνεται γιὰ μιὰ δυστυχησμένη.
Ἀάμπει ὁ ἥλιος καθαρὸς, τὰ φύλλ' ἀπὸ τὰ δένδρα
πέφτουν σὰν πρῶτα κατὰ γῆς τῶνα σιμὰ ἀπὸ τἄλλο·
λαλοῦν τοῦ βάλτου τὰ πουλιὰ, ἀκούει' ὁ δερδιστής,
ἀρχισε πάλιν ἡ ζωὴ, τὰ Γιάννινα ξυπνήσαν,
παίζου στὰ χόρτα τὰ παιδιὰ καὶ στὴν τρελλὴ χαρὰ τους
δὲν ἄκουσαν τὸ σήμαντρο, ποῦ θλιθερὰ ἀντηχοῦσε
σημαίνοντας λυπητικά, καὶ δὲν ἐκαταλάδαν
ἕνα σκυρό, ποῦ ἐπέρασε, καὶ τέσσαρους, ποῦ ἐφέροντο
ἕνός παιδιοῦ τὸ λείψανο, ποῦ χθὲς ἦτο μαζί τους.

Ἀκίνητη, σιωπηλὴ, ἔκει στὸ παραθύρι,
χωρὶς ποτὲ τὰ χεῖλη της μιὰ λέξη νὰ προφέρουν,
ἔμεινε πάντα ἡ δύστυχη. Εἶναι βουδὸς ὁ πόνοσ.
Προδαίνει ὁ ἥλιος στὰ βουνά, καὶ μιὰ θερμὴ του ἀχτίδα
φιλεῖ γλυκὰ στὸ μέτωπο τὴ μαύρη τὴ Φροσύνη.
Εἶδε τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ τὸ δάκρυ της, τὴ λύπη,
καὶ μὲ τὸ φῶς τὸ μυστικὸ τὴ βρέχει, τὴ ραντίζει,
τῆς δίδει νέο βᾶπτισμα, τὴ λούει, τὴνε πλένει:

μὲ τὰ χροαντα τὰ χέρια του ἀπὸ τὴν ἀμνηστία
καὶ τώρα βγαίνει καθαρό, βγαίνει μ' οὐράνια κάλλη,
ἀπ' τὴ μεγάλη τοῦ Θεοῦ τὴν εἰς καλοεὐφρονα.

Ἀμικρωτῆ, λησμονήσε τοῦ κόσμου τὰ στελίδια,
ἄλλος νομφίος σ' ἀγαπᾷ. Φροσύνη, μὴ δαυλιάσῃς,
ἐτοίμασε τὰ χέρια σου νὰ λάβουν ἀρραδῶνα
τὰ σίδερα καὶ τὰ σχοινιά, ποῦ ἀπόψε πᾶ σὲ δέσουν.
Στολίσου, κέρη, ὁ οὐρανὸς σου δίνει, σου χαρίζει
τὴν πρώτη σου τὴν παρθεναί. Φροσύνη μὴ δαυλιάσῃς
τὴν ὄρα, ποῦ τοῦ γάμου σου θ' ἀνέψουσε τὰ φῶτα.
Εἶν' ἱερὸ μυστήριον.
Φροσύνη, τὸ μακρύτερον!

Ἐνόχτωσε. Γονατιστὴ ἔμπρός σὲ μιὰν εἰκόνα
ὀλημερὴς ἐδάκρυσε ἡ δύστυχ' ἡ Φροσύνη.
Ποῦ τὰ χροαν τόσα δάκρυα τ' ἀμικρωτῆ τῆς μάτι!
Πάντα βουδὴ, τὰ χέρια της στὰ στήθη σταυρωμένα,
τὸ βλέμμα δὲν ἐσέχωσε ποτὲ τῆς νὰ κινηθῆ,
τὸ πρόσωπο τὰγγελικὸ τῆς Ἀσποινας τοῦ Κόσμου.
Ἀκόμη μὴν ἐντρέπεται, μὴ δὲν τολμᾷ ἡ καυμένη,
νὰ ἰδῇ τὴ μάνα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ παιδί στὰ χέρια
κ' ἐνθυμηθῆ ποῦ ἐδάσταξε κ' ἐκείνη μιὰν ἡμέρα
ἕνα παιδί στὸν κόρφο της καὶ τᾶφθηκε κ' ἐχάθη;

Νοιώθει βαρετὰ τὰ βλέφαρα τὴν ἐλυπήθη ὁ ὕπνος
κ' ἀνέλπιστη παρηγοριὰ ἐρχεται νὰ τῆς θώσῃ.
Ἀποσταμένη σκώνεται, τὰ γόνατά της τρέμουν
καὶ πέφτει ν' ἀποκοιμηθῆ στὸ μαῦρο της κρεβάτι.
Κράζει σιμὰ τῆς τὴ Χρυσῆ, πιστὴ της παραμύνα,
καὶ σὰν πουλί, ποῦ σκιάζεται καὶ χώνει τὸ κεφάλι
μὲς στ' ἀπαλά του τὰ φτερὰ καὶ πέφτει νὰ κουρνιάσῃ,
τὸ δακρυσμένο πρόσωπο τὴν ἀγκαλιὰ τῆς κρύδει.

ΦΡΟΣΥΝΗ. Χρυσὴ μου, παραμύνα μου, κρυώνω, σκέπχσέ με.
Ἀκόμη δὲ σ' ἐφίλησα, σκύψε, συχώρεσέ με.
Μὴ μὲ μαλλώσῃς, μάνα μου, καὶ μὴ μοῦ βαρκομήσῃς,
στὴν ἀγκαλιὰ σου κρύψε με μήπως μ' ἀποκοιμήσῃς.
Ἀπόστασαν τὰ μάτια μου, ραγίστηκε ἡ καρδιά μου·
ἂν μῶμεινάνε δάκρυα, τᾶχω γιὰ τὰ παιδιὰ μου.
Φέρε μου ἐδῶ τὸ χέρι σου, βέλ' το στὸ μέτωπό μου,
χαίδεψε τὰ μαλλιάκια μου καὶ στὸ προσκέφαλό μου

γύρε και σὺ τὸ πρόσωπο νὰ κοιμηθῶ μαζί σου.
Δὲν εἶμι' ἐγὼ παιδί σου;

Χρυσή μου, ἀπόψε σκιάζομαι. Ἄναψε τὸ κανδήλι,
τὸ φῶς δροσίζει τὴν καρδιά, σὰν τὸ νερὸ τὰ χεῖλη.
Ἐσφύλισέ το μὴ σδυσή, μὴ μείνω στὸ σκοτάδι
καὶ μὴ φανῆ πὼς ζωντανή κατέδηκα στὸν ἄδη.
Θυμιάτισε τὸ κόνισμα, τὴ μοναχὴ μου ἐλπίδα...
Μάνα μου, κάτι ἐπέταξε!... Μὴν ἦτον νυχτερίδα;
Κρόψε με, μάνα! μὴ φωνὴ μου ἐφάνη πὼς με κράζει...
Γιὰ ἰδὲς τί κρύος ἴδρωτας! ἡ σάρκα μου σπαράζει.
Παρθένε μου, ἂν ἀμάρτησα, ἐκλαψα, σχώρεσέ με.
ἔλα καὶ βρήθησέ με.

Ἀρνήθηκα τὴ νεότη μου, τὰ πλούτη, Δέσποινά μου,
ἔπλυνα μὲ τὰ δάκρυα τὰ τόσα τὰ κακά μου.
Σπλαχνίσου με! σπλαχνίσου με, θυμήσου πὼς μητέρα
ἀθῶο στόμα μ' ἔκραζε κ' ἐμέ, Κυρά, μὴ μέρα.
Σπλαχνίσου με τὴν ὄρφανή, σὲ κράζω μὲ λαχτάρα.
Μὲ συνεπῆρε ἡ μοῖρα μου, μ' ἐπαίδεψε ἡ κατάρρα
τοῦ κόσμου, ποῦ μ' ἐμίσησε, μ' ἔκαψε τὸ στεφάνι,
ποῦ μὴδ' ἔβαλε στὸ μέτωπο. Φθάνει, Κυρά μου, φθάνει!
Ἀγάπη δὲ σοῦ ἐζήτησεν ἡ δύστυχη ἡ Φροσύνη,
γυρεύω ἐλεημοσύνη.

Ἀπόψε ποῦ σ' ἐκύπταζα μοῦ φάνηκε πὼς εἶδα
στὰ χεῖλη σου νὰ ἐπέρασε σὰν ἄστρο, σὰν ἀχιτίδα,
ἓνα γλυκὸ χαμόγελο κι' ἀνάζησα ἡ καυμένη.
Ὅχι! μὴ μ' ἀφήσης, Δέσποινα, τὴν καταφρονημένη.
Ἐρημη κι' ὀλομόναχη, ἀπόψε στὸ κρεβάτι
προφύλαξέ με, σκέπασε μὲ τὸ γλυκὸ σου μάτι.
Χρυσή μου, μάνα μου, μὴν κλαῖς, μὲ κάνεις καὶ τρομάζω.
Πές μου γιὰ τὰ παιδάκια μου... ἐδείλιασα... νυστάζω.
Μελέτα μού τα, μάνα μου, ν' ἀκούω στ' ὄνειρό μου
πὼς τᾶχω στὸ πλευρό μου.

Καθὼς κρύβεται στὰ φύλλα τὸ χειμῶνα τὸ πουλί,
γιὰ νὰ μὴ τυῶρῃ τὸ χιόνι, τὸ νερὸ κ' ἡ ἀστραπή·
καθὼς κρύβεται στοῦ ρόδου τὴ μυρόβλητη ἀγκυλιά
ἢ ἀθῶα πεταλούδα γιὰ νὰ φύγῃ τὴ δροσιά·
ἔτσι κρύβεται ἡ Φροσύνη μὲς στὸν κόρφο τὸν πιστὸ
τῆς Χρυσῆς, ποῦ τὴν κυττάζει μὲ κρυφόνε στεναγμὸ.
Κλεί τὰ βλέφαρα τὰ μαῦρα, δὲν ἀκούεται ἡ καρδιά
μὲς στὰ στήθη της σὰν πρῶτα τρομασμένη νὰ χτυπᾷ.

Ἡ Παρθένος τὴν λυπήθη,
τί γλυκὰ π' ἀπεκοιμήθη.

Εὐπνα, ζῦπνα καὶ χτυποῦνε. Ἰπνος, θάνατος, ζωὴ,
μὴ στιγμὴ τὰ συνενώνει, τὰ χωρίζει μὴ στιγμὴ.
Εὐπνα, δύστυχη, τὸν ὕπνο ζωντανή μὴν καρτερῆς
στὸ κρεβάτι σου τὸ μαῦρο νὰ χορτάσης νὰ χορῆς.
ζῦπνα κι' αὔριο θὰ λάβῃς ἄλλο στρώμα δροσερὸ
καὶ προσκέφαλο τὸ κῶμα καὶ σεντόνι τὸν ἀφρό.
Εὐπνα, δύστυχη Φροσύνη, ὁ φρονιάς σου σὲ ζήτηε,
ἀνοιξέ του, μὴ φοβάσαι, ἡ Παρθένος σὲ θεωρεῖ.
Τρίζει ἡ θύρα, τρέμει, πέφτει
στὰ χτυπήματα τοῦ κλέφτη.

Ἐαφνίζεται στὸν ὕπνο της... Τὰ μάτια της ἀνοίγει,
ὁ φόβος τὴν ἐπνίγει.
Στέκετ' ἐμπρὸς τῆς ἀφωνος ὁ γέρος ὁ Βιζήτης
καὶ πίσω του ὁ Τεχίτης.
Τὸ πρόσωπό του εἶναι φωτιά, τὰ μάτια του γυαλίζουν
κι' ἀνήσυχτα γυρίζουν.
Μισόγυμνη τὴν ἐόλεψε, μονάχη στὸ κρεβάτι,
τὴν τρώγει μὲ τὸ μάτι.
Ποιὸς ἄδης τὸν ἐγέννησε, ποιὰ γῆ τόνε βρατάει;
Γιὰ ἰδὲς χαμογελαίει,
Κι' ἀσπρίζουνε τὰ δόντια του μὲς στὸ πλατὺ τοῦ στόμα.
λαίμαργο σὰν τὸ χῶμα.
Ποτὲ τῆς δὲν ἐχτύπησε καθὼς χτυπᾷ ἡ καρδιά του,
θὰ σπάσῃ τὰ πλευρά του.
Σὰ φλόγ' ἀπὸ τὸ λάρυγγα φυσάει ὁ ἀνασασμός του,
καμίν' εἶν' ὁ λαιμός του.
Καὶ τὰ πλαταιὰ τὰ στήθη του π' ἀνεδοκατεβαίνουν
λὲς καὶ τὴ φλόγα του φυσοῦν κι' ἀγέρα τὴ χορταίνουν.

Σιγά, σιγά τὸ χέρι του μὲ τρόμο ἀνασηκώνει
κ' ἐπάνω τῆς τ' ἀπλώνει.
Τὰ δάχτυλά του φέγγουνε ζωσμένα δαχτυλίδια,
λὲς κ' εἶναι τόσα φίδια,
ὁποῦ στὸν ἥλιο λάμπουνε φαρμακοστολισμένα,
μὲς στ' ἄνθη ξαπλωμένα.
Καὶ δὲν τολμοῦσε ὁ δαίμονας τὴ δύστυχη ν' ἀγγίξῃ,
μήπως καὶ τὴν ζυπνήσῃ.

Ἐμειν' ἔκει κρημνόμενο τοῦ Ἀλήπασα τὸ χέρι
 σὺν νῆκτιν μαχαίρι.
 Βαρὺ βαρὺ σὰ σίδερον, σιγὰ τὸ καταβάζει,
 τὰ στήθια τῆς κυττάζει.
 Κ' ἐκείνη, π' ὄνειρεύεται τὴν πρώτη, παρθενιά τῆς,
 τὰ κρύβει σὺν παιδιὰ τῆς.
 Καὶ τὰ κραταί σριχτὰ σριχτὰ, φασδεύει μὴν τὰ χάσσι,
 μὴ κάποιος τῆς τ' ἀρπάσσι.
 Τὸ χέρι ὠστόσο τοῦ φρονιά εἶναι σιμὰ κ' ἐγγίζεσι.
 Σὰ σπύνα ἢ Φρόσω ἐπέταξε, κ' ἐμπρός του γονατίζει.

ΦΡΟΣΥΝΗ. Βιζήρη, μὴν καταδεχθῆς μίαν ἀχαρη γυναῖκα,
 ποῦ σέρνεται στὰ πόδια σου νὰ τὴν καταφρονέσῃς.
 Τρέμουν ἢ πέτρες ποῦ παταῖς, ροιγίζονται κ' οἱ βράχοι,
 τὸ πάτημά σου σὺν ἀκοῦν, Βιζήρη, νὰ διαδαίνῃ.
 Κονιορτός, ποῦ σδύνομαι κι' ὅπου μὲ παίρνει ὁ ἀγέρας,
 λυπήσου με, κ' ἐπάνω μου, Βιζήρη, μὴ πατήσῃς.
 Ληρμόνησε μίαν ὄρφανή καὶ μιὰ δυστυχισμένη,
 ὅπου ἔχει χρεῖα ἀπὸ ζωὴ γιὰ νὰ θακρῶσῃ ἀκόμη.
 Τὸ πτώμα σὺν τὸ θάψουσε καὶ τὸ πλακῶσ' ἢ πέτρα,
 τ' ἀρίθουσε, τὸ ληρμονοῦν, δὲν τὸ ξυπνᾷ κανένας.
 Πτώμα κ' ἐγὼ, Βιζήρη μου, ἄφες με νὰ μὲ φάγουν
 σὺν ἄλλο χῶμα ζωντανή, τὰ δάκρυα κι' ὁ πόνος.
 Μὲ βλέπεις, ἐμκράθηκα. Λυπήσου με, ἐσπλαγχνίαι!

Ἐκύτταξε ὁ Ἀλήπασας στὰ πόδια του ἀπλωμένο
 τὸ ζωντανὸ τὸ λείψανο νὰ κλαίῃ, νὰ στενάζῃ,
 κι' ἀνατριχίλα μυστική καὶ μυστικὴ τρομάρα
 τοῦ πέρασε τὰ κόκκαλα καὶ τοῦ δαγκᾷ τὰ σπλάχνα.
 Τὸ τρομερὸ τῆμάρτημα, ποῦ μέσα τοῦ φωλιάζει,
 τρώγει, ξεσχίζει τὴν καρδιά, ποῦ τῶπλασε στὸν κόσμον,
 καθὼς τὰ τέκνα τῆς ὀχιάς ξεσχίζουσε καὶ τρώγουν
 τὴ μήτρα, ποῦ τ' ἀνάνηψε, καὶ πρὶν νὰ γεννηθῶνε
 τὸ πρῶτο τὸ φαρμάκι τους στὴ μάννα τους χαρίζουν.
 Τὰ μάτια του ἔρριξε ὁ Ἄλῃς στὰ μάτια τοῦ Ταχίρη,
 καὶ τὸν προστάζει σιωπηλὰ νὰ τραδηχθῆ, νὰ φύγῃ.
 Ὁ δοῦλος τὸν ὑπήκουσε, καὶ φεύγοντας μαζί του
 τύραι καὶ παίρνει τὴν Χρυσή, ποῦ ἐστέκετο στὴν ἀκρῃ.
 ἌΛῃΣ. Σήκω, Φροσύνη, ἀπὸ τῆ γῆ, σήκω καὶ κύτταξέμε.
 Τὰ τρυφερά σου γόνατα δὲν τ' ἀπλάσεν ἢ φύσις
 ἐμπρός σ' ἐμὲ νὰ σέρωνται, στὴ γῆ νὰ γονατίζουν.
 Μὴ μὲ φοδῆσαι. Σ' ἀγαπῶ σὺν νᾶμουνα. . . πατέρας.
 Σήκω, παιδάκι μου, μὴν κλαῖς, ἔλα στὴν ἀγκαλιά μου,

ν' ἀκούσω ποῖος ὁ πόνος σου, νὰ σὲ παραγγερῶ.
 Ἄλλοίμονον σ' ἐκείνονε ποῦ σ' ἔκανε νὰ κλαίῃς!
 ΦΡΟΣΥΝΗ. Ὅχι, Βιζήρη μου, κανεὶς δὲ μῶφταίσε στὸν κόσμον.
 ἢ μοῖρα μὲ κατάρταξε, τοῦ γαμοῦ ἢ κατάρτα.
 Σ' εὐχαριστῶ, πατέρα μου. . . Πῶς; ἔφυγε ἢ Χρυσή μου;
 ἌΛῃΣ. Μὴ σκιαζέσαι. Τὴν ἔστειλα λίγο νερὸ νὰ φέρῃ,
 σὺν εἶδα ποῦσσαν ἄφωνα, ὀχνη καὶ λυγαμένη,
 τᾶγγελικό σου πρόσωπο, Φροσύνη, νὰ ραντίσω.
 Τῶρ' ἔρχεται, παιδάκι μου, δὲν εἶμ' ἐγὼ σιμὰ σου;
 Ἀκούσῃσε τὸ μέτωπο στὰ πατρικά μου στήθη,
 παρηγορήσου μιὰ στιγμὴ, ἡσύχασε, μὴ τρέμῃς.
 Πῶς εἶναι τὰ μαλλιάκια σου βραγμένα ἀπὸ τὸ δάκρυ!
 Ἄφες με τὰ χέρια μου γλυκὰ νὰ τὰ σφογγίσω.

Ἐπίσταψε στὰ λόγια σου, ἐπίσταψε ἢ Φροσύνη,
 στὴν ἀγκαλιά τοῦ Ἀλήπασα ἀναύπασῃ πῶς θαύρη,
 κ' ἐφίλησε τὰ χέρια του κ' ἐπάνω στὴν καρδιά του
 τὸ λυπημένο μέτωπο τὸ ρίχνει νὰ ἡσυχάσῃ.
 Τὰ γένεια του ἐκυμάτιζαν καὶ κρέμονταν νὰ πέσουν
 σὺν καταρράχτις ποταμοῦ ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὸ βράχο.
 Ὡστόσο τὴν ἐχάϊδεσε, στὰ δάχτυλά του νοιώθει
 τὸ τρεμουλιὸ τοῦ ἔρωτος καὶ λίγο λίγο σφιγγεὶ
 τὸ πρόσωπο στὸν κόρφο του, ποῦνε φωτιά καὶ φλόγα.
 Ἡ Φρόσω ἀκόμη ἐπίστευε. Τὸ φίδι π' ἀγκαλιάζει
 γλυκὰ τὴν ἀπεκοίμιζε καὶ τῆνε φαρμακῶνει.
 Κ' ἐκεῖ, ποῦ ἐκείνη ἢ δυστυχῆ ἐπάνω του ἀκουμποῦσε,
 ἀκούει μὲς στὰ στήθη του τὸ αἷμα του νὰ βράζῃ
 καὶ τὴν καρδιά του νὰ χτυπᾷ σὺν νᾶθελε ν' ἀνοίξῃ.
 Τρομάζει, διαλογίζεται, θυμάται, ἀνατριχιάζει.
 Θέλει νὰ φύγῃ, δὲν μπορεῖ, τὰ χεῖλη τοῦ Βιζήρη
 ἐγγίζουσε ταῖς τρίχες τῆς, κολλοῦνε στὰ μαλλιά τῆς.
 Ὁ δράκοντας τὴν ἔρπαξε, τὴν ἔχει μὲς στὸ στόμα
 κ' ἡς βυζαίνει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ροφᾷ μὲ λύσσα.
 Ἐσὺ, ποῦ παραστέκασαι, Παρθένε, βοήθησέ τὴν!
 Σὺν ἔλαφος, σὺν λύκαινα, ποῦ νοιώθει στὰ πλευρά τῆς
 τὸ βᾶλι ποῦ τῆς ἔρριξαν ὁ κυνηγὸς στὸ λόγγο,
 ταραξέτ', ἀνδρειεύεται, πηδᾷ μακρὰ καὶ λυέται
 ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἄλῃ, ποῦ τὴν ἀλυσόδεον.
 Ἄγρῖψε τὸ μάτι τῆς, ὀλόρθῃ τὴν κυττάζει,
 τὴν εἶδ' ὁ Ἄλῃς κ' ἐσδύστηκῆ, δειλιάζει, γονατίζει.
 ἌΛῃΣ. Φροσύνη, γιατί μῶφυγες! Εὐχαριστήσου τώρα,
 ποῦ βλέπεις στὰ ποδάρια σου τὸ φοβερὸ Βιζήρη.
 Ποτέ, ποτέ τὰ γόνατα δὲν ἔκλινε στὸν κόσμον,

καὶ τώρα, ἰδέε, ἐμπρός σ' ἐπὶ τὸ μέτωπό μου σκύφτει.
 Τὸ μυστικό μου τῶματιες, μ' ἐπρόδωκ' ἢ καρδιά μου.
 Ἄν ἤμποροῦσα μόνος μου, μ' αὐτὰ, μ' αὐτὰ τὰ χέρια
 σκληρὰ θὰ τὴν ξερρίζωνα, γιὰ νὰ σοῦ τήνη δαίξω.
 Φροσύνη, καί, σ' ἀγάπησα, δὲ ντρέπομαι, τὸ λέγω.
 Ἄν ἀσπρισ', ἂν ἐγέρασα, γιὰ σὲ θὰ ξανακνωίωσω.
 Ἀκουσες μὲς στὴ στήθη μου τὸ αἷμα μου πὼς βράζει.
 Εἶναι κι' ὁ Πίνδος κάτασπρος καὶ γέρος σὰν ἐμένα.
 Φροσύνη, ἰδέε τὸν Πίνδο σου μὲ τὰ παλχὰ του χιόνια,
 ἐμπρός σου γέρνει τὴν κορφή, σ' ἀπλώνει νὰ πατήσης
 τὰ θροσερά του σύγνερα, τὰ κρούα τὰ νερά του.
 Μὴ μὲ κυττάζης ἀγρία· τὰ πλούτη μου, ἡ ζωὴ μου
 εἶναι δικὰ σου, πάρε τα, γιὰ ἓνα γλυκό σου λόγο,
 γιὰ μιὰ ματιά σου ἐσπλαχνική σου δίδω ὅ,τι κι' ἂν ἔχω·
 κάθησ' ἐσὺ στὸ θρόνο μου, ζώσου τὴ δύναμή μου.
 Δὲ θέλω τίποτε γιὰ μέ, δὲ σοῦ γυρεύω, Φρόσω,
 παρὰ τὸν γέρο τὸν Ἀλὴ καμμιὰ φορὰ ν' ἀφίνης
 στὸν ἴσκιό σου, δαφνοῦλα μου, νὰ παίρνη λίγον ὕπνο.
 Ἐπέρασαν χρόνοι πολλοί, ποῦ δὲ σφραγίζω μάτι,
 βαρέθηκα τὴ δόξα μου, ἔφαγα τὴ ζωὴ μου
 κι' ἀκόμη δὲν ἐγνώρισα στὸν κόσμο τὴν ἀγάπη.
 Φροσύνη ἀγάπησέ με σὺ, σὰ λίγο θὰ πεθάνω,
 δικὰ σου εἶναι τὰ Γιάννινα, ὅλα δικὰ σου νᾶναι.
 Δὲν παίρνω τίποτε μ' ἐμὲ βαθεῖα στὸ μαῦρο μνήμα,
 τίποτε, Φρόσω, τίποτε μὴ στερηθῆς γιὰ μένα,
 παρὰ δυὸ πῆχαις σάδανο κ' ἓνα στερνὸ φιλί σου.
 Σπλαχνίσου με, σπλαχνίσου με, εἶσαι Θεὸς γιὰ μένα.
 Ὡς τώρα δὲν ἐπίστεψα καὶ τώρα τὸν πιστεύω.
 Πιστεύω τὴν εἰκόνα σου, πιστεύω τὴν Παρθένο,
 τὸ βήφτισμα, τὸ μύρο σου, πιστεύω πὼς ὑπάρχει
 μιὰ δύναμις ἀνώτερη, πῶπλασ' ἐσὲ Φροσύνη.
 Ἄρνοῦμαι τὸν προφήτη μου γιὰ νὰ μπορέσω νᾶλθω
 μαζί μὲ σὲ στὸν οὐρανό, καὶ τὴ στερνὴ τὴν ὥρα
 νὰ νοιώσω τὰ χερᾶκια σου νὰ δέγουν τὰ δικὰ μου.
 Πές μου, τί ἄλλο μοῦ ζητεῖς; πές μου, τί ἄλλο θέλεις;
 Φροσύνη, ἰδέε τὰ μάτια μου... Ἐδλογημένη νᾶσαι,
 ποῦ τᾶκαμες κ' ἐδάκρυσαν. Παιδί μου, μὴ μ' ἀφήσης.
 Παιδιά δὲν ἔχω, ἐφύγανε, ποῖός ξέρει ἂν ἴα γυρίσους;
 Σπλαχνίσου με τὸ δύστυχο, ἔχε με σὰν... πατέρα.
 Ἔλα, Φροσύνη μου, ἐσπλαχνη νὰ μὲ γεροκομήσης.
 Λυπήσου με, λυπήσου με, μὴ μ' ἀγριοκυττάζης.

Κ' ἐδάκρυσεν ὁ δαίμονας, ἔσερνε τὰ μαλλιά του,
 κ' ἔδερνε τὰ πλευρά του.

Τὸν πνίγει τὸ περᾶπο, τὸ μέτωπο ἐχτυποῦσε
 καὶ μέσα του ἐγείροσε.
 Μέν' ἡ Φροσύνη ἀκλόνητη, τὰ χέρια σταυρωμένα,
 δὲ σκιάζεται κανένα.
 Ἐκύτταξε τὸ κόνισμα, τὴ μόνη, τὴς ἐλπίδα,
 καὶ βλέπει μιὰν ἀχτίδα,
 ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴ Δέσποινα κ' ἔρχεται τὴ φωτίζει.
 Τὴν εἶδε κι' ὁ Ἀληπάσας καὶ τρέμει καὶ μουγκρίζει.

ΦΡΟΣΥΝΗ. Σήκω, Βιζήρη, κ' εἰν' ἀργά! Δὲν ἔχω ἐδῶ σιμά μου
 οὔτε πατέρα, οὔτ' ἀδερφό, οὔτε παιδιὰ, οὔτ' ἄνδρα·
 τὸν κόσμο τὸν ἀρνήθηκα. Σάρου τὴ δύναμή σου,
 τὴ δόξα σου, τὰ πλούτη σου, κι' ἄφες με νὰ πεθάνω
 στὴ σκοτεινιά μου ἡσυχη. Ἄλλο καλὸ δὲ θέλω.
 Τραβήξου τώρα, κύτταξε, Βιζήρη, τὴν Παρθένο·
 δὲ σὲ φοβίζει τοῦ Θεοῦ τὸ φοδερὸ τὸ μάτι;
 ΑΛΗΣ. Δὲ μὲ φοβίζ' ἡ κόλαση, ποῦ μ' ἀναψες στὰ στήθη,
 καὶ θὰ φοβίσουν τὸν Ἀλὴ τὰ ζύλα κ' ἡ ἀχτίδες;
 Φροσύνη, ἐπαρεκάλεσα, ἔκλυψα τόσην ὥραν.
 Θυμήσου πὼς τὰ δάκρυα τᾶσωσα, δὲν ἔχ' ἄλλα. . .

Ὁρθὸς μὲ μίεσ σηκώνεται, τὸ πάτημά του παίρνει.
 Τί λύσσα τόνη δέρνει!
 Τὰ χεῖλη του ἐκοκκίνησαν, λὲς κ' εἶναι ματωμένα
 καὶ τρέμουνε κλεισμένα.
 Ἐγρύλλωσε τὰ μάτια του, βογγᾷ, φουσομανάει
 σὰ λύκος, ποῦ διψάει.
 Ἐτρίξανε τὰ δόντια του καὶ τᾶκουσε ἡ Φροσύνη.
 Ἀρχίζει πόλεμος σκληρός. Παρθέν' ἐλεημοσύνη!

ΦΡΟΣΥΝΗ. Ἀληπάσα, μὴ βλασφημᾷς· θυμήσου πὼς ὑπάρχει
 ἓνας Θεὸς καὶ τῶδωκα σήμερα τὴν ψυχὴ μου.
 ΑΛΗΣ. Καὶ τὸ Θεό σου τὸ Μουχτάρ, Φροσύνη, τὸν ἀρνήθης;
 Εἶναι νωπὰ τὰ χεῖλη σου ἀκόμη ἀπ' τὰ φιλιὰ του·
 τὰ δάκτυλα, ποῦ ἐτρίξανε τὸν κόρρο, τὸ καιμό σου,
 ἀφήσαν τὰ σημάδια τους· τὰ βλέπω, τὰ χωρίζω.
 Καὶ σὺ τὸν ἐλησημόνησες καὶ παίρνεις ἐραστή σου
 τὸ φάντασμα ποῦ κάθεται στὸν οὐρανό, στὰ νέφη;
 Ἄνατριχιάζεις ποῦ μ' ἀκούς; Τὸ βλέπεις, δὲ φοδοῦμαι,
 Φροσύνη, τὴν εἰκόνα σου. Ἴσως στὸν ἄλλο κόσμο,
 νᾶν' ὁ Θεὸς σου δυνατός, ἔδῶ κανέναν ἄλλον
 μπρός στὸ Βιζήρη τὸν Ἀλὴ δὲ ζῆ καὶ δὲν ὀρρίζει.
 Εἶσαι δική μου, θὰ τὸ ἰδῆς. Ἐταξα τὴς καρδιάς μου
 ἀπόψε στὸ κρεδδάτι μου χάρισμα νὰ σὲ δώσω.

Μάθε και σὺ πῶς ὁ Ἄλγης τὸ τᾶξει και τὸ κάνει.
 Φροσύνη, ἐπιρακάλεσα, ἐφίλησα τὸ χῶμα,
 ποὺ ἐπάτησε τὸ πόδι σου. Δυστοχημένη ποδακί!
 Τώρα θὰ ἴδουμε ποῖος θεὸς και ποῖα Κυρά Παρθένε
 θὰ μ' ἐμποδίση τὰ φτερά σου ἀπὸς ν' ἀπλώσω.
 νὰ καταπέσω ἐπάνω σου στὰ νύχια νὰ σὲ πάρω!
 Φροσύνη, ἔφυγε ὁ Μουχτάρ και φεύγοντας δὲ μοῦπε
 παρ' ἄλλή τὴν ἀγάπη μου σ' ἐσέ, σ' ἐσέ νὰ δώσω.
 Σοῦ τὴνε δίδω, τὴν παταίς... τί μένει στὸν πατέρα;...

ΦΡΟΣΥΝΗ. Δάγκασε, δάγκασε, σκορπιέ, τὴ δίψα σου νὰ
 βύξω ἀπὸ τὴ φλέσα μου, ρόφηξε τὸ φαρμάκι, [δύσσης,
 ποὺ ἐπότισε τὸ αἷμα μου, γενεῖα καταραμένη,
 Ἀπόψε δὲ σὲ σκιάζωμαι. Φονεῖα, τί μὲ κυττάξεις;

ΑΛΗΣ. Φροσύνη, δὲ μὲ σκιάζουσαι: Ποῖος ἄνθρωπος στὸν
 τέτοιον λόγο ἐπρόφερε κ' ἤμπόρεσε νὰ ζήσει; [κόσμο
 Και σὺ θὰ ζήσης, δύστιχη, θὰ ζήσης στὸ πλευρό μου.
 Μὴ μὲ σκληραίνης, ἀκουσε τὰ λόγια τὰ στερνά μου.

Ἀγάπησέ με, δώσε μου ἓνα φιλί, Φροσύνη,
 ἄλλο γι' ἀπόψε δὲ ζητῶ, φιλοῦν τοὺς πεθαμένους
 και σὺ δὲν καταδάχουσαι νὰ ρίξης, νὰ πετάξης
 σ' ἐμένα, ποῦμαι ζωντανός, ἓνα φιλί γιὰ χάρη;

ΦΡΟΣΥΝΗ. Ἄν μ' ἔκαμνεν ἡ μάνα μου ὀχιά, μονομερίδα,
 θὰ σ' ἐφιλοῦσα, πίστεψε, Βιζήρη, μὲς στὸ στόμα.

ΑΛΗΣ. Ἄν ἐφταιξεν ἡ μάνα σου, Φροσύνη, τί σοῦ φταίω;
 Τὴ χάρη, ποὺ ἐπεθύμησες, τὴν ἔχω ἐγὼ γιὰ σένα.
 Μ' ἔκαμ' ἡ Χάμικω δράκοντα, ἀστρίτη κι' ἀκονάκι.
 Ἄς σμίξουμε τὰ χεῖλη μας, ἔλα νὰ μοιραθοῦμε
 τὸ χάρισμα τῆς μάνας μου. Τὸ μαῦρο μου φαρμάκι,
 σὰ μυστικόνε θυσκαρό, τὸ φύλαξα ὡς τὰ τώρα
 κρυφὰ μέσα στὴ γλώσσα μου. Τὸ θέλεις; Σοῦ τὸ δίδω...

Ὅρμα και πέφτει ἐπάνω τῆς, κρεμιέται στὸ λαιμό τῆς,
 παλαῖδουσε τὰ δυὸ στοιχειά, ἐγκλημα κι' ἀθωότης,
 και μάχονται και πολεμοῦν ποῦ τᾶλλο νὰ χαλάση.
 Μὲ καρδιοχτύπι τρομερό τὰ κύτταξεν ἡ πλάση.
 Κρυφὴ ἀχιτίδα φεγγαρισῶ, ἀχνὴ και φοδισμένη,
 διαβαίνει τὸ παράθυρο και τρέμοντας προσμένει
 νὰ ἴδῃ τὴ μάχη τὴ φοιχτή, τὴ μαύρη ἀνεμοζάλη,
 νὰ μάθῃ ἂν πρέπη νὰ σδυσθῇ, ποτὲ νὰ μὴ προδάλῃ,
 ἢ ἀγγελος στὸν οὐρανὸ χρυσᾶ φτερά ν' ἀπλώσῃ,
 τῆς νίκης τῆς ἀνέλπιστης τὴν εἶδηση νὰ δώσῃ.
 Τὰ νυχτοπούλια γρούζουσε, χτυποῦσε τὰ φτερά τους
 και δείχνουν τὴ χαρὰ τους.

Χαμογελοῦν τὰ ροδαρὰ τῆς Δέσποινας τὰ χεῖλη,
 σπιθόβολει και χαίρεται τὸ φῶς μὲς στὸ κανδύλι,
 και ζωντανεῖ ἡ φλόγα του και λὲς πῶς θὰ ν' ἀστράψῃ,
 πῶς θὰ νὰ γίνῃ κεραυνὸς τὸ δαίμονα νὰ κἀψῃ.
 Τὰ βᾶγια ποὺ τὸ κόνισμα στολίζουν μαραμμένα,
 τώρα βλαστήσανε χλωρὰ και φαίνοντ' ἀντισμένα.
 Ἡ δάφνη τους πρασίνισε, δὲν τρίδαται, δὲν τρίζει
 και στεφανώνει τὴν Κυρά, μοσχόβολα, μυρίζει.
 Ἐνα πουλί, π' ἀνάθρεψε μὲς στὸ κλουδί ἡ Φροσύνη,
 ποὺ τοῦχε μάθει τὸ κεχρὶ στὸ στόμα νὰ τοῦ δίνῃ,
 στὸν ὕπνο του ξαφνίζεται, χτυπιέται, ἀναφτεριάζει
 και τὴν κυρά του κράζει.

Ἀκολουθοῦσε ὁ πόλεμος, και τοῦ φονεῖα τὸ χέρι
 αἱμάτωσε στὸ πρόσωπο τὸ μαῦρο περιστέρι.

Ἐκρέμετο στὰ νύχια του τὸ δέρμα τῆς κομμάτια.
 Σὰν ἀναμμένα κάρδουνα ἐλάμψανε τὰ μάτια.
 Τὴν ἔδεσε στὰ χέρια του, τὴ σφίγγει, τὴν πλκκώνει
 και γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ φιλί τὰ χεῖλη του τευτῶνει.
 Βλέπει τὸ αἷμα πῶσταζε, νοιώθει τὴ μυρωδιά του
 κ' ἐξύπνησε περισσότερο ἢ δίψα στὴν καρδιά του.
 Φουσκώνουν, ἀναδεύονται ἡ φλέβες στὸ λαιμό του
 κι' ἀστράφτει ἓνα χαμόγελο πικρὸ στὸ πρόσωπό του·
 ἀκόμη δὲν τὴν ἄγγισε... σιμὰ τῆς ἀνασαινεῖ
 κι' ἀπὸ μακρὰ χορταίνει.

Τὰ χεῖλη του ἐπλησίασαν... «Παρθένε, βόγησέ με!»
 ἐφώνασεν ἡ δύστιχη, «Κυρά μου, λύτρωσέ με!»
 Κ' εὐθὺς στὰ δυὸ τὰ χέρια τῆς, ἀδύνατα και κρύα,
 ἀνέλπιστη κατέβηκεν ἡ δύναμις ἡ θεία
 και λυεῖται και τινάζεσαι και φεύγει τοῦ φονεῖα τῆς.
 Τὴν ἔχασε ὁ Ἄλγης πασας. Κυττάζει... τὰ μαλλιά τῆς
 ἐλάμπανε στὸν ὦμο τῆς. Ἐτρόμαξε, τοῦ ἐφάνη
 πῶς εἶδε στὸ κεφάλι τῆς τὸ μυστικὸ στεφάνι.
 Τὸ φοδερό τᾶμάρτημα, ὅπου εἶχε μελετήσῃ,
 τ' ἀνάφτει πάλαι στὴν καρδιά και θέλει νὰ νικήσῃ.
 Ἐδάγκασε τὰ δάχτυλα, τὴ σάρκα του ξεσχίζει
 και βλασφημᾶ, μουγκρίζει.

Και τρέχει, τρέχει ἐπάνω τῆς, ὄρμα νὰ τὴνε φθάσῃ,
 και δὲ μπορεῖ τὸ φάντασμα στὰ δάχτυλα νὰ πιάσῃ.
 Σημάλινον τὰ μεσάνυχτα, ἐλάλησε τὸρνίθι
 κ' ἐκείνη ἡ ὄρα τῶδωκε νῆαν ψυχὴ στὰ στήθη.
 Σὰ νυχτερίδα ἐπέταξε, τὴν ἔχει, τὴν ἀρπάζει
 κ' ἐκεῖ, ποὺ στέκει ἡ Δέσποινα, μ' ὄρμη τὴνε τινάζει.

Ρίχνει τὸ χέρι στὸ λαϊμὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ σηκώνει
καὶ τὴ μητέρα τοῦ Θεοῦ χτυπᾷ καὶ φασματώνει.
Κρημνίζεται τὸ κόνισμα, ἐσθύσθη τὸ κανδήλι...
Τὰ νυχτοπούλια ρυάζονται σὰ λυσσασμένοι σκύλοι·
πέφτουν τὰ βάρη ἐπάνω του, τοῦ δέρνουν τὸ κεφάλι,
τόνε ταραίζει ζάλη.

Ἐθόλωσαν τὰ μάτια του, τηράζει ὀλόγουρά του,
τρομάρ' ἀκατανόητη σφίγγει τὸ λάρυγγά του,
θέλει ν' ἀπλώσῃ στ' ἄρματα, θυμάται τὸ μαχαίρι,
κ' εἶναι βαρὺ σὰ σίδηρο, πυράλυτο τὸ χέρι.
Μένει βουδός ὁ ἄθεος, σὰ μάρμαρο, σὺν ζυλό·
τρίζει ἡ καρδιά στὰ στήθη του σὰ μαρακίμενο φύλλο,
καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κινηθῆῖ καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κρίνη,
μήπως ἀκούσῃ τὴ φωνή, τὸ χτύπο του ἢ Φροσύνη.
Θαμμένος ἐλοζώντανος, ρυθιᾷ μέσα στὸν ἄδη,
φορεῖ γιὰ μαῦρο σάβανο τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι
καὶ κρύβεται, μαζώνεται ἄφωνος σὺν τὸ πτώμα,
ποῦ τὸ σκεπάζει γῶμα.

Τρισκότειδο καὶ σιωπή! Ἀπέθανον, ἢ ζοῦνε;...
Μὲς στὸ κανδήλι τῆς Κυρᾶς ἢ σπιθικὸς ξεψυχοῦνε·
λάμπουν ἀκόμη μιὰ φορὰ, τρέμουνε, ψιθυρίζουν
ἓνα κρυφὸ χαιρέτισμα καὶ σβύθναι καὶ καπνίζουν.
Ἄδυσσος, πίσσα ἐσφράγιζε τὰ μάτια τοῦ Βιζήρη·
μόν' ἢ ἀχτίδα, πώμαδινα ἀπὸ τὸ κρατῆρι,
σὺν ἄλλο δάχτυλο Θεοῦ, τ' ἀχνὸ τὸ φῶς τῆς χύνει,
σπιθοδολεῖ χαρούμενη καὶ δείχνει στὴ Φροσύνη
ἓνα μαχαίρι· ὀλόχρυσο στὴ μέση τοῦ φονεῖα τῆς.
Σὺν ἀστραπή τοῦ τάρπαζε, τῶχει στὰ δάχτυλά τῆς
καὶ τὸ κρατεῖ μὲ δύναμη κ' ἐμπρός του τὸ τινάζει
καὶ τρομερὰ φωνάζει:

«Μὴ τραχηθῆς, Ἀλήπασα, δὲ βλέπεις στὸ πλευρό μου
ποιὸν ἔχω βοηθό μου;

Τὸ χνότο σου κητάπιε το, τὸ θέλω, τὸ προστάζω.
Νὰ μὴν ἐγγίση ἐπάνω μου, Ἀλῆ, γιατί σὲ σφάζω».

Κ' ἐνῶ τὸν ἐφοδέρριζε κ' ἐνῶ νικᾷ τὸ φίδι,
χωρὶς νὰ θέλῃ τὸν κεντᾷ μὲ τὸ χρυσὸ λεπίδι.
Γνωρίζει τὸ μαχαίρι τοῦ στὸ κρὺ κέντημά του,
ἢ σάρκα του ἀνατρίχιασεν, ἐπάγωσ' ἢ καρδιά του,
Ρέει τὸ αἷμα του ζεστό, τὴν τραχηλιά του βρέχει
κ' ἐπάνω του σὺν ἐρεπετὸ γλυστρά κρυφὰ καὶ τρέχει.
Ἔκαμε ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ φωτός τὸ βλέμμα
δὲν εἶδε, δὲν ἐγνώρισε τ' Ἀλήπασα τὸ αἷμα.

Ἡ νύχτα, ποῦ τὸ κότταζε, σὺν ἄδης μαλακιάζει
καὶ μὲ κυρίλια τρομερῆ τὸ πρόσωπο σκεπάζει.
Ἐγνώρισε τὸ θάνατο. Σὺν ἄσπονδος ἐχθρός του
ὁ Χάρος στάκει ἐμπρός του.

Πέφτει στὴ γῆ καὶ σέρνεται μακρὸ ἀπὸ τὴ Φροσύνη,
θέλει νὰ κράξῃ τὸν Ταχίρ, καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κρίνη.
Σέρνεται πάντα σὰ σκορπιός, τὸ σκότος ψηλαρίζει.
Βρίσκει τὴ θύρα ἀνέλπιστα, ἀπλώνει τὴν ἐγγίζει.
Ἀγάλια, ἀγάλια σκάνεται ὀλόρθος καὶ κοττάζει,
κανεὶς δὲν τὸν ἀκλοῦθησε, κανεὶς δὲν τόνε κράζει.
Σιγή, σιγή βαθύστατη, καὶ μόνον σὲ μιὰν ἀκρὴ
ἀκούει κάτι, ποῦ ἔστειξε στὸ πάτωμα σὰ θάκο,
καὶ λίγα λόγια ἀπόκοφα σὺν κ' ἐπαρακαλοῦσε
ἢ Φρόσω τὴν Παρθένο τῆς καὶ τὴν εὐχαριστοῦσε.
Ὅσο μακρὸ κ' ἂν ἦτανε τὸ φεδερὸ τὸ χέρι,
δὲν φθάνει τὸ μαχαίρι.

«Ταχίρ, Ταχίρ, ἐφώνασε, τρέχ κ' ἐμέ, Ταχίρη!
Τρεχάτε, πὼς δὲ φαίνεσθε; Θὰ σφάζουν τὸ Βιζήρη!»
Πλακώνει ἢ ἄλλη κόλασις, Ταχίρης καὶ φονειάδες
μὲ τὰ σπαθιά ξεγύμνωτα, μὲ φῶτα μὲ λαμπάδες,
καὶ βλέπουν τὸν Ἀλήπασα γλωμὸ σὰ θειαφράκι
καὶ τὴ Φροσύνη ἀκίνητη, ποῦ ἐδάστα τὸ μαχαίρι.
Ὅρμουν νὰ τὴν ἀρπάξουνε, νὰ τὴνε καταπιοῦνε·
ἢ Φρόσω δὲν ἐσάλεψε κ' ἐκαίνοι δὲν τολμοῦνε.
Μὲ μιὰ ματιὰ τοῦ Ἀλήπασα, ποῦ πάλαι ζωντανεῖται,
ἔμειναν ὅλοι ἀκίνητοι, κανεὶς τοὺς δὲ σκεῦει.
Χτυποῦν, σφουρίζουν τὰ σπαθιά, φωλεύουνε στὴ θήκη,
καὶ καρτεροῦν οἱ λύκοι.

ΑΛΗΣ. Παιδιά μου, μὲ προφθάσατε στὴν ὄρα τῆ στερνῆ μου.
Ἀπόψε μὲ ξεθάψατε. Νάχετε τὴν εὐχή μου!
Ἔμεινα ἔρμος κ' ἄχαρος τώρα στὰ γερατειά μου·
μακρὰ, μακρὰ στὸν πόλεμο ἐπῆγαν τὰ παιδιά μου.
Ἐφῆς μὲς στὰ μεσάνυχτα ἦλθ' ὁ Μουχτάρ σ' ἐμένα
μ' ἐντροπαλὸ τὸ πρόσωπο, μὲ βλέφαρα κλαμμένα.
Μ' ἀγκάλιασε, μ' ἐρίλισε, μ' ἀνοίξε τὴν ψυχὴ του
καὶ μοῦ γυρεῖει γιαιτρικὸ γιὰ μιὰ σκληρὴ πληγὴ του.
Μοῦ λέγει πὼς ἀγάπησεν,—ἀνάθεμα τὴν ὄρα,
ὅπου δὲν εἶναι τὸς ἐδῶ, νὰ τὴ γνωρίση τώρα,—
μιὰν ἀπιστη, μιὰ Χριστιανή...κοττάξτε, εἰν' ἐκαίνη.
Μὲ παρακάλεσε θερμὰ νὰ πάρω τὴ Φροσύνη,

καὶ νὰ τὴν ἔχω σὰν παιδί. Ἀδύνατος πατέρας,
ἔταξα μὲς στὸν κόρφο μου νὰ κρύψω αὐτὸ τὸ τέρας.
Ἦλθα μαζί σας νὰ τὴν δω, κ' ἐκεῖ ποῦ μ' ἀγκαλιάζει
καὶ μὲ καλεῖ πατέρα της, κρυφά, κρυφά μὲ σφάζει.
Ἄρπαξε τὸ μαχαίρι μου· βλέπετε τὴν πληγὴ μου;
Παιδιά μου, μὲ προσβάσατε. Νάχετε τὴν εὐχὴ μου.

Σιωπηλὴ στὴν ἄκρη της ἔστεικεν ἡ Φροσύνη,
ἄκουσεν, ἐγονάτισε καὶ τὸ μαχαίρι ἀφίνει.
«Παρθένο μου, σπλαχνίσου με, Κυρά μου, μὴ μ' ἀφήσης.
Κ' ἔλα μ' ἕνα χαμόγελο τὰ μάτια μου νὰ κλείσης».

ΑΛΗΣ. Ταχῆρ, πιστέ μου, τήραζε! Ποῖός ἤθελε πιστέψει
παιδιά σ' ἐκεῖ τὰ στήθη της πὼς ἤθειλ' ἀναθρέψει!
Τὰ δύστυχα τ' ἀρνήθηκε μικρά, παραιτημένα,
ἐπάνω κάτω σέρνονται γυμνά καὶ παινασμένα.
Τ' ἀπάντησα στὸ δρόμο μου κ' ἐπόνεσε ἡ ψυχὴ μου,
τοὺς ἔδωκα νὰ πάρουνε ψωμί καὶ τὴν εὐχὴ μου.
Κι' ἀπόψε μὲ τὸ αἷμα μου ἤθελ' ἡ Φροσύνη
νὰ μοῦ πληρώσῃ τριδιπλα τὴν ἐλεημοσύνη!
Πέτε μου σεῖς, παιδάκια μου, τ' Ἀλήπασα τί μένει;

Ἔφωναξαν μὲ μιᾶς: «Νὰ σώσῃ κρεμασμένη!»
ΑΛΗΣ. Ὅχι, πιστοὶ μου, τί θὰ πῆ τὸ μαῦρο τὸ παιδί μου;
«Πατέρα μου, ἐλησμόνησες πὼς ἦτανε δική μου
κ' ἐπήγες καὶ τὴν ἔδειξες στὸ φῶς ξεγυμνωμένη,
μ' ἕνα σχοινὶ στὴν τραχηλιά, σὲ ξύλο κρεμασμένη;
Πατέρα, δὲν ἐντράπηκες γιὰ μὲ τὰ κρέατά της;
νὰ ἰδῆ, ποῦ ἐλαχταρίζανε, ὁ κόσμος ὁ διαβάτης;
Πατέρα μου, ἄλλος θάνατος ἐχάθηκε, δὲν μένει;»

Κ' ἐκείνοι πάλ' ἐφώναξαν: «Στὴ λίμνη πινημένη!»
ΑΛΗΣ. Παιδιά μου, θεῖα φώτισις! Τὸ δροσερὸ τὸ κῆμα
ἀς λάθῃ, ἀς λάθῃ ἡ δύστυχη κρεβάτι της καὶ μνήμα.
Εἶναι διπλὸ τὸ κρῖμα της. Τὸ αἷμα τὸ πιστό μας
ἐμόλυνε σὰ Χριστιανή, ὕδρισε τὸ Θεό μας,
ἐπρόδωκε τὸν ἄντρα της, ἔκλεψε τὸ παιδί μου,
ἐγὼ τὴν ἐσυχώρησα. Γιὰ μὲ, γιὰ τὴ ζωὴ μου
ἐκδικησι δὲ σὰς ζητῶ, δὲ θέλω ἄλλη παιδεία.
Ποτὲ δὲν ἐμετάνοισα σὰν ἕκαμα ἐσπλαχνία.
Ἄβριο βράδυ πρὶν νὰ βγῆ στὸν οὐρανὸ ἡ σελήνη,
ὕπνο βαθὺ κι' ἀτάραχο νὰ χαίρεται ἡ Φροσύνη.

Μαζί σας τώρα πάρτε τὴν, πιάστε τὴν μὲ γλυκάδα.
μὴν τύχη καὶ χαλάσετε μιὰν τέτοιαν εὐμορφάδα.
Μὴ σφίξετε τὰ χέρια της, ποῦν' ἀπαλὰ σὰ χιόνι,
βοῆξετε λίγο τὸ σχοινί, νὰ μὴ τὴνε πληγῶνῃ.
Στηκώστε τὴν στὴν ἀγκαλιά, γιὰ νὰ μὴν ἀποστάσῃ,
κι' ἀγάλια, ἀγάλια ἀπλώστε τὴν τὴ μαύρη νὰ ἴσουχάσῃ.
Ὁ γυῖός μου τὴν ἀγάπησε, τὴν εἶχε μασημένῃ
ἀπὸ νυφάδες εὐμορφαις νᾶναι τριγυρισμένη.
Δὲ θέλω, ἐγ' ὁ πατέρας του, ν' ἀφήσω τὴ Φροσύνη,
ἔρημη κι' ὀλομόναχη μὲς στὸ νερὸ νὰ μείνῃ,
νὰ σκιαῖται τὸν ὕπνο της, στὸ βράχο νὰ χτυπιέται,
χωρὶς νάχη ἕνα σύντροφο, καὶ νὰ μὲ καταριέται.
Δεκάζῃ νὰ διαλέξετε ἀπ' ἑσας τὴ γνωρίζουν,
νὰ συντροφέψουν τὴν κυρά, μ' ἀφροὺς νὰ τὴ στολίζουν.
Νᾶν' ἔλαις πρωτοστέρηναις. Ἀπόψε θὰ ταῖς δώσω
τὴ λίμνη μου γιὰ χάρισμα καὶ δέσποινα τὴ Φρόσω.
Συρέτε νὰ ταῖς εὔρετε, συρέτε ἀπ' ὄνομά μου...
Ἄποστασα, ἐδείλιξασαν τᾶχαρα κόκκαλά μου.
Εἶμαι, παιδί μου, γέροντας, θὰ πάγω νὰ ἴσουχάσω.
Συρέτε μόνοι, δὲ μπορῶ, παιδιά μου νὰ σὰς φθάσω.
Φρόντισε σύ, Ταχῆρη μου, τὰ λόγια μου θυμήσου.
Φροσύνη, καλονύχτησε, γλυκά, γλυκὰ κοιμήσου.

Ἐφυγ' ἐκεῖθε μοναχός. Τὰ μάτια του σηκῶνε
καὶ μιὰ βλαστήμια ἀνήκουστη στὸν οὐρανὸ κερφῶνει:
«Σταυρέ, Σταυρέ, μὲ νίκησες! Χρώσταγε αὐτὴ τὴ χάρη
σὲ μιὰ... σὲ μιὰ Μαγδαληνή. Χαρὰ στὸ παλληκάρι,
ποῦ ἐπάλαιψε γιὰ σέβανε. Τώρα μ' ἐσὲ τριτώνει...

Ἡ γλῶσσα του ἔσταζε χολή, τὸ χῶμα φαρμακῶνει.
Ἄφριζανε τὰ χεῖλη του, κρυφῆ, κρυφῆ τρομάρα
ἐχῶνεψε στὰ στήθη του. Σὰν ἀδικη κατάρρα
περιπλανᾶται μόνος του, σκοτάδι στὸ σκοτάδι.
Τοῦ φαίνεται ἀτελείωτο πὼς εἶν' ἐκεῖδὸ τὸ βράδυ.
Βουδὸ, βουδὸ τ' Ἀλήπασα διαδαίνει τὸ ποδάρι,
ξυπνοῦν καὶ φεύγουν τὰ ἐρπετά, κρυμμένα στὸ χορτάρι.
Χωρὶς νὰ θέλῃ ἐπέρασε καὶ βλέπει στὸ πλευρὸ του
γιγαντιαῖο φάντασμα, τὸ μαῦρο πλάτανό του.
Τοῦ ἐφάνηκε ποῦ ἐγλίστησε... ἐσδύστηκε, τρομάζει
κ' ἕνα κλαδάκι χαμηλὸ στὰ δάχτυλά του ἀρπάζει.
Ἐσειστήκεν ὁ πλάτανος, τὰ φύλλα τὰ ξερά του
ἔτριξαν, ἀνεμίσανε, σκορποῦν ὀλόγυρά του.

Ὁ Ἴνεμος ἀνάθευε τοῦ δένδρου τὰ κλωνάρια
 κ' οἱ ἴσκιοι ἐμυρμήγκιζαν τ' Ἄλλ' ἔμεις στὰ ποδάρια.
 Τὰ μάτια του, ποῦ ἐθαύμασαν, τὰ βλέπουν καὶ πιστεύουν
 πῶς εἶναι φίδια φτερωτά, ποῦ γύρω του χορεύουν.
 Χύναται, φεύγει, ἐκάπνισε, καὶ λέγουν πῶς τὸ ξύλο,
 ποῦ ἐδάσταξε ἔ Ἀλήπκωας, ποτὲ κανένα φύλλο
 ποτὲ δὲν ἐξεφύτρωσε γυμνὸ, φωτοκαμμένο,
 ἔμεινε στειρὸ πάντοτε ὡς ἀν᾿ ἀφωρεσμένο.
 Ἐφθασε ἀπὸ κρεοδάτι του, ἀπλώνεται καὶ γέρνει,
 ὀλονυχτὶς τὸ μάτι του δὲν κλεῖ καὶ παραδέρνει.

.....

Μόνος ἐμείνανε οἱ φονιάδες, ἐκυτάζαν τὸν Ταχῆρη
 καὶ κρυφὰ χαμογελοῦνε γιὰ τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη.
 Λὲς καὶ σκιάζονται κ' ἐκείνοι μιά γυναίκα μοναχὴ
 καὶ προσμένουνε νὰ ἴδουνε τὸν Ταχῆρ νὰ κινήθῃ.

Εἰς τὴν ἄκρη τῆς κ' ἡ Φρόσω πάντοτε γονατισμένη
 δὲν στενάζει, δὲν θαυρῶζει καὶ σχεδὸν δὲν ἀνασαίνει.
 Μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, μὲ τὰ μάτια τῆς ψηλά,
 λὲς καὶ τώρα δὲν φοβεῖται νὰ τηράξῃ τὴν Κυρά.

Ἄπ' τὴν ὥρα πῶχει ἀκούσει τὸ σκληρὸ τὸ θάνατό τῆς,
 μιὰ οὐράνια γαλήνη πλημμυρεῖ τὸ πρόσωπό τῆς.
 Δὲν ἀνήκει πλιά τοῦ κόσμου, λὲς κ' ἐχάθη τὸ κορμί,
 καὶ δὲν μένει στὴ Φροσὺνῃ παρὰ κάλλος καὶ ψυχὴ.

Σταματᾷ στὸ μέτωπό τῆς ἡ φωτι' ἀπὸ ταις λαμπάδες,
 σὰν μαρτύριου στεφάνι, ποῦ τῆς δίδουν οἱ φονειάδες.
 Ἄναθεύονται τὰ χεῖλη ροδαρὰ σὰν τὴν αὐγὴ,
 μσοχολίδανο μυρίζει, μυστικὰ παρακαλεῖ:

«Ἄν τὰ τόσα καταφρόνια, ἂν τὰ τόσα δάκρυά μου,
 δὲν ἐπλύναν τὴν ψυχὴ μου καὶ τὸ κρῖμα, Δέσποινά μου,
 δὲς μου κι' ἄλλα, δὲς μου κι' ἄλλα, νᾶλθω ἢ μαύρη καθαρὴ,
 ἔπως ἤμουνα, Κυρά μου, στῆς μητρός μου τὸ βυζί».

Ἐπαράδωκε τὰ χέρια μοναχὴ τῆς ἡ Φροσὺνῃ
 δροσερὰ σὰν τὸ νεράκι, ἄσπρα κάτασπρα σὰν κρίνοι.
 Ὁ Ταχῆρ ὄρμα, τ' ἀρπάζει καὶ τῆς τᾶδεσε σταυρὸ,
 τὸ σχοινὶ τραβᾷ μὲ λύσσα, βλασφημώντας τὸ Χριστό.

Τῆς τὰ σοίγγει, τῆς τὰ σοίγγει κι' ἔ λησμονήσῃς δὲν χροταίνει,
 αἷμα ἔθρωσε τὸ δέρμα κι' ἔ φονεῖς τῆς ἀνασαίνει.
 «Τὰ παράσφιζες, Ταχῆρη... δὲ σοῦ φέρω, μοῦ πολεῖ.
 Κότταξε, βαθεῖα στὴ σάρκα πῶς ἐμάθηκα στὸ σχοινί».

Ὅσ' ἀπόκριση δὲ δίνει, τῆς σπρώχνει, τῆς σῦρει.
 Ἐθουμήθηκε τὰ λόγια, βλέπει ἔμπρός του τὸ Βιζήρη,
 Ἐπεράσανε τὴ θύρα, βγαίνουν ἔξω στὴν ἀσπὴ.
 Ἡ Φροσὺνῃ τί γυρεύει; μὲ τὸ μάτι τί ζῆτει;

Ἡ γλυκεῖά τῆς παραμένα σὲ μὴν ἄκρη καθισμένη
 κλαίει, ἢ θύστυχη, στενάζει. Πόσαις ὥραις ποῦ προσμένει!
 «Δὲς μου, μάνα, τὴν εὐχὴ σου, μὲ φωνὴν ἀγγελικὴ
 τῆς ἐρώναξε ἡ Φροσὺνῃ, δὲ ἴδωθούμε ἐπάνω ἐκεῖ.

«Ζῆσε, μάνα μου, γιὰ μένα, ποῦ στὸ μνημὸν κατεδύνω,
 γιὰ τὴ μαύρη σου Φροσὺνῃ παρακάλεῖ τὴν Παρθένω.
 Τὰ παιδιὰ μου! Θεέ μου, Θεέ μου, ἐσπλαχνίσου τὰ ὄρφανά.
 Δὲν ἐρταίξανε, εἶν' ἀθῶα! Μὲς στοῦ κόσμου τὴν ἐρμιά

ἂν ἐγὼ ἢ σκληρὴ τ' ἀφήκω, Θεέ μου, μὴ τὰ λησμονήσῃς!
 Ὁλομόναχα εἶναι τώρα, μὴ τ' ἀφήσῃς, μὴ τ' ἀφήσῃς.
 Φύταψε μὲς στὴν καρδιά τους σὺ, πατέρα μου γλυκεῖ,
 ἐσπλαχνία, ἐλεημοσύνη γιὰ τὴ μάνα τους, γιὰ μέ.

«Μὴ πικραίνεσαι, Χρυσὴ μου, μὴ θαυρῶζεις, μὴ στενάζεις,
 παρηγόρα με τὴ μαύρη, μὲ τὰ δάκρυα μὲ δειλιάζεις...
 Μάνα μου, μὴ λησμονήσῃς τὸ μικρὸ μου τὸ πουλί,
 ὄρφανὸ κι' αὐτὸ τ' ἀφίνω, ἔρημο μὲς στὸ κλουδί.

«Καθ' αὐγὴ νὰ μοῦ τὸ βρέχῃς, τὰ φτερά του νὰ δροσίζεις,
 μὲ τῆς λίμνης μου τὸ κῶμα καθ' αὐγὴ νὰ τὸ ποτίζεις,
 Ποιὸς ἤξεύρει μὴ τὸ μαῦρο μὲς στῆς λίμνης τὸν ἄφρο
 καταλάβῃ πῶς τοῦ στέλνω τὸ φιλί μου τὸ στεργό.

«Καὶ τὴν ἀνοιξὴ τὸ βράδυ μὲ φεγγάρι, μὲ γαλήνη
 νᾶρχεστε στὸ περιγιάλι καὶ νὰ κλαῖτε τὴ Φροσὺνῃ.
 Τὰ παιδιὰ μου... μὴ τὰ φέρῃς· εἶναι, τᾶχαρα, μικρά,
 θάλλῃ ἢ ὥρα τους νὰ κλάφουν καὶ γιὰ μὲ καμμιὰ φορὰ».

Ἡ Χρυσὴ ἢ δυστυχισμένη ἀπ' τὴν πίκρα λὲς καὶ σβεταί.
 Ὁ Ταχῆρης, πούχε ἀκούσει, ὡς κι' αὐτὸς ψυχοπονιέται
 καὶ κυττάζει τὴ Φροσὺνῃ καὶ τὰ χέρια τῆς τὰ λει
 ν' ἀγκαλιάσῃ τὴ Χρυσὴ τῆς, νὰ τῆς δώσῃ ἓνα φιλί.

.....

Τί φίλι ποῦταν ἐκεῖνο! Ἔχει μέσα του κρυμμένη
τὴ στιγμή, ποῦ τὸν ἐπάνω μὲ τὸν κάτω κόσμον δένει.
Ἔχει μέσα του τὸ σχώριο, τὸ τρισάγιο, τὸ λιθάνι,
τὸ λουλουδί, ποῦ βλαστάνει
εἰς τὴ χέρσα γῆ τοῦ τάφου! Ἔχει μέσα τὴν ἐλπίδα,
τὸνειρο τοῦ πεθαμένου, τὸ κιθόρι, τὴ σανίδα,
ποῦ μᾶς κάνει κι' ἀναπλέμε μέσα στὸ ἄδυτο τὸ μνήμα,
μὲς στοῦ ἀπέραντου τοῦ χρόνου τὸ κατὰμαυρο τὸ κῆμα.

Τὸ θυμοῦμαι κι' ἐγὼ ἀκόμα!

Ἵσταν τῶρριζα στὰ μάτια, ὅταν τῶρριζα στὸ στόμα
τοῦ παιδιοῦ μου, τῆς μητέρας... Τὸ θυμοῦμαι, δὲν μ' ἀφίνει
κι' ἀπὸ τώρα τὸ γυρεύω, Χριστιανοί μου, ἐλεημοσύνη.
Ἵσταν ἔλθη ἐκεῖνη ἡ ὥρα, σὲ παράμερη μιὰν ἀκρι
νὰ μὲ χώσετε κι' ἐμένα μ' ἓνα σχώριο, μ' ἓνα δάκρυ.

Τί φίλι ποῦταν ἐκεῖνο! Θεέ μου! Θεέ μου, πῶς μποροῦνε
τώρα πλεὶς νὰ χωριστοῦνε!

Ἵθυμήθηκε ὁ Ταχῆρης τὴ σκληρὴ τὴν προσταγὴ του
καὶ φοβεῖται τὴ ζωὴ του.

Ἵπομάκρυνε τὴ Φρόσω καὶ στὸ χῶμα ξαπλωμένη
μέν' ἡ Χρύσω λιγωμένη.

Ἵκινήσανε οἱ φονεαῖδες, συνοδεοῦν τὴ Φροσύνη,
δὲν τοῖμα κανεὶς νὰ κρίνη.

Τόσο δρόμο, ποῦ διαδαίνουν, μιὰ ψυχὴ δὲν ἀπαντοῦνε,
ἓνα λόγο δὲν ἀκοῦνε.

Δὲν ταραῖζεται τᾶγέρι, ἐδουδάθηκε τὸ κῆμα,
λὲς ὁ κόσμος εἶναι μνήμα.

Περπατοῦν ἀκόμη λίγο, σὲ μιὰ θύρα σταματοῦνε
καὶ χτυποῦνε καὶ χτυποῦνε.

Σκοῦζουν, ρυάζονται τὰ κλειθρα καὶ τὰ μάνταλα μουγκρίζουν,
σκύλλοι γρούζουνε, γαυγίζουν.

Ἵνας δαίμονας προδαίνει μὲ κλειδιά καὶ μὲ φανάρι
γιὰ νὰ ἰδῆ ποιδνθὰ νὰ πάρη.

Δὲν ἐπρόσμενε ἡ Φροσύνη, μπαίνει ἡ μαύρη μοναχὴ τῆς,
τῆνε κλοῦν στὴ φυλακὴ τῆς.

«Ἵπουράνιε πατέρα, στεῖλ' ἐδῶ μὲ τὴν εὐχὴ σου
λίγον ὕπνο στὸ παιδί σου.

Εἶμαι τόσο ἀποσταμένη!» — Ἵξαπλώθηκε στὸ χῶμα,
ποῦ τῆς ἔχουνε γιὰ στῶμα.

Κάνει πάλαι τὸ σταυρό τῆς, μελετᾷ τὰ πάτερμά τῆς,
πέφτουνε τὰ βλέφαρά τῆς,

καὶ γλυκά, γλυκά κοιμᾶται εἰς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά,
σὲν πουλάκι στὴ φωλιά.

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

ΗΜΕΡΑ ΚΡΙΣΕΩΣ

Σηκώνει' ὁ Ἀλήπσκας βαρὺς ἀπὸ τὸν ὕπνο
καὶ στρώνεται σ' ὀλόχρυσο μεταξωτὸ διδάνι.
Τὰ βλέφαρά του κόκκινα ἀπὸ τὴν κακονόχτια,
μελιανασμένα καὶ θολά, σπαράζουνε καὶ τρέμουν.
Θεέ μου, πῶς ἐγέρασεν ἀπὸ τὰ ψῆς τὸ βράδυ!
Ἵκύνταζε τὰ γένεα του, λευκότερα τὰ βλέπει
κι' ἐπέρασε τὰ δάκτυλα στὸ κρῦο μέτωπό του,
σὲν νᾶθελε μὲ δύναμη νὰ σδύση ταῖς ρυτίδαις,
ποῦ ἐχάραξεν ἐπάνω του τὸ φοβερό του κρῖμα.
Ἵκίνητοι τριγύρω του, ὀρθοὶ καὶ τρομασμένοι,
στέκουν ὁ Γκέκας ὁ Βελῆς μὲ τὸ Γιουσοῦρ Ἀράπη.
Κρυφά, κρυφά κυττάζονται, ρωπιῶνται ἀνάμεσὸ τους,
τί σύγνεφο νὰ πλάκωνε τὰ στήθη τοῦ Βιζήρη.
Σιωπηλὸς παράμερα, ἀχνὸς, συλλογιζόμενος,
μὲ τὸ κεφάλι του γυρτό, ἔστεκε κι' ὁ Ταχῆρης.
Ἵλοι γνωρίζουν τὸν Ἀλή, κανεὶς δὲν ἀνασαινεῖ.
Βουδὰ τὰ παλληκάρια του ἐπαίζανε τὰ μάτια
στ' ἄρματα τᾶξετίμωτα, ποῦ κρέμονται τριγύρω.
Ἵκεῖ σπαθὶὰ τῆς Δαμασκοῦ, ἐκεῖ χρυσὰ πιστόλια
καὶ καρυσφύλλια ξακουστὰ καὶ χίλια γιαταγάνια.
Τί κρῖμα, ποῦταν ἀνεργα καὶ τὰ φοροῦσε ὁ τοῖχος!
Ἵαστράφτει ἀκόμη φλογερὸ ἀνάμεσ' ἀπὸ τᾶλλα
τοῦ Χρήστου τὸ περήφανο, τὸ φοβερό μιλλιόνι,
τοῦ Μπουκουδάλα τὸ σπαθί, ποῦ ἀκόμη λαχταρίζει,
τὸ καρυσφύλλι τοῦ Σταθᾶ, τοῦ Ζίδρου τὸ χαντζάρι,
τοῦ Ζίδρου τᾶγιο λείψανο, ποῦ δίπλα μὲς στὴ θήκη
κοιμᾶται κι' ὄναιρεύεται κρυφὰ τὴν Ἵλασσῶνα!
Εἶκοσι χρόνια θὰ σταθοῦν ἀκόμη κρεμασμένα
καὶ θὰ ζυπνήσουν ὕστερα, θ' ἀναστηθοῦνε πάλαι
καὶ ποιδ θὰ πάρη σύντροφο τὸ Μάρκο καὶ τὸ Διάκο,
καὶ ποιδ μὲ τὰ Γριδόπουλα καὶ μὲ τὸν Καρατάσο
θὰ στήση τὸ λιμέρι του ψηλά στὸ Μοναστήρι.
Κι' ὅταν ἀρχίσῃ ὁ σκοτωμὸς κι' ὁ πόλεμος ἀνάψη
καὶ πιάσῃ πάλαι τᾶρματα τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι
καὶ ξαφνισθῇ στὸν ὕπνο τῆς ἡ ἔρμη Βαλαώρα,
τότε καὶ τ' Ἵσπροπόταμο τὸ κῆμα του θ' ἀνοίξῃ
καὶ θὰ φωνάξῃ στὰ βουνά, στὴ Περγαντί, στὴ Δάμια,
ν' ἀνθίσουν, νὰ γιορτάσουνε τὴν ὥρα, τὴν ἡμέρα,

ποῦ ἀνέλπιστα ἐξωντάνεψαν τὰ κόκκαλα τοῦ Βάλτου.
 Φυτὰ, λουλούδια ἐλόχαρα κοσμοῦν τὰ παραθύρια,
 καὶ ρίχνουν χιλιαὶς μυρωδιὰς καὶ χαίρονται στὸν ἥλιο.
 Δυὸ μέρκις δὲν τὰ πότισαν, κανεὶς δὲν τὰ θυματάι.
 Λίγη δροσοῦλα, πῶπεσε τ' ἀνάστησε τὰ μαῦρα,
 κ' εὐχαριστοῦν τὸν οὐρανό, ποῦ δὲν τὰ λησμονοῦσε
 κ' ἐφρόντιζε γιὰ τὰχαρα μέσα σ' ἐκεῖν τὸν ἄδη.
 Ἄλλοι δὲν φιλογέρας γύφτικαίς, ἀκούονται τραγοῦδια
 καὶ βροντοφῶνα τύμπανα καὶ θέρουδος καὶ γέλοια
 καὶ σκιάσοι, ποῦ χορεύουσι καὶ θέλουσι νὰ πνιξοῦν
 μὲς στὴν ψευδῆ τους τὴν χαρὰ τὸ φέθο, ποῦ τοὺς δέρνει.
 Ἄλλοι στὸ χῶμα σέρνονται, στὴν πέτρα γονατίζουσιν,
 παρακαλοῦσι τὸ Θεὸ γιὰ τὸν καλὸν ἀφέντη
 καὶ σκούζουσιν καὶ ρυάζονται καὶ δὲ γυροῦν ἄλλο
 παρὰ νὰ ρίξῃ ἐπάνω τους βλῆ του τὴν κατάρρα
 κι' οὔτε μιὰ τρίχα νὰ βλαφθῇ, νὰ πέσῃ τοῦ Βιζήρη.
 Ἄλλοι φονειάδες σέρνουνε, στὴ γῆ ποδοκυλοῦνε
 μὲ βλασφημίαις, μὲ χαραὶς λαχταριστὰ κεφάλια
 καὶ παίζουσιν, μετωρίζονται, γελοῦνε, κυνηγιῶνται,
 καὶ ποιὸς πετᾷ στὸν ἄλλονε ἓνα κομμάτι αἷμα,
 ποιὸς δέρνει τοὺς συντρόφους του μὲ σκοτωμένου χέρι
 καὶ ποιὸς βαστοῦσε μιὰ καρδιά γιὰ νὰ πετροβολήσῃ.
 Μικρὰ παιδιὰ, ποῦ ἐμάθαιναν τὴν τέχνη τοῦ πατέρα,
 μὲ τὰ λεπίδια τους κεντοῦν τὰψυχα τὰ κουφάρια
 καὶ τρέχουν καὶ σκοτώνονται, χτυπιῶντ' ἀνάμεσὸ τους,
 ποῖο κεφαλαὶς περισσότεραις σκληρὰ νὰ πρωταρπάξῃ
 καὶ νὰ ταῖς βάλῃ ἐπανωταῖς νὰ χτίσῃ πυραμίδα.
 Κ' ἐκεῖ ὅπου ταῖς ἔστανε, ἄλλο παιδί τὸ σπρώχνει,
 τὸ ρίχνει κατακέφαλα καὶ τοῦ χαλᾷ τὸν πύργο.
 Διαβαίνει κ' ἓνας γέροντας, τυφλὸς καὶ λιμοσμένος,
 κ' ἐλεημοσύνη τοὺς ζητεῖ, τὸ χέρι τοὺς ἀπλώνει.
 Κ' ἐκεῖνα μὲς στὰ δάχτυλα, ποῦ τρέμουν ἀπὸ κρύο,
 τοῦ ρίχνουν ἓνα κάρδουγο κ' ἓνα κομμάτι πτώμα,
 καὶ τότε διώχνουν σκούζοντας: «Ψῆσε το νὰ χορτάσῃς».
 Γιάννινα, μαῦρα Γιάννινα, πῶς σὰς βασταεὶ ὁ κόσμος!
 Τέτοιαις χαραὶς ἀκούονται καὶ τέτοια πανηγύρια
 μὲς στὸ παλάτι τοῦ Ἄλῃ, μὲς στὴ σπηλιὰ τοῦ λύκου.
 Τὸν ἐξυπνοῦσαν τὴν αὐγή, τὴ νύχτα τὸν κοιμίζουσιν
 σήμερα δὲν ἐπρόσεχεν, εἶχεν ἄλλοῦ τὸ νοῦ του.
 ΑΛΗΣ. Γιουσοῦφ Ἀράπη καὶ Βελῆ, σύρατε· δὲ σὰς θέλω
 ἄς μείνῃ μόνος ὁ Ταχῆρ, οἱ ἄλλοι τραδηχθῆτε...
 Ὅχι, σταθῆτε μιὰ στιγμή, μὴ φύγετε, σταθῆτε,
 Μοῦπανε πῶς ἐπιάσανε μὲ προδοσιὰ στὸν ὕπνο

τὸ γέρο Δράκο στὰ βουνὰ μὲ δυὸ τοῦ παλληκάρια.
 Σύρατε νὰ τὸν φέρετε, μέλω νὰ ἴδῃ ποιὸς εἶναι.

Φεῦγ' ὁ Γιουσοῦφ κ' ἐγύρισε σὲ λίγο μὲ τὸν κλέφτη.

Ἦταν ὁ Δράκος γέροντας, ὀρθὸς σὰν κυπαρίσσι,
 τὰ χρόνια δὲν ἐλόγιζαν τὸ φέροῦ τοῦ αὐχένα.
 Ὡς τὰ νερὰ τοῦ σέρνεται ἢ κάτασπρῆ τοῦ χίτη
 καὶ τὰ γυμὰ τὰ σπῆρη τοῦ μαυρίζουσιν λογγωμένα.
 Εἶναι τὰ μάτια τοῦ ἀγροῦ, τὸ μέτωπό τοῦ βράχος
 καὶ μὲς στὸ βράχο ἐφρίζουσιν σὰν δυὸ κισσοὶ τὰ φρόδια.
 Περῆσαν τὸ μέτωπο, ψηλὸ καὶ χιονισμένο,
 γυροῦσε ἀκόμα πόλεμο σὰν τὸ βουνὸ τῆς Κιάφρας.
 Τὸ πάτωμα τοῦ παλατιοῦ τὰ πόδια τοῦ κλονίζουσιν
 καὶ τάρματα ποῦ κρέμεντο τριγύρω κερρωμένα
 ἐγγώρισαν τὸ πάτημα τοῦ φεροῦ τοῦ κλέφτη
 κ' ἐξῆπνησαν κ' ἐδρόντησαν, γιὰ νὰ τὸν χαιρετίσουν.
 Ὁ τοίχος ἀντιβούρασε, κ' ὁ Δράκος στὴ φωνή τους
 γιὰ πρώτη κ' ὕστερη φορὰ ἐνοιώσε λίγο δάκρυ,
 ποῦ ἐθάμβωσε τὰ μάτια του. Εὐλογημένο δάκρυ!

ΑΛΗΣ. Ποιὸς εἶσαι ἐσύ, παλληγόγερε, καὶ μ' ἀγριοκυττάξεις;
 ΔΡΑΚΟΣ. Δράκο μὲ λένε, Ἀλήπασα, καὶ Δράκος θὰ πεθάνω.
 ΑΛΗΣ. Γονάτισε, προσκύνησε, κ' εἶμαι καλύτερός σου.
 ΔΡΑΚΟΣ. Δὲν ἐγονάτισα ποτέ, παρὰ στὸ μετερίζι.
 Ἄλλοῦ δὲν ἐπροσκύνησα, παρὰ στὴν ἐκκλησιά μου.
 ΑΛΗΣ. Ἀκόμη μ' ἀνδραειδεσαι! Ἔλα στὸ νοῦ σου, Δράκο,
 καὶ λάβε χάρη τὴ ζωὴ. Προσκύνα, παραδώσου.
 ΔΡΑΚΟΣ. Ἐχ' ἡ καρδιά μου κόκκαλο, Ἀλῆ, καὶ δὲν λυγίζει.
 Τοῦ κόκου νὰ παιδεύεται, κόψε με, κρέμασέ με.
 ΑΛΗΣ. Τί νὰ σὲ κόψω; ἐκούφωσες. Ἡ φλέδα σου δὲν ἔχει
 γιὰ νὰ μοῦ βάλῃ τὸ σπαθὶ ἓνα ποτήρι αἷμα.
 Προσκύνα τὸ Βιζήρη σου, κ' ἔλα στὴ δούλεψή του.
 ΔΡΑΚΟΣ. Λύσε τὰ χέρια μου νὰ ἴδῃς, Ἀλῆ, ἂν εἶμαι κούφιος·
 ποτάμι εἶναι τὸ αἷμα μου, κ' ἐπου χυθῆ θὰ πνιξῇ.
 Κόψε με, σούπα, κόψε με, δὲ θέλω τὸ ψωμί σου·
 ἂν ἔχῃς σκύλλους ρίξε το, δός το τοῦ Βελῆ Γκέκα.
 ΒΕΛΗ ΓΚΕΚΑΣ. Ὁ Βελῆ Γκέκας τῶφαγε καὶ τώρα τρώει
 [κ' ἐσένα.

ΔΡΑΚΟΣ. Μ' ἐξάφνισες στὸν ὕπνο μου, δὲν εἶσαι παλληκάρια.
 Μὲ τὸ ψωμί τ' Ἀλήπασα ἔγινες χήρα μάνα.

Πῶς δὲ θυμῶσαι τῆ βραδείᾳ στὰ Πάντε τὰ Πηγῆδια
 πού σ' ἐκραῖα, σοῦ φώναζα μὲς ἀπὸ τὸ καρτέρι,
 νὰ βῆς νὰ πολεμήσωμεν οἱ δυὸ μας, Βελῆ Γκέκα,
 καὶ σὺ δὲν ἀποκρίθηκες κ' ἐκρύφτηκες στὸ λόγγο;
 Ἄν ἤθελα, σ' ἐμάτωνα, σ' ἐπιανα ζωντανόνα,
 καὶ δὲν ἐκκαδεχτήκα, γιατί μὲ λένε Δράκο!

.....
 Ὁ Βελῆ Γκέκας ἄχνισε κι' ἄπλωσε στὸ μαχαίρι.

ΑΛΗΣ. Εἶσαι Σουλιώτης;... Πάρτε τον, πάρτε τον, χάρισμά
 μὴ τὸν χασομερήσετε. Μ' ἐψῆσε τόσα χρόνια [σας
 ἦλθε καιρὸς ταῖς χάραις του νὰ τοῦ πληρώσω τώρα.
 Μηνύστε το τοῦ Σιμουήλ, τριτάσιο νὰ τοῦ ρίξῃ,
 γιατί εἶναι ἀξεμολόγητος κ' ἡ γῆ δὲ θὰ τὸν λυώσῃ.
 Σῶρετε στῶστε τῆλογα, τροχίστε τὰ σπαθιά σας,
 κ' ἐδῶστε στὸ Ξερόμερο, φάτε βουλά καὶ λόγγους,
 καὶ μὴ γυρίστε σ' ἐμὲ καὶ μὴ φανερωθῆτε,
 ἂν πρῶτα δὲ μοῦ πιάσετε τοὺς δυὸ Κατσαντωναίους.

.....
 Καὶ μὲ τὸ χέρι ἐπρόσταξε νὰ τραδηχθοῦν, νὰ φύγουν.
 Ὁ Δράκος τὸν ἐκύτταξε καὶ βγαίνει τραγουδώντας:
 «Σαράντα χρόνια ἐνήστεψα μὲ τῆς Τουρκίας τὸ αἷμα,
 καὶ σήμερα τὸ πῶσα μου τὸ Σοῦλι θὰ γιορτάσῃ
 Φάγε, Βαλῆ, τῆ σάρκα μου, φάγε τὰ γηρατεία μου,
 νὰ βάλῃς αἷμα στὴν καρδιά, ψυχὴ μὲς τὸ κισφάρι,
 πρὶν ἐδῶγῃς στὸ Ξερόμερο καὶ βρῆς τὸν Κασταντώνη».

.....
 Ἔσκυψαν, ἐπροσκύνησαν, ἔφυγαν τρομασμένοι.
 ΑΛΗΣ. Ταχῆρ, Ταχῆρ, ποιὸς τῶλπιζει!... Εἶναι ἔτοιμα τὰ
 [πάντα;

TAXHP. Βιζήρη μου, σ' ἐδούλεψα. Στὴ φυλακὴ δεμέναις
 προομένου κ' ἡ Δεκαπτά μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

ΑΛΗΣ. Τὴν ὥρα πού τὴν ἔδεσες δὲν ἔκλαψε, Ταχῆρη;
 Δὲν εἶπ' ἕνα παράπονο, δὲν ἄχνισ' ἀπὸ φόδο,
 δὲν ἐνθυμήθη τὸ Μουχτάρ, καὶ δὲ μ' ἐκαταράσθη;

TAXHP. Ὅχι, Βιζήρη, μῶδωκε μονάχη τῆς τὰ χέρια
 καὶ τόσο, τόσο τᾶσφιξα, πού αἱμάτωσαν τὰ νύχια.
 Ἐκεῖνη δὲν ἀνάσανε, πεζὴ μᾶς ἀκλουθοῦσε,
 δὲν ἔπεσ' ἀπ' τὰ μάτια τῆς στὴ γῆ οὔτε ἕνα δάκρυ,
 δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα τῆς κ' ἐντροπαλὴ σὰ νύφη,
 πού ἐμβαίνει μὲς στὴν ἐκκλησιά, στὴν φυλακὴν ἐμβῆκε.

Σὲ λίγο πάλαι ἐπίστρεψα μὲ ταῖς συντρόφισσαίς τῆς,
 τὴν ἡῶρα πού ἐκοιμότουνα στὸ χῶμα σὰν ἀρνάκι.
 Ἡ κλάψαις, τὰ φιλήματα, τὰ τόσα μοιρολόγια.
 Βιζήρη, τὴν ἐξόπνησαν, ἐπέταξ'. ἐπικώθη,
 κ' ἔτρεξε κι' ἀγκαλιάστηκε κ' ἐφίλησε στὰ μάτια
 ἔλαις ταῖς φιλενάδαῖς τῆς χωρὶς κἂν νὰ δακρύσῃ.
 Στὴ δούλεψή σου ἐγέρασα, Βεζύρη, καὶ δὲν εἶδα
 ποτέ μου τέτοιαν εὐμορφιά, τέτοια καρδιά ποτέ μου.

ΑΛΗΣ. Δοιπόν, Ταχῆρ, θὰ νὰ πνιγῆ, θὰ κατεδῆ στὸ μνήμα
 χωρὶς, χωρὶς νὰ λυπηθῆ, χωρὶς ν' ἀποζητήσῃ
 τὰ κάλλη τῆς καὶ τὴ ζωὴ, ποῦνα: γλυκειὰ στὴ νειότη;
 Ὁ ἀφήσῃς, θὰ καταδεχθῆς ἐσὺ μ' ἐμὲ ἐνωμένος
 νὰ τῆνε πάρη ὁ θάνατος μὲ γέλοια, μὲ παιχιδία
 καὶ δίχως ψυχομάχημα, σὰ νάτανε ἕνας κρίνος,
 πού τὸν δροσίξει τὸ νερὸ χωρὶς νὰ τὸν μαράνη;
 νὰ τὴν δεχτοῦν τὰ κύματα τῆς λίμνης μου, Ταχῆρη;
 Καὶ σὺ θ' ἀφήσῃς τὸν Ἄλῆ νὰ ζήσῃ μαύραις νύχταις,
 γιατί ἀπὸ τώρα θὰ μετᾶ μὲ νύχταις τὴ ζωὴ του,
 θυμούμενος τὴν ὕδρη του, τὴν καταφρόνεσή του;
 Νὰ μὴ δακρύσῃ μιὰ φορὰ! νὰ μὴν ἀναστενάξῃ!...
 Αἰώνιο παράπονο μὲ σέ, Ταχῆρ, θὰ νάχω,
 κρυφὸ σκουλήκι τὴν καρδιά θὰ μοῦ κεντᾶ, θὰ τρώγῃ
 ἀχόρταγο τὸν ὕπνο μου, θὰ μὲ ξυπνᾷ δαγκώνοντας,
 γιὰ νὰ μοῦ λέγῃ: «Ἄλήπασα, σ' ἐνίκησε ἡ γυναίκα».
 Ταχῆρ, Ταχῆρ, σπλαχνίσου με, στοχάσου, συλλογίσου,
 κ' εὔρε μου τρόπο στὴν ψυχὴ νὰ τῆνε μαρτυρέψῃς.
 Ν' ἀκούσω πὼς ἐστίναζε, ν' ἀκούσω μιὰ κατάρρα
 πὼς ἔφυγε ἀπ' τὰ χεῖλη τῆς, ἄλλο καλὸ δὲν θέλω.
 Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα σὰν ἔδωγῃ τὸ φεγγάρι...
 Θυμήσου... τὰ μεσάνυχτα... μ' ἀρέσει ἐκεῖν' ἡ ὥρα,
 ἐκεῖ, ποῦνα: βαθύτερη ἢ λίμνη, νὰ ταῖς φέρῃς
 καὶ μὴ βιασθῆς ὀλότελα, ἀργὸ τὸ πάτημά σου,
 γιὰ νὰ ταῖς βλέπῃ ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ ταῖς καμαρώνῃ.
 Νὰ μὴ φορέσουν οἰδερα, νάχουν λυτὰ τὰ χέρια,
 ἐλεύθεραις σὰν τὰ πουλιὰ ν' ἀπλώνουν τὰ φτερά των.
 Ὅχι, Ταχῆρ, μικτόρια. Δὲ θέλω νὰ ταῖς λειψῆ,
 δὲ θέλω ἀπὸ τὸ αἷμά των νὰ στάξῃ μιὰ ρανίδα.
 Σὰν εἶναι πλήρης ἡ ζωὴ ὡς τὴ στερνὴ τὴν ὥρα,
 εἶναι πολὺ πικρότερο τοῦ Χάρου τὸ φαρμάκι.
 Κι' ἔταν στὴ λίμνη φθάσετε, Ταχῆρ, μὴ λησμονήσῃς
 νὰ κατεβάσῃς ὑστερὰ ἀπ' ἔλαις τὴ Φροσύνη.
 Καὶ κάθε λίγο νὰ τῆς λές, νὰ τὴ ρωτᾷς ἂν θέλῃ
 νὰ ζήσῃ σὰ Βιζήρισσα κατ' ἀκλάβο τῆς νὰ μ' ἔχη.
 Πήγαινε τώρα, μ' ἀκουσε, Ταχῆρ, θὰ νάχῃς χρεῖα

ἐλίγη ἀνάπνοση καὶ σὺ νὰ πάρῃς ὡς τὸ βράδυ.
Ἐφές ἐκκαλονύχτισαι... ὅθι μείνης ὅλη νύχτα
κι' ἀπόψε πάλι ἐξυπνος... Δὲν εἶναι μιά καὶ δύο...
εἶναι δεκάξη... δεκαπτά... μὴ φαίνεται, Ταχτήρη.
Καὶ πάγει ἐκεῖνος ὁ κειρός, ποῦμαθα παλληκάρια!...
Δὲ βλέπεις; ἐγεράσαμε καὶ μᾶς καταφρονοῦνε,
Σύρε, Ταχτήρη, νὰ κοιμηθῆς... Ἐὰ λόγια μου θυμήσου.

Συλλογισμένος ὁ Ἀλῆς, ἔμεινε μοναχός του
καὶ ρίχνει ἀκόμη μιὰ ματιὰ στὸ δοῦλο του ποῦ φεύγει.

Ἀκούεται ἕνας θόρυβος, γέλοια, φωναίς, ἀντάρα
καὶ βλασφημίαις τρομεραῖς... Ἐτέντωσε ταχτικά του...
Ἀνάμεσα στὴ χλαϊοῆ ἐγνώρισε τὸν ἦχο,
ποῦ τὰ πελέκια, τὰ σφυριά, ἐκάνανε χτυπώντας
τὰ αὐδαρένια κόκκαλα τοῦ φοδερῶ τοῦ κλέφτη,
κι' ἐχαμογέλασε πικρά. Στὴν ἀγρία χαρὰ του
ἐν ἄνθος, ποῦ τὸν ἔδλεπε, μαραινεται ἀπ' τὸ φόδο
καὶ τὴ στερνὴ του μυρωδιὰ χύνει, σκορπάζει στ' ἀγέρι
ὅταν νὰ θυμάτιζε κρυφὰ τὸ Δράκο, ποῦ ἐξεψύχα.

ΑΛΗΣ. Ποῖος εἶν' ἐκεῖνος πῶρχεται;... Μοῦ φαίνεται ὁ Δε-
Μοῦ φαίνεται ὁ Ἰγνάτιος!... Τί θέλει; Τί γυρεύει; [σπότης!..

Περίλυπος καὶ σκυθρωπὸς τῆς Ἄρτας ὁ Δεσπότης
ἐμπρός εἰς τὸν Ἀλήπασα τὸ μέτωπο δὲ γέρνει.
Ἐνα σταυρὸν ὀλόχυσο στὰ στήθη του ἐφοροῦσε,
σταυρὸν, ποῦ τόσα στόματα εἶχαν γλυκὰ φιλήσει!
Τὸν ἐσφιζε στὰ χεῖλη του κι' ὁ Θύμιος ὁ Βλαχάδας
στὰ χέρια τοῦ Ἰγνατίου ὅταν ἔδωκε τὸν ὄρκο.
Καὶ τώρα ἐκεῖνος ὁ σταυρός, ὅταν εἶδε τὸ Βεζύρη,
ἐθάμβωσε τὴ λάμψη του, ἐκρυψε τὴ χαρὰ του,
μήπως τὰ μάτια τοῦ ληστῆ τὸ μυστικὸ του μάθουν.
Ἐγνώριζε ὁ Ἀλήπασας ἀπ' τὰ μικρά του νεῖωτα
τί ἄξιζ' ὁ Ἰγνάτιος, τὸν ἐφοδῆθη πάντα,
κι' ὡς τότε δὲν ἐτόλμησε ποτὲ νὰ τὸν ἐγγίση.
Καὶ μ' ὄλον τοῦτο ἐγνώριζε πῶς Ὀλυμπος καὶ Πίνδος
καὶ Βάλτος καὶ Ἐηρόμερο καὶ Ροῦμελη καὶ Σοῦλι
τὸν εἶχανε πατέρας τους. Ἐγνώριζ' ὁ Βεζύρης
πῶς κάθε του καλόγερος καὶ κάθε του οἰκονόμος
ἐκρυβε μὲς στὸ ράσο του μαχαίρι συνωμότη.

Ἐμπρός του τῶρα στέκεται ὁ ἀπονοδὸς ἐγγυρὶς του
κινῶς ἡμέρα κρίσεως, Δευτέρα παρουσία.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Ἀλήπασα, τὸ θρόνο σου, τὴ δόξα σου, τὰ πλοῦτη
ἐγὼ δὲν ἤλθα σήμερον ἐδῶ νὰ προσκυνήσω.
Εἶσαι μεγάλος, φοδερὸς, σὲ τρέμει ὁ κόσμος ὅλος,
γιατί δὲν ἐμετρήσανε νὰ ἴδουνε πῶς σὲ λῆγο
μιὰ φοδῆτα χῶμα ἢ γένῃς καὶ σὺ καθὼς ἐμένα.

ΑΛΗΣ. Δεσπότη! μὲς στὰ Γιάννινα πῶς εἶμεις θυμήσου...
Πῆς μου, τί θέλεις; τί ζητεῖς; εἰμ' ἄρρωστος... ἢ πέσω...

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Βεζύρη, χάρις δὲ ζητῶ παρ' ἀπὸ τὸ Θεὸ μου.
Ἀκόμη δὲν ἐχόρτασες; ὡς πότε τόσον αἷμα;

Τόσαις καρδιαῖς, ποῦ ἐμακύρισε, ἀκόμη δὲ σὲ φθάνουν;

ΑΛΗΣ. Δεσπότη, ἂν δὲν ἐχόρτασα, ζεύρεις γιατί; τὸ ζεύρεις;

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Τὸ ζεύρω, τὸ κατὰλαδα, τὸ αἷμα μου σοῦ λείπει.

ΑΛΗΣ. Ἐμάντεφες, Ἰγνάτιε... Τώρα μπορεῖς νὰ κρίνης.

Κ' ἐχαμογέλασε ὁ Ἀλῆς κι' ἐχάιδεψε τὰ γένετα,
καθὼς χαιδεύει τὸ θερπὸ τὰ χεῖλη μὲ τὴ γλῶσσα
πρὶν τὸ κυνηγετὴ καταπιεῖ, ἔπου κρατεῖ στὰ νύχια.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Τὸ αἷμα μου, Ἀλήπασα, τὸ θέλεις; ρόφηξέ το,
ἂν νοιώσης πῶς ἡ δόξα σου μ' αὐτὸ θὰ ν' ἡσυχάση.

Καὶ ποῖος τὴ θέλει τὴ ζωὴ; Μοῦ παίρνεις καθ' ἡμέραν
τὰ πρόβατα ποῦ μῶδωκεν ὁ Πλάστης νὰ φυλάξω.

Τὸ Σοῦλι ἐμυροφόρεσε, ἡ Ροῦμελη στενάζει,
οἱ λόγγοι κλαίνε, τὰ βουνά, ἐρήμωσαν ἡ χώρες,
ἔσπειλες τὸν Ἀράπη σου καὶ μὲς στὸν Ἀϊδασίλη,
κι' αἰμάτωσε τὴν ἐκκλησιά τὴν Κυριακὴ τοῦ Πλάτχα
κι' ἐκοψε μὲ τὴ σπάθη του, ἐχώρισε στὴ μέση
τὰ χεῖλη, ποῦ ἐξευγάρωναν μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνάστη.
Ἐχάλασε τὸ Χόρμοδο, Χριστιανούς καὶ Τούρκους,
καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους σου καὶ ξένους καὶ δικούς σου,
ὅλους τοὺς ἐκυνήγησες, δὲν ἄφηκες κανένα.

Τῆς ἀδελφῆς σου ἐσοκώτωσης μὲ προδοσιὰ τὸν ἄνδρα,
ἐφαγες τὸ Σεφέρμπεη, τὸ αἷμα τοῦ Σελίμη
τῶχους μὲ τὰ χέρια σου, ποῖος ἄλλος τώρα μένει;

ΑΛΗΣ. Μένεις ἐσύ, Δεσπότη μου, μένουν ἀκόμη κι' ἄλλοι,
ὁ Μητρος ὁ Παληόπουλος, οἱ δυὸ Κόντογιανναῖοι,
ὁ Μαυρομμάτης σου ὁ πιστός, ὁ φίλος σου ὁ Βλαχάδας.
Ὁ Νικοτσάρας ζωντανὸς στὴν Κάριτσα δὲν εἶναι;
Δὲ μοῦ πατεῖ τὰ Γρεβενά ἀκόμη ὁ γέρο Ζάκας;
Τὸ Μακρονόρος δὲν κρατεῖ, Δεσπότη, ὁ Γιωργοθῶμος;

Ὁ Σαμουήλ, ὁ Μπότσαρης, ὁ Λάμπρος ὁ Τζαβέλλας,
ὁ Γεώργιος ἀπὸ τῆ Λάμαρη, ὁ Δημος, ὁ Στουρνάρης,
παιδιά τῆς ἀγιοσύνης σου, δὲ ζοῦν καὶ βασιλεύουν;

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Ἀκόμη δὲν τοὺς ἐπικαλεῖς, Βιζήρη, μὴ φοβεῖσαι.
Ἄν περπατήσουν τ' Ἄγραφα, ὁ Πίνδος ἂν πετάξῃ,
τότε θ' ἀφήσουνε κι' αὐτοὶ τὰ ἔρμα τὰ βουνά τους.
Ἀλήπασα, δὲ φεύγουνε, τὸ λόγο μου σοῦ δίδω.
Καθὼς ριζὼν ἢ ἀγριλῆν καὶ σφίγγεται στὸ βράχο,
ἀγκαλιεασμένη πάντοτε στὴν πέτρα ποὺ τὴν ἔχει,
κι' ἡμεῖς κι' ἡμεῖς, Ἀλήπασα, τὸ μαῦρο μας τὸ χῶμα,
τὴ μάνα μας τὴν ἠπειρο, βαστοῦμε μὲ τὰ δόντια,
δὲν τὴν ἀφίνομε ὀφρανή. Μὴ σκιαζεσαι, Βιζήρη.
Ἄν εἶν' γραμμένο ἐκεῖ ψηλά, ἡ ὥρα μας θὰ νάλλῃ,
καθὼς θὰ νάλλῃ καὶ γιὰ σέ, τὰ λόγια μου θυμήσου.
Ἐπάρχει κάποιος, ποὺ μπορεῖ κι' ἐσένα νὰ χαλάσῃ.
Τριάντα χρόνους ἀκοπα τὸν βρίζεις, τὸν σταυρώνεις.
Φθάνει, Βιζήρη. Μ' ἔστειλε κι' ἦλθα νὰ ἰδῶ τί κάνεις.
Ἐμῆρα στὸ παλάτι σου κι' ἐσκόνταψα νὰ πῶσω
στὰ τόσα τόσα πτώματα, ποὺ σέροντ' ἐκεῖ κάτω.
Ἐμπρὸς εἰς τὸ κατώφλι σου θρασκέλισα, Βιζήρη,
τοῦ Γέρο Δράκου τὴν καρδιά, τὰ αἵματα, τὰ σπλάχνα.
Τρία παιδάκια ἀνήλικα, ποὺ τάπιασες στὸ Σούλι,
καὶ ποῦν' ἐλπίδα καὶ χαρά, ποιοὺς ξεύρει ποιαὺς μητέρας,
τ' ἀπάντησα ποὺ πήγαιναν στὸν Πλάτανο δεμένα.
Ἐτρέξανε τὰ δύστυχα νὰ πάρουν τὴν εὐχή μου
κι' ἡ ἄλυσσας, ποὺ σφίγγανε τὰθῶα τους τὰ μέλη,
δὲν τάφιναν νὰ κινηθοῦν. Μ' ἐρώτησαν νὰ μάθουν
γιατί τὰ μαρτυρεύανε, γιατί τὰχαν δεμένα
καὶ ποῦ, καὶ ποῦ τὰ πήγαιναν. Δὲν ἤξευραν τὰ μαῦρα.
Ἐφῆς μὲς στὰ μεσάνυχτα ... ἡ μέρα δὲ σὲ φθάνει!
Ἄρπαξες μὲς στὸν ὕπνο τῆς τῆς δύστυχῆς Φροσύνης,
τὴν ἔσυρες στὴ φυλακὴ κι' ἀπόψε θὰ τὴν πνίξῃς.
Σὲ τί, σὲ τί νὰ σῶφταιξῃ ἓνας Θεὸς τὸ ξεύρει!
Καὶ δὲν ἐχόρτασες μ' αὐτήν, ἔστειλες τὸν Ταχτήρη
ὀλόγυρα στὰ Γιάννινα καὶ δεκαφτὰ κρεββάτια
ἐχήμεψαν σὲ μιὰ βραδεῖά, κι' ἐφόρεσαν τὰ μαῦρα.
Ὡς πότε τέτοιος πόλεμος, Βιζήρη, θὰ βασταξῇ;
ΑΔΗΣ. Ἄλλο δὲν ἔχεις νὰ μοῦ πῆς, τρισάγιε Δεσπότη;
Βλέπω γνωρίζεις ὅλα μου, ὅλα τὰ μυστικά μου.
γνωρίζεις ποῦθ' ἐπέρασα γιὰ νάλλῃ νὰ καθίσω
ἐπάνω ἐδῶ στὸ θρόνο μου. Μ' ἐντρόπιασες, Δεσπότη!
Μὰ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας μου καὶ μὰ τὰ κόκκαλά τῆς,
ἂν ἦτο ἄλλος ἀπὸ σέ κι' ἀνίσως δὲ φοβοῦμαι
νὰ μὲ πνίξῃ τὸ ψωμί, ποὺ ἐφάγαμεν ἀντάμα,

ἓνας Δεσπότης σήμερα θὰ νάλλεπε ἀπὸ τὸν κόσμο.
Τὰπόκρυφά μου τάματες, ἓνα δὲ μοῦπες μόνον.
καὶ τοῦτο τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ, γιὰ νὰ τὰ ξεύρεις ὅλα.
Θυμάσαι ἐκεῖνη τὴ βραδεῖά μὲ τὸ πολὺ σκετάδι,
ποὺ ῥήγες ἀπὸ τὰ Γιάννινα κρυφὰ κρυφὰ μοναχός
κι' ἐπίρρες τὸν ἀνίφρορο κι' ἐκρύφτης σ' ἓνα δικὸς
πυκνὸ, πυκνὸ καταμαυρο. σὺν τ' ἔγιο σου τὸ ράσο;
Θυμάσαι ἐκεῖνη τὴ φωτιά, ποὺ σοῦχαν ἀναμμένη
κι' ἐκείνους, ποὺ σὲ πρόσμεναν, σὺν ἄλλοις Μεσσία;
Θυμάσαι πῶς, σὺν σ' εἶδανε, ὀλόρωτο ἐσηκώθηκαν,
κι' ἐδροντησάνε τ' ἄρματα καὶ τ' ἀκουσεν ὁ λόγγος;
Καὶ σὺ, Δεσπότη μου, ἔθαλες τὸ δάχτυλο στὸ στόμα,
τοὺς εἶπες νὰ σιγήσουνε κι' ἐκείνοι ἐδοῦσάθησαν.
κι' ἐφίλησες κι' ἐφόρετες τ' ἔγιο σου τὸ πατραγγιλι
κι' ἓνα σταυρὸ τοὺς ἔδειξες κι' ἀπλόσανε τὰ χέρια,
τὸν ἄρπαξαν στὰ χέρια κι' ἐπὶ κρυφὰ κι' ἀγαλία
χίλιας φορὰς ψεύριτες, Δεσπότη, τ' ὄνομά μου,
ὡσὺν νὰ μ' ἐμνημόνευες καὶ νᾶρριχνες τρισάγιο
στὸν μαῦρο τὸν Ἀλήπασα; Δεσπότη, τὸ θυμάσαι;
Ἐνα κλαδάκι ἐσείστηχε καὶ σ' ἔπιανε τρομαρά;
ἦταν ζαρκάδι, πῶφρυγε καὶ λύκος τὸ ἐκυνήγα,
σοῦπαν ἐκείνοι οἱ φίλοι σου, κι' ἐπίσταψες, Δεσπότη,
καὶ πάλοι τοὺς εὐλόγησες κι' ἐφυγες ὡπως ἤλιες;
Εἶμαι κακός, Ἰγνάτιε; πῆς μου τὸ στὴν ψυχὴ σου.

Ἐφριξεν ὁ καλόγερος στὰ λόγια τοῦ Βιζήρη
κι' ἀκουσε μὲσὰ μιὰ φωνὴ στὰ στήθη του νὰ κράξῃ
«Ἰγνάτιε! Ἰγνάτιε! δὲν ἦλθ' ἀκόμ' ἡ ὥρα!»
Τὸν ἔδλεπε ὁ Ἀλήπασας κι' ἀπὸ τὴν πολλὴν χαρὰ του
πετιέται ἀπὸ τὸ θρόνο του καὶ τρέχει στὸ Δεσπότη.

ΑΔΗΣ. Μὴν τρέμης, μὴν ξεφνίξῃσαι! Ἄν ἤθελα νὰ πνίξω
τὸ μυστικὸ σου, Ἰγνάτιε, σοῦ φαίνεται ὡς τὰ τώρα
πῶς δὲν θὰ νάβρισκα κι' ἐγὼ, Δεσπότη μου, ἓνα χέρι,
ποὺ νάθελε μὲ μιὰ θηλειά νὰ σφίξῃ τὸ καιμὸ σου;
Σοῦ φαίνεται ὁ Ἀλήπασας, ποὺ ἐγέρασε μαζί σου
καὶ βλέπει μὲς στὰ μάτια σας τὴ φλόγα, ποὺ σὰς καιεῖ,
ἂν ἤθελε, δὲν ἐπύλλε καὶ σὲ καὶ τὸς ἄλλους
νὰ εἰπῆτε ἀκόμη τοῦ Θεοῦ τὰ χαιρετίσματά του;
Ἰγνάτιε, δὲν τῶκαμα, ὄχι γιὰτὶ φοβοῦμαι.
Κοινὰς ἐλπίδες ἔχομε, κοινὸ τὸ μεγαλεῖο
κι' εἶναι κοινός μας ὁ ἔχθρος καὶ κάθεται στὴν Πόλη.

Ποιὸς ἄλλος ἔχει δύναμη, ποιὸς ἄλλος ἔχει πλοῦτη;
 Για σὰς δουλεύει ὁ Ἀλήπαυας. Δεσπότη, ἔβληθ' ἢ ὦρα
 νὰ πλύνῃς μὲ τὸ βάπτισμα ἕλα τὰ κρίματά μου.
 Τώρα, τραδῆξου δὲν μπορῶ, μὰ τὴν ψυχὴν τῆς Σάμκος,
 μὰ τὸ σταυρό, ποὺ κρέμεται στὰ στήθη σου καὶ λάμπει,
 χάρι γιὰ καιαὶς τὰς δύστυχαις, Δεσπότη, μὴ ζητήσης,
 λησμονῆσε τὰς Δεκαφτὰ μὲ τὴν κυρὰ Φροσύνη.
 Νάξευρες πόσα δάκρυα κ' ἐγὼ γι' αὐταὶς θὰ χύσω!
 Πῶς μοῦ ραγίζει τ' ἡ καρδιά! Μοῦταν κ' αὐτὸ γραμμένο!
 Ἦλθαν ἐδῶ κ' ἐπέσανε στὰ πόδια μου ἢ γυναίκες
 τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Μουχτάρπασα κ' ἐκδικήσῃ ἐφρονάζαν.
 Ἔνας δερδίστης ἔσκουζε καὶ μοῦπε μὲ φοδέρα
 πῶς τὰ παιδιὰ μου ἐχάλασαν τὴν πίστη τοῦ Προφήτη
 κ' ἀφίνουν τὰ χρέμια τους καὶ παίρνουν ἐρωμέναις
 Χριστιαναὶς στὰ Γιάννινα κ' ἐγὼ δὲν τὰ παιδεύω.
 Ἀφίνω ἐρένανε κριτὴ, Δεσπότη, τί νὰ κάμω;
 Ἀπόψε σύρε νὰ ταὶς βρῆς καὶ παρηγόρησέ ταις.
 Δεσπότη, ἄς μὲ χωρέσουνε, μὴ μὲ καταρραθῶνε.
 Ἦ πίκρα τους γιὰ πίκρα μου. Ἰγνάτιε, γνωρίζεις
 πόσοι μὲ κατατρέχουνε καὶ μὲ συκοφαντοῦνε...
 Ἦ μοῖρα μου μ' ὠργίσθηκε καὶ πνίγω τὰ παιδιὰ μου,
 γιὰτὶ παιδιὰ μου εἶναι κ' αὐταὶς, Δεσπότη, πίστεψέ το.
 Τραδῆξου τώρα κ' ἄρες με νὰ κλάψω μοναχὸς μου...

Κι' ὁ σατανᾶς ἐδάκρυζε κ' ἐσφόγγιζε τὰ μάτια.
 Λόγο δὲν εἶπ' ὁ Ἰγνάτιος καὶ φεύγει τρομαχμένος.

ΑΔΗΣ. Δεσπότη μου, ἀν μ' ἐπίστεψες, στὴν Πόλη θαῦρεθοῦμε,
 καὶ πάλ' ἀν δὲ μ' ἐπίστεψες, δὲ θὰ χαθῆ γιὰ σένα
 λίγο σχοινὶ στὰ Γιάννινα κ' ἓνα κομμάτι ξύλο.

ΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Η ΛΙΤΑΝΕΙΑ

Ἦλθεν ἡ ὦρα ἢ στερνὴ, ἦλθεν ἢ ἀγωνία,
 κ' ἐκίνησ' ὁ Ἰγνάτιος στὴ φυλακὴ νὰ πάγη.
 Μὲ τί καρδιά θὰ ταὶς ἰδῆ, μὲ τί καρδιά θὰ κλείσῃ
 τόσα καὶ τόσα βλέφαρα καὶ πῶς θὰ ν' ὑπομείνῃ

ν' ἀκούσῃ τόσους στεναγμούς καὶ τὸς ἀπειπισίαι
 Χίλιες φορὰς ἐσῆκωσε στὸν οὐρανὸ τὸ βλέμμα
 κ' ἐπαρακάλεσε θερμὰ τὸν Πλάστη νὰ τοῦ δώσῃ
 βοήθεια καὶ δύναμη νὰ ταὶς παρηγορήσῃ.
 Σιωπηλὸς ἀκολουθεῖ ὀπίσω του κ' ὁ διάκος
 καὶ τοῦ βαστᾷ τὴ θυμιατὸ καὶ τὰ ἱερὰ τὰ σκεύη.
 Μοσχοβολᾷ ὁ λίβανος καὶ φαίνεται ὁ καπνὸς του
 μὲς στὸ σκοτάδι τῆς νυκτὸς σὰν ἄλλος γαλαξίας,
 ἀνέβαινε, ἀνέβαινε καὶ λὲς πῶς σημαδεύει
 τὸ δρόμο, ποὺ θὰ τρέξουνε τόσαις ψυχαὶς ἀπόψε.
 Ἦ μουρωδιὰ του ἐξῆπνησε τὴ χήρα στὸ κρεβάτι,
 τὴ θυγατέρα, π' ὄρφανὴ τὴν ἀφηκεν ἢ μάνη,
 καὶ τὸν πατέρα, πῶθαψε μονάκριδο παιδί του.
 Καὶ στεναγμοὶ καὶ δάκρυα χίλιας εὐχαὶς καὶ σχώρια
 ἀκούς νὰ ψιθυρίζωνται, κρυφὰ νὰ συνοδεύουν
 τὸ θυμιατὸ, ποὺ ἐσῆμαινε τὴν ὦρα τοῦ θανάτου.

«Διάκε μου, σύρε, χτύπησε, φώναζε νὰ σ' ἀνοίξουν
 κ' ἀν σὲ ρωτήσουν τί ζητεῖς πρόφερε τὸνομά μου».

Ἀνοίξε ἢ θύρα διὰπλατὴ κ' ἐχτύπησε μὲ βία
 ζερδιά, δεξιὰ γιὰ νὰ δεχθῆ, ν' ἀφήσῃ νὰ περασῇ
 τὸ θεῖο Δισκοπότηρο, τὸ Λουρωτὴ τοῦ κόσμου.
 Ἀχνός, ἀχνός σὰ λείψανο ἐπρόβαλε ὁ Ταχῆρης
 καὶ σιωπηλὸς ἐκίνησε νὰ δεῖξῃ στὸ Δεσπότη
 ποῦ καρτεροῦν ἢ Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.
 Τὸ πάτημά του σταματᾷ, σπρώχνει μ' ὄρμη κ' ἀνοίγει.
 Σκύφτ' ὁ Δεσπότης καὶ περνᾷ, τὸν ἀκλουθεῖ ὁ διάκος.
 Κ' ἐνῶ ὁ Ταχῆρ ἐξάπλωνε τὸ χέρι του νὰ κλείσῃ
 τὴ θύρα, ποὺ μισάνοιχτὴ χάσκει σὰ στόμα λύκου,
 βραχνὰ φωνάζει: «Ἰγνάτιε, λίγος καιρὸς σοῦ μένει!»
 Ἦ μαύραις ἔπην ἄκουσαν τὸνομα τοῦ Δεσπότη,
 ἐπέταξαν τριγύρω του, ἐμπρός του γονατίζου,
 τὰ ράσα τοῦ Ἰγνάτιου, τὰ χέρια του, φιλοῦνε,
 γλυκὰ τὸν ὀνομάζουνε, γυρεύουν τὴν εὐχή του.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Γιατί, Φροσύνη μου, καὶ οὐ δὲν ἔρχεσαι σιμὰ μου;
 Δὲν εἶμ' ἐγὼ πατέρας σου; Δὲ μὲ γνωρίζεις πλεόν;
 Ἔλα, παιδί μου, μὴ φοδοῦ, εἰν ἔσπλαχνος ὁ Πλάστης.
 Δὲ βλέπεις; μ' ἔστειλε σ' ἐσέ, ἀνοίξε τὴν ψυχὴ σου
 καὶ ρίξ' ἐδῶ στὰ στήθη μου τὰ πάθη σου, Φροσύνη.

Ἀγγελικὸ μεϊδιάμα στὰ χεῖλη του Δεσπότη
 ἀνέτειλε κ' ἐφώτισε τὴ δύστυχη τὴ Φρόσω.

Ἐσταύρωσε τὰ χέρια της, τὸ μέτωπό της σκύπτει,
καὶ γονατίζει κατὰ γῆς. Πῶς τρέμει! πῶς σπαράζει!

ΦΡΟΣΥΝΗ. Δεσπότη μου, πνευματικέ, ραγίξει τ' ἡ καρδιά μου.
Πῶς θὰ σοῦ εἰπῶ τὸ κρίμα μου καὶ σὺ πῶς θὰ τ' ἀκούσῃς!
Ἐπίστευες ἢ Φρόσω σου ν' ἀφήσῃ τὰ παιδιὰ της,
νὰ λησμονήσῃ τὸ Θεό, τοῦ γάμου τὸ στεφάνι,
καὶ νὰ δοθῇ στὴν ἀγκαλιὰ, Δεσπότη, τοῦ Μουχτάρη;
Ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ . . . Θεέ μου, σχώρεσέ με!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Εἶναι μεγάλο, φοβερὸ τὸ κρίμα σου, παιδί μου.
Φροσύνη, πῶς ἠμπόρεσες ὡς τώρα νὰ βαστάξῃς
τέτοιο σκορπιὸ στὰ στήθη σου καὶ τέτοιο μαδρον Ἄδη!
Ἐγὼ σ' ἀνάθραφα μικρῆ, σ' ἐρύλαξα κρυμμένη
σὰν νάμουνα πατέρα σου, καὶ τώρα ποῦ σὲ βρίσκω!
Ἀρνήθηκες τὸν ἄνδρα σου. Τὰ δυὸ σου τ' ἀγγελουδία
σέρονται μὲς στὰ Γιάννινα. Ὁ κόσμος τὰ κυττάζει,
τὰ δείχνει μὲ τὸ δάχτυλο, σκληρὰ τὰ καταριέται.

Καὶ σὺ, καὶ σὺ στὴ μέση σου καὶ μὲς στὴν ἀμαρτία,
μὲς στὴ χαρὰ, στὰ πλούτη σου, ποτὲ δὲν τὰ θυμήθῃς.
Μιὰ νύχτα, ποῦ τὰ τύφλωσεν ἢ πέῖνα κ' ἢ ὀρφάνια,
τὰδερνε τ' ἀνεμόροχο, τὸ χιόνι, τὸ χαλάζι,
χωρὶς νὰ ξεύρουν τὰχαρα σοῦ χτύπησαν τὴ θύρα.
Σοῦ φώναξαν, σοῦ γύρεψαν, παιδί μου, ἐλεημοσύνη
ἐν' ἀπλοχέρι ἄχερο νὰ στρώσουν γιὰ κρεββάτι,
κ' ἔνας σου σκλάβος ὄρμησε καὶ τὰδιωξε σὰ σκύλος,
μὴπως ἢ κλάψαις, ἢ φωναίς τὸν ὕπνο σου ταραξούν.
Παιδί μου, πῶς δὲν τὰκουσες! Καὶ ποιὰ, καὶ ποιά μητέρα,
Φροσύνη, δὲν ἐξύπνησε στὸ θρήνο τοῦ παιδιοῦ της;

ΦΡΟΣΥΝΗ. Ἐλέησόν με, Πλάστη μου! Πατέρα μου, ἐσπλα-

χνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Καὶ πῶς, καὶ πῶς λησμονήσῃς ὅτ' ἦσουν Ἐλληνίδα,
κί' ἀγάπησες τοῦ Ἀλήπασα, Φροσύνη μου, τὸ τέκνο,
τὰ χέρια, ποῦ ἐμαρτύρεψαν καὶ σφάζουν τὴν Ἑλλάδα,
τὴν Ἠπειρο τὴ μάνα σου, Φροσύνη, πῶς τ' ἀφήκες
ἐπάνω σου νὰ ἐγγίσουνε καὶ νὰ σὲ φαρμακώσουν;
Χίλιαις φοραὶς σὰ σῆπαιρα ἐδῶ στὰ γόνατά μου
καὶ σ' ἐσφιγγα στὰ στήθη μου, Φροσύνη μου, δὲ σοῦπα
πῶς ἔσθη μέρα καὶ καιρὸς καὶ σὺ νὰ γίνῃς μάνα
καὶ σῶρικια νὰ θυμηθῇς, νὰ θρέψῃς τὰ παιδιὰ σου
ποτίζοντάς τα καθ' αἰγὴ εὐχαίς γιὰ τὴν πατρίδα
καὶ μίσος, μίσος ἀσπονδο, κατάραις καὶ φαρμάκι
γιὰ κείνους. ποῦ τὴ σάρκα της ξεσχίζου καὶ πατοῦνε;

ΦΡΟΣΥΝΗ. Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Καὶ σὺ, καὶ σὺ τοὺς ἔδωκες, παιδί μου, τὴν καρ-
τοὺς ἔδωκες τὸ αἷμα σου, τὰ μητρικά σου σπλάχνα, [διὰ σου,

αἷμα καὶ σπλάχνα ἑλληνικά νὰ τὰ κολύβῃ ὁ Τσορκος! . . .

Καὶ πῶς δὲν ἐροῦθήκηες μὴ μέσα σοῦ φουτώσῃ
κανένα τέρας φοβερὸ, καμμιά μεγάλη φλόγα
καὶ βγῆ στὸν κόσμο σὰ σπαῖλ καὶ κάψῃ καὶ περῆσῃ
καὶ ἰδῆς, καὶ ἰδῆς τὴν Ἠπειρο, Φροσύνη, σκωτωμένη
ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ, π' ἀνάρρεψ' ἢ κοιλιά σου;
Μὰς ἐλυπήθηκε ὁ Θεός! Τάλλοφοκο τὸ αἷμα
φύτρο, καρπὸ δὲν ἔδωκε κ' ἐμείνα πάντα στεῖρο.
Ἐσώθηκε τὸ γένος μου, ἐμείνε τῆς φυλῆς μου
ἀμίαντη καὶ καθαρὴ ἢ σάρκα καὶ τὸ πνεῦμα.

Φροσύνη, τ' εἶναι πῶικμες; πῶς ἐτυφλώθῃς τόσο;

ΦΡΟΣΥΝΗ. Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Εἶναι μεγάλο, φοβερὸ τὸ κρίμα σου, παιδί μου,
καὶ μόνο τὸ μαρτύριο δύναται νὰ τὸ πλύνη.

Φροσύνη μου, τὸ δέχεσαι μ' ἀγάπη, χωρὶς πίκρα;

Θέλεις νὰ ἰδῆς τὸν οὐρανὸ; κύτταξε σὲ προσμένει
μὲ ταις ἀγκάλαις ἀνοιχταῖς ἢ μάνα τοῦ Θεοῦ μας.

ΦΡΟΣΥΝΗ. Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, τὸ θέλω.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Θέλεις νὰ ἰδῆς, Φροσύνη μου, τὴ μαῦρη σου μη-
ποῦ τόσο τὴν ἐπίκρανες, καὶ νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃς; [τέρα,

ΦΡΟΣΥΝΗ. Τὸ θέλω, ναί, πατέρα μου, σπλαχνίσου με, τὸ θέλω.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Θεέ μου πολυέλεε, ἐπίδλεψον καὶ ἴδε
τὴν τόσην της μετάνοιαν καὶ δέξου τήνε, Πλάστη!
Δέξου κί' αὐταῖς ταις δύστυχαῖς καὶ παρηγόρησέ ταις!

Τὸ πετραχῆλι ἐσήκωσε, ἐπάνω των τὸ ρίχνει
καὶ ψιθυρίζει τὴν εὐχὴ γιὰ τοὺς ψυχορραγοῦντας,
παίρνει τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια τοῦ ὁ Δεσπότης,
ὁ Διάκος ἐγονάτισε, τὸ «Μνήσθητί μου» ψάλλει
καὶ λάμπει, λάμπ' ἢ φυλακὴ κί' ἀναγαλλιάζει ὁ κόσμος.
Στοῦ δειπνοῦ τὸ μυστήριον προσέρχεται ἢ Φροσύνη . . .
«Σχωρέσατέ τὴν, Χριστιαναί». — «Ὁ Θεὸς νὰ τὴν σχωρέσῃ».
Ἐμοίρασε ὁ Ἰγνάτιος μὲ τὴ χρυσὴ λαβίδα,
ποῦ ἀστράφτει μὲς στὰ δάχτυλα, τὸ ἀφθαρτο τὸ Σῶμα,
τὸ Αἷμα τὸ σωτήριο. Μυρρίζεν τὸ λιδάνι . . .
Ἀγιάσανε κ' ἢ δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Παιδιὰ μου, μὴ δειλιάσετε! Ἐλάτε νὰ σὰς δώσω
τὸ ὑστερὸ μου τὸ φιλί. Ἡ ὥρα πλησιάζει.
Εὐτυχισμέναις! Τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπο θὰ ἰδῆτε!
Παρακαλέστε τον γιὰ μέ, εἰπέτε του, Φροσύνη,
νὰ θυμηθῇ, νὰ σπλαχνισθῇ τὴν μαῦρη τὴν Ἑλλάδα . . .

Ἄνοιξε ἡ θύρα κι' ὁ Ταχῆρ πάλαι βραχνά φωνάζει:
 «Δεσπότη, ἡ ὥρα ἐπέρρισε, εἶναι καιρὸς νὰ φύγεις!»
 ΙΓΝΑΤΙΟΣ. Παιδιά μου ... ἀκόμη ἓνα φιλί ... φθάνει, παιδιὰ
 Φροσύνη, τὸ μαρτύριο ἀπόψε θὰ σ' ἀγιάσει. [μου, φθάνει...
 Μὴ λυπηθῆτε τῆ ζωῆ, μὴ χύσετε ἓνα δάκρυ...
 Ἄν ἀγαπάτε τὸ Χριστό... ἂν ἴρασατε Ἑλληνίδες...

Ἐφυγεν ὁ Ἰγνάτιος· ἔμειναν μόναις ... μόναις.

Στῆ θύρα στέκεται ὁ Ταχῆρ σὰ Χάρος πού προσμένει,
 καὶ κάθε μιὰ μὲ τὸνομα ταῖς προσκαλεῖ νὰ βγῶνε.
 Προβαίνουν δυό, προβαίνουν τρεῖς, προβαίνουν πέντε, δέκα,
 προβαίνουν κ' ἡ δεκαπτά μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.
 Καὶ ταῖς μετρᾷ σὰν πρόβατα, χτυπώντας στὰ κεφάλια
 τὰ φωρεσμένο δάχτυλο, πού ἀνεθοκατεδαίνει.
 Ἦσαν σωσταῖς ... δὲν ἔλειπε καμμιά φυλακωμένη.

Ἀφήκανε τῆ φυλακῆ. Τὰ χεῖλη των ἀνοίγουν
 νὰ καταπιῶνε τῆ δροσιά, πού ἐπάνω των ριχνίτσει
 σὰν ἀγιασμένον οὐράνιο τοῦ φίλου των τὸ χέρι.
 Ὅλα τὰ στέρια λάμπουνε, δείχνουνε τῆ χαρὰ τους,
 δὲν ἀνασαίνει ὁ ἀνεμος, φοβεῖται νὰ φυσήσῃ,
 μὴ σηκωθοῦνε σύγνεφα καὶ σούσουνε τὰ φῶτα.
 Τὰ ζωντανὰ τὰ λειψάνα, ἡ μαύρη λιτανεῖα
 ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο της πάντα μ' ἀργὸ τὸ βῆμα.
 Ἀκόμη δὲν ἐφάνηκε στὰ μάτια των ἡ λίμνη...
 Καὶ περπατοῦν, καὶ περπατοῦν ... καὶ κάθε λίγο ρίχνουν
 κρυφὰ κρυφὰ τὰ βλέμματα, νὰ ἴδουν μὲς στὸ σκοτάδι
 κανένα πρόσωπο γλυκό, ν' ἀκούσουν ἓνα σχώριο.
 Ἄνοιγ' ἓνα παράθυρο, δὲν φαίνεται ποιὸς εἶναι·
 ἀκουσαν λίγα δάκρυα, πού ἐστάζανε στὸ χῶμα,
 καὶ μιὰ φωνοῦλα μυστική, πού ταῖς σχωρᾷ καὶ σδυέται.
 Ὁ οὐρανὸς ταῖς ἔδλεπε, ταῖς συνοδεύει πάντα
 καὶ κάπου κάπου πέφτουνε στὸ δρόμο τους τὰ στέρια,
 λὲς καὶ ταῖς ρίχνουνε φιλιὰ, λὲς καὶ ταῖς χαιρετοῦνε.
 Ἀκολουθοῦσε ὑστερῆ ἀπ' ὄλαις ἡ Φροσύνη,
 ἀχνή, ἀχνή κι' ἀδύνατη ἀπὸ τὴν κακοπάθειαν.
 Σιμά της ἔστεκε ὁ Ταχῆρ, ὁ μαῦρος ἀγγελὸς της,
 καὶ τὴν ρωτᾷ ἂν ἀπόστασε, ἂν θέλῃ νὰ καθίσῃ.

TAXHP. Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ μὲ κυττάζεις;
 Τί κρίμα τέτοιο πρόσωπο, τί κρίμα τέτοια κάλλη

νὰ τὰ χαροῦνε τὰ νερά, τὰ κῶματα τῆς λίμνης!
 Γιατί, Φροσύνη, δὲν ἀκούε τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη;
 Σ' ἀγάπησεν ὁ δούτοχος, σάιδωκε τὴν καρδιά του,
 τὰ πλοῦτη του, τῆ δοξὰ του, σοῦ φίλησε τὰ πόδια,
 καὶ σὺ τὸν κατεφρόνεσες! Πές μου, Φροσύνη, πές μου,
 ὄλαις αὐταῖς, πού ἐβλήθουνε μαζί μὲ σὲ στὸ μνήμα,
 κι' ἀφίνουν ἄνδρα καὶ παιδιὰ, γιατί δὲν ταῖς λοπάσαι;
 Μ' ἔβανε λόγο σου γλυκό, μ' ἓνα χαμόγελό σου
 θαύρῃ τῆ μάνα τὸ παιδί, πού νηστικό προσμένει
 μὲς στὴν κουινὰ τὸ γάλα του καὶ σκούζει πεινασμένο.
 Καὶ σὺ, Φροσύνη μου εὐμορφῆ, ὅσο νὰ πρέξῃ ἡ μέρα,
 στὸ θρόνο σου θὰ κάθεται καὶ δοῦλο σου θὰ μ' ἔχη.
 Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ μὲ κυττάζεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ. Ἐλέησόν με, Κύρια, καὶ μὴ μὲ παραιτήσης!

TAXHP. Γιατί, γιατί νάσαι σκληρῆ, νὰ μὴ ψυχροπονίεσαι
 τόσα κρεδάτια νυφικά, π' ἀπόψε θὰ χιρῆθουν!
 Κύτταξ' ἔκεινη τῆ μικρῆ μὲς στὰ λευκὰ ἐνδυμένη,
 εἶν' ἡ Ἐλένη σου ἡ πιστῆ, πού τόσο σ' ἀγαποῦσε!
 Αὐτήσου τὴν, Φροσύνη μου. Τί κρίμα, τὰ μαλλιά της
 νὰ μὴ στολίσῃ ὀλόχρυσο τοῦ γάμου τὸ στεφάνι!
 Κ' ἔκειν' ἡ ἄλλη, πῶρχεται σιμ' ἀπὸ τὴν Ἐλένη,
 εἶν' ἡ γλυκεῖα ἑαδέλφη σου, ἡ συνονόματή σου.
 Ὁ Μήτρος τὴν ἀγάπησε, τὴν ἐκλεψ' ἓνα βράδυ
 καὶ σὺ τὴν ἐστεφένωσες, δὲν ἔκλεισ' ἓνας χρόνος.
 Γιὰ ἰδές τῆνε, τὰ χέρια της πῶς τάχει σταυρωμένα,
 πῶς περπατεῖ περίλυπη καὶ πῶς κυττάζει πάντα
 τὰ στηθῆ της, Φροσύνη μου, λευκά, λευκά σὰ χιόνι.
 Μέσα στὰ σπλάχνα της χτυπᾷ τὸ πρῶτο τὸ παιδί της.
 ὦ, χάρησέ της τῆ ζωῆ, Φροσύνη, μ' ἓνα λόγο.
 Ἡ μαύρη εἶν' ἐτοιμόγεννη! Γιατί νὰ μὴν ἀκούσῃ
 κι' αὐτὴ τὰ χεῖλη τοῦ παιδιοῦ τῆ ρόγα της νὰ σφίξουν;
 Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ μὲ κυττάζεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ. Κυρὰ Παρθένα, βόγηθα με, ἔλα, Χριστέ, σιμά μου!

TAXHP. Γιὰ ἰδές, γιὰ ἰδές τὸν οὐρανό, γιὰ κύτταξε τῆ φύση,
 Φροσύνη, πῶς εἶν' εὐμορφῆ, γιατί νὰ τὴν ἀφήσης;
 Στὸ μνήμα, πού σὲ καρτερεῖ, δὲ λάμπει τὸ φεγγάρι
 καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιὰ, τὰ δένδρα δὲν ἀνθίζου.
 Ἐκεῖ δὲν εἶναι κίτριαις, δὲν εἶναι πικροδάφναις,
 δροσιὰ δὲν πέφτει τὴν αὐγῆ, ποτὲ δὲν ξημερώνει.
 Ἵπνος χωρὶς ὄνειρα καὶ κρῦο καὶ σκοτάδι
 καὶ μαῦρο χῶμα κ' ἐρπετὰ θὰ κἀνης συντροφιά σου.
 Χάρου, Φροσύνη, τῆ ζωῆ, τὴν εὐμορφιά σου χάρου!
 ΦΡΟΣΥΝΗ. Κυρὰ Παρθένα, βόγηθα με, ἔλα, Χριστέ, σιμά μου!
 TAXHP. Χάρου, Φροσύνη, τῆ ζωῆ, χάρου καὶ τὰ παιδιὰ σου

καὶ μὴ τ' ἀφήσῃς ὄρφανὰ στὴ γῆ νὰ παραδέρνουν.
Ἐσὺ δὲν τὰ λυπήθηκες κι' ὁ κόσμος θὰ τὰ κλαύῃ;
Θέλεις, Φροσύνη, ν' ἄρχωνται γυνὴ καὶ πεινασμένα,
μὲ ταῖς φωναῖς νὰ σὲ ξυπνοῦν τὸ βράδυ στ' ἀκρογιαλὴ;
Θέλεις ν' ἀκοῦς τὰ κύματα νὰ γροῦζοῦν, νὰ μουγκρίζουν
καὶ νὰ χτυποῦν τὰ πόδια τους μὲ λύσσα, νὰ τὰ δέρνουν,
ὅταν θὰ τρέχουνε κρυφὰ στὸ βράχο λιμασμένα
ἐλεημοσύνη νὰ ζητοῦν μιὰν ἔρμη πεταλίδι;
Κ' ἐνῶ θὰ πέφτουν λαίμαργα μ' ἔρμη νὰ τὴν ἀρπάξουν
στὰ δάχτυλά τους, ἀχμνὰ ἀπ' τὴ μεγάλη νήστεια,
θέλεις, Φροσύνη, ἀπὸ μακρὰ ν' ἀκοῦς ἐκεῖ τὰ μαῦρα
νὰ δέρνωνται, νὰ βλαστημοῦν ποῦδ' νὰ τὴν πρωτοπάρῃ,
καὶ νὰ σαγκοῦν τὰ χέρια τους καὶ νὰ σὲ καταριῶνται
καὶ νὰ φωνάζουν δυνατὰ μ' ἀπειλομένο στόμα·
«Ἀφωρεσμένη μάνα μας, κατὰδικη Φροσύνη,
πῶς δὲ βαπτᾷς τὰ κύματα νὰ μὴ μᾶς πολεμοῦνε,
ναῦρωμε νὰ χορτάσωμε τὴν πείνα ποῦ μᾶς τρώγει;»
Χάρου, Φροσύνη, τὴ ζωὴ, χάρου καὶ τὰ παιδιὰ σου!

ΦΡΟΣΥΝΗ. Κυρὰ Παρθένα, βόηθα με, λυπήσου με τὴ μαῦρη.

ΤΑΧΗΡ. Τὰ βλέφαρά σου σήκωσε καὶ κούτταξε, Φροσύνη.

Γιὰ ἰδέες, ἢ λίμνη ἐφάνηκε. Μὴν εἶσαι ἀποσταμένη;

Ἐδῶ, ποῦ τρέχει τὸ νερὸ, μὴ θέλῃς νὰ καθίσαι;

Νὰ πάρῃς λίγη ἀνάπαυση, τὸ στόμα νὰ δροσίσης;

ΦΡΟΣΥΝΗ. Ὅχι, Ταχῆρ, σ' εὐχαριστῶ· εἶναι νερὸ στὴ λίμνη
κι' ἐτάχθηκα στὴ Δέσποινα μ' αὐτὸ νὰ ξεδιψάσω.

Δαγκᾷ τὰ χεῖλη του ὁ Ταχῆρ, τὰ αἰμάτωσε καὶ στάζουν.
Ἐκούτταξε τὸν οὐρανὸ καὶ τρίζοντας τὰ δόντια
τὸν ἄκουσε ποῦ ἐμούγκρισεν ἢ Φρόσω κι' ἐφοδῆθη.

ΤΑΧΗΡ. Γιατί, γιατί δὲ μ' ἔκοιμες τῆς λίμνης ἓνα κύμα
νὰ ξεθυμᾶνω ἐπάνω της τὴ λύσσα, ποῦ μὲ τρώγει!
Νὰ καταπιῶ τὴ σάρκα της καὶ νὰ χαθῶ μαζί της
παθεῖα μέσα στὴν ἄβυσσο, νὰ μὴ τὸ μάθῃ ὁ κόσμος
πῶς μιὰ γυναῖκα ἀδύνατη καὶ μισοποθαμένη
ἐνίκησε τὰ δυὸ θεριά κι' ἐπάτησε τὸν Ἄδην;

Καὶ περπατοῦν, καὶ περπατοῦν πάντα μ' ἀργὸ τὸ βῆμα
καὶ βγαίνουν ἀπ' τὰ Γιάννινα καὶ παίρνουν τὰ χορτάρια.
Κοιμᾶται ἡ φύσις ἡσυχῇ, τὰ δένδρα, τὰ λουλούδια
ἐκλείσανε τὰ φύλλα τους, δὲ βλέπουν ποιοὶ περνοῦνε·
τοὺς φαίνεται ὡς ὄνειρο ἢ μαῦρη λιτανεία,
ποῦ ἐπέρασε στὸν ἴσκιό τους, χωρὶς νὰ τὰ ξυπνήσῃ.
Κανεὶς δὲν ταῖς ἀπάντησε. Βουδᾶθηκεν ὁ κόσμος,

οὔτε φλογέρα πιστικοῦ ἀκούεται στὰ πλάγια.
οὔτε προβάτου βέλαισμα, οὔτε πρῶτου τραγοῦδιου.
Τί συμφορά νὰ διαδόχεν ἐκεῖ, τί κατάρσι,
κι' ἐνάκρωσε κι' ἐσκότωσε κι' ἐρήμαξε τὴ φύση;

Παίξει τὸ μάτι τοῦ Ταχῆρ καὶ πίσω ἀπὸ μιὰ φράχτη
βλέπει ὡς ἓνα φάντασμα μὲς στὰ κλαδιὰ κρομμένο.
Καθὼς γνωρίζει τᾶλογο τὴν νύχτα μὲς στὸ λόγγο
ἀπὸ μακρὰ τὸ πάτημα, τὴ μυρωδιὰ τοῦ λύκου,
κι' ἀνατριχιάζει, σταματᾷ καὶ σκιάζεται καὶ τρέμει,
ἔτσι γνωρίζει κι' ὁ Ταχῆρ τὸν ἴσκιό τοῦ Βιζήρη.

Ἀκίνητος ὡς τὸ θεριὸ ποῦ καρτερεῖ κυνήγι,
ἔστεκεν ὁ Ἀλήπασας νὰ ἴδῃ ποῦ θὰ περάσουν.
Ἐτέντωσε τὰ μάτια του κι' ἐφέξανε τὰγκάκια.
Ἔχει σιμὰ του δυὸ παιδιὰ φτωχὰ καὶ λαμπασμένα
καὶ τὰ κρατεῖ σφιχτὰ, σφιχτὰ, μὴ τύχῃ καὶ τοῦ φύγουν.
Ὅταν εἶδε ποῦ ἐπλησίασαν, σκύφτει κρυφὰ καὶ λέγει.

ΑΛΛΣ. Βλέπετ' ἐκείναις, ποῦ περνοῦν μὲς στ' ἄσπρα φορεμένας,
μὲ τὰ μαλλιά των ζέπλεγα καὶ μ' ἐλαφρὸ τὸ βῆμα;
Εἶναι νεράιδες πῶκλαιψαν τὴ μάνα σας, παιδιὰ μου,
καὶ τὴνε σέρνουν, τὴν τραβοῦν στὴ λίμνη νὰ τὴν κρύψουν.
Φωνάζετέ της δυνατὰ, μὴ φύγουν καὶ γλυτώσῃ.

Κ' ἐκεῖνα τὰ κηκότυχα, ποῦ τᾶχε ξεγελάσει
καὶ τᾶφερε τὴ μάνα τους σκληρὰ νὰ μαρτυρέψουν,
ἐπίσταψαν τὰ λόγια του κι' ἐφώνησαν τὰ μαῦρα:
«Ἀφήστε τὴ μανούλα μας, ποῦ πάτε τὴ Φροσύνη;»
Σπαθί, μαχαίρι στερωτό, ἐπέταξ' ἡ φωνὴ τους
κι' ἐπλήγωσε μὲς στὴν καρδιὰ τὴ δύστυχη τὴ Φρόσω.
Ἐγνώρισε τὰ σπλάχνα της, ἔμεινε παγωμένη.
Ρίχνει μιὰν ὕστερη ματιὰ στὸν οὐρανὸ καὶ πέφτει.
Κυρὰ Παρθένα, δέξου τὴν, ἀπέθανε ἡ Φροσύνη.
Ἄκουε τὸ χτύπο ὁ Ἀλήπασας, πατιέται ἀπὸ τὴ φράχτη
κι' ἀφίνει ἔρμα τὰ παιδιὰ καὶ μοναχὰ στὸ λόγγο.
Σκούζουν ἐκεῖνα, φεύγουνε, ποῦ νὰ κρυφτοῦν δὲν ξεύρουν·
τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ, τρέχουν ἐπάνω κάτω,
τρυπώνουνε τὰ δύστυχα σὲ μιὰ κουφάλα δένδρου,
σφιχτὰ, σφιχτὰ ἀγκυλιάζονται, παρακαλοῦν νὰ φέξῃ.

ΑΛΛΣ. Ταχῆρ, Ταχῆρ, πῶς δὲ μιλεῖ, πῶς δὲ χτυπᾷ ἢ
[καρδιά της;

TAXHP. Οἱ πεθαμένοι εἶναι βουδαί, δὲν ἔχουν καρδιοχτύπι.
 ΑΛΗΣ. Ταχῆρ, δὲν ἀναστάναι; δὲν ἔχου ἕνα δάκρυ;
 TAXHP. Βιζήρη, δὲν τὴν ἀκουσῶ... ἔχει στεγνὰ τὰ μάτια.
 ΑΛΗΣ. Ταχῆρη, τὴν ἐκέντησες νὰ ἰδῆς ἂν βγάινῃ αἷμα;
 TAXHP. Βιζήρη, τὴν ἐκέντησα, δὲν ἔογαλε ρανίδα.

Τὴν ἔδλεπε ὁ Ἀλήπασας καί, μαῦρος ἀπὸ πείσμα,
 μὲ τὸ ποδάρι τοῦ χτυπᾷ τὰ παγωμένα στήθη.
 Καὶ τόσο, τόσο τὸ πατεῖ, τόσο βαρεῖα τὸ θλίβει,
 π' ἀκούστηκε σὰ βογγιτὸ νὰ βγαίνη ἀπὸ τὸ πτόμα.
 Κρυφὴ χαρὰ τοῦ ἐπλάτυνε τὰ λαίμαργα τὰ χεῖλη
 καὶ βλασφημᾷ ὁ ἄθεος καὶ λέγει τοῦ Ταχῆρη:

ΑΛΗΣ. Πάρ' τήνε τώρα, ρίξε τὴν, νὰ τήνε φάγη ὁ Ἄδης.
 Τὴν ἀκουσα ποῦ ἐστέναιζε, ἂν εἶν' καὶ πεθαμένη.
 Ἔχει στήν ἄκρη καρτερῶ ν' ἀκούσω νὰ χτυπήσῃ
 μὲς στὸ νερὸ τὸ σῶμα τῆς. Πάρ' τήνε... φύγε... χέσου...

* Ἀφωναίς ἢ κατάδικαίς μὲ τρόμο, μὲ λαχάρα,
 τὸ φοδερὸ μαρτύριο τηρᾶνε τῆς Φροσύνης.
 Εἶδανε τὸν Ἀλήπασα ποῦ τήνε παραστέκει,
 καὶ δὲν τολμοῦν ἢ δύστυχαις νὰ τρέξουν νὰ τῆς δώσουν
 οὔτε τὸ ὑστεροφιλί, τὰ μάτια τῆς νὰ κλείσουν.
 Τῆ χαιρετοῦν ἀπὸ μακρὰ καὶ τὴν παρακαλοῦνε
 νὰ καρτερήσῃ μιὰ στιγμή ὅλαις μαζὶ νὰ φύγουν.
 Ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο τῆς ἢ νεκρικὴ κηδεῖα.
 Ἀκόμη λίγο περπατεῖ καὶ βλέπει στ' ἀκρογιάλι,
 ποῦ ἐμαύριζεν ἀπὸ μακρὰ ἕν' ἀραμένο ξύλο.
 Σιμὰ τὸν ἐρχεται ὁ Ταχῆρ, τὸ πτόμα φορτωμένος,
 καὶ μὲ κατάραις ἀσπλαχναῖς ταῖς σπρώχνει καὶ ταῖς βιάζει.
 Φθάνουν στὴν ἄκρη τοῦ γυαλοῦ· τρεῖς, τέσσαροι φονεῖαδες,
 ποῦ ἐπρόσμεναν ἀπὸ βραδύς, ταῖς παίρνουν, ταῖς φορτώνουν.
 Ἐμβήκε μέσα κι' ὁ Ταχῆρ καὶ μ' ἕνα μόνο νεῦμα
 χτυποῦν τὸ κῆμα τὰ κουπιὰ καὶ χάνεται τὸ ξύλο.
 Ἐκύτταξαν ἢ δύστυχαις τὸν κόσμο, ποῦ ταῖς φεύγει,
 καὶ δὲν μποροῦν νὰ κρύψουνε τὰ δάκρυά των πλέον.
 Θυμῶνται τὸν Ἰγνάτιο, θυμῶνται τὰ κρεβάτια,
 τὸ σασιτικό, τὸν ἄνδρα των, τὴν ὁμορφιά, τὴ νεότητῃ...
 Κλάψετε, μαύραις, κλάψετε, κι' ὁ Πλάτης σᾶς χωράει!
 Φαίνονται μὲς στὰ σύγνεφα ἢ κορυφαῖς τοῦ Πίνδου
 κάτασπραις ὅταν τὰ στήθη των, ἀγναῖς ὅταν τὴν καρδιά των.
 Γέρνουν, θωροῦν τὰ κύματα, λὲς καὶ μετροῦν τὸ βάθος,
 ποῦ χάσκει, χάσκει ἀχόρταγο ὅταν τοῦ Ἀλῆ τὸ στόμα.
 Πόσαις φοραῖς, ὅταν ἦτανε μικραῖς, μικραῖς παιδιόλαις,
 στὴ λίμνη ἐταξιδεύσανε μὲ γέλοια, μὲ παιγνίδια!

Πόσαις φοραῖς ἀπλώσανε τὰ πόδια των τὰ χεῖρια
 καὶ κωνηγοῦσαν τὰ νερά στὰ δάχτυλα νὰ πιᾶσουν!
 Καὶ τώρα, ἀντὶ νὰ παίξουνε κι' ἀντὶ νὰ τραγοῦδῶνε,
 τρέμουν νὰ ἴδουνε τὸν ἄφρὸ, ποῦ νὰ ταῖς σαβανώσῃ!

Πόσο μακρὰ ποῦ ἐφύγανε! Τί γρήγορα ποῦ τρέχουν!
 Ἄλλο δὲ φαίνεται ὁ γυαλός. Τὰ μάτια των γυροῦσαν
 νὰ ἴδουν ἀκόμη μιὰ φορὰ τὸ μητρικὸ τὸν γῶμα,
 κι' ἐκεῖνο λὲς κι' ἐσθύστηκε μὲς στὰ νερά τῆς λίμνης!

Ἐκύτταξε ὁ Ἀλήπασας ἀνήσυχος στὸ βράχο
 τὸ μαῦρο ξυλοκρέδατο, ποῦ ἐδιαύαινε μονάχο.
 Λὲς καὶ τῆς λίμνης οἱ ἄφροι στὸν ὄμο τους τὸ παίρνουν
 καὶ σ' ἐκκλησιατὰ μακρὰ μακρὰ, σιγὰ σιγὰ τὸ φέρνουν.
 Τὸ βλέπει ποῦ ἐσταμάτησε... Σηκώνεται, προσμένει,
 βουδός, δὲν ἀνασαίνει.

Καὶ στέκει κι' ἀκουρμένεται καὶ καρτερεῖ ν' ἀκούσῃ...
 Κοιμῶντ' ἀκόμη τὰ νερά, νεκρὰ δὲν ἀντιχοῦσι.
 Ὁ πρῶτος χτύπος ἐφύλαξε... χαμογεῖλ, σπαράζει.
 Δεύτερος... τρίτος... τέταρτος... μετρᾷ κι' ἀνγκαλιάζει.
 Τί βιάζεσαι, τί βιάζεσαι; δὲ βλέπεις τὸ Βιζήρη,
 ποῦ δὲν προφθάνει νὰ μετρᾷ, σκληρὸ καρδοκύρη;
 Δυὸ τρεῖς ἀκόμη ἐμείνανε. Ἐλάφρωσε τὸ ξύλο
 καὶ κολουμῶσά σὰ φύλλο.

Δεκάξη χτύποι ἀκούονται... δὲν ἔσωσαν ἀκόμα;
 Κρυφὰ λογάριζε ὁ Ἄλῆς καὶ τῶλεπε ἕνα πτόμα
 σκύφτουνε δυὸ, τ' ἀρπάζουνε, τὸ σέρνουν, τὸ τραβοῦνε,
 σφιχτὰ τοῦ δένουν μιὰ θηλειά, μιὰ πέτρα τοῦ κρεμοῦνε.
 Ἐνας κρατεῖ τὰ πόδια του, γυμνά καὶ ξυλοκαμένα,
 κι' ἄλλος βαστοῦσε τὰ μαλλιά στὰ δάχτυλα δεμένα.
 Ἐπάνω κάτω τὸ κινοῦν, λὲς καὶ τὸ ναουρίζουν
 φωνάζουν μιὰ, φωνάζουν δυὸ καὶ τρεῖς... τὸ σφενδονίζουν.
 Ἐχτύπησαν τὰ κύματα μὲ θόρυβο μεγάλο,
 μ' ἄφρους πολλοὺς καὶ σάλο.

Κάμνει στεφάνια τὸ νερὸ, ποῦ ἐκτείνονται, πλαταίνουν
 καὶ στὰ ποδάρια τοῦ Ἀλῆ νὰ ξεψυχήσουν πγαίνουν.
 Λὲς καὶ τὸ κῆμα τὴ νεκρὴ γιὰ νύφη του ἀγκαλιάζει
 καὶ μὲ στεφάνια ἀπὸ νερὸ τὸ γάμο του γιορτάζει.
 Γέρνει ὁ Ταχῆρης γιὰ νὰ ἰδῆ... κι' ἀκούει τὴ γαργάρα
 καὶ τὸν ἄφρὸ, ποῦ ἀνέβαινε σὰ μυστικὴ κατάρα,
 ποῦ ὁ κάτω κόσμος τῶστειλε ἀπ' τὰ ψυχρά του βάθη.
 Ἐκρύωσε ἀπ' τὸ φόβο του, ἐσθύστηκεν, ἐχάθη.

» Ὑστερα μῶλεγε κρυφά νὰ σοῦ ζητῶ τὴ χάρι
νὰ μ' ἀξιῶσης μιὰ φορά ἕνα σπαθὶ νὰ ζῶσω
καὶ νὰ μὴν ἔρθῃ ὁ θάνατος νὰ μ' εὔρῃ, νὰ μὲ πάρῃ
πρὶν πολεμήσω ἐλεύθερος, γιὰ σὲ πρὶν τὸ ματώσω.
Πατέρα παντοδύναμη! Ἄκουσες τὴν εὐχὴ μου
μοῦ φύτεψες μὲς στὴν καρδιά ἀγάπη, πίστη, ἐλπίδα,
ἔδωκες μιὰν ἀχτίδα σου, ἀθέρα στὸ σπαθὶ μου
καὶ μούπες: Τώρα πέθανε μιὰ μέ, γιὰ τὴν πατρίδα!

» Ἔτοιμος εἶμαι, Πλάστη μου! Λίγαις στιγμαῖς ἀκόμα
καὶ σθυῶνται τὰ στρα σου γιὰ μέ. Γιὰ μέ θὰ σκοτειδιάσῃ
τὸ μορφὸ γλυκοχάραμμα. Θὰ μοῦ κλειστῇ τὸ στόμα,
ποῦ ἐκελαδοῦσε στὰ βουνά, στὴ ρεμματιά, στὴ βρύση,
θὰ μαραθοῦν τὰ πεῦκα μου. Ἀραχνιασμέν' ἢ λύρα,
ποῦ μοῦταν ἀδερφοποιτῆ κι' ὁποῦ μ' ἐμὲ στὴ φτέρη
ἀγκαλιασμένη ἐπλάγιαζε, τώρα θὰ μείνῃ στείρα
καὶ στᾶψυχο κουφάρι: τῆς θὰ νὰ βογγᾶ τᾶ γέρι.

» Ὅλα τ' ἀφίνω μὲ χαρά, χωρὶς ν' ἀναστενάξω.
Καὶ τῶχω περηφάνεια μου, ποῦ ἐδιάλεξες ἐμένα
αὐτὴν τὴν ἔρμη τὴν πορεῖά με τὸ κορμὶ νὰ φράξω.
Ἐδχαριστῶ σε, Πλάστη μου! Δὲ θὰ χαθοῦν σπαρμένα
καὶ δὲ θὰ μείνουν ἄκαρπα τᾶ χαρα κόκκαλά μου.
Ἐδλόγησέ τῆνε τὴ γῆ, ὁποῦ θὰ μ' ἀγκαλιάσῃ
καὶ στοίχειωσε κάθε κλωνὶ ἀπὸ τὰ χώματά μου,
νὰ γένῃ ἀδιάδατο βουνὸ τὸ μνήμα τοῦ Θανάση.

» Θέ μου! Ἐημέρωσέ τῆνε τὴν αὐρινὴ τὴ μέρα!
Θὰ μᾶς θυμᾶτ' ἢ Ἀρβανιτιά καὶ θὰ τὴν τρώ' ἢ ζήλεια.
Θὰ χλημητᾶνε τᾶ λογα, θὰ καίνε τὸν ἀγέρα
μὲ τᾶ γρια τὰ χῶτα τους γκέγκικα καρουοφύλλια,
θὰ γένουν πάλαι τὰ θερμιὰ λαίμαργη καταδόθρα...
Χιλιάδες ἦρθαν θεριστὰ καὶ Χάρος ὀργοτόμος,
μουγκρίζουν, φοβερίζουνε πῶς δὲ θὰ μείνῃ λῶθρα
σ' αὐτὴν τὴ δύστουχη τὴ γῆ, φωτιά, δρεπάνι, τρόμος...

» Κ' ἐμεῖς θὰ πάμε μὲ χαρὰ σ' αὐτὸν τὸν καταρράχτη.
Ἐπάνωθὲ μας θάσαι σύ, καὶ τὰ πατήματά μας
θὰ νάχουνε γιὰ στήριγμα τὴ φοδερὴ τὴ στάχτη,
πῶμεινε σπιθ' ἀκοίμητη βαθεῖά στὰ σωθικά μας.
Δυνάμωσέ μας, Πλάστη μου! Γιὰ ν' ἀκουστῇ στὴ Δύση
πῶς δὲν ἀπονεκρώθηκα καὶ πῶς θ' ἀνθοβολήσῃ

τώρα μὲ τὰ Μαγιαπρίκα ἢ δουλωμένη χῶρα.
Ἐδλογμέν' ἢ ὄρα!

Ἔσκυψ' ὁ Διάκος ὡς τὴ γῆ, ἔσφιξε μὲ τὰ χεῖλη
κ' ἐφίλησε γλυκὰ γλυκὰ τὸ πατρικὸ τοῦ χῶμα.
Ἔδραξε μὲσα τοῦ ἢ καρδιά, καὶ στὰ ματόκλαδά του
καθάριε, φωτοστόλιστο, ξεφύτρωσ' ἕνα δάκρυ...
Χαρὰ στὸ χόρτο πῶλαχε νὰ πῆ σὲ τέτοια βρύση!

Πλαγιαίνει ὁ λειονταρόψυχος! Τὰ νεῶτα, τὴ θεωρία τοῦ
τᾶστέρτα βλέπουν μὲ χαρὰ καὶ κάπου κάπου ἀφίνουν
κρυφά τὸ ὄλο τοῦρανοῦ γιὰ νὰ διαδοῦν σιμά του.
Μοσχοβολᾶει τριγύρω του καὶ τὸν σφιχταγκαλιάζει
σὸν κόρφο τῆς ἢ ἀνοιξή, σὰν τᾶτανε παιδί τῆς.
Χαρούμενα τὰ λούλουδα φιλοῦν τὸ μέτωπό του.
Χάνει μὲ μιὰς τὴν ἀσχημιὰ καὶ τὴν ταπεινωσύνῃ
ὁ ἔρμος ὁ ἀζώηρος, ἢ ποταπὴ ἢ λαψάνα,
γλυκαίνει τὸ χαμαῖδρου, στοῦ χαμαλλιοῦ τὴ ρίζα
ἀποκοιμιάται ὁ θάνατος καὶ τὸ περιπλοκαδι,
ποῦ πάντα κρύβεται δειλὸ καὶ τᾶπλερο κορμὶ τοῦ
ἀλλοῦ στυλώνει τὸ φτωχό, δυναμωμένο τώρα
τρελλό, περηφανεύεται καὶ θέλει νὰ κλαρώσῃ
στ' ἀνδρειωμένο μέτωπο γιὰ ν' ἀκουστῇ πῶς ἦταν
στὴ φοδερὴ περραμονὴ μιὰ τρίχ' ἀπ' τὰ μαλλιά του.

Πλαγιαίνει ὁ λειονταρόψυχος! Τοῦ ὕπνου τοῦ ἢ ὄρας
δσο κι' ἂν φύγουν γρήγορα, μεσότοιχο θὰ γένουν
ν' ἀποστομώσουν τὸ ὄλο, τᾶργιωμένο κῶμα
τοῦ χρόνου, ποῦ μᾶς ἐπνίξε. Μ' ἐκείνην τὴ ρανίδα
πῶσταξ' ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ θὰ ξεπλυθῇ ἢ μαυράδα,
ποῦ ἐλέρωσε τῆς μοίρας μας τὸ νεκρικὸ δεπτέρι.
Ὁ Διάκος στὸ κρεβδάτι τοῦ, ζωσμένος τὴ φλοκάτη,
σὰν ἀητὸς μὲς στὴ φωλιά, δλάκαιρο ἕνα γένος
ἐκλωθ' ἐκείνην τὴ βραδεῖα. Ὅταν προβάλ' ἢ μέρα,
θὰ νάδγουν τᾶητόπουλα μὲ τροχισμένα νύχια
μὲ θεριεμμένα τὰ φτερά ν' ἀρχίσουν τὸ κυνήγι...
Πλάστη μεγαλοδύναμη! Ἀξίωσέ μας ὄλους,
πρὶν μᾶς σκεπάσῃ ἢ μύρη γῆ, στὰ δουλωμένα πλάγια
νὰ κοιμηθοῦμε μιὰ νυχτιὰ τὸν ὕπνο τοῦ Θανάση!

ΔΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ

Διάκος, Πανουριάς, Δουβουνιώτης

— Διάκε, χαρά στον ύπνο σου!

— Καλώς τὸ Δουβουνιώτη, καλή σου μέρα, Πανουριά... Μὴ μὲ προπῆρ' ἢ ὦρα; Ἐξέχασα, ἐγελάστηκα, γλυκὰ κρυφομιλώντας, ἀδέρφια, μὲ τὴ μάνα μου, ποῦθε νὰ μ' εὕρη ἀπόψε.

— Θανάση, ἂν δὲ σοῦ ζήλεψα τὰ νειῶτα, τὴν ἀνδρεία σου, τάρματα τὰ ξετίμωτα, τὸ μάτι, τὸ τραγοῦδι, ζηλεύω αὐτὴν τὴν ξαστεριά, πῶχει τὸ μέτωπό σου! Ἔστησε στὸ κατώφλι μας τὸ νεκροκρέδατό του ὁ Χάρος καὶ μᾶς κερτερεῖ. Εὐήπλεγαις, τρομασμέναις μανάδαις ἀναρίθμηταις μὲ κουφωμένα στήθια φεύγουν στὰ πλάγια νὰ κρυφτοῦν μὲ τὰ βυζασταροῦδια. Τὰ ὄρνια ἐμυριστήκανε τὸ σκοτωμὸ ποῦ θάρῃη καὶ γροῦζουν ἀνυπόμονα τροχίζοντας τὰ νύχια, καὶ σὺ κοιμάσαι σὺν ἀρνί!... Θανάση, σὲ ζηλεύω!...

— Δὲν ἔχω πάτρινη ψυχὴ. Τοῦ κόσμου τὴ λαχτάρα μέσα στὴ φλέδα τῆς καρδιάς σὰ σίδηρο λυωμένο τὴ νοιώθω π' ἀναδεύεται καὶ μὲ σαρακοτρώγει. Συχώρασέ με, Πανουριά. Πρώτη φοράν ἀπόψε ἀφ' ὅτου ζῶνω τάρματα μὲ ξάφνισε τ' Ἀστέρι. Μὴ μῶχετε βαρύγγνωμο. Ποιὸς ξέρει μὴν ἢ μοῖρα, ἀδέρφια, μ' ἀποκαίμισε γιὰ νὰ μὲ συνειθίσῃ τοῦ τάφου τὸ τρισκότειδο. Ἐγὼ κι' ὁ γέρο Χάρος ἐφθὲς λογαριαστήκαμε, καὶ στὸ κατάστιχό του ἓνα μικρὸ καταϊθατὸ μένει ἀγραφο γιὰ μένα. Γνωιστήτ' ἐσεῖς τοὺς ζωντανούς. Ἐγὼ θὰ πολεμήσω γιὰ τὰ πηλιὰ μας κόκκαλα. Στὴ φλόγα τοῦ πολέμου, σὰ μέσα σ' ἓνα θυμιατό, θὰ ρίξω τὸ κορμί μου νὰ γένω νεκρολίθωνο στὸ φοδερὸ τρισάγιο.

— Μὴν τὰ ξεσυνερίζεσαι τοῦ Πανουριά τὰ λόγια. Θυμήσου, Διάκε, μοναχὰ πὼς ἀδειασεν ἢ φλέδα τοῦ δύστηχου τοῦ γένους μας, καὶ μιὰ ρανίδα τήρα ἂν στάξῃ ἀπὸ τὸ αἷμα μας στὴ γῆ χωρὶς ἐλπίδα, ἀντὶ νάναι μνημόσυνο, μπορεῖ νάναι κατάρα. Ἐέρω τί κρύβεις στὴν καρδιά, γνωρίζω τί θὰ κάμῃς...

— Ποιὸς μ' ἐμαρτύρησε σ' ἐσάς;

— Κανένας, μὴ θυμῶναίς.

Εἶδα κι' ἐγὼ τὴ μάνα σου ἀπόψε σὲ νεῖρο μου καὶ μοῦπε νάρθω νὰ σ' εὕρῃ καὶ νὰ σοῦ πῶ. Θανάση, ποῦ ἂν χαλαστοῦμε σήμερα, σὰ νὰ βελήκαθ' ὁ κόσμος καὶ θὰ χωρήσῃ ἢ Ἀρσενική πικρὴ σὺν τῇ ἀκρίδα, καὶ τῆλογο τοῦ Ὁμέρικου ποιὸς νὰ τ' ἀποστομώσῃ;

— Ὁ γυιὸς τοῦ Ἀνδρουτσου στὴ Γραδία!...

Τὶ θέλεις, Δουβουνιώτη;

Νὰ πάῃ τὸ Γοργόποταμο θεῶν κι' ἐντροπιασμένο νὰ πῆ στὴν ἀγρία θάλασσα, πὼς δὲν εὐρέσῃ ἓνας τὰ ξακουσμένα του νερά με δυὸ ρανίδαις αἷμα σ' αὐτὸ τὸ πρώτο βάφτισμα ν' ἀγιάσῃ, νὰ μωρώσῃ; Κ' ἢ θάλασσα μουγκρίζοντας νὰ τρέξῃ στ' ἀκρογιάλια, σὰ φοδερὸς διαλαλήτης, κι' Ἀνατολὴ καὶ Δύση νὰ μάθουν πὼς γιορτάζουνε τὴ νεκροκρέδατή μας;... Νάναι ὁ Βριώνης στὰ θεριμά καὶ νὰ μὴν εὕρῃ ἐμπρὸς του δεκα κουφάρια ξαπλωτὰ γιὰ νὰ σιονταφῇ ἐπάνω! Νὰ μὴ βρῆ το πατῆλο στοῦ ἀλόγου του τὸ νύχι!... Ἀδέρφια, τ' ἀπευάσιασ καὶ μοναχὸς ἂν μείνω, ἢ ἀπλώσω ὄργυιὰ τὰ χέρια μου, τὰ πόδια θὰ ριζώσω, κι' ἂν δὲ μὲ ξεχωνιάσουνε κι' ἂν δὲ μὲ κατακόψουν, δὲ θὰ μὲ εὐώξουν ἀπεναι, δὲ θὰ μοῦ ἴδρουν τὴ φτέρνα. Καὶ σὺ τί λέγεις, Πανουριά;

— Μ' ἐθάμπωσε ἢ ἀχτίδα,

π' ἀστράφτει ἀπὸ τὰ μάτια σου. Τριγύρω στὰ μαλλιά σου παίζει τὸ γλυκογράμμα. Μοῦ φαίνεται μεγάλος, ψηλὸς ὡς τὸν Ὀλυμπο καὶ στέκω καὶ προσμένω ἐμπρὸς σου ἀκίνητος, βουδός, Διάκε, νὰ ἴδῃ τὸν ἦλιο, π' ὦραν τὴν ὦρα θὰ προδῇ ἀπ' ἐντικέφαλό σου.

— Τί λόγος, γέρο Πανουριά, τί φοδερὴ βλαστήμια ξαγλίστηρ' ἀπ' τὰ χεῖλη σου! Αὐτὸ τὸ φῶς, ποῦ βλέπεις, ἄς μὴ τὸ σκοτειδιάσωμε... Ἐσὺ στὴ Χαλκοκράτα σὺρε νὰ ρίξῃς θέμελο. Στείλε τὸν Παπαντρία νὰ πάῃ στοῦ Μουσταφάμπεη με τὸν Κορνὰ τὸν Τράκα. Καὶ πρὶν ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος, θυμήσου, ὁ Ἡσάις καὶ βγῆ ψηλὰ στὸ ξέφαντο κι' ἐκαίθε νὰ κηρύξῃ τὸν φοδερὸν τὸν ἔροκο μας, γιὰ νὰ γνωρίσῃ ὁ κόσμος ὅτι τὸ ράσο τοῦ παπᾶ κι' ἢ μίτρα τοῦ Δεσπότη θὰ γένουν Χάρου φλάμπουρο καὶ σκιαχτρο καὶ σκοταδι καὶ κατασάρκι μελανὸ στὴν Ἁγία Τράπεζά μας, ὅσο σ' αὐτὰ τὰ χῶμαφα διαφροστεφανωμένη ἢ δουλωμένη Ἐκκλησιά τὸ μέτωπο θὰ δείξῃ.

Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου

— Δὲν εἶμαι, Διάκε, Πανουριῆς, νῆμαι γυναίκα χήρα
καὶ νὰ μὲ πνίξῃ τὸ ψωμί, ποὺ ἐράγαμε στὰ πλάγια,
ἂν λησμονήσω σήμερον τὸ βάρσιμα, τὸν ὄρκο.

— Ἐσὺ τὸ Γοργοπόταμο θὰ πιᾶς, Δουδουινιώτη,
καὶ πολεμώντας τὸν ἐχθρὸ λησμόνησε πὼς ἔχεις
κλεισμένο μὲς στὰ Γιάννινα τὸ Γεώργο, τὸ παιδί σου.
Βλέπε τὸ ρέμμα τοῦ νεροῦ, κάμε τὸ ν' ἀρμυρίση
μὲ δάκρυ τῆς Ἀρδανιτιᾶς. Στείλε το ματωμένο
στὰ μακρινὰ τὰ δέσφια μας τὸν τρύγο σου νὰ φέρῃ
ὡσὰν πρωτόλουδο καρπὸ, μαζὶ μὲ τὸ νομὸ σου.
Ὁ Βακογιάννης στὰ ριζά, καὶ πλεῖρα στὸ γεφύρι
τῆς Ἀλαμάνας, Πανουριᾶ, θὰ στήσω τὸν Καλύδα,
Εἰς τὴν Λαμάστα μένω ἐγὼ, σὺς τὸ ζητῶ γιὰ χάρη,
κι' ἔταν ἀρχίσουνε... Σιωπή!... μοῦ κᾶστησε πὼς εἶδα
σὺν ἕνα Ἰσκιό νὰ διαδῆ... Ἐσ' εἶσαι, μῶρε Μῆτρε;

— Ἐγὼμαί, κζεπάνε μου.

— Πατεῖς βουδᾶ τῆ νύχτα
καὶ δὲ σ' ἐγνώριστ με μιᾶς. Μὲ δίκην νυχτοπούλι
σὲ κρᾶζουσι οἱ συντρόφοι μας. Τί φέρνεις, πᾶλληκάρη;

— Ἐκίνησε ὁ Ὁμέρπκας ἀπὸ τὸ Λιανοκλάδι.

-- Πέτα, ρεβόλα, Πανουριᾶ... Στάγματα, Δουδουινιώτη...
Χριστὸς ἀνέστη, ἀδέρφια μου! Καλῶς ν' ἀνταμωθοῦμε
ἀπόψε πάλαι νικηταί. Κι' ἂν δὲ μὲ μεταῖδητε,
δὲν θέλω νὰ μὲ κλάψετε. Θέλω, σὺν πολεμαῖτε,
τὴν πρώτη σας τὴν τουφεκιά, τὸ πρῶτο σας τὸ βόλι
γιὰ μένα νὰ τὸ ρίχνετε, γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Διάκου.

Ἐφιληθήκανε καὶ οἱ τρεῖς. Τὰ χεῖλη τοῦ Θανάση
ἐλουλουδίζανε χαρὰ, σπιθοδολοῦν τὰ μάτια,
στὸ κρυδὸ τᾶγέρι τοῦ βουνοῦ καπνίζει ὁ ἀνασσασμός του,
λὲς ὅτι ἀπὸ τὸ στόμα του ὄρμον καὶ ξεθυμαίνουσι
σὺν ἀπὸ βράχου σχισματιὰ ἢ ἀκοίμηταις ἢ φλόγαις,
ὅπου κρυφὸδραζάν βαθεῖα στοῦ γένους μας τὰ σπλάχνα.

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΙΚΟΣΤΗ ΤΡΙΤΗ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

(Μνήμη τοῦ Ἁγίου καὶ ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου
τοῦ Τροπαιοφόρου).

Ἀαλοῦν ἢ πέρδικαις γλυκὰ κι' ὁ ἥλιος στὴ χαρὰ του
ἀπλώνει μιὰν ἀχτίδα του καὶ ψηλαφίζει ὁ κλέφτης

τὰ παροχλὰ τὰ στήθια τους κι' αὐταῖς ἀναγαλλιάζουσι.
Κατάκορφα στὸν οὐρανὸ πετιέται κι' ὁ πετρίτης,
τᾶτην πρωτοπᾶλλήκαρο, νὰ βᾶψῃ τὰ φτερούγια
μὲς στὸν αἰθέρα τῆς αὐγῆς πρὶν ἐδῆ στὴν παγάννα.
Πλένουσι τὰ φύλλα στὴ θροσιὰ χαρούμενα τᾶρεικῃ,
καὶ στὸ ἐλαφρὸ τὸ φύσημα τοῦ ἀγέρα, ποὺ διαβαίνει,
συναπκντοῦσε φίλικὰ μὲ τὸν ἀνασσασμό του
τὸ θροῦμπι, τὴν ἀκτρασιὰ, τὸ σφειλαχτό, ἢ μωροῦλα.
Δακρύζουσι τὰ πᾶρθενι τὰ χιόνια στὸ κισπύρι,
ἀκούοντ' ἢ νεροσυρμαῖς ἀπὸ ἐγκρεμὸ σὲ βράχο
νὰ παραδέρνουσι γοργὰ καὶ λὲς μὲ τὴ γαργάρα
π' ἀνάκραζαν τὴν κλεψουριὰ καὶ τὴν ἀποζήτουσαν.
Ἐκυματίζαν τὰ σπαρτιά, χαρὰ τοῦ ζευγολάτη,
καὶ κάπου κάπου ἀνάμεσα ξεπρόβαιν' ἕνα στάχυ
καὶ ἔγερν' ἐδῶ, κ' ἔγερνε ἐκεῖ τὸ τρυφερὸ κεφάλι
ὡσὰν νὰ παραμόνευε νὰ ἰδῇ κι' αὐτὸ τὸ Διάκο.
Κι' ὡστόσο ἀνθρώπινη φωνὴ μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον,
ποὺ φαίνεται ὀλοζώντανος, καμμιὰ δὲν ἀγροικιέται,
οὔτε φλογέρα πιστικοῦ, οὔτε χαρὰς τραγοῦδι,
οὔτ' ἀγωγιάτη σάλαχος. Ἐφαίνεται ἕλη ἢ φύσις
λουλουδι χωρὶς μυρωδιά, κόρη γλυκειὰ, πανώρηκα,
ὅπου ἐγεννήθηκε βουδῆ κι' ὅπου τὴν παραστέκει
ἢ μαυρισμέν' ἢ μάνα τῆς νὰ ἰδῇ μὴν ξεχαράξῃ
μαζὶ μ' ἕνα χαμόγελο στὰ χεῖλη κ' ἢ λαλιὰ τῆς.

Ἀστράφτουσι, λαμποδολοῦν τριγύρω στὴ Λαμάστα
ἄλλοι στρωμένοι κατὰ γῆς, ἄλλοι τὸ διπλοπόδι,
περήφανοι, σιωπηλοί, τρακόσιοι ἀνδρικοῦμενοι.
Ἀπάνωθὲ τους κατασπρο τὸ φλάμπουρο τοῦ Διάκου
ἀνέμιζε τρομαχτικὸ, καὶ στὸ ξεδίπλωμά του
λεδέντης ἀστραπόμορφος ἐπρόδαινε ὁ Ἄθ Γιώργης
μὲ τᾶγριό του τᾶλογο κρατώντας καρφωμένο
τᾶσπλαχνο τὸ κοντάρι του στὸ διάπλατο λαρόγγι
τοῦ φόδερου τοῦ δρόκοντα, ποὺ δέρνεται στὸ χῶμα.
Ποῖος ἐσυντύχαινε κρυφὰ μὲ τοῦ σπαθιοῦ τὴν κόψη
κ' ἐπάνω τῆς ἐξέσερνε γοργὰ τὸ δάχτυλό του,
ποῖος ἐπέλεκα τεχνικὰ τὴ στουρνάρόπατρά του
στὸ λύκο τοῦ κερουφυλλιοῦ, ποῖος τρίβει τὰ παφῆλια
συγνεφιασμέν' ἀπὸ νασιὰ καὶ ποῖος γιὰ νὰ ξεδώσῃ
ἐσόλωνε μὲ τὸν ἀχνὸ τοῦ μαχαιριοῦ τὴ λάμψη.

Κανέναν δὲν ἀνάσκινα. Σ' ἕνα κοντρί μονάχος
κουτᾶζει ὁ Διάκος σιωπηλὸς κατὰ τὸ Λιανοκλάδι.
Ἐξυπνος κι' ὄνειρεύεται. Ἀπὸ τὸ ριζοδοῦνι
ἀνέδηκε κ' ἢ καταχνιά, φίλος ἀφρὸς τοῦ ἀγέρα,

καὶ μιὰ στιγμή τὸν ἔκρουσε στὴ δροσερὴ ἀγκυλιά της,
λὲς εἶσι ἐκείνην τὴν αὐγὴ, λησμονισμέν' ἀγγάρια
ἐσμίξαν σ' ἓνα σύγνεφο κ' ἦσαν ἀπὸ τὸν Ἄδῃ
νὰ μυριστοῦν τὸ σκοτωμό, νὰ ἴδωνε τὸ Θανάση.

Μὲς στὰ τριφύλλια τὰ παχειὰ σιδερίκη φορᾶδα,
μαρμάρια, φαίδι, φτερωτά, δροσιζέται καὶ βόσκει
στρωμένῃ ἐτοιμοπόλεμῃ. Τὴν εἶχε πάρει ὁ Διάκος
χρονιάρικη στὰ Γιάννινα κ' ἀπὸ τ' ἀστέρι, πούχε
καταμεσοῦς στὸ μέτωπο, τὴν ἔκραζεν Ἀστέρω.

Ἐβραζ' ὁ πόλεμος μακρὰ καὶ κόυφια τὴ βοή του
τὴν ἔφερν' ὁ ἀντίλαλος σὰ μούγκρισμα πελάγου.
Ὅλοι προσμένουνε βουδοί... Κανένας πεζοδρόμος
στὸ ξάγναντο δὲ φαίνεται... ὁ Μῆτρος, ποῦν' ὁ Μῆτρος;

—Γέρο Διαμάντη, δὲ μιλεῖς, δὲ μᾶς καλημερίζεις;
Ὅλος ὁ κόσμος χαίρεται γιὰ τὴν ἀνάστασή μας
καὶ στολισμένος μᾶς θωρεῖ. Σὲ λίγο τὸ σπαθὶ σου,
ποῦ σκούριασε στὴ θήκη του, θὰ πιῇ νὰ ξεδιψάσῃ,
καὶ σὺ τὸ ξυπνητήρι μας, σὺ τοῦ βουνοῦ τ' ὄρνιθι
ἐκλειδωσες τὰ χεῖλη σου;... Τί σ' ἐπίασε, Διαμάντη;

—Σαράντα χρόνια πολεμῶ. Ἄπ' τὴν κορφὴ στὰ νύχια
μ' ἔγδαρε, μὲ ξεφλούδισε τὸ βόλι, τὸ λεπίδι...
μ' ἔφαγε ἡ γύμνια κ' ἡ ἔρμιά... Ἔδαψε τὰ παλιούρια
ἡ ξεσχισμένῃ φτέρνα μου... Μ' ἔδειρε τὸ χαλάζι...
Ἔστρωσα τὸ κρεβάτι μου μὲς στὴ μονιὰ τοῦ λόκου...
Κυνηγημένος σὰ θεριὸ τὴ νύχτα στὰ λαγαῖδια
ἐβγαῖνα κ' ἔδοσκ' ἄρπαχτά τὰ κούφια βελανίδια
ποῦ ἐσέποντο στὰ χώματα κ' ἐζούσα μ' ἀποφάγια,
π' ἄφιναν τ' ἀγριογούρουνα... Κι' ἔταν τὸν ἀλωνάρη
μοῦχαν πιασμένα τὰ νερά καὶ μ' ἔφρουγεν ἡ δίψα,
ἀκούστε το, μωρὲς παιδιὰ, ἐζύμωνα στὰ δόντια
κ' ἐχόρταινα βυζαίνοντας μιὰ φλοῦδ' ἀπὸ μολύδι,
καὶ δὲ θυμοῦμαι, νάνοιωσα ποτέ μου τὴ λαχτάρη
ὅπου μὲ σφάζει σήμερα, καὶ σὰ μονομερίδα
ἀπῶν' ἄρμὸ στὸν ἄλλονε, κρυφὰ κρυφὰ χωνεύει
καὶ μοῦ ρουφάει τὴ δύναμη καὶ μὲ νεκρώνει, Λάμπρε.

—Γέροντα, τ' εἶναι πῶπαθες!... Ἄνάθεμα τὴν ὄρα,
ποῦ ὁ Γούμενος τ' Ἀη Γιαννιοῦ ἀπὸ τὴν Ἀρτοτίνη
τὸ λαμπριάτικο τάρνι θυμήθηκε νὰ στελεῖ.

Καὶ τοὺς ἀνάθεμά τῆνε τὴν ὄρα ποῦ οἱ συντρόφοι
σοῦ ἐδειξάνε τὴν πλάτη του!... Μὲς μας τι γράφ' ἡ μοῖρα!

Ἔστρώθηκαν στὴ γλωσσὰ τριγύρω στὸ Διαμάντη,
ὁ Λάμπρος κ' οἱ συντρόφοι του. Ἀπλώσε ὁ γέρο κλέφτης
κ' ἐπῆρε ἀπὸ τὴ ζώστρα του τὸ φοβερὸ τὸ χτένι,
τὸ πέρασε δυὸ τρεῖς φοραὶς ἀπῶνα χέρι σ' ἄλλο,
μὲ φόβο τὸ ὑψάλασε, τὸ κύταξε στὸν ἦλιο,
κ' ὕστερα σὰν νὰ εὐρέθηκε μὲ μιὰς σὲ ξένον κόσμο,
σὰν νὰ λησμόνησε μὲ μιὰς σκοντάματα καὶ πάθη.
ἓνα πρὸς ἓνα ἐδιάδαζε τὰ μουσικὰ σημάδια,
καὶ τὰ παιδιὰ ἀκούρμαίνονταν. Τοὺς ἔδειξε μιὰ φλέβα
μὲς στὴ διχάλια κόκκινη... Δεξιὰ, ζερδιά, κυρτίλαις
σὰν κυπαρίσσια νεκρικά, κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ λειψάδαῖς
καὶ σκοτεινὰ κοιλωμάτα. Τοὺς ἔδειξε μιὰ σκλητῆρα
κ' εἶπε πῶς ἦτανε κεντρί... Κι' ἔταν ὁ γέρο μάντης
ἐξάνοιξε στὴν ἀγκωνή, μελαχροινὴ λουρίδα,
ποῦ ἐπρόβαινε σὰ σερπετό, τοῦ θόλωσαν τὰ μάτια,
τοῦ πιάστηκε ἡ ἀναπνοή, ἀχνίσανε τὰ χεῖλη,
βαρειά, βαρειά ἀναστέναζε κ' ἐκάπηχε ἡ φωνή του...

—Διαμάντη, τί σ' ἐξάρνισε!...

—Ὅχι μὲ τὸν δοκρό της.

Ἀρχίζει πάλ' ὁ γέροντας τὸ πρῶτο διάδομά του,
καὶ μὲς' ἀπῶνα σύγνεφο τοὺς ἔκραζε νὰ ἴδωνε
ὅπου ξεφύτρωνε πουλί, πούχε διπλὸ κεφάλι...
πλατεῖα φτερούγια οὐλάνοιχτα. Στὴ μιὰ τὴν ἀπκλάμη
βαστοῦσε δίστομο σπαθὶ καὶ μὲ τὴν ἄλλη σφίγγει
στεφανωμένονε Σταυρό. Ὀλόγυρά του ἀχτίδαῖς
καὶ ξημερώματα γλυκὰ, καὶ ξαστεριά καὶ λάμψη...

Τ' ἀπίστευτο τὸ θέαμα γυρτοί, συμποκνωμένοι,
ἐκύτταζαν ἀχόρταγα ὁ Λάμπρος κ' οἱ συντρόφοι.
Κ' ἐνῶ μὲ χίλιας ξέλεξαις ἐπνίγανε τὸ μάντη,
ἀκούσανε ποῦ ἐφρύμαζε συχνὰ συχνὰ ἡ Ἀστέρω
σὰν κάτι νᾶθελε νὰ πῆ κ' ἐχτύπηε τὸ ποδᾶρι,
κι' ὅλοι φρονάζουνε μὲ μιὰς Ὁ Μῆτρος!... Τὸ ξηφτέρι.

—Στ' ἄρματ', ἀδέρφια, στ' ἄρματὰ! Κ' ἐπλάκωσ' ὁ Βριώνης.

—Καὶ σὺ πῶς εἶσαι, Μῆτρο, ἀχνός;... Ἀπὸ τὴν τραχηλιά σου
ρῆνε τὰ αἵματα στὴ γῆ... Ποῦ σ' ἔχουνε βαρέσει;

—Μοῦγλειψε, Διάκε, ξώδεσμα τὸ βόλι ἓνα παγίδι
κι' ὁ δρόμος τὴ λαδωματιὰ μοῦ ξάναψε λιγάκι...

Θανάση, μὰς ἐχάλασαν...

— Πᾶς... Γέρο Διαμάντη.

Δός μου τὸ μῆλι σου νὰ ἰδῶ... Μὴν κρένγες... ξεσηθώσου...
Καλὰ σοῦ τὴν ἐφύτρεψαν... Ὁ Χάρος ἀπὸ τρίχα...
Ξαντὸ... φρυμμένη πηγαλιά... εἶπ' εἶναι... Τώρα πὲς μου.

— Θανάση, μὰς ἐχάλασαν... Δὲν εἶχε σκάσει ὁ ἥλιος,
ποῦ ἐχύθηκε ὁ Ὁμέρπιας... Χτυπάει τὸ Λουδοβουλιώτη
καὶ τότε παίρνει στὸ φτερό... Δὲν ἐπαίξε λεπίδι...

— Ἦχε τὸ νοῦ του στὸ παιδί... Κ' ἦτανε τετρακόσιοι!...
Εἶδες ἐκεῖ τὸν Κόκκαλη;

— Ἐθόλωσε τὸ φῶς μου,
μ' ἐπῆρε τὸ παράπονο κ' ἐδάκρυσά... δὲν εἶδα...
Ἀκουστήκ' ἕνα ρυάσιμο ἀπὸ τῆ Χαλκομάτα,
καὶ ρίχνονται τοῦ Πανουριᾶ... Πρώτη φωτιά κ' ἐσμίζαν.
Ἐζήλεψα κ' ἐχούμησα... Τὸ ράσο τοῦ Λεσπότη
ἀντάρτα, μαύρη θάλασσα... Ἐκεῖ κ' ὁ Παπαγιάννης...
Ὁλόγυρά τους σκοτωμός... ἀθεμωνιά κουφάρια...
Βόσκει τοῦ Γούρα τὸ σπαθί... ἀστραπελέκι, Χάρος...
Οἱ λάδωμένοι σφάζονται στὸ χῶμα μὲ τὸ δόντι...
Μὰς ἐπνίξε ἡ Ἀρβανιτιά... Τάλλογο τοῦ Βριώνη
ἀνεμοστρόβιλος, ὀργή... Τὰ δύο του τὰ ρουθούνια
ξεροῦν ἀντάρτα καὶ καπνὸ... πλακώνουν κ' ἄλλοι... κ' ἄλλοι...
Δὲς κ' ἀναδράνε ἀπὸ τῆ γῆ... Δριμόχολο τρομάρα...
Μὲ κράζει ὁ γέρο Πανουριᾶς: «Τρέχα νὰ πῆς τοῦ Διάκου,
ποῦ ἂν εἶμαι ἀκόμα ζωντανὸς δὲ φταίω γώ... τὸ βόλι...»
Κ' ἐμούγκριζε σὰ δράκοντα... Τὸν ἄρπαξε ὁ Μανίκας...
ἐκαίνο ἀνδρειεύεται... τοῦ πέφτει κ' ὁ Καπλάνης
οἱ δύο τους τὸν ἐλύγισαν... φεύγουνε πολεμώντας...
Ριπίζω... μ' ἐκυνήγησαν... ματώνομαι... μὲ χάνουν.

— Τὸν εἶδες τὸν Παπαντριᾶ;

— Μὲ τὸν Κομνᾶ τὸν Τράκα
κρατοῦν τοῦ Μουσταφάμπεη...

— Καὶ τὸν Κιοσὲ Μεχμέτη;

— Τὸν εἶχα ἰδῆ ποῦ ἐμοῦδίασε. Τοῦ μύρις' ὁ Καλύδας
στῆς Ἀλαμάνας τὰ νερά. Τοῦ Βακογιάννη ὁ ἴσκιος
εἶναι βαρὺς, θανατερός κ' ὅποιος περάση ἐκεῖθε
σκοτάδι κ' ἀποκάρωμα. Θὰ τώμαθε καὶ μένει
νὰρθῆ μὲ τὸν Ὁμέρπιας.

— Καλῶς ν' ἀνταμωθοῦμε...

Δὲν εἶν' ἀλήθεια, ἀδέρφια μου; Ἐφῆς στὴν προσευχή μας
τὸ τάξαμε στὸν Ἠλάστη μας... Στῆ θέση τοῦ καθέννας...
Νερὸ νὰ μὴ διψάσετε... Κανεῖς σας δὲ θὰ ρίξη

πρὶν δώσω ἐγὼ τὴν προσταγή. Θέλω μιὰ τέτοια μέρα
νὰ μετρηθοῦν τὰ ρόλια μου μὲ τόσους σκοτωμένους.
Μὴ σημαδεύετε ψηλά... Κι' ἂν πέσω, πομητῆτε
τάρακτα, τὸ κεφάλι μου... Ἄς πᾶγγ ὁ γαῖος τοῦ Ἀνδρούτσου,
νὰ μὴ τὰ πάρῃ ἡ Ἀρβανιτιά... Στὸν κόρφο κρεμασμένο
ὅποιος μου ψάξῃ τὸ κορμί, θαῦρῃ τὸ φυλαχτό μου...
Μοῦ τῶχει ρίξει στὸ λαιμὸ ἡ μάνα μου τῆ νόχτα,
ποῦ ἐδῶγγα κλέφτης στὰ βουνά... Πάραυτα νὰ τὸ πᾶτε
στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου... Θέλω τὸ δαχτυλίδι,
θέλω νὰ μείνη μαρτυριά στὸ χέρι τὸ δεξιό μου,
νὰ μὲ γνωρίσῃ ὁ Ὁμέρπιας. Ἐκεῖ θαῦρῃ γραμμένη
τὴν πίστη μας σ' ἕνα Σκυρὸ, τῶναιρο, τὴν ἐκπίδα
σ' ἕνα δικέφαλο πουλί... Τοῦπε ὁ Θεὸς θὰ γένῃ...
Σήμερ' ἀρχίζει ὁ κάματος. Ἦρθαν τὰ πρωτόδροχια,
θάμεθα μετὰ ἡ προσομιά. Ἀφαντος ξευρολάτης,
ποῦ δὲ δειλιάζει στῆ σπορά, κρατεῖ τὸ χεροῦλάτη.
Τάλλετρι τρίζει στὸργωμα... Ἦταν ἡ γῆ χερσάδα
καὶ τὸ γενί θὰ μπῆ βρῆσι... Τὸ γῆμορο δικό μας...
Ψυχῆ, παιδιὰ μου, στάρματα!... Τοῦπε ὁ Θεὸς θὰ γένῃ!
Νὰ μὴ σὰς λείψῃ τὸ νερὸ... Γέρο Διαμάντη, Μῆτρε,
σταθήτε σεις ἐδῶ μ' ἐμέ... Στῆ θέση τοῦ καθέννας!

Ἐσκόρπισαν ὀλόγυρα. Ποιὸς πιάνει ἕνα θυμάρι
καὶ ποιὸς κρατεῖ μιὰ λοιδοριά, τᾶφωρεσμένο δέντρο.
Τὰ καρυσφύλλια δείχνουνε μὲς στὰ κλαριά τὸ στόμα
σὰν ἀγρυπνες δαντρογαλιζιάς. Ἐδῶθ' ἐκεῖθ' ἀστράφτουν
ἄγρια μάτια φλογερά, ἀνάμεσα στὰ φύλλα,
λὲς κ' ἦταν θράκια σκεπαστά. Πρώτη πνοή ὅ' ἀνάψουν.

*Ἐνοιωθε κ' ἀναγάλλιαζε τῆ δύναμή του ὁ Διάκος.

Μένει μὲ μιὰς ἀκίνητος. Ἐσταύρωσε τὰ χέρια
καὶ κατὰ τὸν Ἀγάθωνα τὸ πρόσωπό του στρέφει.
Στὸ μέτωπό του τὸ πλατύ, ποῦ τὸ φωτίζ' ὁ ἥλιος,
ἐπέρασ' ἕνα σύγγερο. Τὸ μάτι του κατάρτα...
Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἀνέδθηκε ἡ πικράδα
σὰν νάχε πιῆ τὴν ἀλοή...

— Ἄχ! Μῆτρε Κοντογιάννη,

στὸν Ἄδη, ποῦ θὰ κατεδῶ, ἂν μ' εὔρη ὁ γέροντάς σου
καὶ μὲ ρωτήσῃ, τί θὰ πῶ;... Πῶς μ' ἔν' ἀρματωλίκι...
Εἶπε καὶ στέναξε βαρειά. Ἐδιάδθηκε ἡ μαυρίλα
κ' ἔρχεται πάλι ἡ ξαστεριά. Θολός, συγνεφιασμένος
δὲ μένει τέτοιος οὐρανός, ὦρα πολλή δὲ μένει.

—Καπνοῦρα, Μῆτρε, κατχνιά... δὲ μᾶς χασομερᾶνε.
 Ὅτι περᾶζουν, ἐρημιά, μένει τὸ χῶμα στείρο.

—Ἐρχετ' ἐμπρὸς ἡ Διαπουριά μὲ τὸν Ὀμῆρ Βριώνη...
 Διαμάντη, κῦτταζε καὶ σὺ, σὰν καὶ νὰ σταματήσαν.

—Χωρίστηκε ὁ Κιοσὲ πασοῦς... Χτυπάει τὴν Ἀλαμάνα...
 Ἄστραψ' ἡ πρώτη τουφεκιά... Χαρά σὸ καρουφύλλι!...
 Νὰ μὴ πεθάνω ἐδῶ μὲ σὰς, ἀν δὲν εἶν' τοῦ Καλύδα.
 Τοῦχα γνωρίζαι σὺ Ἄγραφα... Πούσαι καυμένα Δίπλα,
 νὰ ἰδῆς ποῦ δὲν ἐδράχνισαν ὁ λάρουγγας του ἀκούμα!
 Ἐφῆσ', ἐμαύρισε καρδιαίς... Θὰ ἐδάγκασε κουφάρι...
 Τὸ βόλι δὲν ἐδιάδθηκε... Γονάτισ' ἕνας... πέρτει...
 Καλὴ ἀρχή... ματώθηκαν... ἀνάρτει τὸ γεφύρι...
 Πῶς πολεμοῦνε τὰ σκυλιά!... Διάκε!... καπνὸς!... δὲ βλέπω.

—Καλύτερα γιὰ σέκανε. Τοὺς βλέπω ἐγώ, Διαμάντη.
 Στὸν Βακογιάννη τὰ πλευρά, στὰ στήθαι τοῦ Καλύδα
 χτυπάει τὸ κύμα καὶ σκορπᾷ. Τοὺς ἔζωσε ἡ πλημμύρα
 καὶ δὲν σπαράζουν ἀπέκει. Τρέχου νὰ πῆς τοῦ Λάμπρου
 νὰ πάη μ' ἐζήντα διαλεχτούς... Φτερά... κ' ἡ ὄρα σφίγγει.
 Μῆτρε μου! Τὸ μιλλιόνι μου... Μᾶς εἶδανε... ὁ δερδίστης
 στάθηκ' ἐμπρὸς καὶ ρυζέται... κρατεῖ καὶ τοῦ κεφάλια!...

—Ἐδῶθε τοῦ Δεσπότη μας, ζερβιά τοῦ Παπαγιάννη.

—Δὲ μοῦπερ πῶς τοὺς ἔκοψαν!... Νᾶχουμε τὴν εὐχή τους...
 Κῦτταζε, Μῆτρε, τὸ σκυλί, γιὰ νὰ μᾶς φοδερίση,
 τώρα τὰ πέταξε στὴ γῆ καὶ τὰ ποδοκυλάει...
 Τὰ πῆρε παραμάσχαλα... Ἐπρόδαλ' ἕνας ἄλλος...
 Ἀνέδθηκε στὸ ψήλωμα... διακαλητής... Τι θέλει;...

—Θανάση Διάκε!... Εἶσ' αὐτοῦ;...¹

—Ἐδῶμαι... Ποιὸς μὲ κράζει;

—Ὁ ἀφέντης ὁ Ὀμέρπασας...

—Στὴ γῆ δὲν ἔχω ἀφέντη.

Κι' ἔθε περᾶση ὁ ἴσκιος μου, ὀρίζω ἐγώ... Τὸ ξέρει.

—Δόσε μας διάβα, κι' ὅτι πῆς, τιμαίς... καὶ βιά... καὶ χάριαις.

—Πόλεμο θέλω... πόλεμο... Ποιὸς εἶσαι σὺ ποῦ κρένεις;

—Πιστεύω ὅτι πιστεύετε...

¹ Διὰ τῶν στιγμῶν τούτων δηλοῦται ἡ παράτασις τοῦ τελευταίου φθόγου γινομένη συνήθως ὑπὸ τῶν μακρόθεν μεγάλη τῆ φωνῆ διαλεγομένων.

—Ἀφορασμένος γάρα,
 πῶχαις ψυχῇ στὴ γλῶσσα μας, σ' αὐτὸν τὸν Ἅγιο Τάρο
 νὰ πλαστομήσης προδοσίαις... Ἀφορασμένος γάρα!...

Κι' ὁ ἀντίλαλος ἐφτὰ φοραίς ἀπὸ σπηλιὰς τὸ βράχου,
 ἀπὸ βουνὰ σὲ λαγκαδιὰς φαρμάκεψε τ' ἀγέρι
 μ' ἐκείνον τὸν ἀφορασμό. Τὰ γαίλη τοῦ Ἡσουλᾶ
 ἀραχνιασμένα καὶ βουδὰ στὸν ὕπνο τοὺς σπαράζουν
 καὶ μουρμουρίζουνε βραχνά:—Ἀφορασμένος γάρα!...
 Ἐφτυσεν αἶμα καταγῆς τοῦ Παπαγιάννη ἡ γλῶσσα
 κι' ἀνταποκρίθηκε κι' αὐτῇ:—Ἀμήν... ἀφορασμένος!
 Ἐχάθηκε ὁ διακαλητής... ἀνατριχίλα... τρέμος...

Μορμήγκιαζε ἡ Ἀρδανιτιά. Τάλογο τοῦ Βριώνη
 τοὺς διαχωρίζει ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ τοὺς δαγκάει τὴν πλάτη.
 Σαλλάγα τους, Ὀμέρπασα! Σπρώχνε, βορειά, τὸ κύμα
 νὰ φάη τὴν πέτρα τοῦ γιαιλοῦ. Θὰ ξαφριστῆς μιά μέρα
 νὰ ἰδῆς τὴ νεκροτάλασσα τὸ βράχο ν' ἀγαπήση.
 Θ' ἀγκαλιαστοῦν τὰ δύο θεριά καὶ τότε ἀδερφωμένα
 θὰ χλημητίσουν φοδερὰ, κι' ὁ ἀνεμος θὰ πᾶση.
 Σαλλάγα τους, Ὀμέρπασα! Μάτωνε τὴ βουκέντρα
 νὰ τρέχουν τὰ καματερά. Θὰ νάβῃ ἐκεῖν' ἡ ὄρα
 ποῦ ἀγριεμένα θὰ τὰ ἰδῆς. Θὰ ν' ἀντιστηλωθοῦνε,
 θὰ νὰ τινάζουν τὸ ζυγὸ, θὰ φύγουν μὲ τ' ἄλλετρι
 καὶ θάρθουνε μουγκρίζοντας στὸ πρῶτο βουκολεῖό τους.
 Σαλλάγα τους... Σαλλάγα τους!... Τάλογο πάντ' ἀστράφτει
 μέσα στὴ μαύρη συγνεφιά... Ἐμπρὸς τὰ δύο κεφάλια.

Ἀκουστικὴ σὰ μιά βροντή... Στὰ σωθικά τοῦ Διάκου
 κρυφὰ λὰς κ' εἶχαν σωριαστῆ, φαρμακευμένοι πόνοι,
 χίλιων χρονῶν ἐκδίκησαις, στείραις εὐχαίς, ὀρφάνια,
 τοῦ βράχου τὸ λαχτάρισμα, τυραγνιασμένη φτώχεια,
 κατάραις, ψυχομάχημα, βλάσανα, μοιρολόγια,
 κ' ἐξέσπασε μὲ μιά φωνὴ τὸ βογκητὸ τοῦ γένους:
 «Ἀδέρφια μου! Φωτιά! Φωτιά!» Τὸ βόλι τοῦ Θανάση
 δὲ θέλει σάρκα ἀνθρωπινή. Γυρεῦει ν' ἀπαντήση
 τ' ἄλογο π' ἀνδρείευεται. Θέλει νὰ πιῇ τὴ φλόγα
 πῶδραζε μὲς στὴ φλέδα του καὶ σὺ ἄγριο πέρασμά του
 τοῦ χάραξε τὸ λάρουγγα, τοῦ θέραισε τὸ σφάχτη,
 τοῦ ρούφηξε τὴ λεδεντιά, τοῦ σθεῖ τὴν περηφάνεια
 καὶ μεθυσμένο ἀπὸ χαρὰ φυσομάνει καὶ φεύγει.
 Τὸ αἶμα ἀναστηλώθηκε, στερνὴ καλληκαριά του,
 τὰ λάχανά του αἱμάτωσαν, λυγᾶνε ἡ κλειδώσαις του

καὶ ροδαῖα νεκρὰ στὴ γῆ. Ψυχομαχᾷ κι' ἀκόμα κρατεῖ τ' αὐτιά του τεντωτά...

— Ὁμέρπασα Βριώνη,
σοῦ στέλνει χαιρετίσματα τοῦ Διάκου τὸ μιλλιόνι.

— Μῆτρε, τὰ μετωρίσματα παλληκαριὰ δὲν εἶναι,
ὅπου εἶν' ὁ Χάρος βασιλεὺς... Διαμάντη... τὸν δερβίση.

— Θανάση, ὡς τώρα τρεῖς φοραὶς τὸν ἔδαλι στοῦ μάτι
καὶ δὲ μοῦ δείχνει μέτωπο. Θὰ νὰ τὸν τρώγῃ τὸ αἷμα.

— Νὰ τος... ἔξεσκεπάστηκε... Φωτιά... Διαμάντη, ρίξε!...

Βογκᾷ τὰρμουτι τὸ παλῆό... Ἐρρέκαξε ὁ δερβίσης,
ἀπλώθηκε τὰπίστομα κι' ἀκόμα μὲ τὰ νύχια
κρατεῖ σφιχτ' ἀπὸ τὰ μαλλιά τὰ δύο του τὰ κεφάλια.

— Μῆτρε, μὴν ἐπαράδραμα;

— Μὲς στὴ ραφή, Διαμάντη,
τοῦ ξήλωσε τὰ καύκαλα. Τάνοιξες τρίτο μάτι
γιὰ νὰ διαδαίνη θαρρετά, νὰ περδατῇ στὸν Ἄδη.

— Μῆτρε, μ' ἀρέσει νὰ μ' ἀκοῦς... κ' ἐγὼ τὸ θάνατό του.
Λυσομανάει ἢ Ἀρβανιτιὰ τριγύρω στοῦ κουφάρι.
Βάφουν στοῦ αἷμα τὰ σπαθιά... Παραδαρμός, φοδέραις,
βουδάλια ποῦ ἀγριέψανε... Τρώγονται συνατοὶ τους...
Στέκουν καὶ ξεδιαλέγονται... ἀθέρας... ἕνας κ' ἕνας...
Τὰ χρόνια τους πρωτομαγαλῆς... Ὅ,τι καὶ ξεφυτρῶναν
τῆς νειότης τὰ τριαντάφυλλα. Λουλούδια βλασταράκια,
τὰ κύλησε ἢ νεροποντὴ καὶ στὸν καταποτήρα
τὰ παρασαίρνει ὁ πόταμος. Παιδιά, τὰ πήρε ἢ τύφλα
καὶ χύνονται μὲς στὴ φωτιά... Τοῦ Διάκου τὰ λιθάρια
μὲ τὰ λεπίδια πελεκουὺν νὰ τὰ ξεθεμελιώσουν.
Ἀρπάζουνε γιὰ ν' ἀνεδοῦν τὴν πέτρα μὲ τὰ νύχια
κι' ὅτι φανοῦν τὰ δάχτυλα, τὸ σίδερο θερίζει.
Τρεῖς ὥρες ἀνδρειεύονται... Πλακῶνει κι' ὁ Βριώνης
σὰ μαύρη βαρυχειμωνιά... Χαλάζι τὸ μολύδι...
Σκάφτουν τὸ χῶμα τάλογα... Σίφουνας, συντελεῖα...
Χνώτο μὲ χνώτο πολέμου... Ἀδερφωμένο βρέχει
τὸ αἷμα τὰρδανίτικο τῆ γῆ μὲ τὸ δικό μας...
Ἔχουν τὴν ἴδια τὴ βαφή... Ἄν ομίξουν πεθαμένα,
πῶς δὲ θὰ ομίξουν ζωντανά;...

— Διαμάντη, τί μὲ θέλεις;

Πῶς ἀφῆσες τὸ σκοτωμὸ καὶ πῶς μὲ τὴν Ἄστέρω
μοῦ παίρνεις τὰ πατήματα;...

— Θανάση... Μὲ γνερίζεις...
Δὲν παρακάλεσα ποτέ... Κ' ἐμπρὸς σου... γονατίσω.

— Πές μου, τί θέλεις;... γρήγορα...

— Αὐτὸ τὸ ἔργο χῶμα
ἀν εἶν' ἀλήθεια π' ἀγαπᾷς. Θανάση... γλύτωσέ το...
— Σοῦ φαίνεται νὰ δειλιάσα:

— Φύγε, Θανάση, φύγε.

— Μὴ φαρμακεύης, γέροντα, τὸ ψυχομάχημά μου.

— Δὲ βλέπεις πόσοι ἐμείνανε;... Στὸ Χάνι ὁ Βακογιάννης
μὲ τὸν Καλῶδα ἐκλείστηκαν...

— Κ' ἐγὼ... χειρότερός τους;

— Ὅχι, Θανάση, μένω ἐγὼ, πῶραγα τὸ ψωμί μου
καὶ δὲ μ' ἀποζητᾷ κανεὶς... Μένει μ' ἐμὲ κι' ὁ Μῆτρες,
ἐκεῖνος εἶναι νεώτερος... Θὰ πάρῃ τὸνομά σου
καὶ δὲ θὰ σ' ἐντροπιάζωμε...

— Πῶς εἶπες;... Τὸνομά μου;...

Δὲ θὰ κοτήσῃ ὁ θάνατος, Διαμάντη, νὰ τὸ πάρῃ
καὶ σεῖς θὰ μοῦ τὸ κλέψετε;

— Θανάση, σχώρεσέ μας.

— Ἔσεῖς μ' ἐμέ, κ' ἐγὼ μὲ σᾶς... Συχωρημένοι νᾶσθε...

Κ' ἐκεῖ, ποῦ ὁ ἀνεμοστρόβιλος μουγκρίζει τοῦ πολέμου,
πηδῶν οἱ λειονταρόψυχοι καὶ κολυμποῦν μιὰν ὥρα
μὲς στὴ φωτιά, μὲς στὴ σφαγῆ... Παράδερνε ἢ Ἄστέρω...

— Ὅσοι εἶστε ἀκόμα ζωντανοί, ἐλάτε ὀλόγουρά μου...
Φωνάζει ὁ Διάκος, κ' ἔρχονται... Δὲ μένουν παρὰ δέκα...
Ὁ ἥλιος στέκει γιὰ νὰ ἰδῇ. Κάθε στιγμὴ ποῦ φεύγει
τοὺς ἔσφιγγε στενὰ στενὰ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ὁ Χάρος.
Μέσα σὲ τέτοιο πέλαγο, βαθύ, μελανιασμένο,
ἐν' ἀπρογιάλι μακρινό, τὸ μάτι τοῦ Θανάση
ξανοίγει, ποῦ τοὺς ἔκραξε:—«Παιδιά, στοῦ Μοναστηρι!...»
Καὶ δρασκελίζουν πεταχτὰ τὴ σιδερένια φράχτη
π' ὀλόγουρά τους ἐπῆξε... Σεισμός τὸ πέρασμά τους.
Τὰ ὄρνια ἀναφτεροῦγιάσαν... Τοὺς κυνηγοῦν... προφτάνουν
καὶ πλημμυρίζουν τὴν ἀδλῆ... Ἡ ἐκκλησιὰ στὴ μέση

παρατηρήμένη ελόκλειστη... Ἰδρώνει ὁ τοίχος αἷμα...
 Τρίβουνε τὰ κονίσματα... Τὰ βόλεια, πού ἀνεμίζουν,
 ἐδέρνανε τὰ σήμαντρα καὶ τὰ βουβὰ γλωσσίδα
 ζυπνοῦν, λαλοῦνε νεκρικά... Δὲς κ' εἶχε νὰ περάσῃ
 κανένα λείψανο ἀπειεῖ...

— Θανάση!... Παραδόσου...

Ἐπίασανε οἱ συντρόφοι σου... Δὲ σῶμεινε κανένας.

— Θὰ παραδώσω τὴν ψυχὴν, τάρματα δὲν τὰ δίνω.

Ἄν δὲν τὸ ξέρης, μάθε το... Ποιὸς εἶσαι... τὴ φωνὴ σου...

— Θανάση, εἴμ' ὁ διαλαλητής...

— Προδότη, ἀφωρεσμένε!...

Μὴ μοῦ πατῆς τὰ μνήματα... Ἀκόμη ζῆς ἔμπρός μου;...

Καὶ τὴ στερνὴ του πιστολιά τὴ ρίχνει ἀστροπελέκι
 καὶ τοῦ βουδαίνει τὴν καρδιά... Πέφτουνε τὰ κοράκια
 νὰ τόνε φάνε ζωντανόν... Στηλώνει στάγιο Βῆμα
 τὴν πλάτῃ ὁ Διάκος... καρτερεῖ... Δὲν τῶμεινε στὸ χέρι
 παρὰ μιὰ σπιθαμὴ σπαθί... Τὸν ἔχουν στὸ σημάδι...
 Τὸ πρόσωπό του ἀνάσταση... Ἐμπρός του ἀγκαλιασμένα
 δύο λείψανα ξαπλωταριά... ὁ Μῆτρος κι' ὁ Διαμάντης...
 Δὲν τὸν ἀφίνουν οὔτ' ἐκεῖ... Κανένας δὲ σιμώνει...
 Τᾶνδρειωμένα κόκκαλα συντρίβουν τὰ μολύδια,
 καὶ ὁ πύργος μένει πάντα ὀρθός... Τὸ μάτι του ἄλλος κόσμος...
 Τὸν τουφεκίζουνε μὲ μιᾶς... Τ' ἀδειάζουνε τὴ φλέδα
 καὶ χίλιοι τὸν ἀρπάζουνε... Δεμένο τὸ λειοντάρι
 τῶχουν στὴ γῆ καὶ τὸ πατοῦν... Τοῦ στρίφουνε τὰ χέρια
 πιστάγκωνα μὲ τὴν τριχιά... Προβαίνουνε στὸν ὄμο
 ἢ σχίζαις ἀπ' τὴν κλείδωση... Αἷμα ρονιά... μεδοῦλι...
 Κ' ἐν ᾧ τὸν ἐμαρτύρευαν κρυφά, κρυφά τὸ στόμα
 ἀπλώνει ὁ Διάκος καὶ φιλεῖ τὸ Μῆτρο, τὸ Διαμάντη.

Χιλιάδαις τόνε σέρνουνε. Ἐμπρός του λαβωμένη
 ἐμούγκριζε ἡ φοράδα του... Τὴν ἀνακράζει ὁ Διάκος
 κι' αὐτὴ μ' ἓνα χλημήτισμα τὸν χαιρετᾶει καὶ πάφτει.

Ἐστάθησαν νὰ τόνε ἰδοῦν... Τοὺς φαίνεται σὺν ψέμμα.
 Στὴν Ἀλαμάνα ὁ πόλεμος δὲν ἔπαψεν ἀκόμα,
 τὸ Χάνι τὸ τοιμόρροπο σ' ἔνχεν Κιοσὲ Μεχμέτη
 δὲ θέλει νὰ παραδοθῇ. Ἀπ' τὴ χαρὰ του ὁ Διάκος
 νοιώθει βαθεῖα στὰ σωθικά τὴν πρώτη δύναμή του,
 πού ἀναγεννήθηκε μὲ μιᾶς...

— Καλίμα... Βακαγιάννη...
 Δέκα χιλιάδαις μὲ κρατοῦν... Σχεράτε με, παλῆνα.

Καὶ δὲν ἐπρόφτασε νὰ πῆ τὸν ὕστερό του λόγῃ
 πούχανε βῆγῃ τὰ δύο περὶ καὶ τᾶχε ἀρπάξει τὴ φλέδα
 Κρύβεται ὁ γῆλιος στὰ βουβά. Τὰ πᾶγια σκοτεινιάζουν
 καὶ μένουν ἔρημα τὰ Θερινά... Νεκρικά... βουβαμάρα.
 Δὲ σιέεται φύλλο στὰ κλαριά... Κανένα νεοχτοποδοῖ
 μοιρολογεῖ τὸ σκοτωμὸ καὶ κάπου κάπου οἱ ἴπκοι,
 πού ἀνάμεσά τους γροῦζονε ποτὲ νὰ πρωτοχορτάξῃ
 μὲ τὰ πῆχτὰ τὰ αἵματα... Ἐδῶ κ' ἐκεῖ κουφάρια
 καὶ ροχαλίσματα βραβιά...

Στᾶγέρι κρεμασμένα
 ὡσὺν καντήλια τούρανοῦ, ἀποβραδὴς δύο φῶτα
 ἐφάνηκαν στὰ σκοτεινιά... Κανείς δὲν τᾶχε ἀνάψει...
 Κ' ἔνας ἐπέρασε ἀποκεῖ, καλλόγερος, διαδότης,
 κ' εἶδε τὸ ὕμμημα κ' ἔδραμα, στὴ λάμψῃ δύο κεφάλια
 γῆρε πού πλάγιαζαν γλυκά... τῶνα τοῦ Παπαγιάννη
 καὶ τᾶλλο τοῦ Δεσπότη του. Γονατιστὸς ἔμπρός τους
 ἔμειν' ὁ γέρος κ' ἔκλαψε... Τοὺς ἔριξε τρισάγιο,
 τὰ φίλησε στὸ μέτωπο καὶ μὲ τὸ δοκανίκι
 ἔσκαψε λάκκο κ' ἔθαψε τ' ἀχώριστα τᾶδέφρια.
 Βλοῦγαι τὸ χῶμα τρεῖς φοραῖς... Ἐβιαμε τὸ σταυρὸ του
 καὶ χάνεται στὴν ἐρημιά... Ἐσθούστηκαν τὰ φῶτα.

ΔΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

Κοιμάται ἀκόμα ἡ Ἀρδανιτιά, χορτάτη, ἀποσταμένη,
 μὲς στὴν πυκνὴ τὴ χλωρασιά. Τόσαις χιλιάδαις κόσμος,
 κι' οὔτ' ἓνα ὄνειρο γλυκό, οὔτ' ἓνα καρδιοχτύπι!
 Στοῦ ὕπνου τῆς τὴ συγγενιά δὲν ἔλαμπαν ἐλπίδαις,
 δὲ φέγγει πόθος μακρινός. Στὰ μάτια τῆς μαυρίλα
 καὶ στὴν καρδιά τῆς ἐρημιά. Τ' ἀνθρώπινα κοπάδια
 ἀπ' τὸ βαρὺ τὸν κάματο βουβά, ἀποκαρωμένα,
 μὲς στὰ λουλούδια τ' Ἀπριλιοῦ μαυρολογοῦν, πλαγιαζόν,
 σὺν νᾶτανε συντρίμματα, χορταριασμένας πέτραις

ὅπου εἶχε πάρει ὁ χαλασμός ἀπὸ κανέναν πύργου
καὶ τᾶχε σπεῖρει ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ τοῦ σεισμοῦ τὸ χέρι.

Ἄκόμα ἢ Πούλια εἶναι ψηλά καὶ τῆς αὐγῆς ἀκόμα
τόρνιθι δὲν ἐλάλησε. Πρῶτου νὰ βρασιλέψῃ
τὸ δρέπανο τοῦ φεγγαριοῦ σ' ἐνὸς βουνοῦ τῆ ράχη
ἐστάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ πικραμένο ρίχνει
τὴν ὑστερή του τὴ ματιὰ στὸ ἔρμο τὸ Ζητοῦνι.
Ἐμαύρισαν ἢ λαγκαθιαῖς. Στὸ μελανό του κῆμα
τ' ἀγέρι πνίγει τὰ σπαρτά, τὰ δέντρα, τὰ λιβάδια,
γίνονται θάλασσα ἢ στερηαῖς, λὲς ὅτι αὐτὸ τὸ βράδυ
ἦρθε μὲ δυὸ μεσάνυχτα κ' ἀργεὶ νὰ ξημερώσῃ.
Μὲς στὸ σκοτάδι τὸ βαθὺ χιλιόχρονο ρουπάκι
φοδέρειζε τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ γρισομανητό του.
Στοιχειὸ τῆς γῆς περήφανο, βουλήθηκε νὰ φτάσῃ
τὰ σύγνεφα μὲ τὰ κλαριά, τὸν Ἄδη μὲ τὴ ρίζα,
καὶ δὲν ἀνανοήθηκε ποῦ ὁ χαλαστής ὁ χρόνος
τοῦχε φωλιάσει στὴν καρδιά καὶ τῶσκαφτε λαγοῦμι
δουλεύοντας σιγὰ σιγὰ μὲ τὰ σκυλόδοντά του.

Εἰς τὸν βαρὺν τὸν ἴσκιό του περίχαρο λουλοῦδι
ποτὲ δὲν ἐξυφύτρωσε. Οὔτε τὸ χαμομήλι
οὔτε ἡ χοιλάτη ἢ κυκλαμιά. Ὀλόγυρα του σπλόνοι
καὶ δροκοντιαῖς φαρμακεραῖς. Στὸ χῶμα κάπου κάπου
σπαρμένα ραχοκόκκαλα, ποῦ τᾶχε ξεσαρκώσει
ὁ τραπεζίτης τοῦ σκυλιοῦ, τοῦ κόρακα τὸ νύχι,
ἐσέποντο χωρὶς ταφή. Κι' ἀνίσως πλανημένους
κανεῖς ἐδιάδαινε ἀπ' ἐκεῖ κ' ἐνοιῶθε τὰ σαράκια
νὰ πριονίζουσιν ἄγρυπνα τὰ κούφια κατακλειδία
κ' ὀλονυχτίς νὰ τρίζουνε, ἔκανε τὸ σταυρὸ του
κι' οὔτε ποῦ γύριζε νὰ ἰδῇ τὸ φοδερὸ τὸ δέντρο.

Στὴ μαύρη τὴν κουφάλα του ἐμόνιαζε ἕνας γύφτος,
γέροντας, κακοτράχαλος, βουδός, φωτοκαμένος,
ἀνάθρεμμα τῆς εὐλογιάς, τῆς λώδας στερνοπαῖδι.
Τὸν ἐδόσκει βαθὺ χτικιό, τοῦ θέριζε τὰ σπλάγχνα
ἐχθρα κρυφῆ, παντοτινῆ, γιὰ τάνθη, γιὰ τᾶστέρια,
γιὰ τοῦ παιδιοῦ τὴν εὐμορφιά, κ' ἔτρωγε μὲ τὸ μάτι
ὅ,τι τὸ χέρι τὸ σκληρὸ δὲν ἔφτανε νὰ φθεῖρῃ.
Ἐκλῶθε τὴ σαπίλα του στρωμένος στὰ ξεσκέλια,
ποῦ τῶφερνε πᾶσα φορὰ τὸ κλεψιμιό, ἢ κρεμίδα.
Ἀχώριστοὶ τοῦ σύντροφοι σφυριά, τριχιαῖς, ἄμμόνι,
στουρνάρια γιὰ τὸ γδάριμο, παληγόκαρφα, ψαλιδαῖς,
μιὰ νυχτερίδα, ἕνας σκορπιός, μιὰ κίσσα, μιὰ χελώνα.

Κανένας δὲν ἐγνώριζε στὴ Λιβαδειά πως ἦρθε.
Τὸν εἶχε ρίξει σύγνεφο;... Τὸν εἶχανε ξεράσει
τὰ χῶματα τοῦ ρουπακιοῦ;... Κανένας δὲν τὸ ξέρει.
Ὅταν τὴ νύχτα στὸν τροχὸ τὰ σύγνεφα ἐπερνούσε
κ' ἀνάθευε τὰ χέρια του κ' ἔτρωγε τὸ κεφάλι,
παρασαρκίδα ἀφύσικη μὲς στὴν κοιλιά τοῦ δέντρου,
ἐφάνταζεν ἀπὸ μακριὰ ὅτι ἦτον θηριεμμένο
χταπόδι στὴ θάλαμη του, ποῦ πρόσμενε κοντῆ
κ' ἀνήσυχο παρᾶθερνε μὲ τοὺς ἀποκλαμούς του.

Σ' αὐτὸν τὸ λάκκο ἀπὸ βραδύς θαμμένος εἶν' ὁ Διάκος,
τάστροπελέκι τοῦ βουνοῦ σούεται σ' αὐτὸ τὸ μνήμα.
Χαρούμενο στ' ἀρπάγια του τὸν ἔχει τὸ σφαλάγγι
καὶ τοῦ βυζαίνει τὴν ψυχῆ. Ξερὰς παλαμονίδαις
τοῦ στρώνει μέσα στὴ σπηλιὰ καὶ τότε ρίχνει ἐπάνω.
Μὲ δακανάρια, μὲ σχοινὶ τὰ χέρια ξεκλειδώνει
καὶ τὰ φορτώνει σίδερα, τοῦ δίνει τὰ ποδάρια,
χαλκὰ τοῦ σφίγγει στὸ καιμό. Τὰ στήθεα του πλακώνει
μ' ἐν' ἀγκωνάρι κορτερό. Τὰ σερπετὰ μαυλίζει
καὶ τὰ τινάζει ἐπάνω του... Ἰστέρα, διπλοπόδι,
τὰ παραμονεύει ὁ φονεῖας μὴν ἀποκοιμηθῆνε
κ' ἀφήσουν ἀτελείωτο τὸ νυχτοκάματό τους.

Ἀκοίμητο, ἄγρυπνοῦς' ἐκεῖ καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ μάτι.

Χιλιάδες ἦρθαν μὲ μιὰς τριγύρω στὸ Θανάση
ψυχὰς μεγαλοδύναμαις ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον
μὲ τὰ πηλὰ τους βᾶσανα, μὲ τὴν παλληκαριά τους,
καὶ τοῦ φιλοῦν τὸ μέτωπο καὶ τὸν περιδροσίζουν.
Στὴ σκοτεινῆ του φυλακῆ, γαλανοφορεμέναις,
ἀπλώνουν τὰ φτερούγια τους κ' ἐπάνωθι του ἀνοίγουν
βαθύν, ἀπέραντο οὐρανὸ καὶ τοῦ τὸν ἀστερόνουν
μ' ἀθάναταις ἐνθύμησαις, μοσχοβολιαῖς τοῦ τάφου.

Κατέθηκε ὁ Φιλόθεος μὲ θυμιατὸ στὸ χέρι
καὶ λιβανίζει κ' εὐλογᾷ. Μαζὶ του κ' ὁ Δημήτρης
κρατώντας στὸ δισσάκι του κρυμμένα τοῦ Δεσπότη
τάγαπημένα λείψανα, σὴν νὰ ζητοῦσε γὰρρη
λιγάνι χῶμα, ψυχικό, ἐλευθέρη μιὰν ἄκρη
γιὰ νὰ τὴ θάψῃ ὁ δύσταχος. Τοὺς συντροφεύει ὁ Κούρμας,
πλατύς, ψηλὸς σὴν ἔλατος, κ' ὁ Πάνος ὁ Μεϊντάνης
μὲ τὸ μικρὸ Χορμόπουλο καὶ μὲ τὸ Σπαθογιάννη.
Εἶδε τοῦ Βάλλου τὸ θεριό, τὸ Χρήστο τὸ Μιλιόνη,

μέ τῆ στερνῆ του τὴν πληγῆ. Τὸ Γιάννη Μπουκουδάλα
 γυμνὸ βαστώντας τὸ σπαθί σὺν νάρτανε τρεχάτος
 ψῆλ' ἀπὸ τὸ Κεράσοδο. Σιμά του ὁ Μητρομάρας.
 Ἐφάνηκε ὕστερα ὁ Σταυρῆς. Βολῆς, ἀνταριασμένος.
 ἑθαλοσποδῆι, πῶστικεν ἀφροῦς ἀπ' τὴν Κασσανδρα.
 Ὁ Ζήδρος ὁ ἀνήμερος. Ὁ Θύμιος ὁ Βλαχάδας,
 ποῦχε παράπονο κρυφὸ γιὰ τ' ἦτον πεθαμένος
 καὶ δὲν μποροῦσε μιὰ φορὰ νὰ μαρτυρήσῃ ἀκόμα
 γιὰ τὸναιρό του τὸ γλυκό. Ὁ Βλαχχαρμάτας Βέργος.
 Ὁ Λιάς ἀπὸ τὴ Βιδιόδη. Ἐπέρασε ὁ Λεμπέτης
 καὶ δείχνει τ' Ἀστραπόγιαννου τὴν κἀρα ματωμένη
 στὴν ἀγκαλιά του τὴν πιστή. Ἐκαὶ κι' ὁ Ἀμπελογιάννης
 μὲ τρεῖς θηλειαῖς, ποῦ ἐσφίγγανε τὸν ἀγριο τὸ λαϊμό του.
 Ὁ Κωνσταντάρης, πῶφερνε στὸν ὄμο τὸ παιδί του
 σφαμμένο μὲ τὰ χέρια του, μονάκριβή του κληῖρα,
 γιὰτὶ, κακοῦργο, ἐντροπίαζε τὰρματα, τὴ γυνειά του.
 Ὁ Λάζος, ὁ Βρυκόλακος, ὁ γέρο Κώστα Πάλλας,
 ὁ Καλιακούδας ὁ Λουκάς, ὁ Χρόνης, ὁ Γυφτάκης,
 τ' Ἀνδρούτσου τῆσπρο φάντασμα, τρανὸ σὺν τὸ Βαλοῦχι
 μὲ τὸν ψυχοπατέρα του τὸ Βλάχο τὸ Θανάση,
 λειοντάρια, ποῦ δὲν ἔφιναν τὸν Ἄδῃ σ' ἡσυχία.
 Ὁ Διάκος ἀπ' τὸν Ὀλομπο. Ἐκαὶ κι' ὁ Κοντογιάννης,
 ποῦ γύρευε συχώρεση νὰ πάη γιὰ τὸ Μήτσο.
 Ὁ Κατσαντώνης, πῶδειχνε μὲ κρυφοπερηφάνεια
 στὰ κόκκαλά του τὸ σφυρί. . . Ὁ Δίπλος στὸ πλευρό του.
 Ὁ Ἀλέξης ὁ Καλόγερος, οἱ Καταικογιανναῖοι,
 ἀχώριστοι στὸ σκοτωμό, στὸ μνημ' ἀδερφομένοι.
 Τῆς Λάμιας ὁ σταυραητὸς πλιακῶνας ὁ Χρήστος Γρίδας.
 Σὲ φλογισμένο σύγνεφο διαδαίνει θρονιασμένος
 ἐμπρὸς στὸ Διάκο ὁ Σαμουήλ, τῆς Κιάφας ὁ προφήτης.
 Κρατεῖ στὴ ζώνη τὰ κλειδιά, ποῦ πήρε ἀπὸ τὸ Κοῦγγι
 ἔταν τὸν ἔφαγε ἢ φωτιά. Ἀχτίδαις τὰ μαλλιά του,
 τὰ γένεια σπύθαις καὶ καπνός. Οἱ πέντε του συντρόφοι
 στὸν ὄμο τους τότε βαστοῦν. Ἀνέμιζαν τριγύρω
 στὸ φοδερὸ καλόγερο παιδιὰ βυζασταροῦδια,
 ἀγράμπελαις, ποῦ ἐφύτρωσαν στὸ βράχο τοῦ Ζαλόγγου,
 καθένα τοῦχε ἢ μάνα του στὴν τραχηλιά της ρόδο
 κι' ἀνάμεσὸ τους φαίνεται ὁ γέρο πολεμάρχος
 σὺν περατάρης γερανός, ποῦ σέρνει στὰ φτεροῦγια
 τὰ χελιδόνια τοῦ Μαρτιοῦ δαρμέν' ἀπ' τὴν ἀντάρρα.

Μ' ἀνέλπιστα παρηγοριά ὁ πεθαμένος κόσμος
 τὸ πονεμένο τὸ κορμί ραντίζει τοῦ Θανάση,
 κι' ἐπίστεψεν ἀπὸ μακρὰ ὄτ' εἶδε τὸ λιμέρι,

ποῦ τὴν ψυχὴ του ἐπρόσμενε. Ἐφρίξασε ἢ καρδιά του
 βαθύτερα στὰ σωικά, τοῦ σφίλιξε στὴ μάτια
 γλυκειὰ τῆς μάνας του ἢ εὐχὴ Σκοταΐδας τὸ φῶς του
 κι' ἀποκκοῦθηκε ὁ τροχός. Τὰ σερπετὰ βελικιάζουν
 σ' ἀγῶνι τους καὶ τραβῶνε. Νεκρῶνεται κι' ὁ γόστος,
 ἢ φύσις ἄλλ' ἐσίγησε. Ἄς κι' ἔπειτα ν' ἀφῆσῃ
 ἐλευθέρω νὰ κατεῖδον τὰ θναίρικα τοῦ Διάκου.

Κ' ἰδοὺ τοῦ κλόστηκε μὲ μιὰς ὄτ' εἶδε τὴν κευφάλα
 τοῦ δέντρου ν' ἀναδεδεῖται. Τοῦ ρουμπικιοῦ τὰ φύλλα
 νὰ πέσουν ὅλα καταγῆς, νὰ μεταμορφωθῶνε,
 νὰ γένουν σάρες ζωνταναῖς, καὶ τὰ φύχο τὸ ἔθλο
 νὰ λάδῃ ἀνθρώπινη μορφή. Ἡ φλοῦδα μοναχὴ τῆς
 χωρίζεται. ἑδιδιπλώνεται, καὶ τότε μὲ τὸ χέρι,
 τὸ σιωπηλὸ τὸ φαντάσμα, ποῦ στέκει ἐπάνωτῆ του,
 τὴ σήκωσε, τὴν ἔφριξε στὴν πλάτη του σὰ ράσο,
 κι' ἔματ' ἐμπρὸς του ἀκίνητο... Τριγύρω στὸ λαϊμό του
 χαράκι κόκκινο βαβὺ. σὺν νάπεσε περάσει
 ἐκεῖθε ἢ κόψη τοῦ σπαθιοῦ. . .

— Χριστὸς ἀνέστη, Διάκε!

— Παπᾶ, τί θέλεις ἀπὸ μέ; . . . Ποῦτ' ἔρχεσαι; . . . ποιὸς εἶσαι;

— Ποιὸς εἶμαι, Διάκε; . . . καὶ ρωτᾷς; . . . κῦτταζε... ὁ Ἡσυχῆς.
 Ἔλα μαζί μου γρήγορα, μὴ μὰς προλάβ' ἡ μέρα.

— Δεσπότη μου, μ' ἐδέσκανε... Τὰ σίδερά μου κόψε.

— Θανάση, μὴν εἰς' ἄπιστος... Δὲ σὲ κρατεῖ κανένας.

Ἄνεδηκαν μεσουρανίς. Πετοῦν . . . Πετοῦν ἀκόμα . . .
 Ἄφινουν πίσω τους ρουνὰ καὶ πέλαγα κι' ἀστέρια.
 Τριγύνια διαδατρικὰ, ποῦ πήγαιναν στὴ Δύση,
 τοὺς ἀπαντοῦν στὰ σύγνεφα καὶ τοὺς κἀλημερίζουν.
 Ὁ Διάκος τὰ χαιρέτισε, ταῦλόγησε ὁ Δεσπότης
 καὶ τὰ ρωτᾷ ποῦ θὰ σταθοῦν νὰ ξεκαλοκαιρέψουν,
 κι' ἔκατ' ἀπιλογήθησαν: «Στὰ Σαλωνα, στὴν Κιόνα,
 στὴ Διάκουρα τῆ δροσερῆ, στῆς Γκούρας τ' ἀκροδοῦνια».

— Ἀλλάξετε τὸ δρόμο σας, πουλιὰ μου εὐλογημένα,
 συράτε ἀλλοῦ νὰ ζήσετε καὶ νὰ ζευγαρωθῆτε.

Ἐκεῖ ἐθολώσαν τὰ νερά, εἶναι φωτιά τὰ γέρι,
καὶ δὲ θαυρήτε γιὰ φλωεῖα οὔτε κλωνὶ χορτάρι.

Ἡ δὴ ψυχαὶς πάντα πετοῦν... Πετοῦν ὀλίγο ἀκόμα
καὶ φτάνουν σ' ἓνα ψήλωμα...

—Θανάση, στάσου τώρα,
κι' ὀλόγουρά σου κύτταξ.

—Δεσπότη!... Ποιὰ εἶν' ἐκεῖνη
ἡ χώρα, ποὺ μαυρολογᾷ, χτισμένη σ' ἑπτὰ ράχαις;...
Μοῦ φαίνεται ἄγρια θάλασσα, καὶ τὸ ροχάλισμά της
τ' ἀκούω ποὺ φτάνει ὡς ἐδῶ...

—Προσκύνησε τὸ Θρόνο
τοῦ πρώτου μας τοῦ Βασιλεῖα, τὸ μνημα τοῦ στερνοῦ μας...
Πῶς τρέμεις, Διάκε, Γιατί κλαῖς!... Θανάση!... εἶναι δική μας.

—Ἐλεημοσύνη... Ἐνα σπαθί... Πρὶν φέξῃ τήνε παίρνω...

—Διάκε, δὲν ἦρθ' ἡ ὥρα μας. Θὰ βαφτιστοῦμε πρῶτα
στὸ αἷμα, στὰ παθήματα καὶ κοφτερά στουρνάρια,
στὸ μετερίζι τοῦ βουνοῦ τὸ γόνα μας θὰ τρίψουν.
Θὰ πιούμε τὸν ἰδρῶτα μας. Θὰ μείνῃ μαύρη χήρα
ἡ γῆ μας ἢ ταλαίπωρη καὶ τὰ κοιλόρφανά της
θὰ μάθουν νὰ χορταίνουε λαθύρια, βροκανίδαις,
καὶ τοῦ νεροῦ τὰ κάρδαμα, παρὰ νὰ τὰ σαρκώνῃ
τοῦ ξένου τὸ ἀτιμο ψωμί, πῶχει προζύμι πάντα
φαρμάκια, καταφρόνεςαις, περιγέλα καὶ δάκρυ.
Τότε θάρθῃ περήφανο τὸ γένος νὰ χτυπήσῃ
τῆ θύρα τῆς Ἀγίας Σοφίης μὲ τοῦ σπαθιοῦ τῆ φούχτα,
τὰ σιδερένια μάνταλα στὴν προσταγή θὰ πέσουν,
κι' ἐκεῖ, ποὺ τῶρ' ἀνάσκελα, μ' ὀλόρθα δαγκανάρια
μὲ τὸ λαρύγγι διάπλατο, θρασσομανάει καὶ χάσκει
τὸ μισοφέγγαρο χρυσό, σὰν νᾶθελε μὲ πείσμα
ἀφοῦ μᾶς ἔφαγε τῆ γῆ, νὰ πιῇ τὸν οὐρανὸ μας,
ὁ Σταυρωμένος θὰ σταθῇ... Μὴν κλαῖς... εἶναι δική μας.

—Κ' ἐμεῖς πατέρα μου, οἱ φτωχοί, θάμειθα πεθαμμένοι;...

—Θὰ νὰ χτιστῇ μὲ κόκκαλα τὸ μακρινὸ γεφύρι.
Μὴν εἰσαι Διάκε ἀχόρταγος. Κύτταξ' ἐκεῖ ποῖος ἄλλος
μὲ τὸ κορμί τὰ θέμελα θὰ νὰ στοιχειώσῃ τώρα.
Θανάση μου! Γονάτισε... κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!

Ἐγονατίσκανε βουδοί. Κ' εὐθὺς στὴν ἔρημὴ χώρα
ἔδραξε φῶς ἀπὸ ψῆλᾶ καὶ τήνε πλημμυρίζει.
Καὶ κόσμον εἶδανε πολὺν, σιμὰ στὸ περιγιάλι
νὰ μερμηγκιάξῃ ἀνήσυχος καὶ μὲς' ἀπὸνα ἔθλο,
ὅπου εἶχε ἀράξει βιαστικά, τὸ Πέρο νὰ προσάλλῃ
μὲ τὰ πικνωκαλύμμακα, μὲ τὸ ραδί στὸ χέρι.
Τὰ βράσανά του, ἢ ἀγρουπνιάς, τὰ χρόνια του, ἢ νηστείας,
τὸ φοβερὸ τὸ μυστικὸ, ποὺ ἐκράτει κλειδωμένο
βραχέα στὰ φυλλοκάρδια του, τὸν εἶχανε συντρίβει
κι' εἶναι τὸ πάτημά του ἀργό. Φονειάδες λασσαμένοι
τὸν ἐσπρωχταν νὰ περπατῇ καὶ τὰ γεράματά του
περιγελοῦσανε σκληρὰ.— Ἐτῆ λαγοῦδιά σου χτύπα...
Ἐμπρός... κι' οἱ λύκοι, πιστικέ, θὰ φᾶν τὰ πρόβάτὰ σου».
Τὸν ἔσυρχν σὲ μιὰ ἀδειά... Πέρτει στὴ γῆ... Σταυρώνει
τὰ χέρια νὰ τὸν κόψουε... «Ἐμπρός!... ἔμπρός!... Δεσπότη,
δὲν ἔχεις σῆδρο γιὰ σπαθί... Ἀκέρηος θὰ πευάνηξ».
Μουγκρίζει ὁ ἀνεμοστρόδιλος. Σφιχτὰ τὸν ἀγκαλιάζουν
καὶ τότε διώχνουν παρεμπρός: «Μόχτα... Δεσπότη... μόχτα...
Καὶ στὸ πατριαρχεῖο σου θὰ ῥῆς νὰ ξηποστάσης».
Κι' ἀνεμοδέρνει τὰλαφρό, τὸ μαραμμένο φύλλο.
Ἀφ' οὗ τὸν ἔφεραν ἐκεῖ κι' ἀφ' οὗ τὸν παριδώκαν,
ἔδουδαθήκανε μὲ μιὰς. Ἐνας στὸν ἄλλο ἐπάνω
λαχομανοῦν, ἀφρίζουε... Στὴ μεσινῆ τῆ θύρα
σὲ λίγο τρίζει τὸ σχοινί... Ἀλαλαγμός, κατάραις...
Σπαράζει τάγιο λείψανο... Τὰ χόρταγα τὰ ὄνειρα
ὀλόγουρά του σφίγγονται... Τοῦ ξέσχιζαν τὰ ράσα...
Ἐεγύμνωσαν τὰ στήθεα του κι' ἐφάνηκε στὸν ἥλιο
ἀπόκρυφῃ λαβωματιά... Πλευρώνουν τὴν κρεμάλα
γρηαὶς ἀρκουδογούφτισσαις καὶ μὲ τὰ δοκανίγια
τοῦ δένουε τὸ πρόσωπο... Πλακώσαν κι' οἱ Ἐδραῖοι
καὶ ξεκρεμάσαν τὸ νεκρό... Ἀρπάζουν τὴν τριχιά του,
δαμονισμένοι τρέχουε... Ὁπίσθε ἀλυχτοῦσαν
χιλιάδες σκύλοι νηστικοί... Ἐφτάσαν στὰκρογιάλι...
Στοῦ Πατριάρχη τὸ λαϊκὸ δένουον σφιχτὰ μιὰ πέτρα
καὶ μ' ἓνα ρυάσιμο βραχνό, ποὺ τ' ἀκούσαν οἱ τᾶφοι
καὶ τὰ παιδιὰ μὲς στὴν κοιλιά, στὰ χέρια τότε παίρνον
καὶ τὸν πετοῦν στὴ θάλασσα... Νυχτώνει... ὁ πεθαμένος
προδίνει στὴν ἀστροφεγγιά... Σιωπηλὰ τὰ γέρι
φουᾶ μὲς σάσπρα του μάλλιᾶ... Τὸ λείψανο ἀρμενίζει...
Ἐ' ἀκολουθοῦν τὰ κύματα... Ἡ νεκροσυνοδεία
σ' ἓνα καρδί σταματᾶ... Τοῦ μάρτυρα τὰ πόδια
χτυποῦν τὴν πρύμη μιὰ φορά... χτυποῦν πάλαι τὴν πλώρη...
Ἐπρίζανε ἢ ξυλοδεσαίς... Ἐυπνοῦν... τὸν ἀνεδάξουν...
Ἐμπρός του γονατίζουε. Ὁ πρωτοσύγκελλός του

τόνε γνωρίζεις... τοῦ φιλεῖ τὸ μέτωπο, τὰ χέρια...
Σηκώνουσε τὸ σίδερο... Μὲ τὰ πανιὰ ἀπλωμένα
σχοῖζει τὴν ἄουσσα ὁ νεκρὸς στὸ ξυλοκρέβωτό του...

—Θανάση μου, ἐνικήσαμε!... τὸ ψυχομάχημά του
μεταλλάξῃ κι' ἀντίδωρο...

— Πατέρα, δὲ θὰ νῆρθῃ
γιὰ μᾶς, ποῦ προσιμίζουμε, Δευτέρα Παρουσία
σ' αὐτὴν τὴν ἀκροπαλαγιά;... Αὐτὸ τὸ ἔργο χῶμα
δὲ θὰ τὸ ἴδουσι ἐλεύθερα μιὰ μέρα οἱ παυαμένοι;

—Πίστευε, Διάκε, στοῦ Θεοῦ τὴν παντοδυναμία.

—Δεσπότη μου!... πνευματικί!... Στοῦ δέντρου τὴν κουφάλα
πρὶν ξημερώσῃ νὰ μὲ πᾶς... Καὶ μὴ μὲ παρκετήσῃς...

—Θὰ σοῦναι πάντα στὸ πλευρὸ μ' ἐμὲ κι' ὁ Πατριάρχης.

Ἀπλώνουν πάλοι τὰ φτερά. Συχνά, συχνά ὁ Θανάσης
πετώντας ἔβλεπε νὰ ἰδῇ στὴ νεκρωμένη χώρα
τὸ θόλο τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπου φεγγαδόλοουσε
στὸ πρῶτο γλυκοχάραμμα, ὅσο ποῦ λίγο λίγο
τὸν ἔχασε ἀπ' τὰ μάτια του... Ἐλάλησε τὸρνίθι
καὶ τόνειρό του ἐσδύστηκε... Ἐυπνᾶ καὶ βλέπει ἀκόμα
τὸ γόφτο, ποῦ ροχάλιαζε κι' ἐπάνωθι του μυδρα
τοῦ φοβεροῦ τοῦ ρουπακιοῦ τὰ φύλλα, τὰ κλωνάρια.

ΑΣΜΑ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΟΜΕΡ ΒΡΙΩΝΗΣ

«Ὅπ' ἀγαπᾶ—Συγκαπαντᾶ»

Ὁ ὕπνος ποῦναι τῆς ψυχῆς κρυφὸ περιδολάκι
μὲ χίλια μύρια βότανια γιὰ νὰ γιατρεύῃ πόνους,
εἶχε γλυκάνει τὴν καρδιά τοῦ Ὁμέρπασα Βριώνη
καὶ τοῦχε σδύσει τὴ χολή, τὴν ἀγρια τὴν ἀψάδα
στ' ἀνδρειωμένα σωθικά. Καμμιά φορὰ στὸ νοῦ του
τὸ διάνεμα γοργὰ γοργὰ τοῦ ἀλόγου του ἔπερνουσε,
τ' ἄκουε ποῦ χλημήτιζε... στὸ φυσσομανητό του

τ' ἀντιδοῦσανε ταῦτά, τὸ ἔλκεσαν τὰ ματιά,
κι' ὕστερα πάλ' ἐπλάκωνε μὲ τὴ χερὰ τῆς νίκης
κάθε πικρὸ συλλογισμό, κι' ἄκουε νὰ φωτίζουσι
τὸ μέτωπό του τὸ τραχὺ παραδοξιακὸ ἔκπιδμα,
ἀνδραγαθίματα παλῆρα, χρυσοπλακωμένα νέφη,
μ' ἓνα χαμόγελο πικρὸ γιὰ τὸν Κισσὸ Μαχητῆ.

Τὰ παρασμένα χρόνια του, τῶνα συμ' ἀπὸ ἄλλο,
μισσοῦσμένα, σκοτεινά, χωρὶς νὰ τὰ φωτίζῃ
τῆς νεότητος τὸ ἡμέρωμα, τὴ μνήμη του χτυποῦσε
μὲ τὸ νεκρὸ τους τὸν ἄφρο.— Φωμῆθηκε τὴν ἔσρα
ποῦ φρονιασμένος βυσσιλιαῖς στοῦ ἀλόγου του τὴ βράχη,
μ' ἓνα, μὲ δύο πηδῆματα, βροσιὰς, ἀνεμοζάλη,
πετάχθηκε στὴν Ἀραπιά.—Τὰ σωτικά του τότε
δὲν τὰ φαρμάκωναν κρυφοὶ καὶ φλογισμένοι πόθοι,
οὔτε τοῦ κόσμου ψευτικαὶ ἀνταρπαιαὶ καὶ δόξαις.
Τ' ἄρεσε νάχη μοναχὰ πρωτοπαλλήκαρά του
μὲς στὴν πλατεία τὴν ἐσθιακὴ τὰ δύο του φτεριστήρια,
τὸ δαμακί του τὸ σπαθί, κι' ἐκεῖ νὰ παρκετῆχῃ
μὲ τοῦ Σιμοῦν τὸ φύσημα ποῖος νὰ πρωτοπεράσῃ.
Ἵστερα τὸν ἐμάγαθε τ' Ἀλήπασα τῆστέρι,
στὰ νοῦ του ἐσπιτοδόκισαν τιμαὶς καὶ μαγκλιεῖς,
κι' ἐπῆρε τὸν ἀνήφορο... Ἀνέβαινε τρεχάτος...
Ἐμπρὸς τοῦ ὁ βράχος τοῦ Σουλίου, θεαχτιστος, δὲν σκύπτει
νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ διαδῆ. Γκιστῆ... γυρίζει πίσω,
μὲ λίγο χιόνι στὰ μαλλιά, μὲ καταχνιά στὴν ὄψη.
Περνοῦν ἡ μέραις σὰ νερό... Ἀνέλπιστο λιοδόρι
τὴ φλόγα τοῦ Τεπελενλῆ τὴ σδαί, τὴ συναπαίρνει.
Πόλεμος, πάντα πόλεμος... Στάγματα μέρα νύχτα...
Τότε γιὰ τὸν Ἀλήπασα. Τώρα... γιὰ ποῖονε τώρα...
Ἡ μοῖρα τὸν ἐγλύκωνε μὲ τὰγκαλιόσμητά της
καὶ φιλενάδα του πιστὴ ἔχτες στὴ Χαλιοσμάτα
τῶστροσε δάρναις νὰ διαδῆ... Ἄν ἐσφιγγε τὰ φρύδια,
στὸ θέλημά του ἡ Ἀρδανιὰ μὲ τρόμο ἐπροσκυνούσε.
Κρατεῖ στὰ χέρια του σφιχτὰ δεμένο τὸ λειοντάρι
ποῦ τοῦχε φράζει τὰ Θερμιά... Γιατί, γιατί θὰ νῆναι
πάντοτε ἴσκιος κι' ὄχι φῶς... Μ' αὐτοὺς ποῦ πολεμοῦσε
γνωρίζει ὅτι τὸν ἔδεναν παληαῖς ἀδερφοσύνας.
Πῶς μιὰ φορὰ κι' ἓναν καιρό, μιὰ μόν' ἦταν ἡ ρίζα
καὶ χίλια τάντηρρίμματα... Στὰ στήθια του ἀναδράζουσι
σὰ στὸ κυδέρτι ἡ μέλισσαις πρὶν ὁ γονὸς κινήσῃ,
ἀμέτρητα φαντάσματα, καὶ πότε ὁ λογισμὸς του,
ἀνήμερο ἀγριοπούλαρο, πετιέται, λειδαδεύει
καὶ βόσκει μὲς στὰ ὄνειρατα, πότε τοῦ παρασταίνει

την ἄβυσσο, πού ἐρρούφηξε τὸ βράχο, ποῦχε χεῖρσι
 μὲ στοιχειωμένα ριζιμὰ στὰ Γιάννινα ὁ Βιζύηρος,
 καὶ τότε ἐνύχτωνε ἢ χερὰ μὲ μιὰ στὸ μέτωπό του,
 ἐπικραίναν τὰ χεῖλη του, κι' ἀντριχίλις κρύβας
 τοῦ ράγιζαν τὰ κόκκαλα καὶ τῶκοδαν τὸ αἶμα.

Τεντώνει τὸ παράθυρο. Βλέπει π' ἀστρογαλιάζει
 τὸ χάραμα στὸν οὐρανό, καὶ τᾶστρα λίγο λίγο
 νὰ κρύδωνται, νὰ φεύγουνε, καθὼς κατακαθίζουν
 βαθειὰ στὰ φυλλοκάρδια του καὶ σβύδονται τῆς ψυχῆς του
 τὰ κούφια τᾶστραπέδροντα... Εἰσνοίγει τὸ ρουπάκι...
 Χτυπᾷ τὰ χεῖρα τρεῖς φορὰς: Ὀσμάν!... Ὀσμάν!... τὸ
 [Διάχο!]

— Δεβέντη, ἢ περηφάνεια σου, τὸ φτερωτό σου μάτι
 σὲ λέν παιδί τῆς Ρούμελης... Σ' εἶσ' ὁ Θανάσης Διάχος;

— Ὅλος... Μὲ ξέρεε ἢ Ἀρβανιτιά, κ' ἢ πέτρας μὲ γνωρίζουν

— Καὶ πῶς ἐπιάστης ζωντανός;

— Δέκα χιλιάδες κ' ἕνας.
 Ὁ Χάρος μ' ἀπαρνήθηκε, καὶ τὸ στερνό μου βόλι,
 ἐποῦ τὸ φύλαγα γιὰ μέ, σὰς τῶδωκα κ' ἐκεῖνο.

— Ἄν ἐπεφτα στὰ χεῖρα σου, τ' ἤθεες μὲ κάμη, Διάκε;

— Θὰ σοῦ φοροῦσα τᾶρματα, νὰ ματωθοῦμε πάλε.

— Μὴν ἀγριεύεσαι μ' ἐμέ. Πρὶν σ' εὔρω στὴ Δαμάστα,
 σ' ἀπάντησα στὰ Γιάννινα. Στὸν ἴσκιό τοῦ Βιζύηρη
 δὲν ἐλημέρεασες καὶ σύ;

— Ὁμέρπασα Βριώνη,
 πνίγει τὸ δένδρο κι' κισσός μὲ τᾶγκαλιὰσματά του.

— Κι' ἔταν τὸ δέντρο ξεραθῆ καὶ γύρη τάντιστύλι,
 Θανάση Διάκε, κι' ὁ κισσός, τὸ ξέρεεις, γονατίζει.

— Ὅχι, μὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Γένους μου, δὲν πέφτει.
 Τῆ γῆ, πού τὸν ἀνέθρεψε, μὲ τὰ βλαστάρια ζώνει,

κι' ἐποῦ ἀπάντησα ριζιμὸ κι' ἐποῦ εὔρω χαρμαῖδα
 γενειάζει ἐκεῖ ραιεὶ ραιεὶ, κ' ὑπαίνει τὸν πλοκό του,
 ἀδιάδατη γερουσία, πικρή κ' αἰώνια φρόνη,
 γιὰ κείρους πού συνήθισαν... νὰ παρασυνορίζουν.

— Θανάση, θὰ λησμονήσας... Ἐχτὲς στὴν Ἀλαμάνια
 ἐγὼ δὲν ἀνοιξα πορεῖα;

— Ὁμέρπασα, φυλάξου
 στὸ γύρισμά σου μὴν εὔρηξ ὄρθα τὰ κόκκαλά μου
 καὶ σ' ἐμπόδισον νὰ διαβῆς.

— Νὰ μὴ γυρίσω πίσω
 τῶμαθα πάντ' ἀπὸ παιδί, καὶ τὰ μαθηταροῦδια
 τ' Ἀλήπασα δὲν σκιάζονται, Θανάση, βρουκλάχους.
 Σὺ τὸ γνωρίζεις, πολεμῶ, γιὰ τὴ τροφή, χαρὰ μου,
 εἶν' ὁ καπνός τοῦ τουφεκιοῦ. Μὲ σὰς δὲν ἔχω πάθος.
 Μ' ἀρέσει μέσα στὴ φωτιά νὰ βλέπω τὸ σπαθὶ μου
 νὰ φέγγη, νὰ σπιθοσάλη, νὰ μὴ θολώνη ἐμπρὸς σας.
 Ζηλεύω τὴν παλληκαριά, δὲν τὴν φθονῶ σὰν ἄλλους...
 Κι' ἔταν ἐγὼ στὰ Γιάννινα, ἐσέ, τὸ γυιὸ τ' Ἀνδρούτσου,
 τοῦ Καραΐσκου τὸ παιδί, τὸ Θόδωρο τὸ Γρίδα,
 μὲ τᾶλογά σας ἐδλεπα νὰ λάμπετε στὸν ἥλιο,
 ν' ἀνεμοστροδιλίζετε, σὰς ἐχαιρόμουν, Διάκε,
 κ' ἔλεγα μέσα μου κρυφά, ἕνας Θεὸς τὸ ξέρεε,
 νᾶμουν ἐγὼ τὸ σύγγενο καὶ σεῖς τᾶστραπελέκια...
 Καλὸς καιρὸς ὁποῦτανε!... Τώρα καὶ σὰς κ' ἐμένα
 μᾶς ἀρπαξε τὸ σύφλογο καὶ ξεζευγαρωμένους
 μᾶς δέρν' ἢ ἀνεμορριπή... Θέλεις νὰ ζήσης, Διάκε;...

— Ἐνας μ' ὀρίζει τὴ ζωὴ, ὁ, τ' εἶπε θὰ νὰ γένη.
 Πῶς μὲ ρωτᾶς, Ὁμέρπασα;... Τὸ χέρι τὸ δεξὶ μου
 τῶχασα χτὲς μὲς στὴ φωτιά. Μὲ τᾶλλο ὄρφανεμένο
 δὲ θὰ χορταίνω σκοτωμό.

— Μὲ φτάνει τὸ ζερβὶ σου.
 Ἄν εἶχες δυὸ δὲ σ' ἤθελα... Ζύγωσε κι' ἄκουσέ με...
 Ὅταν μέσα στὰ Γιάννινα, Θανάση, ὁ Οἰκονόμος
 μὲ χιόνια, μὲ τρισκότειδο, στὸ σπιτί τοῦ Κροκίδα
 κλεφτὰ σὰς ἐσυμάζωνε, κι' ἀγρυπνοὶ κάθε βράδυ
 ἐδιαλογίζεστε μαζί πῶς νὰ τὴν καταπιῆτε
 τοῦ Ἀλήπασα τὴ δύναμη, τὰ μάτια τοῦ Ταχίρη
 πιστὰ σὰς παρομόνευαν κ' ἐφέγγαν στὸ πλευρό σας
 ἀκοίμητα σὰν τὰ κερὰ, πού ἀνάφτετε τὴν ὄρα
 ὁποῦ σὰς ὄρμιζε ὁ παπάς στὸ Τετραδάγγελό σας.

Μιά μέρα μ' ἔκραξε ὁ Ἄλκις... Τὰ φρούδια του μαχαίρι,
τὰ ^{ἄνω} ^{πρὸς ἀνοιχτές}... Μοῦ λέγει... Ὁμῆρ Βριώνη,
ὁ ^{ἄνω} ^{πρὸς ἀνοιχτές}... Καὶ βγάινε ἕνα δερφέρι,
ὅπου εἶχε τὸν κόρφο του. Μοῦ τῶδωσε καὶ φεύγει.
Τ' ἀνοίγει τὸ ἀνατρίχιασα... Δὲν ἔλειπε κανέννας...
Ἀστράφανε τὰ μάτια μου, ἢ γλῶσσα μου φικράκι...
Ἐγὼ φονιάς;... Καὶ μ' ἀπιστία... Ἐγὼ, Θανάσης Βάγιας!...
Διαβάσω ἀκόμα... Τί νὰ ἰδῶ; Μὲ τὸν Ἀλέξη Νούτσο,
ὅπου τὸν εἶχε σὰν παιδί, βλέπω τὸν Γεώργη Κίτσο...
Ἐπρεξί στη Βασιλική... Πέρτει στὰ γόνατά του
καὶ τὸ λειοντάρι ἡμέραψε... Πῆς μου, Θανάση Διάκε,
ἔξερεις γιατί σὰς ἔσωσα;...

— Δὲ θέλω νὰ τὸ μάθω,

— Θυμήθηκα τὸν πάππο μου, ποῦ στὰ γεράματά του
μῶδινε πάντα μιὰν εὐχή, ποτὲ νὰ μὴν ξεχάσω...
ὅτ' εἶμαι... βασιλόπουλο...

— Μὰς τοῦπε καὶ ὁ Κύρ Μάνθος.

— Κι' ὅτι ἡ γενειά μου μιὰ φορά τῆς Μουζικιῆς τὸ θρόνο...

— Χριστιανὴ κι' ὀρθόδοξη, κληρονομικὰ τὸν εἶχε...

— Θανάση, δὲ σ' ἐρώτησα. Μὴ μ' ἀντικιόδεις, πᾶψε...
Ἐχάθηκε ὁ Ἀλήπιας καὶ μὲ τὸ χαλασμένο του
ὁ σπόρος, ποῦ ἐκοιμώτουσε κρυφὰ μὲς στὴν καρδιά μου,
ἀνάδωκε κ' ἐγέννησε τὸ γκαθερὸ κουλουδί,
ποῦ μέρα νύχτα μὲ κεντᾷ... Εἶδες τὸ γυιὸ τ' Ἀνδρούτσου;

— Θὰ τὸν εὐρῆς στὸ δρόμο σου.

— Θανάση, θὰ γνωρίζεις
ὅτ' εἶμεθα σὰν ἀδερφοί. Τὸ μυστικὸ, ποῦ σοῦπα,
μὰς δίνει τὴν ἀπὸ καιρὸ... Σπαθί, φωτιά, τουφέκι
στοὺς ξένους ὅπου ἐπάτησαν τὰ χῶματά μας, Διάκε.
Ἐμὲ μὲ φτάνει ἡ Ἀρβανιτιά, καὶ τᾶλλα, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
νὰ τὰ κρατήσετε ἔλα σεις, χῶμα, κλαρί καὶ πέτρα.

— Κι' ἀφοῦ σ' ἐκάμανε πασᾶ, μὲ μιὰς τὰ ὄνειράτά σου,
Βριώνη, τὰ λησιμόνησες καὶ δεῦλος τοῦ Μεχμέτη
σκοτώνεις τοὺς συντρόφους σου...

— Διάκε, νερὸ κι' ἀλάτι...
Ἐσ' εἶσαι ἀκόμα ζωντανός, καὶ τὸν Κίσο Βιζήρη
τὸν ἔχομε στὰ νύχια μας· μ' ἕνα σου λόγῳ στυέται...

Δὲν ἔξρω παρακάλεισες, δὲ διακονεῖται γὰρ ἔρω...
Στοιχάσου... ἢ ἔρωσε φεύγουμε... καὶ πῆς μου, καὶ ἢ ἔρω:

— Ἐφῆς τὰ παλληκάρια σου, Ὁμῆρπασα Βριώνη,
τὸ δαχτυλίδι μ' ἔρπαξαν καὶ τὸ φορεῖς στὸ χέρι...
Πρὶν ἀπαντήσω... τὸ φιλεῖς:

— Καὶ τί σημάδια φέρνει;

— Ἐκαίνοι, ποῦχαν μιὰ φορά, Βριώνη, οἱ γέροντές σου,
ἕνα δικέφαλο ἀγρὸ μὲ τὰ φτερ' ἀπλωμένα
κ' ἐπάνωθι του τὸ Σταυρὸ...

— Θανάση... καὶ ἢ ἔρω:

— Ὅχι!... Δὲν δίνω σ' ἀπιστον οὔτε μιὰ χούφτα χῶμα
ἀπὸ τῆ γῆ μου τῆ γκουκαῖ, οὔτ' ἀπὸ τὰ νερά μου
δὲ δίνω μιὰ σταλαματιά.

— Τὸ κοίμα στὸ καιμὸ σου...

Ὁσμάν!... πῶς ἤρθε;... τί θὰ πῆς;

— Ὁμῆρπασα, ὁ Βιζήρης.

Ἀκούστηκ' εἶω ἀναθρασμός, φωναῖς ἐκτρισημέναις
κι' ἀλόγωνα ποδοβολή... Δαϊλιάζει, ἀνατρίχιαζει
ὁ λύκος τῆς Ἀρβανιτιᾶς... τρέμ' ἢ φωνῆ του... ἀχνίζει.

— Θανάση, τὸ κεφάλι μου...

— Μὴ σκιαζέσαι. Μαζὶ μου
τὸ μυστικὸ σου θὰ ταφῆ... τῶχῳ βρασιὰ κρουμμένο.

— Καὶ σὺ τί θέλεις ἀπὸ μέ;... Στὸν κόσμο κάτι ὀρίζω.

— Δὸς μου τὸ δαχτυλίδι μου.

— Στὰ χέριχ σου, Θανάση,
ἀλυσσωμένα θὰ φανῆ, καὶ θὰ μὲ μαρτυρήσῃ.

— Ἐδῶ... στὸ στόμα... γρήγορα... φέρε το... πῆθασέ το.

Τοῦ τῶδωσε ὁ Ὁμῆρπασας. Στὴ φλογερὴ χαρὰ του
τ' ἔρπαζει ἐκαίνοσ, τὸ φιλεῖ, δὲν τὸ χορταίνει ὁ Διάκος.

Ἀκόμη τ' ἀνασπάζεται καί, κοινωνικά στερνή του,
τὸ καταπίνει λαίμαργα, λὲς κ' ἤθελε νὰ δώσει
στὸ εἶδωλό του τὸ γλυκὸ τὰ σπλάχνα του κιδοῦρι.

Πλακώνει ὡστόσο κι' ὁ Κισσός. Μάυρη θολή πλημμύρα
τὸ πάτημά του ἀκολουθεῖ σὰν νάταν ἓνα κῶμα
πῶσερνε φύκη στὸ γυαλό. Τ' ἀσπράδι τοῦ ματιοῦ του
ἔσταζεν αἷμα καὶ χολή...

— Ὁμέρπασα Βριώνη,
μὰ τῶνας εἶναι τοῦ Θεοῦ ὁ φοδερὸς προφήτης,
ἂν ἔλειπαν τὰ σίδερα σ' αὐτὸ τ' ἀγριοπούλι,
θὰ πίστευα πῶς εἶσαι σὺ κατὰδικος καὶ φταίστης...
Τόσο σὲ βλέπω ἀνόρεχτον! Ἐχτὲς στὴ Χαλκομμάτα
δὲ σοῦ πονοῦσεν ἡ καρδιά νὰ βλέπης τάλογὸ σου
κουφάρια νὰ ποδοπατῆ, στὸ αἷμα νὰ βαλτώνη,
καὶ τώρα σὰν κ' ἐμούδιασες!

— Βιζήρη, οἱ Ἀρβανίταις
ἔχθροὺς δεμένους δὲ χτυποῦν.

— Καὶ μάλιστα ὅταν λάχη
νάσαι παληοὶ των σύντροφοι... Ἐμεῖς, Ἀνατολίταις,
σύγγεφα διαδατάρικα, ὅταν περνοῦμ' ἐδῶθε,
Ὁμέρ Βριώνη, μάθε το, χαλάζι φορτωμένο:
κι' ἀστροπελέκια φλογερά, δὲν ἔχομε στὸ νοῦ μας
παρὰ πῶς νὰ πλατύνωμε τὴν ἐρημιά, τὸ μνήμα.
Οὔτε τὸ σπόρο μὲς στὴ γῆ, οὔτε κλαρὶ στὸ λόγγο,
οὔτε παιδί μὲς στὴν κοιλιὰ θ' ἀφήσωμε νὰ ζήσει.
Ὡς τὰ θεμέλια χαλασμός. Γιὰ πεντακόσια χρόνια
σ' αὐτὰ τὰ στεερολίθαρα, π' ὅσο καὶ ἂν ἔχουν χῶμα
τ' ἀπόχτησανε τρώγοντας ἀπὸ τὰ κόκκαλά μας.
Μάτι ποτὲ δὲν ἔκλεισε οὔτ' ἓνας Μουσουλμάνος
χωρὶς νὰ ἰδῆ στὸν ὕπνο του νὰ λάμψη ἓνα τουφέκι
ἢ νὰ σφουρίξῃ ἓνα σπαθί. Ἦρθε στὸ χτένι ὁ κόμπος.
Θὰ ξεχωριάσω αὐτὴν τὴ γῆ. Θὰ ἰδῶ στὰ σωθικά της
ποιὸς δαίμονας ἐφώλιασε. Κι' ἀλλοίμονον σ' ἐκεῖνον
ποῦ μ' ἀντικόψη, Ὁμέρπασα, καὶ ποῦ τὸν εἶρω ἐμπρός μου...
Τί λὲς ἐσὺ Χαλήλμπεη; κι' ὅσοι πιστοί, τί λέτε;

— Βιζήρη, ἐχάθηκε ἡ Τουρκιά. Πενήντα παληοκλέφταις
μὰς ἐξεμάτισαν. Ἀμάν! Θέρισε, σάριασέ τους
σ' ἓνα ρογὸ καὶ κάψε τους. Πελέκα αὐτοὺς τοὺς λύκους·
ξεσπέρμεψέ τους ἀπ' ἐδῶ, κ' ἡ στάχτη τους, Βιζήρη,
ἄς ριπιστῆ στὸν ἀνεμο νὰ μὴ ματαφυτρώσουν.

— Ὅχι, δὲ χάνει τ' ἡ Τουρκιά. Νὰ κλαῖτε τὸ μερμήγκι,
π' ἔταν ἡ μοῖρα τ' ὄργιστῆ, μὲ ψαθικά στερῶρια
βγαίνει στὸν κόσμο καὶ πετᾷ. ἢ στὸ νερὸ νὰ πᾶσῃ
(δὲν εἶν' ἀλήθεια, Ὁμέρπασα;) καὶ θὰ βρεθῆ πονημένο,
ἢ θὰ τ' ἀρπάξῃ τὸ πουλί... Ποῦσαι τὸ παλληκάρι,
ποῦ χτές μ' ἀνδρειεύτουνε;

— Ἐδῶμαι, καὶ σ' ἀκούω.

— Ποιὸς εἶσ' ἐγὼ δὲν τὸ ρωτῶ. Γιὰ μὲ τὰ ἐνόματά σας
θὰ νὰ σδυστοῦν ὅλα μὲ μιὰς, κ' εἶναι καιρὸς χαμένος
ἔμεῖς νὰ τὰ μαθαίνουμε. Θέλεις νὰ προσκυνήσῃς
καὶ νὰ δεχτῆς τὴν πίστη μου;

— Κισσέπασα, δὲ θέλω.

— Θὰ νὰ σὲ ψήσω ζωντανόν.

— Ἐμεῖς οἱ παληοκλέφταις
ἔχομε σάρκα κἀκοψῆ.

— Χαλήλμπεη!... δικός σου.

ΑΣΜΑ ΕΚΤΟΝ

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ

Ποτὲ τοῦ ἡλίου ἡ εὐμορφιά, ποτὲ τῆς γῆς ἡ νειότη,
κ' ἡ περηφάνεια τοῦ βουνοῦ, τοῦ δέντροῦ ἢ πρασινάδα
κ' ἡ λευτεριά τοῦ ξηφτεριοῦ, ποτὲ τόση γλυκάδα,
τόση κρυφὴ μοσχοβολιά δὲν ἔχυσαν τριγύρω
στὸ Διάκο, ποῦ ψυχομαχᾷ. Τυφλὴ καὶ μανιωμένη
τὸν ἐκυλοῦσε ἡ Λιαπούριά.—Κεχρὶ παραδομένο
στὰ δόντια τοῦ νερόμυλου, τριμμόψυχα ριμμένη
μὲς στὸ λαρύγγι ἐνός θεριοῦ, προσάναμμα, ἀποκλάδι,
χλωροκομμένο φρύγανο, ποῦ τῶσοκεν ἡ φλόγα,
ὀλόγουρά του ἐκύτταζε, σὰν νάθειεν ἀκόμα
νὰ καταπιῆ μὲ μιὰ ματιά, νὰ κρέψη στὴν ψυχὴ του
τὴν ἔρημη τὴν πατρίδα του κ' ἐκεῖ στὸν ἄλλον κόσμο
νὰ τήνε πάρῃ συντροφιά.—Ἐπέρασε ἀπ' τὸ νοῦ του
φτωχὴ, κακογεράματη κ' ἡ δύστυχὴ του ἡ μάνα
μὴν ἔρθῃ ὥρα γιὰ ψωμί τὸ χέρι τῆς ν' ἀπλώσῃ,

καὶ μὴν πεθάνῃ νησιτικῇ. Ἐπάγωσε ἡ καρδιά του
κ' ἔνα κελεύδημα γλυκό, πλασμένο μ' ἔλα τάνθη,
ποῦ τρέφ' ὁ κήπος τῆς ζωῆς, τοῦ φύτρωσε στὰ χεῖλη:

«Γιὰ ἰδέες καιρὸ ποῦ ἐδιέλεξεν ὁ Χάρος νὰ μὲ
τώρα π' ἀνθίζουσιν τὰ κλαριά, ποῦ βγάν' ἡ γῆ
[πάρη,
[χορτάρι».

Λὲς κ' ἤθελε πρὶν ἀνεθῆ στοῦ Πλάστη του τὸν κόρφο,
τῆ ραγιαμένη του καρδιά νὰ σχίσῃ γιὰ νὰ φύγουν
τῆς νεότητος του τάρωματα, ποῦ δὲν χωροῦν στὸ μνήμα.

Τὸν ἐπατοῦσαν τάλωγα κι' ἄγρια μεθυσμένα
τόνε διακοῦν στὸ πρόσωπο. Τάγέρι, φορτωμένο
φοβέρας καὶ περίγεια καὶ φλογισμένα χνώτα,
τριγύρω του ἐκουφόβραζε. . . Κανένα χηλιδόνι
δὲ φαίνεται στὸν οὐρανὸ νὰ τὸν παρηγορήσῃ. . .
Ὁ δρόμος ἀτελείωτος! Δεξιὰ, ζερδιά του τοῖχος
ἀνταριασμένοι οἱ Γκέγκηδες. . . τοὺς ἀνακράζει ὁ Διάκος. . .

«Δὲν εἶν' κινένας ἀπὸ σὰς καθάριος Ἀρδανίτης
νὰ ἐντρέπεται τῆ γύμνια μου, τὴν καταφρόνησῆ μου,
νὰ μοῦ φυτέψῃ ψυχικὸ στὸ μέτωπο ἕνα βόλι; . . .»

Βουδοί, δὲν ἐταράχθησαν, τόνε θωροῦν μὲ τρόμο.
Ἐφούσκωε ὁ κατακλυσμός. . . Στὸ διάδα του ἕνας χτύπος
ἀκούστηκε μικρός. . . μικρός, σὰν νᾶθε ξεροσκάσει
τοῦ λύκου τᾶνασῆκωμα, σὰν νᾶθε ἀπλώσῃ χέρι
στοῦ πιστολιοῦ τὸ σκάνδαλο. . . Ἀνάμεισ' ἀπ' ἀπὸ τόσους
μήπως ἐξύπνησε κανεὶς, ὅπου ἦταν παλληκάρη; . . .
Ἐαφνίστηκε ὁ Χαλὴλμπης. . .

— Σκυλί, ὅποιος κι' ἂν εἶσαι,
τὸν ἔχω λάθει χάρισμα. . . εἶναι δικό μου ψῶνι. . .
Μάθε το. . . κάτου τάρματα. . .

Καὶ σὰν τῆ νυχτερίδα
κολλάει στοῦ Διάκου τὰ μαλλιά. Ἐανάπτουσε οἱ φονειάδες.
Ἀψώνει πάλ' ὁ θόρυβος. Τρέχουν, πηδοῦνε, σκούζουν
κι' ἀποσταμένοι πλακωτοὶ στοῦ ρουπακιοῦ τὸν ἴσκιο
ἀράζουσε καὶ στέκονται. Ἀκίνητος ὁ γύφτος
τὸ φοδερό τὸ σύνεργο στὰ χέρια του ἐκρατοῦσε,
τοῦ Χάρου παραδλάσταρο, τοῦ τάφου σημαδοῦρι.
Ἐμπρὸς του, πίσω του βαθειά, διχαλωτοὶ δυὸ ψήσταις
μπηγμένοι βρίσκονται στῆ γῆ. Ὁ πρῶτος στὸ κεφάλι,

ὁ δεύτερος στὴν ποδαριά. Σωρὸς χλωρὰ κλωνάρια
καὶ θρόκια ποῦ ξεσπύριζαν. . . Το δέντρο παραστάτης.

«Πλάστη, μεγαλοδύναμη! Χριστὴ! παράλας με.
Βρέξε στῆ φλόγα μου θροσιὰ καὶ κάμε αὐτὴν τῆ στάχτη
ποῦ θὰ ν' ἀφήσῃ τὸ κορμὶ τοῦ δούλου σου. Πατέρα,
νὰ μὴ τὴν πάρῃ ὁ ἄνεμος καὶ νὰ μὴ μείνῃ στεῖρα».

Ἐἶπε καὶ παραδόθηκε. Δεμένος στὸ δρομάρι.
ὁ μάρτυρας σιγὰ σιγὰ παρακαλεῖ τῆ φλόγα
μὲ τὸν καπνὸ τῆ σάρκα του, ποῦταν γομνῆ, νὰ κρούγῃ.
Γυρίζει ὁ γύφτος τὸ σουδλί. . . Τὸ χέρι του ἀνεμίδι. . .
Κι' ἔταν ἐμένανε νεκρὰ καμμιὰ φορὰ ἀπὸ θεῖλια
τάρωρεσμένα δάχτυλα καὶ τάρωρεν ἡ πύρη,
τότε ζυλιαῖς καὶ σάλαγος, κεντήματα καὶ πέτρες.
Φωνάζει κι' ὁ Χαλὴλμπης. . .

— Παλιγόγαρε, ἀνδρείψου! . . .

Μέρισσε ἐκεῖνο τὸ δαυλί. . . γιὰ ἰδέες, ἀνάθεμά το!
τί γλώσσαις ὅπου ἐπέταζε, καὶ πῶς τὸν ἔχει ζῶσει! . . .
Θὰ τὸν ρουφήξῃ γογγόρα. . . Ταράξου! . . . μέρισέ το! . . .

Κι' ὅσο κι' ἂν ἐσπρωχῆ ὁ φονεῖας τὸ μυστικὸ τὸ ξύλο,
τόσο ὁ καπνὸς τὸν ἐπνιγε, τόσο θεριεύει ἡ φλόγα.
Διώχνει τὸ γύφτο ἡ ἀνακαμπή, κι' ὁ κόσμος τρομασμένος
φεύγει τὸ στόμα τοῦ στοιχειοῦ. Ἀνάπτουν τὰ δεμάτια
ποῦσαν τριγύρω σωρικιστά. . . Τοῦ ρουπακιοῦ τὰ φύλλα
φωτοκαμμένα ρέουσε. . . Κανένας δὲν ξανοίγει
ποῦναι τοῦ Διάκου τὸ κορμὶ σ' αὐτὴν τὴν καταδόθρα.

Κατακαθίζουσι ἡ φωτιαῖς. . . τρέχουν σιμὰ μὲ φόβο. . .
Ἄφαντο τάγιο λαίψανο! . . . Σκαλίζουσε τῆ στάχτη
μὴν εὔρουσι ἕνα κόκκαλο, μὴ δοῦν ἕνα σημάδι. . .
Τίποτε! . . . δὲν πιστεύουσε. . . Σκάφτουσε, ζεδιαλέγουσι
τὰ πεθαμένα κάρδουνα. . . Τίποτε! . . . χτύπα, κέντα,
μιὰ σπῖθ' ἀστράφτει ἀπὸ τῆ γῆ. . . Σηκώνουσε τὰ μάτια
καὶ βλέπουσι ἕνα φτερωτό, χρυσοῦ δαχτυλιδάκι,
ποῦ ἀνέδαινε στὸν οὐρανὸ. . . Πότε, Θανάση, πότε
θὰ νάρθῃ πάλαι νὰ μᾶς βοῆ καὶ ποιὸς θὰ τὸ φορέσῃ
τὸ φυλαχτό σου τᾶκριδὸ; . . . Πότε, Θανάση, πότε; . . .

Ρυάζονται, φεύγουσι τὰ θεριά. Κλεφτὰ κλεφτὰ κι' ὁ γύφτος
χωνεύει στὴν κουφάλια του. Κανεὶς δὲν ἀπομένει
παρ' ἢ ἀχτίδες τοῦ ἡλιοῦ, ποῦ ἀσπάζονται τὸ μνήμα!

ΦΩΤΕΙΝΟΣ

ΔΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΩΤΕΙΝΟΣ Ο ΖΕΥΓΟΛΑΤΗΣ

— Παρ' ένα σβάλο, Μητρο,
καὶ διῶξ' ἐκεῖνα τὰ σκυλιά, ποὺ μοῦ χαλοῦν τὸ φύτρο.
Ὁ χερουλάτης ἔφαγε τ' ἄχαρα δάχτυλά μου
καὶ στήν ἀλετροπόδα μου ἐλυώσαν τὰ ὑπατά μου.
Δυὸ μῆνες ἔρρεψα ἐδαδῶ, ἐσάπησα στή νόπη
μ' ἀρρώστια, μὲ γεράματα! Βασάνα, νήστεια, κόποι
γι' αὐτὸ τὸ ἔρμο τὸ ψωμί. Καὶ τώρα ποὺ προάινει
οἰκουρό, χολάτο ἀπὸ τῆ γῆ, ποὺ πρὶν τὸ φᾶν χορταίνει
τὰ λιμασμένα μου παιδιὰ, νὰ τὸ πατοῦν ἐμπρὸς μου
μὲ τόση ἀπίστευτη ἀπονιὰ οἱ δυνατοὶ τοῦ κόσμου! ...
Ἐξέχασες καὶ δὲ μ' ἀκοῦς; ... ἐσένα κράζω, Μητρο,
διῶξε, σοῦ λέγω, τὰ σκυλιά, ποὺ μᾶς χαλοῦν τὸ φύτρο...

— Εἶναι τοῦ Ρήγγα, δὲν κοτῶ... Γιὰ κούτταξ' ἐκεὶ πέρα
νὰ ἰδῆς τί θρῶς ποὺ γίνεται, τί χλαλοή, πατέρα!

— Τί Ρήγγας, τί Ρηγγόπουλα! Εἶν' ὁ καινούριος κύρης,
ποὺ πλάκωσε μὲ ξένο βιὸ νὰ γένη νοικοκύρης.
Παληφόραγκοι, ποὺ πέφτουνε σὰν ὄρνια στὰ ψοφίμια,
ἐκεῖνοι πάντα κυνηγοὶ καὶ πάντα ἔμεις ἀγρίμια.
Καὶ σὺ τοὺς τρέμεις, βούδαλε! Παιδί μὲς στή φωτιά σου,
ποὺ τρίβεις στουρναρόπετρα μ' αὐτὰ τὰ δάχτυλά σου,
πῶχεις τετράδιπλα νεφρὰ καὶ ριζιμιὸ τὰ στήθεα,
τοὺς βλέπεις καὶ σὲ σκιάζουνε! Ὁ δοῦλος, εἶν' ἀλήθεια,
λίπο ποτάζει μοναχά, ψυχὴ κ' αἷμα δὲν ἔχει

Κι' ὁ γέροντας μ' ἀπίδρομο σὰν παλληκάρι τρέχει
κι' ἀρπάζει τὴν σφεντόνα του. Ἔχει χολή 'ς τὰ μάτια.
Μὲ τὸ σφυρὶ του ἕνα γουλι τὸ σπᾶ σὲ δυὸ κομμάτια
καὶ τὸ σταφνίζει στὸ καυκί. Γοργὰ τὴν ἀνεμίζει

(*) Ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν πραγμασίαν τοῦ Χόφφ περὶ Γρατικανοῦ Ζώφζη, μεταφρασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ I. Ρωμανοῦ, ἔλαβε τὸ θέμα τοῦ ποιήματός του ὁ Βαλαωρίτης. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον του ἀπέμεινεν ἡμιτελές, καὶ ἐκ τῶν πέντε ἀσμάτων, ὅσα ἀρχικῶς ἐσχεδιάζε νὰ συνθέσῃ, τρεῖς μόνον ἐπρόφθασε νὰ γράψῃ.

καὶ τήνε σκάει μὲ δύναμη. Ἀνοίγει τὸ λιθάρι
καὶ θυμωμένο ἕνα σκυλί πληγώνει στὸ ποδάρι,
κ' ἐν' ἄλλο χτυπάει στὸ κοῦτελο καὶ τὸ ξεπλώνει χάμου.

—Βλέπεις, ἐγὼ δὲν τοὺς ψηφῶ, μὲ τὰ γεράματά μου.

—Πατέρα, τ' εἶναι πῶκαμες!

—Περίδρομος, κεφάλαι,
μὴ βλαστημῆσω τὸ βυζί, ποὺ σῶδωκε τὸ γάλα.
Δὲ νοιώθεις πῶς τοὺς σχαίνομαι! Ὅλην αὐτὴν τὴν ψώρα
ὀπῶρχεται κάθε φορά καὶ μᾶς δαγκάει τὴ χώρα,
ὅπως εἶν' ἕνας ὁ Θεὸς κ' ἐγῶμαι Λευκαδίτης,
τὴν ἐπαιρνα ὅλη ἐπάνω μου κ' ἐπνίγομουν μαζί της.
Καὶ σὺ, τοῦ γέρου Φωτεινοῦ μονάκριβο βλαστάρι,
τοῦ λύκου τ' ἀνυπόταχτου, ἀγγόνι τοῦ Θειοχάρη
π' ἄλλη τροφή δὲν ἔλαδες νὰ φᾶς καὶ νὰ χορτάσης
γιὰ νὰ σοῦ βιάψῃ τὴν καρδιά καὶ νὰ ριζοδοντιάσης
παρὰ τὴν ἔχτρα τὴν παλιὰ, ποῦναι θεμελιωμένη
σκληρῆ, πατροπαράδοτη, ἀφθαρτὴ, στοιχειωμένη,
γιὰ κάθε ξένην ἀφεντιὰ βαθεῖα μὲς στὴ γενιά μας,
ἐσὺ, θελέσι, στέκεσαι καὶ βλέπεις τὴ σπορά μας
νὰ τὴν πατοῦν οἱ ἀλλόφυλοι καὶ χάσκεις σὰ λουρίτης...
Οὐ! νὰ χαθῆς! Μ' ἐντρόπιασες, δὲν εἶσαι Λευκαδίτης.

—Μὴ μὲ προπαίρνεις ἀδικα, πατέρα μου, εἶναι τόσο!
Περνοῦν σὰν μαῦρος σίφουνας... σφιχτὰ μᾶς ἔχουν ζῶση.
Ἐπιάσαν ἄλλοι τὰ ριζὰ κ' ἄλλοι χτυποῦν τὴ λάκκα
ξεθεμελιώνουν σχοιναριαίς, δὲν ἀφῆσαν ἀσφάλια,
φωναίς καὶ χλημητίσματα, ἀλαλαγμοὺς καὶ χτύποι...
Πᾶνε τοῦ γέρου Δημοῦλᾶ οἱ παινεμένοι κήποι,
πᾶνε καὶ φράχταις καὶ λιθιαίς! Σὰν νᾶταν λυσοασμένοι
μὲ τ' ἀλογὰ τους τοῦ ριχτοῦ ὠρμήσαν μανιωμένοι
νὰ φθάσουν ἕνα δύστυχο, πατέρα, μισολάγι,
ποῦ τῶφεραν κυνηγητὰ οἱ σκύλοι ἀπὸ τὸ πλάγι.
Λὲς κ' εἶναι ἀνεμοστρόβιλος! Ἐμπρός... ἔμπρός ἀπ' ὅλους
ἐν' ἄλογο σιδερίκο σκορπᾶ λιθάρι, σῶδῶλους,
καὶ στὴ χρυσὴ τὴ σέλα του βασιτᾶ ἕνα καβαλάρη
ὀποῦ πετᾶ σὰν ἀητὸς καὶ ποῦ κρατεῖ κοντάρι...
Πῶ! πῶ! πατέρα, χαλασμοὺς γιὰ μιὰ νεροχελώνα
δὲν εἶναι μεγαλύτερο... πῆρε τὸν ψυλλιθρόνα
καὶ τῶχασαν τὸ πάτημα... Ὀλόγουρα ἀλωνίζον
ἀμέτρητα λαγωνικά κ' ἀναποδογυρίζον
τ' ἀμπελοφύτια τοῦ Χτενᾶ, τοῦ Κούρτη τὰ λινάρια.

Ἦσαν ξελάνκου μιὰ κοπή καὶ τράζουν τὰ κριάρια
οἱ σκύλοι τους, ποῦ ἐμάνισσαν...

—Κι' ἀκόμα δὲν τοὺς τρώμε!
Τὲ βλέπεις ἂν εἶμι' ἄδικος ἔταν τοὺς καταριώμαι.

—Πατέρα μου, ἐσταμάτησαν... ὦ δυστοχία μου! Ἐφθάσαν
καὶ τὰ σκυλιὰ ποῦ ἐλάδωσες! Οἱ κυνηγοὶ τὰ πιάσαν
καὶ τᾶφεραν στὸν ἀρχηγό... Μᾶς εἶδανε, πατέρα...
Ἐχούμησαν ἐπάνω μας... ἦρ᾽ ἡ στερνὴ μας μέρα...

—Νὰ μὴ σαλέψῃς ἀπ' ἐδῶ, μὴν ἀνασάνῃς λέξη,
νὰ ἴσομε αὐτὸς ὁ πόταμος ὡς πόσο νὰ νὰ τρέξῃ.
Πιάσε τὰ βόδια μὴ σκιαχτοῦν... Ἄ Μητέρα, χέρι, χέρι...
Μόχτα, μορέ, κ' ἐπλάκωσαν... Πρόσεχε τὸ Δευτέρη.

Ὀλόρθος μένει ὁ γέροντας, θελὸς στὸ πάτημά του,
καὶ καρτερεῖ τὸ σίφουνα, ποῦ μούγκριζ' ἐμπροστὰ του.
Κάτασπρο τὸ κεφάλι του, πυκνὸ, μακρὸ τὸ γενί:
στὰ λισκαμμένα στήθαια του ἀφῶτο κατεδύει
σὰν ἀνθισμένη ἀγραμπελι, ποῦ πέφτει ἀπ' τὸ κοτρώνι
τοῦ χρόνου τᾶσπλαγγο γενί καὶ τῆς σκληραῖας οἱ πόνοι:
τὸ μέτωπό του αὐλάκωσαν, ποῦ τῶχαν κατακόψῃ.
Ὁ ἥλιος τοῦ φθινόπωρου τοῦ ρόδιζε τὴν ὄψη,
ἐτύλλωνε τὴ φλέβα του, τοῦ πύρωνε τὰ χεῖλη
σὰν κάποιος νὰ ξεπύλιζε, νᾶνασε τὸ κανδῆλι:
τῆς συντριμμένης του ζωῆς κ' ἔρριχνε στὴν καρδιά του
τῆς νειότης ἕλον τὸ θυμὸ καὶ τὰ παλιὰ ὄνειρά του.
Εἶνας ζυγὸς δὲν ἔγυρε τοῦ Φωτεινοῦ τὴν πλάτη.
Γι' αὐτόν, γιὰ τοὺς συντρόφους του, τὰ Σταυρωτὰ κ' ἡ Ἐλάτη
ἦσαν λιημέρια ἀπάτηρα κ' ἐκείθ' ἐρροβολούσαν
καὶ καθ' ἕχτρό, ποῦ φύτρωνε, τὴ νύχτα ἐπελεκοῦσαν.
Τὸ ρέμμα τοῦ Σαρακηνοῦ, τᾶγριο Δημοσάρι:
χιλίας φοραὶς τὰ χόρτασε μὲ φράγκικο κουφάρι
κ' ἦταν σωρὸς τὰ κόκκαλα, ποῦ στὴν Κουφὴ Λαγκιάδα
καὶ στὴ Νεράϊδα ἀσπρίζανε γυμνὰ στὴν πρασινάδα.
Μόνος ἀκόμ' ἀπόμεινε. Τὸ Γήταυρο, τὸν Πάλα,
τὸ Διγενῆ, τὸ Ρουπακιά, τοὺς ἔφαγε ἡ κρεμάλα,
κ' ἄλλους ἐσύντριψε ὁ τροχός. Μιὰ μέρα στὸ χορτάρι
μ' ἔναν παλιὸν παλιηκαρᾶ, τὸ γέρο τὸ Θειοχάρη,
ἐτρώγαν ἕνα λιάνωμα κ' ἐρώτησε τὴν πλάτη.
Κανείς ποτὲ δὲν ἔμαθε τί ξανοίξε τὸ μάτι
πάνου σ' αὐτὸ τὸ κόκκαλο, κ' εὐθὺς τοῦ λέει:—«Πατέρα,
ποῦ δίνεις τὴν Ἀργύρω σου;»—Τὴν εἶχε θυγατέρα
ὁ προεστὸς μονάκριβη καὶ πολυγυρεμένη...
—«Νᾶναι, παιδί μου, ὦρα καλὴ καὶ τρισευλογημένη!»

Καὶ τῶδωσε τὸ χέρι του καὶ τὴν εὐχή του ὁ γέρος.
 Ἐπὶ τὰ τότε ἡμέρησε. Εἶχεν ἀρχίσῃ ὁ ἕρος
 κ' ἐξήλεψε χερσόβουλα κ' ἀθεμωνιαίς κ' ἀλῶνι.
 Εἶδε οἱ κειροὶ ποῦσαν κακοί, φαρμακεμέν' οἱ χρόνοι,
 ὀλόγυρά του συγνεφιά... Χίλιων λογίων θερία
 ἐξέσχιζαν τὸ γένος του καὶ παντοχὴ καμμία.
 Συγνέματα καὶ χαλασμοί. Λαθρα παντοῦ καὶ λύσσα!
 Κανένα γλυκοχάραμμα, νύχτα, σκοτάδι, πίσσα.
 Ἀργήθηκε τὴν κλεφτουριά, τὰ φλογερά θναϊρά τῆς
 κ' ἔγινε ζευγολάτης.

Κι' ὁ καταράχτης τοῦ βουνοῦ ἀντὶ μὲ τ' ἄρματά του
 πέταται μὲ τὰ σύνεργα, μὲ τὰ καματερά του.
 Ἦθελε βότνια κάτασπρα, μεγάλα, τραχηλάτα,
 νᾶνα στεφανοκέρατα, κοντόσφαγα, κοιλάτα.
 Τ' ἀλλέτρι σύμμετρο, βαρὺ. Τὰ ξύλα του κομμένα
 πάντα σὲ χάση φεγγαριοῦ δὲν εἶχανε κανένα
 ποτέ τους ρόζο ἢ σκεύρωμα. Ἦθει' ἀπὸ πριναίρι
 τὸ χερουλάτη, τὰ φτερά, τὸν κέρο, τὸ σταδάρι.
 Ζυγὸ καὶ σπάθη ἀπὸ φτελιά. Κ' ἦθει' ἀπ' ἀγγιλιδα
 νᾶνα χυταίς ἢ ζεύλαις του. Μόνο ψωμί του, ἐλπίδα
 ἦτανε τὸ ζευγαρι του. Μόνη κυρά του ἀφέντρα
 στὰ χέρια του ἢ βουκέντρα.

Γέροντα τὸν ἐλάτρευε πάντα κρυφὰ ἡ Λευκάδα,
 τὸν εἶχε πολεμάρχο τῆς, χωρὶς νὰ πάρῃ ἀχνάδα
 ξένος κανεὶς τοῦ μυστικοῦ. Κι' ὅταν ὁ ζευγολάτης
 μέσα σὲ κόσμο ἐπρόβαινε, μεριάζαν τὰ παιδιά τῆς
 κ' ἐπροσκυνοῦσαν ξήσκεπα, τὸν εἶχε βασιλιά του
 φτωχός, πανόρφανος λαὸς καὶ τᾶσπρα τὰ μαλλιά του
 στὸ μέτωπό του ἐλάμπανε τὸ βαρυπληγῶμένο
 ὡσὰν κορώννα ἀτίμητη, σὰ φλάμπουρο ὕψωμένο.
 Πάνου σαυτό τὸ εἶδωλο, σαυτόν τὸν ἀσπρομάλλη
 ἀκράτητη ὄλ' ἢ φράγκικη ὄρμουσε ἀνεμοζάλη
 κ' ἐκεῖνος μένει ἀσάλευτος σὰ βράχος, ποῦ προσμένει
 στὰ στήθειά του τὰ ὀλόγυμνα τῆ θάλασσαν ὄρμισμένη.

Τὸν ἔζωσαν τὰ κύματα κ' ἔδραζε γύρα γύρα
 μελανωμένη, ἀκράτητη ἢ ἀνθρώπινη πλημμύρα,
 σὰν νᾶνε νὰ τὸν καταπιῇ. Ἀπάνου του ἐχτυποῦσαν
 φοβέρας καὶ περιέγλα. Ἐγροῦζανε, ἀλυχτοῦσαν
 οἱ σκύλοι μὲς στὰ πόδια του κ' αἱμάτωναν τὸ δόντι
 εἰς τὴ σκληρὴ τῆ σάρκα του. Καὶ αὐριγμοὶ καὶ βρόντοι

σὰν ναῦραν ἀγριογόβουνο. ποῦ μὲς' ἀπ' τὴ μονιά του
 δὲν ἤθελε νὰ πεταχῆ. Τ' ἄχαρο πῶρεμά του
 ρεθεὶ κομμάτια κατὰ γῆς. Τ' ἄλογα χλημιτοῦσαν
 κ' ἀπάνου στᾶσπρα τοῦ μαλλιά βραστοῦς ἀφροῦς σκορποῦσαν
 κ' ἐδέρναν μὲ τῆ γλώσσα τους τὸ χαλίνο στὸ στόμα
 κ' ἐφρῶμαζανε κ' ἐσκαρταν τοῦ χωραριοῦ τὸ χῶμα.
 Ἦμεν' ὁ γέροντας βουδός. Τὸ φλογερό του μάτι
 ἔγινε μόνο τῆς ψυχῆς ἀπόκρυφο παλάτι
 κ' ἐκεῖθ' ἀστράφτει ὄλ' ἢ φωτιά, ποῦ καίει τὰ σπυρικά του.
 Λὲς κ' ἔδλεπες τὸ Γένος του μ' ὄλη τὴ δυστυχία του,
 τὴ φτώχεια, τὰ γεράματα, τὴν καταφρόνησὶ του
 ὀλόρθο ν' ἀντραϊεύεται καὶ μὲ τὴ δύναμή του
 τὴ μαγική, τὴν ἀμετρον, γυμνὸ, κατακομμένο
 νὰ δεῖχνη πάντ' ἀνίκητο τὸ μέτωπο στὸν Εἶνο.

Μ' αὐτὸν τὸν ἦλιον ἐλαμπε κ' αὐτὸς ὁ ἐδομηγντάρης!

Μέσ' ἀπ' τὴ μαύρη καταχνιά βγαίνει ἕνας καθαλάρης
 καὶ τ' ἄλογό του στυματᾶ ἐμπρός στὸ ζευγολάτη...

— Ἐσὺ μοῦ πετροδόλησες, παληόγερε χωριάτη,
 τὰ δύο μου τὰ λαγωνικά :

— Μόνος ἐγὼ κ' ὄχι ἄλλοι.

— Μίλει μου ταπεινότερα... Ἀύγισε τὸ κεφάλι,
 προσκύνα τὸν ἀφέντη σου, ξέσκλιαρη, διακονιάρη!

Κι' ὁ Φράγκος τᾶσπρα του μαλλιά χτυπᾶ μὲ τὸ κοντάρι.

— Κ' ἐγνώριζες ὅτ' ἦτανε κείνα σκυλιὰ δικά μου ;

— Τὰ γνῶριζα καὶ τᾶδιωξα μέσ' ἀπὸ τὴ σπορά μου.

— Ποῦθε κατάγασαι, μωρέ ;

— Ἐδῶθε... Σφρακισάνος.

— Κ' ἐγὼ, σκουληκι ἀγνώριστο, ὁ Τζῶρτζης ὁ Γρατακίανος,
 ἀφέντης σου παντοταεινός, τύραγνος, ἀρχοντάς σου.
 Αὐτὸ τὸ χῶμα τὸ πατῶ, ἢ πέτρας, τὰ νερά σου,
 ἡμερο κ' ἀγριο κλαρί, τ' ἀγέρι σου, ἢ ψυχὴ σου,
 τὰ ζωντανά σου, τὰ παιδιά, τὸ αἷμα σου, ἢ τιμὴ σου,
 ὄλα δικά μου, μάθε το. Βουνοῦ καὶ λόγγου ἀγρίμι
 εἴτ' ἔχει τρίχα, εἴτε φτερό, σιχαμερὸ ψοφήμι,
 τὸ διαβατάρικο πουλί σέμὲ μονάχ' ἀνίχει
 κ' ἀζίζι: τὸ κεφάλι σου λαγόπουλο ἢ περδίμι.

Γι' αὐτ' ἔθε θέλω θὰ περνῶ κ' ἐγὼ καὶ τὰ σκυλιά μου·
τίποτε δὲν ὀρίζεστε κ' εἶναι κι' αὐτὴ σπορὰ μου.
Κι' οὐτ' ἄλλη τύχη ἀζίζεστε. Γενιὰ καταραμένη,
δειλὴ, κακογεράματτῃ, στὸν κόσμον ἀκόμα μένει
γιὰ νὰ πομπεύῃ τῶνομα καὶ τὴν κληρονομιά της!

Καὶ στὰ στερνὰ τὰ λόγια του ἐνοίωσε ὁ ζευγολάττῃς
ὅτι ἓνα δάκρυ ἐνότιζε τ' ἀσπράδι τοῦ ματιοῦ του
κι' ὀλόρθαις ἀναδεύονται ἢ τρίχες τοῦ κορμιοῦ του.

—Ἄν ἐξεράθη τὸ κλαρί, πάντα χλωρὴ εἶν' ἡ ρίζα
καὶ μένει πάντα ζωντανὸ ἢ ρόδι φάγ' ἢ βρίζα
αὐτὸ βόιδι τὸ μανό, π' ἔσο βαθειὰ ρουχνίζει
τόσο εὐκολα μυγιάζεται κι' ἀνεμοστροδιλίζει
καὶ ποῦ τὸ κράζουε Λαό. Θὰ σπάσῃ τὸ καρίκι
καὶ θὰ προσάλλῃ μὲ φτερά μιὰ μέρα τὸ σκυλιῆκι.
Τότε, πουλὶ τὸ σερπετὸ ποιὸς ζαίρει ποῦ θὰ φτάσῃ!..

—Δεῖξέ μου αὐτὸ τὸ λείψανον, ποῦ θὰ βρυκολακιάσῃ.

—Ἐγὼ... ὁ φτωχὸς ὁ Φωτεινός, ὁ γέρος, ὁ ξεσκληάρης
ποῦ ρίχνω ἐδῶ τὸ σπόρον μου γιὰ νὰ μὲς τόνε πάρης,
ἐγὼ, ποῦ μὲ τὸν ἴδρωτα τὰ χῶματα ζυμώνω
γιὰ νὰ τρώγῃ ἄλλος τὸ ψωμί, ποῦ τρέχω καὶ κεντρώνω
τὴν ἀγριλίδα τοῦ βουνοῦ καὶ ποῦ δὲν ἔχω λάδι
ν' ἀνάψω τὸ καντήλι μου καὶ ζῶ μέσα στὸν ἄδη·
ἐγὼ, ποῦ μὲ τὰ νύχια μου ἀναποδογουρίζω
τὸ λόγγον καὶ τὰ ριζιμιά γιὰ νὰ σᾶς τὰ στολιζῶ
μὲ κλήματα, ποῦ δὲν τρυγῶ καὶ ποῦ ποτὲ δὲν ἔχω
λίγο κρασί κεφαλιακὸ τῆ γλώσσα μου νὰ βρέχω·
ἐγ' ὁ φτωχὸς ὁ μυλωνᾶς, ποῦ ζῶ σ' αἰώνια ζάλη
καὶ παίρνω κέρδο, πληρωμὴ, προσφάγι τὴν πασπάλη,
ποῦ δὲν ὀρίζω τὸ παιδί, ποῦ πάντα ζῶ μὲ τρόμον,
καὶ ποῦ δὲ βρίζω ἐδῶ στὴ γῆ γιὰ νὰ μὲ κρίνῃ νόμος·
αὐτὸς, αὐτὸς εἶν' ὁ Λαός. Τ' ἄψυχο τὸ κουφάρι
αὐτὸ ἔναι τὸ καματερό, τὸ ψόφιο τὸ κριάρι...
Μὴ ρίξῃς ἄλλο φόρτωμα στὴν ἔρμη του τὴν πλάτῃ...

—Συμμάξωμε τὴ γλώσσά σου τὴ φίδινη, χωριάτῃ,
μὴ μοῦ ξανάφτῃς τὴ χολή. Γονάτισε ἐμπροστὰ μου
καὶ ζήτησε συχώρεση γιὰ τὰ λαγωνικά μου...
Δὲ θές, ἀνάρτῃ, δὲν ἀκούς;...

—Καλύτερα τὸ βρέχο

παρὰ τὰ γόνυα στὴ γῆ... Ἄρα κατὰρα τῶχον...
Θάφριναν λάκκωμα βαρὺ καὶ θάταν μέγα κρέμα.
τιμὴ νὰ θάψω κι' ἔνομα μέσα σ' αὐτὸ τὸ μνήμα.

—Τώρα θὰ ἰδῆς, παλληκάρη... Ἀκούστε με, συντρόφοι,
καὶ μὴ θυμῶστε ἂν λυπηθῶ αὐτὸν τὸν ἄγριον ἄνθρωπο...
Νὰ μᾶς πληρώσῃ τὰ σκυλιά μὲ τὰ καματερά του,
καὶ γιὰ τὴν πόλη, πῶλασαν τὰ πάντε δάχτυλά του
νὰ σφεντονίσουν κατ' ἐμᾶς, ἐκεῖ στὸ χερσουλᾶτῃ
νὰ συντριφτοῦν μὲ τὸ σφυρί... Σ' ἀρέσει, ζευγολάτῃ:

Καὶ δυὸ σκιαῖδες πάραυτα ὠρμήσανε κι' ἀρπάξαν
τὰ βόιδια ποῦταν στὸ ζυγόν. Δυὸ ἄλλοι τὸν ἀδράξαν
κ' ἐδέσανε τὸ χέρι του στὸ φρέσρον χερσουλᾶ
μὲ τὴ σφεντόνα πῶύρανε. Ἰστοτερα μὲ τὴ σκούλη
ἀρχίσαν τοῦ κοντόσπαθου ἀργὰ νὰ πελεκᾶνε
τ' ἀντρεωμένα κόκκαλα καὶ νὰ περιγελάνε.
Ὅλο τ' ἀλέτρι ἐδάφηνε τὸ μαῦρον τὸ παιδί του
στὸ χῶμα δίπλα ἐμούγκριζε σὺν νῆδοναίε ἢ ψυχῇ του.
Κ' ἐκειὸς ὁ γέρος θράκοντας χωρὶς οὔτε ν' ἀχνίσῃ
ἐκύτταζε τὸ αἷμά του, ποῦ πότιζε σὰ βρύση
τὴ γῆ του τὴν ταλαίπωρη, καὶ μέσα στὴν καρδιά του
μὲ μιὰς ἀστράψαν τὰ παλιὰ τ' ἀνδραγαθήματά του,
κ' ἐσπιθοδόλησε στὸ νοῦ χρυσόφτερο ἢ ἐλπίδα
μὲ τὴ δική του ἐκδίκηση νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα.

Τὸ Φραγκολόγι· ἐσπύρπιε βουδὸ κ' ἐντροπισαμένο
κι' ἀφίνει ἐκεῖ τὸ Φωτεινὸ στ' ἀλέτρι του δεμένο.

—Παιδί μου, Μῆτρο, ἀπέθανες;... Πῶς σέρνεσαι στὸ χῶμα;...

—Πατέρα, οἱ λύκοι ἐρύγανε;... καὶ ζῆς, καὶ ζῆς ἀκόμα;

—Σίγα καὶ λῦσε με ἀπ' ἐδῶ... Μὴν κλαῖς, ἦταν γραμμένο.

Καὶ τὸ παιδί τὸ δύστυχο, παράλυτο, σκισασμένο
ξεδένει τὸν ἀφέντῃ του, φιλεῖ τὰ δάχτυλά του
καὶ τὸ δεῖ τὸ χέρι του κρεμᾶ στὴν τραχηλιά του
μὲ τὴ σφεντόνα πῶσταζεν αἱματοποιημένη.

—Μῆτρο, τὸ βλέπεις; Τίποτε, τίποτε δὲ μᾶς μένει,

οὔτε ζευγάρι, οὔτε σπορά. Κρέμονται στὰ λουλούδια,
πού παραστέκουν μαρτυριά, τὰ νύχια, τὰ μελοῦδια,
τὸ αἷμα τοῦ πατέρα σου. Καὶ στὰ γερμάματά μου
εὐρέθη χέρι ἀνθρώπινο νὰ δείρη τὰ μαλλιά μου...
Νοιώθεις βραθεὶά στὰ σωθικά τ' ἀσπλαχν' αὐτὰ περόνια;...

—Δὲ θὰ σδυστοῦν ἀπ' τὴν καρδιά, κι' ἀν ζήσω χίλια χρόνια.

—Τ' ὀρκίζεις μ' ἔλγη τὴν ψυχή; ... Μοῦ τάξεις τὴ σφεντόνα,
πού βράχθηκε στὸ αἷμα μου νὰ τὴ φορῆς εἰκόνα
καὶ φυλαχτὸ παντοτεινὸ γιὰ νὰ κρατῆ ἀνυμμένο
τὸ πάθος μου τ' ἀκοίμητο, πῶχω γιὰ κάθε ξένο;...

—Τὸ τάζω... Σοῦ τ' ὀρκίζομαι.

—Σοῦ δίνω τὴν εὐχή μου
δεμένη μὲ τὴν ἔχτρα μου... Πᾶμε ἐπ' ἐδῶ, παιδί μου.
Ἐβριξε ὁ Μήτηρος τ' ὄρφανὸ τ' ἀλέτρι του στὸν ὄμο
σάν νάταν κούφια καλαμιά, καὶ τοῦ χωριοῦ τὸ δρόμο
παίρνει μὲ πάτημα ἐλαφρὸ καὶ μὲ βαρετιά τὴ φρένα.
Ἀκολουθοῦσε ὁ Φωτεινός. Μὲ μάτια θερμασμένα
κουττάζει γύρου τὰ βουνὰ καὶ λὲς ποῦ ξεθυμαίνει
θαυρώντας τὴν Ἐλάτη του ἢ πύρη, ποῦ τὸν ψένει.

Πόσο ἐμεγάλωσε μὲ μιᾶς! Περνᾷ μὲ τὴ βουκέντρα
καὶ φαίνεται ψηλότερος ἔτ' εἶναι ἀπὸ τὰ δέντρα.

ΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Φωλιάζουν οἱ σταυραητοὶ στοῦ βράχου τὰ στεφάνια,
ἐφώλιεσε κι' ὁ Φωτεινός στὸν ἐγκρεμὸ τοῦ Κόντρου.
Τέσσαροι τοῖχοι κάτασπροι, ὁ κάτοικας, τ' ἀχούρι,
ἢ μάντρα γιὰ τὰ πρόβατα, μιὰ δεκαριά κυδέρτια,
πλατύς καθάριος ὄδορος ζωσμένος διπλολιθί
ἔπου ἐπρασίονζε πυκνὸς ὁ νύλακας, τὸ μύρτο,
τ' ἀγιόκλημα, ἢ μελετινή, κι' ἔπου ἄπλωνε ἓνας φράζος
τὰ δροσερὰ κλωνάρια του σφιχτὰ περιπλεγμένα
μ' ἓνα φακοῦλι καρπερὸ καὶ μ' ἓνα βοῖδομμάτη,
εἶν' τὸ βασίλειο τοῦ φτωχοῦ. Τᾶρεσε πάντα ἐκεῖθε
νὰ χαίρεται τὴ θάλασσα, πῶσο πλατύτερ' εἶναι
τόσο σοῦ κλέφτει τὴν καρδιά, τόσο τὸ νοῦ σοῦ πνίγει.
Τὴν ἔδλεπε χίλιας μορφαις ν' ἀλλάζη, χίλιας ὄψαις,
πότε νὰ γλύφῃ τὸ γυαλὸ προσκυνημένη δοῦλα
καὶ πότε νὰ τὸν μάχεται τρελλή, ξεστηθωμένη
μ' ἀνεμοσκόρπιστα μαλλιά καὶ μ' ἀφρισμένο στόμα.

Κ' ἦταν ἡ ἔρμη ἑλληνική! Κ' ὑπέφερε νὰ ναιεῖ,
τὰ φράγκικα τὰ κάπερα τὴ ράχη της νὰ θογῶνουν
καὶ νὰ τῆς δέροντ' τὰ πλευρὰ μὲ τὰ κούπια τοῦ ὀξέως

Ἦρθε στὴν Κόκκινη Ἐκκλησιὰ ἔξηγτα χρόνους πῶσω
ἓνας σοφὸς καλόγερος φευγάτος ἀπ' τὴν Πύλη
κι' ἔμειν' ἐκεῖ κι' ἀσκήτευε. Τὸν ἔκραζον Νικήτα.
Ἦξερε γράμματα πολλὰ κι' ἐγιάτρειε τοῦ κόσμου
μὲ ξόρκια καὶ μὲ βότανια τὰ χίλια μύρια πάντα.
Τὸ ρίμα, τὸ κακὸ σπυρὶ, τὴ φάγουσα, τὸ λέρα,
τὸ μαλαθράκι, τὸ καρφί, τὴ λιόκισσι, τὴ λίσσα.
Στὸ πρόσταγμα τοῦ τὰ κουρὰ ἐφεύγανε, ἢ ἀκρίδας,
ἀπὸ τὰ πρόβατα ὁ χαμὸς, ἀπὸ τὰ γίδια ὁ ἴσκιος.
Τὸν ἔλατρεῦαν τὰ χωριά, κι' ὁ Φωτεινός, ἀποδοῦν
στὸ μοναστήρι, δόκιμος καὶ τὸν ἀκολουθοῦσε
ὄταν τὸν ἔσταλναν νὰ βγῆ γιὰ δικαστικὰ τριγύρω,
ἔμαθε λίγο διάδασμα κι' ἄκουσε κ' ἱστορίας
ἀπὸ τὸν ἄγιον ἀσκητή, ποῦ τοῦχανε κεντήσῃ
τὸ λογισμοῦ τοῦ τὸν ὀκνὸ καὶ τὴ σκορικτὰ ξεπλύναν,
ὅπου ἔτρωγε κάθε καρδιά σ' αὐτὰ τὰ στεῖρα χρόνια.

Ἐκεῖνος τοῦπε μιὰ φορά, ποῦ βρέθησαν μονάχοι
νὰ κάθωνται ἀπολείτουργα στὸ πέτρινο πεζούλι
τοῦ Ἄλ' Διὰ στὴν Ἐγκλουδὴ, τὴν περασμένη δόξα
καὶ τᾶμετρα τὰ βᾶσανα τοῦ δύστυχου τοῦ Γένους.
Τοῦπε τὸ πῶς ἀνάμεσα σὲ τρίβολα κι' ἀγκάθια
μιὰ μέρα ἠθέλησε ὁ Θεὸς νὰ σπείρῃ ἓνα λουλούδι
ὅπουχε χίλιας ὄμορφαις καὶ χίλιας εὐωδίας
κι' ἔπου ὄταν ἐμεγάλωσε κ' ἐπρόβαλε δροσάτο
δεύτερος ἥλιος ἔλαμψε καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ κόσμου,
π' οὔτε δὲν εἶχε ἀνάκαρκα κουρὰ ν' ἀναστενάξη,
τὴ ζέστανε, τὴ στόλισε μ' ἀκούραστα φτερούγια,
τὴν ἔμαθε πῶς νὰ πετᾷ. Καὶ τὸ λουλούδι ἐκεῖνο,
πῶπρεπε νὰν' ἀμάραντο, τὸ βᾶπτισεν Ἐλλ' ἄδ' α.
Τοῦπ' ἔτ' ἐκεῖν' ἢ θάλασσα ἢ φραγκοπατημένη
εἶχε ρουφήξει λαίμαργα τ' ἀνθρώπινα κοπάδια,
ποῦ μ' ἓναν Ἐέρση βασιλεῖα ἐχούθησαν νὰ φᾶνε
τ' ἀστάλωτο τὸ λουλούδι: Τ' ἀκολουθοῦσε νύχτα
ὑπνος, νεκρίλα, σίδερα, κ' ἐγλύτωσε τὸν κόσμο.

Τοῦπε πῶς ἐξεφύτρωσαν ἀδελφικαὶς ἀμάχαις,
ποῦ ἐφτεῖραν σάρκα καὶ ψυχὴ καὶ πῶς ἐμπήκε σφήνα

στοῦ δέντρου τὴν πεντάνοιχτη τὴ χαραμάδα ὁ Ἐένος
κι' ἀνοίξε ἀγιάτρευτη τομὴ γιὰ νὰ μπορῆ καθέννας
νὰ μπήγῃ τὸ πελέκι του καὶ νὰ χωρίξῃ σχίζαις.

Τῷδε: ἔκει παράμερα τὴ Σάλτενη, τὸν Κόρρο
καὶ τοῦπε πῶς ἐσμίξανε καὶ πῶς κραιωθήσαν
μέσας σ' αὐτὸ τὸ στένωμα γιὰ τὴ σκλαδιὰ τοῦ κόσμου
δυσὸν πολεμάρχοι φοδερὰ καὶ πῶς ὁ νικημένος
ἀπὸ δυὸ λάμπαις, πῶδλεπε ν' ἀστράφτουν ἐμπροστά του,
τῆς Κλεοπάτρης τὴ ματιὰ κ' ἕνα μεγάλο θρόνο,
ἐδιόλεξε τὴν ὠμορφιὰ κ' ἐδούστηκε μαζί της.
Καὶ τοῦπε πῶς ὁ νικητὴς γιὰ νὰ φυλάξῃ πάντα
τὴ δόξα του δλοζώντανη καὶ τὴ χρυσὴ του μοῖρα
ἐξεθεμέλιωσε σκληρὰ χώραις, χωριὰ καὶ τάφους
κ' ἔχτισε τὴ Νικόπολη, κουφάρια μὲ κουφάρια,
σύντριμμα μὲ συντρίμματα, κ' ἦταν σεισμός ὁ χτίστης.

Ἀπὸ τὰ τότε ἐσκέπασε κάμπους βουνὰ καὶ κῆμα
θολοῦρα μαῦρη καὶ πυκνὴ γιὰ τετρακόσους χρόνους,
σαπίλα κι' ἀποκάρωμα. Κανέννας ἄλλος χτύπος
τὸν ὕπνο δὲν ἐδιόκοψε στ' ἀπέραντο τὸ μνημα,
παρὰ ροχάλισμα βαθὺ καὶ τὰσπλαχνο τοῦ χρόνου
τὸ θαγκανάρι, πάλαι τὴ νεκρωμένη πλάση
κ' ἐτοίμαζε ἄλλο ζῶμμα μὲ τὴν παλῆα τὴ σκόνη.

Τοῦπε πῶς ἕνας βασιλιάς, ὁ Μέγας Κωνσταντίνος,
τὴν πρώτη μέρα πῶδραξε στὰ χέρια τὴν καρῶνα
ἐξάνοιξε ὅτι ἐπάνω της πηχτὴ πηχτὴ σὺν αἷμα
τὴν ἐσκοτίδιαζε ἢ σκουριὰ καὶ θὰ τὴν ἔτρωγε ὅλη
ἂν δὲν τῆς ἔδιδε βαφὴ καὶ βάφτισμα καὶ χρίσμα
τὴ λάμπη τῆς Ἀνατολῆς, τὸ φῶς τοῦ Σταυρωμένου
καὶ τοῦ Βοσπόρου τὰ νερά. Καὶ πάραυτα φυτρῶνει
στὸ πρόσταγμα τοῦ γίγαντα μέσ' ἀπ' τὰ κύματά μας
τὸ Κράτος τὸ Βυζαντινὸ, πῶζησε χίλια χρόνια
χωρὶς ἕνα ξανάσασμα, ξεσπαθωμένο πάντα,
γιὰ νὰ κρατῆ τὴν ἄδυσο, ποῦ μούγκριζε νὰ πνίξῃ
τὴν Δύση τὴν ἀχάριστη. Κι' ὡς τόσο μὴν αὐγῆ
Φράγκοι φονεῖάδες Χριστιανοὶ μὲ προδοσίᾳ, μ' ἀπάτη
τοῦ φόρεσαν τὰ σίδηρα, τοῦ σάλεψαν τὴ ρίζα
καὶ τὸ κατάκοψαν σκληρὰ σάμετρητες λουρίδαις.

Ἦστερα πάλαι ἀνάζησε κ' ἔρρευε λίγο λίγο
σὺν πλάτανος, ποῦ πάληωσε καὶ βλέπει κάθε μέρα
κατάξεροι νὰ πέφτουνε οἱ κλώνοι τοῦ ἕνας ἕνας
μὲ κάθε βαρυχειμωνιά, καὶ ποῦ δὲ συγκρατιέται
γιατ' ἔχει κούφια τὴν καρδιά, παρὰ μὲ λίγη φλοῦδα.

Τὰ γνώριζ' ὅλα ὁ Φωτεινός κι' ὅταν ἐκεῖ ἐπάνω
ὀλόγουρά του ἐκύταξε κ' ἔολεπ' αὐτοὺς τοὺς τάφους.
ὄλον αὐτὸν τὸν ξεπεσμό, ὄλην αὐτὴν τὴν νέκρα,
ἔμενε σὺν παράλυτος καὶ γιὰ νὰ διώξῃ ὁ μαῦρος
τὴν καταχνιά, ποῦ πλάκωνε στὴν ἀκακὴ ψυχὴ του,
ἔφρευε τὸν ἀπέραντον, τὸν πείταμμένον κόσμο
κ' ἐγύρευε παρηγοριὰ στὰ κατορθώματά του,
ποῦταν ἀκόμα ζωντανά, κ' ἐστύλωνε τὸ μάτι
μ' ἀνέκφραστη κρυφὴ χαρὰ στοῦ Καλαῦροῦ τὰ πλάγια.
στὴ λαγκαδιὰ τῆς Μέλισσας, σταῖς Σπαθαριαῖς, στὸν Κόπρο,
στὰ χίλια τὰ λιμέρια του καὶ τότε ἀναπαμμένως
ἔρριχνε λίγο κρῖθινο Φωμὶ μὲς' στὸ σακκοῦλι,
ἔδανε ἐμπρὸς τὰ βότνια του κ' ἔτρεχε στὸ χωράρι.

Μέσα δὲν εἶχε χώρισμα ὁ φτωχικὸς ὁ πύργος
κι' ἀπ' ἀκρὴ ἀκρὴ εἶν' ἀνοιχτός. Ὅλόγουρα στὸν τοῖχο
κρέμονται τὰ δοξάρια του, μὲ τὸ σπαθὶ μιὰ ζώστρα,
ἕνα πελέκι: σκαλιστὸ σιδεροστελισμένον,
τ' ἀκοίμητο κανθῆλι του ἐμπρὸς σὲ μιὰν εἰκόνα,
πῶδειχνε τὴν Ἀνάσταση, κ' ἔφερνε κρεμασμένη
σὺν τάμμα, σὺν προσκύνημα τὴ φοδερὴ σφεντόνα,
καὶ σκορπισμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ χίλιων λογίων συγύρια:
ἀρχήλογος, πινακωτὴ καὶ πλάστης καὶ δρομῶνι,
ἢ ἀνέμη μὲ τὰ γνέματα, τὸ τυλιγάδι, ἢ δροῦγα,
ὁ οἶκος μὲ τὰ μάλλινα τὰ παρδαλὰ διπλάρια
καὶ μιὰ κρεμάθα μὲ πιτιαῖς σιμὰ στὸν κηπουδόχο
κι' ὁ λυχνοστάτης στὴ γωνιά κι' ἕνας ἀλατολόγος
καὶ τοῦ φτωχοῦ τὸ χάλκιωμα καὶ λιναροσκουλίδες
καὶ τοῦ γεωργοῦ τὰ σύνεργα, βουκέντραις, καρπολόγοι
καὶ δικριάνια ἕνα σωρὸ καὶ δέμα μὲ ἀντιφράβδια
καὶ δυὸ κουλούφια ἀτάραγα μὲ γέννημα, ποῦ οἱ φίλοι
μαζὶ μὲ δυὸ καματερά στὸ ζευγολάτη ἐστείλαν
ὅταν ἐμάθαν τὸ κηκό, ποῦ ἀνέλπιστα τὸν γῆρε.
Κ' ἐπάνω στὰ καταχυτὰ φωλιαῖς χηλιδονίσαις,
ποῦ δὲν ἐπείραζε κανεὶς κ' ἐφέρωνν κάθε χρόνο
μέσα σαυτὴν τὴν κιβωτὸ χαρὰ, ζωὴ κ' ἐλπίδαις.

Τῶμεν' ἀκόμ' ἀνύπαντρη μιὰ μόνη θυγατέρα,
ἢ ὠμορφ' ἢ ὀρθοῦλα του, γλυκὸ του στερνοπαῖδι.
Δὲν εἶχε κλείσει δεκαφτὰ κι' ἄμωστο ἐμοσχοδόλα
τοῦ λόγγου τ' ἀγριολούλουδο. Ποτὲ παρόμοιο μάτι
τὴ δύση δὲν ἐφώτισε πατέρα ἐδομομητάρη

ὅστε τ' ἀγέρι τοῦ Μαγισοῦ τόση δροσιά καί γλύκα
χύνει ποτὲ σὲ σωθικὰ μυριοφαρμακωμένα
ἔση ἔσκορποῦσε ἄλόγουρα μὲ τὸν ἀνασασμό τῆς
αὐτῆ τοῦ Κόντρου ἢ ἀμάλαγγι περήφανη παιδοῦλα.
Μὲ τὸ τραγοῦδι κάθεται στὸν ἀργαλειὸ κ' ὀφθαίρει,
μὲ τὸ τραγοῦδι διάζεται, μὲ τὸ τραγοῦδι φέρνει
τῆ στάμνα στὸ κεφάλι τῆς μὲ τοῦ Φρηῆ τὸ κρῦο,
τὸ κρῦο ταῦρετο νερό. Στὸ βότανο, στὸ θέρο,
παντοῦ στὸ στερολόγημα, στὸν τρύγο, στὸ κοπάδι
ἔθε περάση τῆς καρδιάς τὰ σύγνεφ' ἀποδιώχνει
καὶ βασιλεύει ἔπου σταθῆ παρηγοριά καὶ γέλιο.
Δροσοσταλίδα τῆς αὐγῆς, χαρά, χαρά στὰ χεῖλη
ποῦ θὰ τὴν πιοῦν μ' ἓνα φιλί! Στυοῦδι προθένου κρίνου
χαρά, χαρά στὰ δάχτυλα, ποῦ τὸ μαλάξουν πρῶτα!

—'Ριξ' ἓνα ξύλο στὴ φωτιά νὰ πέσουν δέκα θράκια,
νὰ πυρωθοῦν τὰ πόδια μου κ' ἐξύλιασαν, Θωδοῦλα.
Καλοκαιριά τῆς Παπαντῆς, μαρτυρῆτικὸς χειμῶνας,
θυμᾶσαι ποῦ σὰς τώλεγα; ... Σαράντα χρόνους πίσω
παρόμοια μ' ἠῦρηκε χιονιά. Ἡμαστ' ὄχτῶ συντρόφοι
κρυμμένοι μέσα στ' Ἄλαστρο. Μᾶς πρόδωκ' ἓνας γύφτος
καὶ μᾶς ἐκλείσαν ἄξαφνα τριάντα τόσοι Φράγγκοι!
ἔσκότωσα τὸν ἀρχηγὸ κ' ἔχασα τὸ Χαρίτο,
ποῦτανε πύργος ζωντανός. Μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι
περάσαμ' οἱ ἄλλοι ἀνέγγιχτοι ... Μᾶς πήρανε ξελάκου,
ἐχιόνιζε πυκνά, πυκνά καὶ τὰ πατήματά μας
ἐσκέπαζαν ἐσπλαχνικά τὰ γνέφη κ' ἦ μazuρίλα.
Φτάνω στὰ Χαραδιώτικα. Μοῦ τάχανε πιασμένα.
Περῶ τὸ Γέρι κ' ἔρχομαι ὡς κάτου τοῦ Δαισιήμου.
Ἦταν ὁ τόπος ἀνοιχτός ... Χωρὶς νὰ ξανασάνω
ἐμπρός, ἐμπρός στὰ Σύδοτα. Ἐκείθε στ' Ἀλεχτώρι
καὶ μὴ καὶ στὸ Λειψόπυργο. Στὴν Εὐγερὸ ἀναιθαίνω
καὶ παίρνω ἐκείθε τὸ Σκληρό. Περῶ Μαραντοχωῖρι,
Κοντάρινα καὶ Βουρνικά, τρώμε ψωμί στὸ Σύδρο!
εἶχαμε γίνῃ δεκοχτώ. Ποιὸς μὲ κρατοῦσε τότε;
Ἀνέδηκα στὸν Ἄε Λιᾶ κ' ἀπὸ τὸ Λαγηνάκι
μὲς στὸ Νιοχωρι ροβολῶ. Οἱ Φράγγκοι μεθυσμένοι
στοῦ Λογοθέτη ἐπλάγιαζαν ... Κι' ἀπὸ τὰ τότε ἀκόμα,
Θωδοῦλα, δὲν ἐξόπνησαν ... Τὰ χιόνια κ' ὁ χειμῶνας
μοῦταν, παιδί μου, σύντροφοι καὶ τὰ στοιχεῖα μ' ἐτρέμαν...
Τώρα, ποῦ ὁ λύκος γέρασε, τότε δαγκᾶν οἱ σκύλοι...
Ἦ δὲ μ' ἀκοῦς, Θωδοῦλά μου; ... Μὴ ρίχνῃς τόσα ξύλα,
πίσω εἶν' ἡ μέραις τῆς γρηᾶς...

—Βλέπεις φωτιά, πατέρα;
Ὅστε χριστουγεννιάτικη! τὴν πάντορες ὁ ἴδιος;
τὸ βράδυ τὴν παραμονή, τὴν πότισες μὲ λαδί,
τὴ ράντισες κρασί πληγῆ... Δὲ ληρωμένη τὴ χάρη,
καὶ τώρα ποῦ τὴν ἐκραξὲς ἀναγκαστικῶς ἐμπρός σου.
Τί ξυλοχάλαση εἶν' αὐτὴ! Ἄν ταῦρακ' ἦ Τρωάδα
τάχαρα χηλιδόνια μου! ... Πατέρα, νὰ σ' ἀλλάξω.

—Καταίδασε τὰ λάχανα, Θωδοῦλα, μὴ μορῆσσον
καὶ φέρε λίγο ἀνάλατα. Μ' αὐτὰ τάχαρκαίρει
ἐθύμωσε τὸ χέρι μου καὶ νοιώθω ὅτι μὲ σφάζει...
Τάχα νὰ ξεφεγγάρωσαι... Παιδί μου, θάρρη ἀπόψε
ὁ γέρο Φλώρος ὁ Χτενάς...

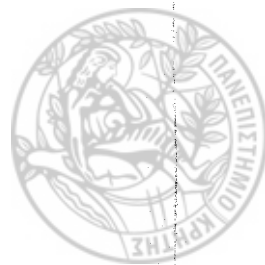
—Ἀπόψε! δὲν προδίδουν
ἔχι Χτενάς πατέρα μου, ἀλλ' ὅτε οἱ βρουκολάκοι.
Χαρά σ' ἐκείνον, ποῦξερε ποῦ παραδέρνει ὁ Μήτρος.

—Καὶ γιὰ τὸ Λάμπρο δὲ ρωτᾶς... Μοῦ κρύβεσαι, Θωδοῦλα...

—Ὅχι, πατέρα, μὴν τὸ λές... Γιατί νὰ μὲ πικραίνῃς;
Γιὰ σὲ δὲν ἔχω ἀπόκρυφα κ' εἶσαι πνευματικός μου.

—Μὴ μοῦ χολοταράξῃσαι... Ἐλ' ἀλλαξέ με πρῶτα
κ' ὕστερα τὰ σουδάξῃσαι. Θὰ ἴδῃς πὼς λαχταρίζεις
γιὰ σὲ τοῦ γέρου σου ἢ καρδιά... Βλέπεις μ' αὐτὰ τὰ χιόνια
πὼς μοῦ φλογίστηκε ἡ πληγῆ; Τώρα μαθαίνω ὅτι ἔχει
πατέρ' ὁ Χάρος τὸ Βοριά καὶ μᾶνα του τὴν πάγρα...
Κακὰ ποῦν' τὰ γεράματα! Ἐχομε πέντε μῆνες
μ' αὐτὰ τὰ παληοδάχτυλα! Ἄλλῃ φορὰ θὰ νάταν
λησημονημένα τρεῖς φοραῖς... Μικρότερο μοτάρι
βάλε σ' ἐκείνην τὴ σπηλιά... Σπρώξῃς τὸ πάρα μέσα,
Θωδοῦλα, μὲ τὸ μίλι σου... Δὲ μοῦ πανεῖ... μὴν τρέμῃς...
Καλλίτερ' ἀπ' ἀρμὸ σ' ἀρμὸ νὰ μ' ἤθειαν συντρίψῃ,
παρὰ τὴν ἀτιμὴ ξυλιά, ποῦ μῶχει κατατρέφῃ
ἐδῶ, Θωδοῦλα, στὰ μαλλιά τὸ φράγγικο θρασυῆμ...
Τὴ νοιώθω ἐπάνω μου βαρεῖά ὡσάν τὸ Μέγα Ὅρος
καὶ τόσο μ' ἐξεμάτισε, τόσο βαθεῖα, παιδί μου,
ἐσκάλεψε τὴ σάρκα μου, π' ἀκόμα τρομασμένος
στὸν ὕπνο μου ὄνειρεύουμαι συχνὰ τὸ δεκανίκι,
πῶδειρε τὸ κεφάλι μου καὶ σάν ἀστροπελέκι
τὸ βλέπω πάντοτ' ἔτοιμο νὰ πέσῃ νὰ μὲ κάψῃ.
Δὲ θὰ μὲ λυώσῃ ἡ κούρη γῆ, ἂν δὲν ξεπλύνω πρῶτα
αὐτὸ μου τὸ μελάνωμα...

—Πατέρα, θὰ τὸ πλύνῃς.

— Καὶ ποῦθε τῶμαθες ἐσὺ;... Ποῦ τᾶκουσες;... Πῶς ξέρεις;...

— Πατέρα, μὴν εἶσ' ἀγριος... Μοῦ τῶπεν ἢ καρδιά μου,
μάρτυρας ἢ σφεντόνα σου...

—Κι' ὄχι κανένας ἄλλος;...

Δὲ σοῦπε ὁ Μῆτρος τίποτε; Τίποτε κι' ὁ Δαμπράκης;

—Πατέρα μου, δὲ μ' ἀγκαπᾶς... Τί; σιιάζεσαι ἐδῶ μέσας;...

— Μὴν κλαῖς, Θωδοῦλα μου, μὴν κλαῖς. Τὸ ξέρεις, στὸ λαϊμό μου
κρεμάστηκ' ἔλος ὁ Λαός... Ἀλλοίμονον, παιδί μου,
ἂν προδοθῆ τὸ μυστικό!...

— Πατέρα μου, ἀπὸ μένας;...

— Ὅχι, ἀξετίμωτο παιδί. Ἄν μέμφωμαι τὸν ἥλιο,
ποῦ μοῦ ξεσταίνει τὴν ψυχή, τ' ἀκακο χηλιδόνι,
ποῦ μοῦ γλυκαίνει τὴ ζωὴ μὲ τὸ κελάδημά του
κ' ἐπάνωθ' μου στει φωλειά, τ' ἀγέρι τὸ δροσάτο,
Θωδοῦλα, τὴν εἰκόνα μου, π' Ἀνάσταση μοῦ τάζει
γιὰ τὸ νεκρὸ τὸ Γένος μου καὶ γιὰ τὸ λείψανό μου,
μπορῶ νὰ μέμφωμαι κ' ἐσέ... Μὴν κλαῖς, συμπάθησέ με...

Κι' ὁ γέρος, ποῦ μετάνιωσε, μὲ τὸ ζερδί τὸ χέρι
ἀνασηκώνει τρυφερὰ τὰγγελικὸ κεφάλι
ποῦταν γυρμένο στὴν πληγῆ, στὴν ἀγκαλιὰ τὸ σφίγγει
καὶ τὰνασπάζεται γλυκά... Μὲ δακρυσμένο μάτι
ἐκύτταζε τὸν οὐρανὸ καὶ μὲ φωνὴ πνιμμένη
ὁ μαῦρος εἶπε σιγαλά: «Θεέ μου, εὐτύχησέ την!»

— Βλέπεις, Θωδοῦλα, δὲν μπορῶ μ' ὄση κι' ἂν ἔχω ζῶρη
αὐταῖς ταῖς δυὸ βροχίδαις σου μὲ μιάς νὰ χερακώσω.
Ἐῆρες γιατί, παιδάκι μου;

— Πατέρα μου, σοῦ μοιάζω.

— Ἡ σχωρεμένη ἢ μάνα σου (νᾶχωμε τὴν εὐχή της!)
Τὰ πρῶτα σῶκοφε μαλλιά καὶ τάρριζε στὸ βᾶτο...

— Στοχάσου τί παράλλαμα ποῦ θάγινα, τί σιιάχτρο!

— Κ' ὕστερα μὲ φιδόντωμα σ' ἔτριδε αὐγὴ καὶ βράδυ...
Σὲ σταύρωσα, Θωδοῦλα μου, μ' αὐτὸ τὸ ἔρμο χέρι,
νᾶθε κοπῆ καλλίτερα... Μὴ μοῦ τὸ παρασφίγγης
τ' ἀνάλατο μ' ἐγλύκανε... Ὡς τότε θὰ περάση.

Κ' ἢ περδικούλα τοῦ βουνοῦ μὲ τὴ γὰρὰ στὰ χεῖλη
σὺν νᾶταν ἄγια λείψανα φίλει τὰ λαδωμένα
τὰ δάχτυλα τοῦ Φωτεινοῦ, ποῦχε γιαντρολογίση
καὶ τὰ σταυρώνει τρεῖς φορὰς...

— Πατέρα θέλεις ἄλλο;
ἀκούς ἢ Λάμια μου ἀληχτᾶ, ζιγτᾶ κ' ἐκείνη δειπνο.

— Σίγα, Θωδοῦλα, μιὰ στιγμὴ ν' ἀκουρμαστῶ τὴ σκόλα...
Δὲ σ' ἀνακράζει γιὰ ψωμί... Βαθεῖα περνᾶ διαδάτης
ἢ νοιώθει κόκου διάνεμα... Κάθισ' ἐδῶ σιμά μου.

— Καλλίτερα γονατιστή... πρόσταζε... τί μ' ὀρίζεις;

— Θωδοῦλα, ὅταν σωριάζονται τὰ γνέφη στὴν Ἐλιάτη
κι' ἀντίκρου ἀστράρτη ὁ Ζάλογγος κ' ἐρήθ τὸ χρυσοπούλι
καὶ τὰ σπουργίτια ἀνταριαστοῦν στὴν κόρνια τους τὸ βράδυ
καὶ βιαστικαῖς ἢ μέλισσαι ἀφήσουν τὴ βροχὴ τους,
μικρὰ δὲν εἶναι ἢ χειμωνιά. Βουνοῦ συγνεφιασμένο
εἶμαι κ' ἐγώ, Θωδοῦλα μου. Φωλιάζον στὰ μαλλιά μου
ἀστραπελέκια φλογερά καὶ τῆς καρδιάς μου οἱ γτύποι
εἶναι βρονταῖς ἀπόκρυφαις. Κ' ἐννοιώσες πρὶν ξεσπάσει
καὶ σὺ, γλυκεῖά μου μέλισσα. Παιδί μου, ἢ ὦρα σφίγγει.
Θὰ σηκωθῶμε στ' ἄρματα κ' ἐγὼ φτωχὸς καὶ γέρος
θὰ νὰ πιαστῶ μὲ μιὰ Φραγκιά. Ἀπόψε θάρθῃ ὁ Φλώρος.
Καὶ τὰ παιδιὰ, ποῦ λείπουνε, ὡς αὔριο θὰ φτάσουν,
θὰ τᾶκλεισε ἀσφαλτα ἢ χιονιὰ μέσα στὸ μοναστήρι:
τ' Ἄν Νικόλα στὴν Ἡρά. Αὐτὴ ἢ ζοῆ θὰ φέρῃ
γοργά, γοργά καὶ τὸ σεισμό... Ὅ,τ' εἶπε ὁ Θεὸς θὰ γεινή!...
Θωδοῦλα μου, εἶν' ὁ πόλεμος τοῦ Χάρου τὸ μεῖψαι.
Προδαίνει τότε ὁ θεριστὴς μὲ τὸ τυρλὸ δρεπάνι
μὲς στὴν ἀνθρώπινη σπορά, κ' ὅσα κ' ἂν δράξῃ στάχρα
εἶτε μεστὰ εἶτ' ἄμεστα τὰ κόδει γιὰ ν' ἀρπάξῃ
διπλὸ τριπλὸ τὸ γήμορο, ποῦ τοῦ χρωστέει ὁ κόσμος.
Ποῖος ξέρει τί μοῦ μέλλεται, τί μέλλεται τοῦ Μῆτρος;
Θωδοῦλα, ἂν μείνης ὀρφανή;... Μὴν κλαῖς... ἐσὺ, παιδί μου,
ἐδύζαζες ἀπὸ μικρὴ παρόμοιαις ἱστορίαις...
Δὲ θὰ σ' ἀφίσω ζήσικεπη... Θωδοῦλα, ποῖονε θέλεις;
— Πατέρα μου, κανένανε.

— Ὅ,τ' εἶπα θὰ νὰ γίνῃ.

— Πατέρα, μὲ βαρέθηκες;

— Εἶναι μεγάλο κριμα

νὰ φαρμακεύης ἄδικα τώρα τὰ ὑστερὰ μου.

—Πατέρα, μὴ ταράζεις. . . Ὅποιονε θέλῃς δός μου.

—Σ' ἀρέσει. . . ὁ Μίχος ὁ Ριζῆς ;

—Πατέρα, ἀκούς τῆ Λάμια ;

Νὰ πάω νὰ ἰδῶ τί γίνεται ;

—Θὰ ριζῆ δυὸ χαλίγια

ἂν ἦν' ὁ Φλώρος πῶρχεται σ' αὐτὸ τὸ παραθύρι.

Μὴ βιάζεσαι, ἀποκρίσου μου. . . Θωδοῦλά μου, μὴ θέλῃς τὸ Φίλη, πῶχει βιὸ πολὺ καὶ γράμματα καὶ γνώση ;

—Ἡ σκύλα τρώει τὰ σίδηρα. . . Ἄλλ' ὄνομα δὲν ἔχεις ;

—Σκύφη κρυφὰ νὰ σοῦ τὸ πῶ. . . Θωδοῦλά μου, τὸ Λάμπρο ;

—Τὸ Λάμπρο. . . ναί. . . πατέρα μου.

—Ἐνα μαχαιροδόγῳλητη,

τοῦ Φλώρου τ' ἀγριόπαιδο, τὸ βραχοκαταλύτη

ποῦ μ' ἔνα γρόθο ἐσκότωσε τριέτιχο δαμάλι

γιατ' εἶχε ἀψὺν τὸν κάματο, ποῦ ξενυχτᾷ σὸ λόγγο

γιὰ νὰ σκοτώσῃ ἕνα λαγὸ, ποῦ κράτησ' ἕνα λύκο

μὲ τῶνα χέρι ἀπ' τὴν ὥρα καὶ τῶσχισε μὲ τ' ἄλλο

πέρα καὶ πέρα τὴν κοιτιά. . . Αὐτὸν τὸ Λάμπρο θέλεις ;

—Ναί. . . ναί. . . πατέρα μου γλυκέ. . . ἂν εἶν' ἡ βούλησή σου.

—Ὅσ' εἶν' τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ κι' ὁ ἄμμος τοῦ πελάγου

τόσαις εὐχαίς, παιδιὰκι μου, καὶ τόσαις εὐλογίαις

νᾶχετε τοῦ πατέρα σας ! . . Θὰ πολεμήσω τώρα

χίλιας φορὰς καλῆτερον. . . Εἶναι φτωχὸς ὁ Λάμπρος

κι' ἄλλον δὲν ἔχει θησαυρὸ παρὰ τῆ λεβεντιά του

καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ λαοῦ. . . Θωδοῦλα μου, σοῦ πρέπει.

Ἄκου μιὰ πρώτη λιθαριά. . . Δὲ σοῦπα ὅτ' εἶναι ὁ Φλώρος ;

Ἔχει γερό τὸ κόκκαλο καὶ δὲν ψηφᾷ τὰ χιόνια.

Ἐννοίωσες καὶ τῆ δεύτερη ; . . Θὰ πάγω ἐγὼ ν' ἀνοιξῶ,

αὐτὴν τὴν ὥρα τὰ παιδιὰ δὲ δείχνονται στῆ θύρα.

Πετάχτηκεν ὁ Φωτεινὸς σὰ σπιθ' ἀπ' τῆ γωνιά του,
καὶ πιάστηκε ἀπ' τὸ μάνδαλο.

—Ποιὸς εἶσαι καὶ τί φέρνεις ;

—Ὁ Φλώρος ! . . . τῆ σφεντάνα σου. . .

Πῶρσοτ' ἀνοίγ' ἡ θύρα
τοῦ πολεμάρχου διάπλατη καὶ χιονισμένους πέφτει
στὴν τραχηλιά τοῦ Φωτεινοῦ ὁ νυχτοπαζοδρόμος.
Ἀγκαλιασμένους, κάτασπρους τοὺς δυὸ παληκαρῶδες
δένει σφιχτὰ παμπάλαιη, σιδερωμένη ἀγάπη
κ' ἐμπρὸς εἰς τὴν ἀναλαμπή, ποῦ ἐπάνω τοὺς σκορποῦσαν
τὰ φιλοισπόμενα τὰ δαυλιὰ, σοῦ φαίνεται πῶς στέκουν
σὰ δυὸ κοτρόνια κλειδωτὰ καὶ βολογορισμένα
ἔτοιμα νὰ κρατήσουνε χωρὶς νὰ ξεχωρίσουν
ἔλον τὸ μαῦρο χαλασμοῦ, ποῦ βράζει ἐλόγουρά τους.

—Φλώρο, τὸ ξέρεις, ἔδωκα τὸ Λάμπρο στῆ Θωδοῦλα. . .

Ἔλα, παιδί μου, φίλησε τ' ἀνδρειωμένο χέρι
τοῦ δευτέρου πατέρα σου καὶ πάρε τὴν εὐχή του.

—Παιδί μου, καλλορρίζικη. . . Ἦταν δική μου μοῖρα
νὰ ἰδῶ μὲς στὸ καλύδι μου νὰ λάμψῃ τέτοια ἀχτίδα.

—Θωδοῦλα μου, ἡ κρυφὴ χαρὰ σοῦ κλειδωσε τὸ στόμα
κ' εἶναι τὰ μάτια σου θολὰ, πνιμμένα μὲς στὸ δάκρυ.
Στρώσε μας νὰ δειπνήσουμε καὶ πλάγιασε, παιδί μου.

—Εἶν' ἔτοιμο, πατέρα μου. . . Σ' ἀφίνω καλὴ νύχτα.

Κ' ἡ Λάμια ἡ Περσσιανή, πούχε σκληρὸ τὸ δόντι
ὅσ' εἶχε πίστη ἀπάτητη, σὰν νᾶθε καταλάδη
τί λούλουδο ξεφύτρωνε μὲς ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια
τῆς κόρης ποῦ τὴν ἔτρεφε, καὶ ποιά πηγγὴ, θαμμένη
στὸν κόρφο τὸν παρθενικό, ἔδειν' ἐκεῖ τὰ δάκρυα,
ποῦ σὰ πυκνὰ τῆς βλέφαρα ἐλάμπαν κρεμασμένα
κ' ἐτρέμυν ἔτοιμόρροπα, ἡ Λάμια ἡ δόλια ἐλόφθη
τὰ μπροστινὰ τὰ πόδια τῆς στοὺς ὤμους τῆς Θωδοῦλας
ἐστύλωσε ζερδιά δεξιά καὶ πρὶν δεχτῆ τῆ σφήνα
ὀποῦ τῆς πρόσφερε ἡ κυρὰ ἀπὸ φωμί καθάρια
τῆνε φιλεῖ γλυκὰ γλυκὰ καὶ ξελαγανιασμένη
πατιέτ' εὐθὺς στὸν ὄμορό. . . Τὶ θησαυροὶ κρυμμένοι
μὲς στῆ φωλιά τῆ φτωχικῆ τοῦ γέρου ζευγολάτῃ !

Ἐμπρός εἰς τὴν εἰκόνα τῆς ἡ Θώδω γονατίζει
καὶ νοιώθει μέσα στὴν καρδιά κρυφὴ, κρυφὴ λαχτάρα,
ποῦ ὡς τότε δὲν ἐγνώριζε... «Χριστέ μου, λέγει ἡ κόρη,
Ἐσὺ, ποῦ δίνεις στοιχειώμα στὸν πλάτανο, στὸν πρίνο
καὶ τοὺς διατάξεις τὸ θυμὸ τοῦ αἰφουνα νὰ σβούνε
ὅταν ὄρμα θεότυφος ν' ἀρπάξῃ τὰ λουλούδια,
π' ἐλόγουρά τους φύτρωσαν, τὸ γέροντά μου βόηθα,
ἐσὺ πατέρα τοῦ φτωχοῦ, καὶ δόσε του ἕνα τρίμμα,
Χριστέ δικαιοκρίτη μου, ἀπὸ τῆ δυνάμη σου!
Τὸ δέντρο π' ἐλομόναχο μὲ τὰ πυκνά του φύλλα
σκεπάζει: τώρα τὰ φτωχὰ τὰ παραδιδάσταρά του,
ὅταν ξεσπάσῃ ἡ χειμωνιά, Χριστέ μου, μὴ τ' ἀφήσῃς
νὰ γονατίσῃ κατὰ γῆς... Ἢ ἀ συνεπάρῃ τὸσους!...»

Κ' ἐπλάγιασε πρώτη φορὰ χωρὶς νὰ βασιλέψουν
τὰ μάτια τῆς τὰ φωτεινὰ στὰ βῆθη τοῦ πελάγου
ποῦ πλημμυρεῖ γλυκὰ γλυκὰ τῆς νειότης τὸ κρεβάτι,
καὶ πῶχει κύματα κι' ἀφρούς, οὐαίρατα κι' ἐλιπίδες.
Στὰ χεῖλη τῆς τὰ δροσερὰ δὲ φαίνεται' ἀπλωμένο
τ' ἀκούραστο χαμόγελο, ποῦ στόλιζε τὴ νύχτα
τ' ἀγγελικοῦ προσώπου τῆς καθὼς μετὰ τῆ δύση
φωτίζ' ἡ λάμψη τοῦ ἡλιοῦ καὶ τ' οὐρανοῦ τὸν ὕπνο.

Ὅσο κι' ἂν κλῆ τὰ βλέφαρα, μονάχ' ἀνοιγοκλοῦνε
κι' ὁ κόρφος τῆς ἐσάλευε μὲ τὸν ἀνασασμὸ τῆς,
πρῶτη φορὰν, ἀνήσυχος ἀπὸ κρυφὸ χειμῶνα,
ὅπως σαλεύει κάποτε χωρὶς ἀνεμοζάλη,
ποῦ νὰ τὸ δέσνη φανερά, τὶ κύμα στ' ἀπρογιάλι.
Μέσα σ' ἐκαίνην τὴν καρδιά, π' ὡς τότε σφραγισμένη
δὲν ἐννοίωθε τὸ κέντημα τοῦ πόνου καὶ τὴν πείρα,
μιά μελισσοῦλα παρδαλή, ποῦ τήνε λέν' **Ἀγάπη**,
κι' ἀντὶ τὰ δεντρολίβανα νὰ βόσκη καὶ τὰ ρόδα
βυζαίνει ἀνθρώπιναις ψυχαῖς κι' ἐκεῖθε πίν' ἡ κλέφτρα
ἐση ἂν εὐρῆ μασχοβολιά, ἐση ἂν εὐρῆ γλυκάδα —
εἶχε φωλιάσει μυστικά κι' εἶχε ζυπνήσῃ τώρα.
Κ' ἐν ᾧ τῆς ἐκατάβρεχε τὰ σπλάχνα μὲ τὸ μέλι,
π' ἀκούραστη ξεδιάλεγε μέσα σὲ τέτοιον κήπο,
χωρὶς νὰ θέλῃ κάποτε, στὴν τρέλλα, στὸ θυμὸ τῆς
τὴ μαύρη τὴν ἐλόχευε σκληρὰ μὲ τὸν ὀσκό τῆς.

Ἀλλὰ τοῦ Μάη τὸ σύγνεφο φεύγει μὲ μιάς καὶ σβύεται
ἅμα τοῦ ἡλιοῦ στὰ βουνὰ προβάλλουν ἡ ἀχτιδαίς.
Ποιὰ λάμψη τάχα τῆς φτωχῆς τὴν καταχνιά θὰ διώξῃ;...

Τ' ἀνήσυχα τὰ μάτια τῆς σκληλῶνε στὴν εἰκόνα,
ποῦ ἐπάνωθι τῆς κρέμεται, κοττάζει τὸ κανδύλι,
ποῦ τὴ φωτίζει ἀκοίμητο, κι' εὐθεὺς στὰ μέτωπό τῆς
ἀστράφτει πάλ' ἡ ξυστεριά καὶ καταβαίνει ὁ ὕπνος:
στὰ βλέφαρά τῆς ἐκαρρός. Τὰ πικραμμένα χεῖλη
στολίζει τὸ χαμόγελο καὶ σὰ βυζασταροῦδι
μονάχῃ ναναρίζεται σιγὰ μὲ τὸ τραγοῦδι:

Α'

Σὲ παρόμερο λαχτάδι
καταβαίνει μίαν ἀγγή
διψασμένο ἕνα κοπάδι
καὶ ξανοίγει μιὰ πηγὴ.

Β'

Ἄν ὅτ' ἦσαν μαγεμμένη
κι' εἶχε φίλο ἕνα στοιχειό,
ποῦ τὴν ἤθελε κλεισμένη
νὰ μὴ βλέπῃ οὔτ' οὐρανό.

Γ'

Μέρα νύχτα ἐκεῖ σιμά τῆς
τὴ σκεπάζει μὲ κλαριά,
δὲν ἀφίνει στὰ νερά τῆς
νὰ βραχοῦν οὔτε πουλιά.

Δ'

Μαραμμένα ἐλόγουρά του
ρεθουν ἄνθη καὶ φυτά.
Ἄλλα χεῖλη ἀπ' τὰ δικά του
δὲν ἐγλύκαينه ἡ δροσιά.

Ε'

Κι' ὅταν εἶδε στὰ πλευρά του
μὲ ρουθούνια τεντωτὰ
νὰ φρυμάζουν τὴν κυρὰ του
χιλίια τέρατα φριχτά,

Σ'

νὰ ρεκάζουν λυσσασμένα,
τὰ κουδούνια νὰ χτυποῦν,

νὰ ζητοῦν δαιμονισμένα
τὴν πηγὴ νὰ καταπιούσῃ,

Ζ'

Στρέφει ἀνήσυχο τὸ μάτι
τῆ βρουσοῦλα του νὰ ἰδῇ
ἂν κοιμᾶται στὸ κρεβάτι,
ἂν τρομάξῃ, ἂν ἀγρυπνῇ.

Η'

Κι' ἀντὶ βλέπει στὸν καθρέφτη
τοῦ νεροῦ κρυφὰ κρυφὰ
τὸ βοσκὸ τὸν ψυχοκλέφτη,
ποῦ τῆς ἔρριχνε φιλιὰ.

Θ'

Τὸν ἀνάκραξ' ἀπ' τῆ ράχη
καὶ τοῦ λέει· «Παιδί τρελλό,
μὴ μοῦ κρύβεσαι, κι' ἀμάχη
ἀπὸ σένα δὲ ζητῶ.

Ι'

Ἔχω κόρη αὐτὴν τῆ βρύση,
π' ἀγαπᾷς τόσοσ καιρὸ,
ἔλα πιὲ νὰ σὲ δροσίση
τὸ παρθένο τῆς νερό».

ΙΑ'

Τότε ἀπλώνει μὲς στὰ βάθη
τὸ καλόδουλο στοιχειό,
τὸν ἀφρὸ τῆς παίρνει, πλάθει,
δίνει σάρκα στὸ νερό.

ΙΒ'

Κ' ἡ παιδοῦλα του προβαίνει
δροσοστάλαχτη, ξανθὴ,
φάγγ' ἢ χῶρα φωτισμένη
ἀπὸ τέτοια ἀναλαμπή.

ΙΓ'

Τοῦ βοσκοῦ μὲ μιὰ στὴν πλάτη
σὺν πορφύρα βασιλεῖα

λάμπει ἐλόχρυση ἢ φλοκάτη
καὶ σὰ σκῆπτρο ἢ λαγουδιά.

ΙΔ'

Φεύγει τ' ἄγριο κοπάδι,
χίλια δέντρ' ἀνθοβολοῦν,
χίλιαις βρίσαις τὸ λαγκάδι
τὸ ξερὸ δροσαλογοῦν.

ΙΕ'

Ἐλυθήκανε τὰ μάγια!
στὸ πλευρὸ τοῦ Βασιλεῖα
ἐκαμάρωναν τὰ πλάγια
τῆ γλυκειά τους τὴν κυρά.

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

Δὲν εἶναι κρῖμα στὸ γιαλὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπλωμένο
νὰ σέπεται τὸ κύμα του θολό, χορταρικομένο
κι' ἀντὶ νὰ στεφανώνεται μὲ τὴν ἀνεμοζάλη
καὶ νὰ κρατῇ περήφανο τ' ἐλόξανθο κεφάλι,
νᾶναι καθρέφτης τ' οὐρανοῦ καὶ σὺν ἐλεημοσύνη
στὴν ἄρμυρῇ τῆ θάλασσα τῆ γλύκα του νὰ χύνῃ;
Δὲν εἶναι κρῖμ' ἀκίνητο ἀπ' τὴν κορφή στὰ βάθη
νᾶν' ἐντυμένο νεκρικὰ νερορακὲς καὶ ψάθη;..

Δὲν εἶναι κρῖμα τ' ἄλογο, π' ἀνήμερο πουλάρι
μιὰ μάν' ἀνεμοπόδαρη φωτιά μὲ τὸ μαστᾶρι
τὸ πότισε στὴν ἔρημο, ποῦ τῶδαψε τὸ νύχι
στὸν ἄμμο τὸν ἀράπικο καὶ τῶδωσ' ἕναν πῆχθη
βαθειὰ τῆ χαίτη στὸ λαμὸ γιὰ νὰ τὴν ἀνεμίξῃ,
κ' ἐλεύθερο, ἀνυπόταχτο νὰ φεύγῃ, ν' ἀρμενίξῃ;
Δὲν εἶναι κρῖμα γέρικο νὰ ρεῖν σὲ μιὰ σοῦδα
καὶ νὰ τοῦ βόσκη τὰ πλευρὰ ἢ κίσσα, ἢ καλιακοῦδα;...

Τοῦ λόγγου τ' ἀγριοδάμαλο, πῶμαθε νὰ πληγῶνῃ
τὰ δέντρα μὲ τὰ κέρατα καὶ νάχῃ τὸ πλατόνι

καὶ τὸ καπρὶ γιὰ σύντροφον, τὴν ἐρημιὰ κρεβάτι
τὸ Λοῦρο, τ' Ἀσπροπόταμο κορῦτο, νεροκράτη,
νὰ βρέχη τὰ ρουθούνια του καὶ νὰ δροσολογιέται,
δὲν εἶναι κρῖμα λιγδερὸ στ' ἀχοῦρι νὰ κοιλιέται,
ν' ἀναχαράξῃ βάρυπνο, νὰ τὸ τρυποῦν οἱ ζῆθοι
καὶ νὰ περνᾷ στὸν κάματο τοῦ λιναριοῦ τὰ πάτη;

Κρῖμα δὲν εἶν' ἑ σταυραητός, ποῦ στὰ μικρά του νιῶτα
συνεΐθεζε μεσουρανίς τὰ φλογερά του χνότα,
τῆ φοδερῆ του τῆ ματιὰ νὰ σμίγῃ μὲ τὴν πύρη
καὶ μὲ τῆ λάμψη τοῦ ἡλιοῦ κι' ὅπου εἶχε πανηγῦρι,
νὰ παίξῃ μὲ τὰ σύγνεφα καὶ μὲ τ' ἀστροπελέκι,
δὲν εἶναι κρῖμα γέροντας στὸ βράχο του νὰ στέκη,
νὰ σέρνῃ τὰ φτερούγια του καὶ νὰ παραμονεύῃ
πότ' ἓνα φεῖδι θὰ διαβῆ νὰ φάγῃ ὅταν νηστεύῃ;

Δὲν εἶναι κρῖμα δυὸ στοιχεῖα, ὁ Φωτεινὸς κι' ὁ Φλώρος,
ποῦ πεταχτὰ δρασκελιζάν ἀπὸ τὸ Μέγα Ὅρος
ὡς τὴν κορφὴ τοῦ Σύκαιρου κι' ὅπου εἶχανε σεντόνι
τὴν νύχτα τὸ δροσόπαγο, προσκέφαλο τὸ χιόνι,
π' ἄλλη δὲ γνώρισαν στρωμνὴ παρὰ χλωρὰ γρυπάρια
οὔτ' ἄλλη ἐλάδαν σκεπαστὴ παρ' ἄγρια πρινάρια,
τώρα νὰ λὲν γιὰ πόλεμο καὶ νὰ μιλοῦν γιὰ νίκη
στρωμένοι ἐπάνω στῆ γωνιὰ τῶν Σφακιωτῶν οἱ λύκοι;

Γεράματα! γεράματα! ποῖα θέληση, ποῖο χέρι
μὲς τῆ λαμπάδα τῆς ζωῆς φυτεῖε τ' ἀγιοκέρι
καὶ ποῖα ποτὲ ζευγάρωσεν ἀγνώριστῃ θεότης
κρυφὰ τὸ νεκρολίδανο μὲ τὸν ἀνθὸ τῆς νεότητος;
Γιατὶ τὰ πρῶτα σπάργανα, ποῦ προφυλᾶν τὰ φύτρα,
γιατὶ νᾶναι καὶ σάβανα; Μνήμα γιατί' εἶν' ἡ μήτρα; ...
Αὐτὸς ὁ ἄφαντος τροχός, τ' ἀκοίμητο ἀνεμίδι
νᾶναι βαθὺ μυστήριο ἢ τυχερὸ παιγνίδι; ...

— Πιέ, Φλώρο, ἀκόμα μιὰ φορά. Μ' αὐτὸ τὸ κεροπάτι
θὰ ν' ἀνασταίνοντο οἱ νεκροὶ ἀν' ἔπιναν κομμάτι.
Δός μου κι' ἐμ' ἓνα δάχτυλο ... Χτύπα το ... Στὴν ὀγειά μας,
καὶ νᾶναι καλορρίζικα τ' ἄχαρα τὰ παιδιὰ μας.

— Ἀμήν ... Ὁ Θεὸς κι' ὁ λόγος σου ... ποῦ τοῦχες κλειδωμένα
παρόμοιο ἐφτάψυχο θεριό! Γιὰ ἰδὲς τὸ εὐλογημένο
ἀναφτεριάξαι στὸ γυαλί ... Μὰ τὴν ἱερωσύνη
καὶ τῆ χρυσῆ του κοινωνιά, τὸ πίνω καὶ μὲ πίνει.

— Μάντεψε τὴν πατρίδα του.

— Ἡ Καχρινίς κι' ἡ Δάρνη;
ἔχει πατέρα πατρινὸ καὶ μάνα μαυροζάννη.

— Ἀλήθεια ... δὲν ἐλάθεψες ... ἔχεις ψιλὴ τῆ μύτη
κι' ἀμπελουργὸ στὸ στόμα σου σορὸ τὸ σταφυλίτη.
Μὲ τῆ Θεοδοῦλα σύχρονο, τοῦχα. Χτενὰ μου, τάμμα
στὸ γάμο τῆς ν' ἀνοίξωσες τὸ μυστικὸ μου ἀνῆμα,
τ' ἀμπέλιε, ποῦ μελέτησες, εἶναι προικὸ δικό τῆς
καὶ τὸ χωράρι στὴν Καλή, ὁποῦναι μητρικὸ τῆς
καὶ τὸ λαχίδι στοῦ Ζαχιά καὶ τ' ἄλλο στὸ Σπαῖθι;
κι' ἐξήντα γιδοπρόδατα καὶ τῶνα τὸ ζευγάρι
ἀπὸ τὰ δυὸ, ποῦ ἐγκαίνιασα, καὶ τρεῖς ἐλιαῖς στὸ Φάσο
κι' ὅσο θελήσῃ κινητὸ κι' ὅτ' ἄλλο ὡς τότε μάσω
καὶ τὴν καρδιά μου ὀλόκαιρη ...

— Φτάνει δὴ τώρα, φτάνει!
κι' ἐξεζορκιάστηκες μὲ μιὰς ... Δὲν τὴν κρατεῖς τὴν στάνη,
μὴ τὴνε θέλῃ ὁ Μῆτρος σου; ... Ἐχομε ... δὲ μᾶς μέλει.

— Ὅ,τι θελήσω, Φλώρο, ἐγὼ κι' ὁ Μῆτρος μου τὸ θέλει.

— Καὶ πότε τὸ στεφάνωμα;

— Γλήγορα ... σ' ἓνα μῆνα;
τὴν Κυριακὴ τ' Ἀη Θωμᾶ ... Ἄν ἔλειπαν ἐκεῖνα
ποῦ ζέρεις τ' ἀνταριάσματα, θ' ἄφινε τὸ χειμῶνα
νὰ γείνη τὸ στεφάνωμα καὶ τώρα ἢ ἄρραδῶνα ...
Μοῦναι βαρὺ, πολὺ βαρὺ ἀπὸ μιὰν ὥρα σ' ἄλλη,
κι' ὅταν τὸ συλλογιζομαι, Χτενὰ, μὲ πιάνει ζᾶλη,
νὰ φύγῃ ἐδώθε αὐτὸ τὸ φῶς καὶ στὰ γεράματά μου
ἀδρόαιστη κι' ἀφώτιστῃ νὰ μαραθῆ ἡ καρδιά μου.
Ἄλλὰ θὰ ζήσωμ' ὡς ἐκεῖ; ... Τ' ἀγέρι, ποῦ θὰ σείσῃ
τοῦ δέντρο, Φλώρο, τὰ κλαριά, δὲν ζέρει νὰ μετρήσῃ
πόσοι κληροὶ θὰ ρέψουε ...

— Τοῦ χάρου εἶν' ἡ σκουτοδρα.
Τὸ πρόδατο δὲν καρτερεῖ παρὰ κεπίδι ἢ κοῦρα.
Ἄν εἶναι δίκαιος ὁ Θεός, δὲ θὰ μᾶς παραιτήσῃ ...
Δός μου νὰ πιῶ μιὰ καταψά ... Ἐμπρός ... κι' ἄς καταλύσῃ ...
Νὰ ζήσουν τὰ παιδάκια μας! Νᾶχουε καλὴ τύχη
καὶ νὰ μὴ ἰδοῦνε, Φωτεινέ, βλάψιμο σ' ἓνα νύχι!

— Καὶ νὰ μὴ ἰδοῦνε βλάψιμο! Καὶ νᾶχουν καλὴ μοῖρα!
ὅταν τὸ Γένος τήκεται, ὅταν ἡ γῆ μας στεῖρα
τρώγῃ, χορταίνει λείψανα γιὰ νὰ ξερνᾷ σαπίλα!
Ρίξε τὸ μάτι ὀλόγορα! Τύφλα παντοῦ, μαυρίλα.
Δοῦλοι οἱ πατέρες μας ψοφοῦν, παιδιὰ γεννιῶνται δοῦλοι,
σκουλήκια, ποῦ δικάστηκαν θαμμένα στὸ κοκκοῦλι,

νά μήν ἴδωθν ποτὲ φτερά... Ποῖος θαύρη τ' ἀντικλειδί;
 ν' ἀνοίξη τὸ κυδοῦρι μας;... Σπορά με σιναιπίδι
 καὶ με σκαθάρι κλίματα, κι' ἀνθρώποι πού δουλεύουν
 κ' ἔχουν τὸ ρόζο τοῦ ζυγοῦ, ποτὲ δὲν προστελεύθουν...
 Αὐτὴ θὰ νάν' ἡ μοῖρα τους. Χτενᾶ, μήν παιδιαρίζης,
 Μὴ θέλῃς με γλυκόλογα νὰ με καλοκαρδίζῃς.

—Ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν ἐσά. Καὶ μήν ὁ Θεὸς τὸ δῶσῃ
 αὐτὸ τὸ μοιρολόγι σου ποτὲ νὰ φαρμακῶσῃ
 ἢ τῶν παιδιῶν μας τὴ χαρὰ ἢ τὴν παλιὰ μας πίστη.
 Μὲς στὴν καρδιά μου, Φωτεινέ, τὸ νοιώθω, δὲν ἐσθύστη
 τὸ φῶς πού μ' ἀνάψες ἐσὺ, κι' ὅσο καιρὸ κι' ἀν ζήσω
 τὴν πρώτη σου τὴ διδαχὴ δὲ θὰ τὴ λησμονήσω.
 Μῶλεγες τότε, Φωτεινέ, νάρθῶ κ' ἐγὼ μαζί σου
 ν' ἀκολουθήσω στὰ βουνὰ τὴν τύχη τὴ δική σου
 καὶ μ' ἔφερες καὶ μῶρικισες εἰς τὴ Φανερωμένη
 νὰ μήν ἀφήσω τάρματα ὡς ἔτου θ' ἀπομένη
 Φράγκος σ' αὐτὰ τὰ χῶματα. Τότε κ' ἐγὼ σκιασμένος
 οὐδπα—«Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ξεσπερμέψῃ ὁ ξένος,
 πού φύτρωνε σὰν κύπερι καὶ σὰν τὴν ἀγριάδα
 κι' ἀπ' ἀκρῆ σ' ἀκρῆ ἐδρύαζε κ' ἐπνιγε τὴν Ἑλλάδα
 μ' αὐτὰ τὰ δέκα δάχτυλα καὶ δυὸ παληρολεπίδια;»
 Καὶ σὺ μ' ἀπηλογήθηκες μ' ἀγριεμένα φρούδια
 καὶ μ' ὄργισμένη τὴ φωνή—«Ποῖος ἄξιος πεζοδρόμος
 ἐδειλίασε πρὶν κινηθῆ, Χτενᾶ; ποῖος ὀργοτόμος
 στὸ θέρισμα ἐλογάριασε τὰ στάχυα πού θὰ κόψῃ;»
 Κ' ἐγὼ βουδάρηκα ὁ φτωχός. Πῶς τώρα μ' ἄλλην ὄψῃ
 θωρεῖς τοῦ Γένους τὴ νυχτιὰ; Μὴ τώρα δὲν πιστεύῃς
 πῶς θάρθη καὶ ξημέρωμα; Γιατί με μαρτυρεῖς;
 Ποῖος πόνος νὰ σ' ἐμούδιασε τὴν ὥρα, τὴν ἡμέρα,
 πού πλάκωσ' ἢ ἐκδίκησῃ;...

—Ὁ πόνος τοῦ πατέρα.
 Μοῦτανε τὸτ' ἀγνώριστος καὶ τῶρ' αὐτὸ τὸ δῶρο,
 πού μῶπερ' ἢ Θωδούλα μου, τώρα τὸ νοιώθω, Φλῶρο,
 ὅπου μού ζώνει τὴν καρδιά καὶ πού ζευγαρωμένο
 μ' ἐκεῖνο τᾶλλο τὸ στοιχειό, τὴν ἐχθρα γιὰ τὸν ξένο,
 μού σκοτιδιάζει κάποτε, Χτενᾶ, τὸ λογισμὸ
 καὶ βλέπω μαῦρα τ' ἄστρα μου, θολὸν τὸν οὐρανὸ.
 Ἄλλ' εἴμ' ἐκεῖνος ποῦμουνα! Ὡς ἔτου νὰ γεννήσῃ
 μικρὸ κυπαρισσόμηλο μεγάλο κυπαρίσσι
 καὶ τὸ φυτὸ γείνη δεντρὶ καὶ τὸ δεντρὶ κατάρτι,
 πού νὰ κρατῆ τὸ σίφουνα, Χτενᾶ, σὲ κάθε ξάρτι,
 πολλὰς θὰ λυώσουν γενεαίς. Τὸ ξέρω καὶ πιστεύω
 ὅτ' ἄλλοι θάρθουν νὰ χαροῦν τὸ σπόρο, πού φυτεύω.

Τὸ νυχτοπούλι κυνηγᾶ, καὶ κλέφτει καὶ σκοτώνει
 ἔταν ἢ νόχτα εἶναι βαθεῖα... Ὁ γίλιος τὸ θαμπώνει.
 Ἄν παλ' ἀστράψ' ἢ ἀνατολῇ καὶ φέξῃ πάλ' ἢ μέρα
 θὰ νὰ φαγοῦν κ' οἱ ἀχτοί... Τὸν πόνος τοῦ πατέρα
 βλέπεις, Χτενᾶ, τὸν ἐπνιξα... Βάλε νὰ πιεῖμ' ἀκόμα...
 Κι' αὐτὸ τὸ κεροπάτι μας ἀν βγαίνη ἀπὸ τὸ χῶμα,
 γιατί κι' ἀπὸ τὸ μνήμα μας νὰ μὴ μοσχοβολήσῃ
 κάποτε ἕνα μνημόσυνο, πού νὰ μᾶς ἀναστήσῃ;
 Ἐμπρός κι' ἄς γείνη θάλασσα! Κάτου τὸ Φραγγολόγι!...

—Ἀμήν!... καὶ τὰ κεφάλιά τους νὰ ἴδωμε κομπολόγι
 τοῦ φράξου σου νὰ γέρνουνε κάθε κλαρί καὶ κλώνο!

—Ἀμήν!... ἀπὸ τὸ στόμα σου καὶ στοῦ Θεοῦ τὸ θρόνο!
 Κ' ἐκεῖθε πίσω τί καλά: Σ' ἐδέχτηκαν οἱ φίλοι
 καθὼς τὸ συνειθίζανε με τὴν καρδιά στὰ χεῖλη;
 Πῶς ἀκουσαν τὸ σταύρωμα πού γιᾶνα μισολόγι
 μού ἐκάμαν στὸ χωράρι μου αὐτοὶ οἱ χριστιανοφάγοι;
 καὶ τὴ χτυπιὰ πού μῶδωκαν, κι' αὐτὸ τὸ ἔργο χέρι,
 πῶταν ἐκράτει τὸ σπαθὶ ἐπέτα σὰν ζηφτεροί
 κ' ἔμεινε τώρα κούρδουλο; Μὲ τί ψυχὴ ἐδεχτήκαν
 τὴν προσβολὴ πού μ' ἔγεινε; Θάρθουν ἢ μᾶς ἀφήκαν
 μόνους σ' αὐτὸν τὸν κίνδυνος; Τὰ μπροστινὰ χωριά
 σὰν νάχαν ὄλα ἕνα κορμὶ καὶ μόνῃ μιὰ καρδιά
 βράζουν ἐτοιμοπόλεμα. Θὰ στείλουν τετρακόσους.
 Καὶ Σφρακισάνους διαλεχτοὺς θὰ νάχωμ' ἄλλους τόσους.
 Ἡρθαν καὶ μ' ἐχαιρέτισαν οἱ προεστοὶ κ' οἱ νέοι.
 Ὅλ' ἔχουνε μιὰ βούληση, ἔλους μιὰ φλόγα καίει,
 νὰ φύγῃ ὁ ξένος ἀπ' ἐδῶ. Πές μου, Χτενᾶ, ἐκεῖ πίσω
 ἐπόνεσαν λίγο γιὰ μέ; Τί δύναμαι νὰ ἐλπίσω;

—Ὅτι ζητήσης, Φωτεινέ, καὶ κάθε παληκάρι
 σ' ἔλον ἐκείνον τὸ ζυγὸ τανύζει τὸ δοξάρι
 κι' ἄλλο δὲν ὄνειρεῦεται παρὰ νὰ τὸ προστάξῃ
 ὁ γέρος πολεμάρχος του σιμά του νὰ πετάξῃ...
 Ἄν θέλῃς γίλιους, ἔρχονται...

—Νὰ ἴδωμε τώρα, Φλῶρο,
 ποῖα θάχωμεν ἀπάντησῃ κι' ἀπὸ τὸ Νικηφόρο.
 Ἄλλοιᾶ ἀπὸ κείνονε, Χτενᾶ, πού στὴν περίστασή του
 βοήθει' ἀπ' ἄλλονε ζητεῖ παρ' ἀπ' τὴ δύναμή του!
 Φτωχὸς μικρός, ἀδύνατος, σὲ μονωμένο ἀσταχῷ,
 πού τὸ χτυποῦν οἱ ἀνεμοὶ, γυρεύω τώρα ἀμάχη
 νὰ πιάσω μ' ἕνα τύραννο, π' ἀμέτρητ' ἄλλοι σκύλοι
 λυσσαμανοῦν τριγύρω του, τοῦ γένοντ' ἀντιστύλι.

κι' ἄς εἶν' ἐκεῖνος ψόφιος, ἄς εἶν' ξενεωμένος.
Θὰ τὸν χαλάσωμε, Χτενᾶ. Τὸ θέλει ὁ Στυχωμένος,
τὸ θέλει καὶ τὸ δίκιο μας. Ἀλλὰ τὴν ἄλλη μέρα
πῶς θαυρεθοῦμε μοναχοί, παιδιὰ χωρὶς πατέρα;
Τοῦ Νικηφόρου τὸ σπαθὶ μπορεῖ νὰ μᾶς σκεπάσῃ.
Εἶναι παιδί, παληκαρᾶς, κ' ἡ μάνα, πῶχει πλάσῃ
τ' ἀνδρειωμένο του κορμί, ἡ Παλαιολογίνα,
τὸν κέντρως αἶμα βασιλειᾶ καὶ δὲν τὸν τρώγ' ἡ πείνα
ὅπως αὐτὰ τὰ κνώδαλα, πού κάθε ἀνεμοζάλη
ἀνέλπιστα στὸ ἔρμο μας ξερνᾶ τὸ περιγιάλι,
καὶ πῶχουε τὸ στόμα τους γιὰ τὴν κακὴ μας μοῖρα
πλατύ, βαθύ κι' ἀχόρταγο σὰν τὸν καταποτήρα.
Ἄς φύγῃ ἐδῶθ' ἡ φράγκικη κατελωμένη λίμα
κι' ἂν ἦν' γραμμένο νὰ χαθῶ, καλῆτερα τὸ κύμα
παρὰ θολὴ νεροσυρμὴ, Χτενᾶ μου, νὰ μὲ πνίξῃ,
καλῆτερα ἕνας δράκοντας μὲ μᾶς νὰ μὲ ρουφήξῃ
παρὰ τὸ δόντι τῆς ὀχιάς τῆ φλέδα μου νὰ σχίξῃ
καὶ θάνατο κάθε στιγμὴ σκληρὰ νὰ μὲ ποτίξῃ.

—Τὸ παραδέχομαι κ' ἐγώ . . . Κι' ἂν ὅμως μετανοιώσῃ;

—Τότε, Χτενᾶ μου μοναχοί, καὶ θὰ μᾶς δυναμώσῃ
ἐκεῖνος, πῶλα δύναται, καὶ μὲ τὴν ἀπαλάμη
γέρνει τὸν πλάτανο στὴ γῆ κι' ὑψώνει τὸ καλάμι.
Ἀπόψε θάρθουν τὰ παιδιὰ. Θὰ νάρθουν, δὲ σφάλλω,
τὰ πρόσμενε στὸ Λιθαθό, τὸν ἤδραν χωρὶς ἄλλο
καὶ θὰ μᾶς ποῦν τὴν τύχη μας. Ὅσ' ὁ καιρὸς πλακώνει,
τόσο θεριεύει κ' ἡ ψυχὴ. Γιὰ τοῦτο τώρα μόνοι
τὰ βρόχι' ἄς πλέξωμε, Χτενᾶ, πού ἐδῶ στὰ πλάγια ἐπάνω
ἀδδλετα θὰ πιάσουνε τὸ Τζώρτζη τὸ Γρατζιᾶνο.
Μὴν πίνης ἄλλο . . . προσοχὴ κ' ἔχομε τώρα ἀνάγκη
ἀπ' ὅλα μας τὰ λογικά. Ἀλαφιασμέν' οἱ Φράγκοι
παραμονεύουε κρυφὰ τὸ κάθε πάτημά μας,
σὰν νᾶξεραι εἰ κεραυνοὶ βροντοῦν μὲς στὴν καρδιά μας.
Ἡ μᾶς ἐπρόδωκαν, Χτενᾶ, ἡ θὰ τοὺς τρώῃ τὸ αἶμα
καὶ πρέπει νὰ ταχύνωμε. Κρέμεται σ' ἕνα γνέμα
ὄλ' ἡ ζωὴ κ' ἡ ψυχὴ μας, κ' ἐγὼ δὲ θέλ' ὁ ξένος
νὰ μοῦ χτυπᾶ τὰ βύσαλα . . . δὲν εἶμαι μαθημένος.
Ὁ Τζώρτζης δυναμώνεται κ' εἶναι, Χτενᾶ μου, ἀλήθεια
ὅτι τοῦ τάξει φανερὰ κι' ὁ Μοίραρχος βοήθεια.
Δουλεύουε στὴν Ἐπισκοπή, τὴ ζώνουν μὲ χαντάκι
κ' ἔστειλ' ἐκεῖ τ' ἀδελφοὶ του προχτές τὸ Νικολάκη,
ὁποῦρθε τώρα σύνομα καὶ τῶφρε τὰ πλούτη,
μὲ ξένη δύναμη πολλὴ καὶ μ' ἕναν Ἀρναούτη,

χριστιανομάχο φοδερὸν καὶ πρῶτο παληκαρὶ.

—Καὶ ποῦθε τᾶμαθες αὐτὰ;

—Τᾶμαθ' ἀπ' ἕνα Φιλάρη,
πού θγαίνει τάχα διακονικὰ καὶ πού τὸν τρώγ' ἡ εὐλεία.
γιατὶ τοῦ μαύρου τῶταξαν λαγούς μὲ πετραχίλια.
Τὸν μέθυσαν μ' ὑπόσχεσις καὶ γιὰ τὸ δεσποτάτο
κ' ἔπειτα τὸν ἐνέλασαν. Εἶναι σκυλὶ μονάτο.
ἐλύσσαξε γιὰ ἐκδίκηση καὶ δὲ θὰ νὰ ἴσχυάσῃ,
ἂν πρῶτα τὸν ψοφάρουε τοῦ τόπου δὲ σαγκιάσῃ.
Κι' ὀρκίζεται κ' ὑπόσχεται, ἂν ἐρῇ ἐκεῖν' ἡ μέρα,
νὰ πῆ ὅτ' ἐγεννήθηκε μονάχ' ἀπ' τὸν Πατέρα
τὸ Πνεῦμα τ' Ἅγιο, Χτενᾶ, ὁ Πάπας ὅτι σφάλλει:
κι' ὅτ' εἶν' ὁ Πατριάρχης μας ψηλότερο κεφάλι . . .

—Μὴ μᾶς προδίνῃ, Φωτεινέ;

—Δὲν τὸ πούλω, γοράζω,
καὶ δὲ λαθεύομαι εὐκολὰ ὅταν στηλιὰ κυττάζω.
Ἄπο τοῦ πάτερ Σιλδέστρου τ' ἁγιασμένο στόμα
ἐμαθὰ κι' ἄλλαις εἰδησίαις. Ἐμαθὰ, Φιλόσο, ἀκόμα
ὅτ' ὅσοι στὴν Ἐπισκοπὴ βρίσκονται ἀποκλεισμένοι
βαρέθηκαν τὴ μοῖρα τους κ' εἶν' ἀποφασισμένοι
γιὰ νὰ μᾶς κλέψουε πρόβατα, γυναῖκες κι' ὅ,τι λάχῃ,
νὰ φέρουε γύρα τὰ χωριά, νὰ μὴν ἀφήσουε ράχῃ,
ντρέπονται, λέν' οἱ ἄτιμοι, νὰ βλέπουε σ' ἕνα ζῆρκο
μὲ τ' ἄγριο λειοντάρι του κλειστόν τὸν Ἀη Μάρκο.

—Δυστυχεσμένοι! νᾶχανε πατέρα, ἀδέρφι, μάνα
νὰ τοὺς μοιρολογούσαμε! Ἡ γῆ μου ἡ Σρακισιάνα,
ποῦναι κορὰ φιλόξενη, τὸν κόρφο τῆς θ' ἀνοίξῃ
καὶ μὲ τὸ αἶμα τους σφιχτὰ τὴ σάρκα τῆς θὰ σμίξῃ!

—Τὸ χιόνι αὐτὸ μᾶς ἔσωσε! Καὶ τώρα ὡσόντου λυώσῃ
θάρθῃ μεγαλοδρόμαδο, τὸ Πάσχα θὰ πλακώσῃ
θὰ βγοῦν μόνον ἀπόλαμπρα, καὶ τότε ἔρχεται πρώτη
ἡ Κυριακὴ τοῦ Ἀη Θωμά . . . Ἀχ! νεότη, ποῦσαι, νεότη! . . .
Δὲ θὰ νὰ πρόσμενα ὡς ἐκεῖ! . . . Τὴ μέρα αὐτὴ τοῦ γάμου
θὰ μᾶς χτυπήουε ἀφευκτα, καρτέρεί τους, Χτενᾶ μου,
κι' ἂν δὲν τὸ βᾶχουε κατὰ νοῦ, ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ.
ἂν δὲν τοὺς σπρώξῃ ἐπάνω μας τὸ δάχτυλο τοῦ Φιλάρη,
Δύσκολο τῶχω, ἀδύνατο, τὸς ἄνθη ἐκεῖ νὰ νοιώσουε
τριγύρω στὴ Θωδοῦλα μου κι' αὐτοὶ νὰ μὴν ἀπλώσουε!

—Καταλαδίνω, Φωτεινέ!

— Ὑπομονή, μὴν τρέχεις...

Ἐμπρός τους τότε θάμ' ἐγὼ, καὶ σὺ Χτενᾶ, θάν' ἔχῃς
τρακόσους φίλους διαλεχτοὺς κρυφὰ στὸ Σπανοχώρι.
Θὰ πολεμήσω δυνατὰ καὶ μ' ἔλῃ μου τὴ ζώρη
δεξιά πρὸς τὸ Βαθύλακο, Χτενᾶ, θὰ προσπαθήσω,
μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ, νὰ τοὺς ποδοκυλήσω.
Κι' ἂν ἐπιτύχω μόνος μου, χωρὶς ν' ἀργοπορήσῃς
τρεχάτα τὴν Ἐπισκοπὴ νὰ πᾶς νὰ μοῦ χτυπήσῃς.
Ἄν πάλαι ἰδῆς πὼς δὲν μπορῶ νὰ τοὺς καταχερίσω,
ροδόλα πάνου στὰ σκυλιά, πελέκα τα ἀπὸ πίσω.
Κι' ἀπ' οὐ τοὺς ἀναπάψωμε, ἀνταμωμένοι πᾶμε
κι' ἀρπάζουμε τὸν πύργο τους...

— Αὐτὸ τὸ θᾶμμα κάμε,

Κυρὰ Φανερωμένη μου, νὰ δῶ στὸ πρόσωπό μου
κι' ἄς τὸ πλερώσῃ τὸ φτωχὸ τὸ παληοκέφαλό μου!
Ἄν ὅμως, πὲς μου, Φωτεινέ, οἱ Φράγκοι δὲ θελήσουν
τὴν Κυριακὴ τ' Ἄη Θωμᾶ νὰ βροῦν νὰ μᾶς χτυπήσουν;

— Θὰ μείν' ἡ γύμφη στὸ βουνὸ κι' ἐπάνω τους θὰ πέσω
μ' ἔση κι' ἂν ἔχω δύναμη, Χτενᾶ, νὰ τοὺς βαρέσω...
Ἀπόψε ἂν ἔρθουν τὰ παιδιὰ, ὅσο μπορεῖς ἐνῶρο
στὸν πίσω πάλαι τὸ ζυγὸ νὰ τρέξῃς πρέπει, Φλῶρο,
στὸ γάμο τοὺς συντρόφους μας νὰ τοὺς καλέσῃς ἄλους.
Καὶ πὲς τους τόσοι ποῦμαστε μὲ τρόχαλους καὶ βώλους
μποροῦμε νὰ τοὺς θάψωμε. Νὰ μὴ μὲ παραιτήσουν
καὶ νᾶρθουν τὴν πατρίδα τους κ' ἐμένα νὰ τιμήσουν...
Πᾶρε τὸ Δάμπρο σου μαζί... Νὰ μείνῃ ἐδῶ δὲν πρέπει,
ἀφοῦ τὴ θυγατέρα μου δὲ δύναται νὰ βλέπῃ,
ὅπως τὴν ἔδλεπε προτοῦ. Τὸ μάτι του θὰ πέφτῃ
καθὼς τὸ φύσημα τ' ἀχνοῦ σ' ἐκεῖνον τὸν καθρέφτη
καὶ θὰ θολῶν' ἡ ξαστεριά τ' ἀνέφελ' οὐρανοῦ μου,
ἢ παρθενιά τοῦ κρίνου μου, τὸ φῶς τ' Ἀδγερινοῦ μου...
Στὰ δῶθε, Φλῶρο, τὰ χωριά τὸ Μῆτρο μου θὰ στείλω
τὸ κάλεσμα τ' Ἄη Θωμᾶ νὰ πῆ σὲ κάθε φίλο.

— Ὅλα καλά, περίκαλα! Κι' ἂν ἄλλο δὲ θὰ ποῦμε
συμπάθα ἀκόμα μιὰ φορὰ δυὸ δάχτυλα νὰ πιοῦμε...
Καλῶς νὰ σ' εὐρω, Φωτεινέ!...

— Χτενᾶ μου, στὴν ὑγειά μας!

Σιγὰ μὴν τὴν ζυπνήσωμε... Νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ μας!

— Βαθειὰ κοιμᾶται πάντα ὁ νιός γιατί δὲν τὸν τρομάζει
τοῦ τάφου ὁ ὕπνος ὁ στερνός, ποῦ κάθε γέρο σκιάζει...

— Ὁς' ἀπὸ μένα, Φλῶρο μου... ἐλάλησε τ' ἄρνι...
Ἐαπλώσου ἐπάνω στὴ γωνιά... Σὺν ἓνα παραμῦθ:
μοῦ κάζοντ' ἔσα θὰ γενοῦν κ' εἶν' ἡ σοχ' ἢ καρδιά μου
ἀφότου τ' ἀπεράσιτα... Γλυκὰ στὰ βλέφαρά μου
νοιώθω τὸ χέρι τοῦ τυφλοῦ... Καλή, σου νύχτα, Φλῶρο!

— Καλὸ ξημέρωμ', ἀδερφέ!... Στάσου!... μοῦ δίνεις ὄρω
ἐκεῖνον τὸν περίφημο ποῦ μοῦ περὶ Ἀρκαούτη,
νὰ πέσω στὸ βαθύλακκο μαζί του μακροβότου;...

Ἐκοιμηθῆκαν ξέγνοιαστα: καθὼς καὶ στ' ἀκρογιάλι
ὅταν περάσῃ ὁ οἴφουνας καὶ φύγ' ἡ ἀνεμοζάλη
κοιμῶνται καὶ τὰ κύματα ξεθυμασμένοι λῦκοι
αὐτοὶ μέσα στὴν κάπα τους κ' ἐκεῖνα μὲς στὰ φύκη.
Ἄνάμεσά τους ἔλαμπε στενὰ συδαιλισμένη
ἡ φλόγα ἢ ἔλοζῶνταν, σὺν μᾶνα ἀγαπημένη
ὅπου θωρεῖ περήφανη νὰ στέκουν στὰ πλευρὰ τῆς
ὥσάν κι' αὐτὴν ἀδάμαστα τ' ἀνήμεσα παιδιὰ τῆς.
Στ' ἀδλακωμένα μέτωπα ξαπλώνεται καὶ λάμπει
ἡ πύρη δευτέρη ψυχῆ κ' οἱ χέρσοι ἐκεῖνοι κάμποι
τὴ μυστικὴ τῆς δύναμη κρυφὰ σιγὰ ροφοῦσαν
καὶ χίλια μαῦρα δνειράτα στὸν ὕπνο τους γεννοῦσαν.
Στὴν πέραν ἀκρῆ τοῦ σπητιοῦ μιὰ κόρη φωτισμένη
μὲ τὴν ἀχτίδα τῆς χλωμῆς ἀπὸ κανδήλι βγαίνει
σὺν ἀπὸ γλυκοχάραμμα κι' ὀλύγυρα τῆς χύνει
ἐλπίδας χρυσοφτέρουγαις, γλυκᾶ καὶ γαλήνη,
κ' ἐδῶ χολαῖς ποῦ βράζουνε καὶ πόλεμος καὶ πάθη
στοῦ ὕπνου τους τ' ἀμέτρητα τὰ σκοτεινὰ τὰ βᾶθη.
Κ' ἐχώριζ' ἄδυσσος πλατεῖα τὰ κοιμισμένα μάτια
ἐνῶ μιὰ μόνη πιθαμὴ χωρίζει τὰ κρεβάτια!

Ἐκατακάθισ' ὁ Βορειᾶς καὶ τ' ὄψιμο τὸ χιόνι
μὲ τὴ νοτιὰ ποῦ πιάστηκε γοργὰ γοργ' ἀναλῶναι,
καὶ κάθε μιὰ νεροσυρμὴ, κάθε φτωχὸ λαγκαδι
μὲ τὰ νερὰ ποῦ πλημμυροῦν μουγκρίζει στὸ σκοτάδι.
Ἐρίναν βάλτοι τὰ βουνά, ἢ ῥάχαις ἐποντιάσαν,
πελάγωσαν ἢ χωραφιαῖς, παντοῦ πηγαιὶς ἐσοκάσαν,
ἀλλὰ Λευκαδιόπουλα δὲν τὰ κρατοῦν ποτάμια...
Αὐτιάστηκε πατήματα κι' ἀλήχτησεν ἡ λάμια...

Παιδιῶν ἄλόγους οἱ γέροντες. Ὀρμητικὰ τεντώνουν
τὴ θύρα τὴν ἀπάραγη κι' ἄφωνα συμμαζώνουν
στὴν ἀγκαλιὰ τους τὰ παιδιὰ. Ἀναγκλιιάζ' ἢ σκύλα,
τὸ κρῦο τ' ἀγέρι χαίρεται, τοῦ φράξου σὲ τὰ φύλλα,
βροντᾷ ἢ καρδιά τοῦ Φωτεινοῦ καὶ μὲ φωνὴ πνιγμένη,

— Λάμπρο, ρωτᾷ, τὸν ἴδετε;... Μᾶς δέχεται;... ποῦ μένει;...

— Σ' ἔβγαλε μῆνα θᾶν' ἐδῶ... Τὸν ἤραμε στὴ Σάμο.

— Δοιπὸν θὰ τὸν ἔχωμε τ' Ἄη Θωμᾶ σὲ γάμο;
Σίλειος φορὰς καλῆτερα! Θὰ ἴδῃ πῶς πολεμᾶνε
ἔσσοι δὲ θέλουν τὸ ζυγὸ τοῦ ξένου νὰ βαστανε.

— Σὲ ποιόνε γάμο τ' Ἄη Θωμᾶ;...

— Παντρεύω τὴ Θωδοῦλα.

Καὶ σύγχρονα τὰ δυὸ παιδιὰ φωνάζαν... «Τὴ Θωδοῦλα»;

Ἐξαμογέλα ὁ Φωτεινὸς κι' ὁ Φλώρος ποῦ θωροῦσε
τὸ Λάμπρο του ποῦ σάλευεν ὡσὰν νὰ τοῦ χτυποῦσε
κρυφὸς σεισμὸς τὰ γόνατα, κ' ἔννοιωθε τὴν πνοή του
συχνή νὰ βγαίνει ὀλόδραστη ἀπὸ τὰ σωθικά του,

— Σκύψε, τοῦ λέγει, φίλησε τὸ χέρι ποῦ σοῦ δίνει
παντοτεινὴ σου σύντροφο τὴν ἀνοιξὴ νὰ χύνη
ὀλόγυρά σου μυρωδιαίς, παρηγοριά, δροσοῦλα...
Σκύψε, παιδί μου, φίλησε... Δικὴ σου εἶν' ἢ Θωδοῦλα...

Κι' ὁ Λάμπρος ὁ ἀλύγιστος, ὁ εἰκοσιχρονίτης
ὁ δεντραξεθεμελιωτής, ὁ βραχοκαταλύτης,
ὁ νυχτοκόπος πῶσφραζε κουνούπι στὸ καρτέρι
μὲ τὴ σαῖτα πεταχτά, τοῦ Φωτεινοῦ τὸ χέρι
γονατιστὸς ἀσπάζεται καὶ παίρνει τὴν εὐχή του
καὶ τρέμει σὰ νηοφώτιστος εἰς τὴ μεταλαβὴ του.
Ὁ Μῆτρος τὸν ἀγκάλιαζεν... ἢ Λάμια εὐτυχοισμένη
τρελλὴ πηδᾷ κι' ἀντιπηδᾷ καὶ ξελαχανιασμένη
γλύφει, φιλεῖ καὶ σέρνεται μὲ τὴν κοιλιὰ στὸ χῶμα...
Τάχα νὰ μὴ τοὺς ἔδλεπε κ' ἢ Θῶδω ἀπὸ τὸ στρῶμα;...
Ποιὸς ὕπνος τὰ ματόκλαδα τόσο σφιχτὰ κλειδώνει,
μὲ τί σκοτάδι ἀνύπαρχτο ποιὰ νύχτα τὰ πλακώνει,
ὥστε τὸ παντοδύναμο τὸ φῶς ποῦ ἢ ἀγάπη ἀτέλλει

ἀπὸ τὴν κόρη τοῦ ματιοῦ σὰν ἥλιος ἢ ἀνατέλλῃ
ἔσο κι' ἂν εἶν' ἀδιάδοτο τ' ἀνάμεσο μας χάσμα
νὰ μὴν ἐγγίξῃ ἀπὸ μακρὰ τ' ἀγαπημένο πλάσμα
ποῦ μᾶς ἐφώλιωσε στὸ νοῦ κι' ἔσ' μὴ προδαίνῃ ἀκόμα;...

Τάχα νὰ μὴν τοὺς ἔδλεπε κ' ἢ κόρη ἀπὸ τὸ στρῶμα;...

— Φτάνει, παιδί μου, ὁ Φωτεινὸς, π' ἀπάνωθὲ τους κλαίει
σὰν οὐρανὸς μὲ τὴ δροσιὰ, φτάνει, παιδί μου, λέει.
Μᾶς στὴ φτωχὴ μου τὴν καρδιά δὲ δύναμαι νὰ κλείσω
δυὸ τόσο ἀνέλπισταις χαρὰς χωρὶς νὰ τὴν ξεκρίσω
τὸ ξόδι τῆς Φραγκολογιάς καὶ τὴ χαρὰ τοῦ γάμου...
Σιγὰ μὴ τὴν ξυπνήσωμε... Δὲν πρέπει ἐδῶ, παιδιὰ μου,
νὰ σᾶς εδρῇ τὸ χάραγμα. Ἐχει χιλιάδες μάτια
ὁ ἥλιος ὁ ἀδιάντροπος καὶ τρέχει μονοπάτια
πᾶλλος κανεὶς δὲν ἔτρεξε... Σὺ, Μῆτρο, θὰ κινήσης
ἔλα τὰ δῶθε τὰ χωριὰ νὰ πᾶς νὰ χαίρετήσης
κ' ἔναν πρὸς ἓνα φίλο μας θαυρῆς καὶ θὰ καλέσης
νᾶρθῇ σὰ στεφανώματα. Καὶ πρόσεξε νὰ δέσης
μ' ἔρκους φριχτοὺς τὰ τάμμα τους... Πάρε καὶ σὺ, Χτενὰ μου,
τὸ Λάμπρο καὶ ξεκίνησε. Ὁ ἀναπαυτὴ ἢ καρδιά μου
δταν ξεκόψετε ἀπὸ ἐδῶ... ἀκούς καὶ τ' ἄλλο ἐρνίθι;...

— Τ' ἀκούω καὶ φεύγω, Φωτεινέ... Μὲ κούφιο κολοκῦθι
κακὰ θὰ βγοῦμε ἀναίδατά... Ἐμπρὸς τὸ κερπάτι
καὶ τότε ζημερώνωμε, σοῦ τάζω, στὴν Ἐλάττη.

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*Αριστοτέλης Βαλαωρίτης (σημείωμα) Σελίς α'

ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

εις τὴν πατρίδα

Στιχούργημα Α'.—'Ο κλέφτης	>	1
> Β'.—.....	>	9
> Γ'.—'Ο Δευκάτας	>	10
> Δ'.—'Ο κατάδικος	>	12

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

καὶ ἔτερα ποιήματα

Νεκρική ὁδὴ	>	17
'Η σκλάβα	>	18
Νάνι - νάνι	>	21
Θανάσης Βάγιας	>	24
'Ο Δήμος καὶ τὸ καρπούλλι του	>	29
'Ο Κίττος καὶ τὸ γεράκι	>	30
'Ο Σαμουὴλ	>	32
Τὸ ψυχασάββατο	>	36
'Ο Κατσαντώνης	>	41
'Η φυγὴ	>	43
Ἐθνὸμιος Βλαχάβας	>	47
'Η δάφνη καὶ τὸ ἀηδόνι	>	54
*Αφιέρωσις τῆ Α. Μ. τῷ Βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων Γεωργίῳ Α'	>	60
Εἰκοστὴ πέμπτῃ Μαρτίου	>	62
'Ο ἀσπασμὸς πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα	>	63
'Ο Βράχος καὶ τὸ κῆμα	>	65
Τὸ ξεριζωμένον δέντρο	>	67
*Ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ Ἀθηναϊκῷ Νεκροταφείῳ μνήματι τῆς οἰκογενείας Βερέττα	>	70
*Ἐπὶ τοῦ τάφου Μάρκου Φλαμπουριάδου	>	70
*Ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης Στεφάνου Μεσσαλά	>	72
*Ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς θυγατρὸς Δροῦμονδ' Οὐλφ	>	73

Περιοχόμενα

Τὸ σημαντρον	Σελίς	73
*Αστρατόγιαννος	>	76
Ἐἰς τὸν φίλον μου Στεφάνον Πιερρον	>	88
Ἐἰς τὴν μνήμην Διονυσίου Σολωμοῦ	>	89
'Ο τυφλὸς Χορροβίτης (ἀπόσπασμα)	>	89
Πρὸς τὸν φίλον μου Ἀχιλλέα Παράσχον	>	90
'Ο ἀνδρὶας τοῦ αἰοίδιμου Γρηγορίου τοῦ Ε'	>	92
'Η Φανερωμένη	>	96
'Ο Γάγος	>	98
Ἐὐχὴ ἐπὶ τοῖς γάμοις Π. Σ. Βαλαωρίτου καὶ Ἰουλίης Α. Ράλλη	>	100
*Ἐπὶ τῷ θανάτῳ Ἰουλίης Ράλλη Βαλαωρίτου	>	101
*Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς θυγατρὸς μου Ναθαλίας	>	102
*Ἐπὶ τῷ θανάτῳ Ἀντωνίου Κονδάρη	>	104
Κανάρης	>	106
'Η λίμνη (τοῦ Λαμαρτίνοῦ)	>	107
'Ο Καλόγιαννος	>	109
Πρὸς τὴν ὑπὸ καίλατος δεινῶς κρημνισθεῖσαν στήλην τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς	>	111
Τὸ τριακοστὸν τρίτον ἄσμα τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου	>	113
Ἐἰς τὸ λεῦκομα τῆς Κυρίας*	>	115
Ροζάνη Σούτσου	>	115
Τὸ φιλι	>	116
Τὸ δάκρυ	>	117
*Ἡ ἀγεάμπειλη	>	118
Τὸ ρόδο καὶ ἡ δροσιά	>	119
*Ἡ ἀχτίδα	>	119
*Ἡ ξανθοῦλα	>	120
Παράφρασις τῆς πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐθελοντὰς ὁδοῦ τοῦ Laprade	>	121
*Ἐπὶ τῷ θανάτῳ Χρυσούλας Καλκάνη—Μαχαίρᾶ	>	122
Χαρκλεῖα Σ.***	>	123
*Αφιέρωσις τῆ Κ***	>	124
*Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη μου	>	124
Ἐἰς ἀνάμνησιν τῆς 25 Μαρτίου 1872	>	124
*Ἡ φάλαγξ	>	125
*Ἐπιτύμβια	>	126
Ποιήματα καὶ ἀποσπάσματα	>	127

Ἡ ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ

*Ἐλοῖσις Βαλαωρίτιδι (ἀφιέρωσις)	>	134
*Ἄσμα πρῶτον—Τὸ μυστήριον	>	135
*Ἄσμα δεύτερον—Ἡ μετάνοια	>	148

*Άσμα τρίτον—Ἡμέρα κρίσεως	Σελίς 169
*Άσμα τέταρτον—Ἡ λιτανεία	» 178

ΑΘΑΝΑΣΗΣ ΔΙΑΚΟΣ

*Άσμα πρώτον—Ἡ παραμονή	» 189
*Άσμα δεύτερον—Οἱ τρεῖς	» 192
*Άσμα τρίτον—Εἰκοστή τρίτη Ἀπριλίου	» 194
*Άσμα τέταρτον—Ἀποκάλυψις	» 205
*Άσμα πέμπτον—Ὁμὲρ Βριώνης	» 212
*Άσμα ἕκτον—Τὸ δαχτυλίδι	» 219

ΦΩΤΕΙΝΟΣ

*Άσμα πρώτον—Φωτεινὸς ὁ ζευγολάτης	» 223
*Άσμα δεύτερον.....	» 243
*Άσμα τρίτον.....	

